KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE LEUVEN
Fakulteit Sociale Wetenschappen
Departement Politieke Wetenschappen

SCHAALVERGROTING EN BESTUURSKRACHT

EEN BELEIDSANALYTISCHE BENADERING VAN DE HERSTRUKTURERING VAN DE LOKALE BESTUREN

VOLUME II

Proefschrift
tot het bekomen van de graad van
Doctor in de Sociale Wetenschappen
aangeboden door

Frank DELMARTINO

Licentiaat in de Politieke
en Sociale Wetenschappen

Promotor : Prof. Dr. P. VAN DE MEERSSCHE

Co-promotor : Prof. Dr. R. MAES

1975

Hoofdstuk V - DOELEINDEN - ONDERZOEK

§ 1. De relevantie van doeleinden-onderzoek bij de beleidsanalyse

"Improving public policymaking is a lengthy and difficult process, but a feasible one"

Y. Dror (1)

1.1. POLITIEK EN BELEID

"Voor de realisatie van haar doeleinden is de politiek aangewezen op het beleid" (2). Ideaaltypisch zou men beleid dan ook kunnen opvatten als een uitvoerende instantie t.a.v. het politieke beslissingsmoment. In werkelijkheid moeten er ook bij de besluituitvoering voortdurend beslissingen worden genomen, zodat politiek en beleid nauw samenhangen en elkaar wederzijds beïnvloeden. "Beide staan in direkt verband met de doeleinden-middelen hiërarchie, waarbij in de meest elementaire vorm de politiek de doeleinden kiest en het beleid, daarop gebaseerd, de middelen" (3). Ook hier is een doorgedreven dichotomie echter onvruchtbaar. Politieke discussies fixeren zich immers niet enkel aan de top van de doeleindenhiërarchie, maar horen al evenzeer thuis bij de operationalisering van deze doeleinden in konkrete taakstellingen. Een voortdurend samenspel van doelstellende en uitvoerende momenten, van politiek en beleid levert dan ook een model op dat meer aangrijpingspunten biedt. Vandaar dat bij een empirische onderzoeksbenadering de term 'beleid' steeds meer als een integrerend begrip gehanteerd wordt

(1) In : Public policymaking reexamined. Scranton - Pennsylvania, 1968, p. 304.

(2) D. VAN HOUTEN, Toekomstplanning. Planning als veranderingsstrategie in de welvaartsstaat. Meppel, 1974, p. 45.

(3) Ibidem, p. 45.

voor een "samenstel van min of meer algemene doelen, eventueel gekombineerd met de wegen waarlangs men de doelen wil bereiken, de middelen die men wil aanwenden ter verwerkelijking van de doelen, en de tijdstippen waarop de verwerkelijking moet plaatsvinden" (1). Beleid veronderstelt dus systematische besluitvorming, planning. Men kan dan ook spreken van een *proces van beleidsvorming* (2). Met Hoogerwerf zullen we onder beleid dan ook verstaan : "een min of meer overwogen streven bepaalde doeleinden met bepaalde middelen en in een bepaalde tijdsvolgorde te bereiken" (3).

Het '*doel*' komt uit deze definitie als een centraal element van het beleid naar voor (4). Het is zelfs een van de kenmerken van elke organisatie (5). Een doel verwijst echter ook naar een actor die het doel nastreeft. Kuypers spreekt in dit verband van een "toekomstige situatie... die de actor in een gegeven uitgangssituatie beoogt, of althans accepteert als gewenst, en waarvan hij het intreden meent te kunnen bevorderen of teweegbrengen" (6). Deze actor treedt in de regel niet op als individu maar participeert aan een besluitvormingsproces in groeps- of organisatieverband. Niettemin zullen persoonlijke en organisatorische doeleinden vaak interfereren, mede omwille van de waarden die erin verweven liggen. "Menselijke besluitvorming blijft ook in de grote samenleving en binnen omvangrijke organisaties een normatieve bezigheid... Normen, zedelijke normen van algemene betekenis, maar ook meer konkrete politieke maatstaven zijn bij de probleemstelling en de keuze van groot belang, omdat de objectieve situatie een soms brede marge van keuze laat... De doelstellingen van het bestuur zijn t.o.v. de normen en maatstaven niet autonoom, maar zijn het gemeenschappelijk product van een simultaanproces van oordeelsvorming en feitelijke vaststel-

(1) H. VAN RULLER, Agglomeratie-problematiek in Nederland, p. 10.

(2) Ibidem, p. 10.

(3) A. HOOGERWERF, De analyse van de beleidsinhoud, in : Beleid belicht, I, p. 84.

(4) H.J. AQUINA, Beleidsanalyse in de politicologie, in : Beleid belicht, I, p. 43.

(5) H. VAN RULLER, Op. cit., p. 33.

(6) G. KUYPERS, Grondbegrippen van politiek. Utrecht, 1973, p. 30.

ling van de omstandigheden en mogelijkheden" (1).

Verschillende auteurs hebben gepoogd dit overgangsgebied tussen de toetsbare bestuurlijke criteria en de waardeoordelen die achter het gevoerde beleid opduiken in beeld te brengen. Dwight Waldo spreekt van een pyramide van waarden, waardoor de strenge scheiding tussen politiek en administratie vervangen wordt door een organische samenwerking. Aan de ene kant ziet hij een zone van wetenschap, waar objectiviteit mogelijk is en efficiency gemeten kan worden ; aan de andere kant een zich verwijdend referentiekader met toenemende controversemogelijkheid over de na te streven doeleinden (2). Van Duyne drukt het nog plastischer uit met het beeld van een doeleinden-plant, waarvan de wortel de fundamentele doelstelling is van de mens waartoe alle meer gedifferentieerde doeleinden zich laten herleiden.

Vertaald naar de sfeer van het lokaal bestuur, kan men eenzelfde spanningsveld vaststellen tussen de waardegeladen politieke programma's waarmee kandidaat-mandatarissen zich voorstellen en op basis waarvan een aantal van hen een bestuursmandaat van de kiezers verkrijgen, en de feitelijke situatie en mogelijkheden van de gemeente waarbinnen dit programma waargemaakt moet worden. Het gemeentelijk beleid zal erin bestaan beide polen van het spanningsveld op elkaar af te stemmen en nader tot elkaar te brengen. Daartoe dienen ze echter eerst geëxpliciteerd te worden resp. als (uiteindelijke) doelstellingen en (meer onmiddellijke) taakstellingen, en moeten ook de tussenliggende schakels - de middelen - ontwikkeld worden.

1.2. DE DOELEINDEN-MIDDELEN HIERARCHIE

Het onderscheid tussen doeleinden en middelen is meestal niet in abstracte termen aan te geven. Niet enkel zijn doeleinden van een bepaald ab-

(1) H.A. BRASZ, Openbaar bestuur in een democratie, in : Democratie anno 1967. Werking en feilen van een systeem. Meppel, 1967, p. 89.

(2) D. WALDO, The Administrative State. New York, 1948, p. 205.

(3) D. VAN DUYN, Prospectief bestuur. Arnhem, 1964, p. 12.

straktieniveau op hun beurt middelen t.a.v. 'verder' gelegen doeleinden, maar bovendien wordt dit onderscheid medebepaald door de 'sociaal-kulturele setting' (1). Zo is er in de welvaartsstaat sprake van depolitizing of ontideologisering, doordat het overheidsbeleid zich beperkt tot het feitelijk realiseren van reeds gekozen doeleinden. "De functie van de utopie als dynamisch toekomstperspektief ontbreekt ; van een samengesteld geheel van doeleinden kan nauwelijks worden gesproken... Van daar een steeds pragmatischer opstelling van de politieke partijen, met alle inkonsistenties vandien" (2). Van Houten konstateert dan ook een ruime belangstelling voor taakstellingen en middelen, waarbij gestreefd wordt naar het formuleren en hanteren van overzichtelijke en kwantificeerbare eenheden, terwijl de vraag naar het 'waartoe' op de achtergrond verdwijnt. "Er wordt wel eens een politieke vraag gesteld, maar deze heeft veelal betrekking op de efficiëntie en volledigheid van het middel" (3).

Al lijkt deze formulering tamelijk extreem gesteld (4), toch kan ze sensibiliserend werken m.b.t. de diskrepantie tussen de feitelijke beleidsvorming en een ideaaltypische benadering. Het opbouwen van een hiërarchisch doeleinden-middelen model zal dan ook steeds heuristisch (5) en voorlopig van aard zijn. De samenhang zal slechts gepercipieerd kunnen worden vanuit een globale beleidsbenadering en slechts vatbaar zijn voor interpretatie tegen de achtergrond van een bepaald politico-maatschappelijk klimaat.

(1) P. THOENES, Ideologie en utopie, in : A. HOOGERWERF (red.), Verkenningen in de politiek II. Alphen a.d. Rijn, 1971, pp. 154-155.

(2) D. VAN HOUTEN, Op. Cit., p. 49.

(3) Ibidem, p. 50.

(4) Vgl. met het 'incrementalistische' model van beleidsopbouw, besproken in volgende paragraaf 1.3.

(5) BRASZ preciseert in 'Democratie anno 1967' : "In een ingewikkelde situatie is het nauwkeurig vaststellen van de doelstellingen en van de ter verwerkelijking van deze doelstellingen beschikbare alternatieve activiteiten, een nooit ophoudend gekompliceerd proces dat veel lijkt op wetenschappelijke research. Daarom zijn grote delen van het proces van besluitvorming toegankelijk voor wetenschappelijk onderzoek" - pp. 88-89.

Dit hiërarchisch model, dat we verder met Van Duyne een *doeleindenstructuur* noemen (1), heeft als hoofdpodracht de doeleinden, middelen en taakstellingen derwijze met elkaar in relatie te brengen dat een beter inzicht in het beleid mogelijk wordt. Deze verheldering kan o.i. zowel de beleidsformulering als de beleidsevaluatie ten goede komen, doordat de explicite van de samenstellende delen de doelgerichtheid en coherentie van de gehele beleidsopbouw aan een kritische toetsing onderwerpt.

Doeleinden en middelen dienen dus nader gespecificeerd te worden in functie van hun positie in de beleidsopbouw. In de literatuur zijn verschillende indelingen voorgesteld waaraan telkens een hele terminologie beantwoordt. Van Duyne spreekt over een fundamentele doelstelling en een aantal basis-doeleinden, waaronder telkens sub-doelstellingen aangeduid kunnen worden. Het zijn de 'gemeenschappelijke samenlevingsdoelstellingen' waartegenover de 'bestuursdoeleinden' de middelen vormen. Bestuursdoeleinden kunnen op hun beurt gedifferentieerd worden naargelang de korte of lange termijn waarop ze berekend zijn. "Hoe korter en hoe beperkter de doelstelling is, hoe scherper zij kan worden geformuleerd en hoe gemakkelijker het bestuursproces kan worden gevoerd" (2).

Een vergelijkbare benadering is deze van Young, die een onderscheid maakt tussen 'goals' en 'objectives' (3). Een goal is een "value to be sought after, not an object to be achieved". Van Houtem spreekt in dit verband van 'richtdoelen' en 'objektdoelen' (4). Het ene is een ideaal dat in abstracte termen uitgedrukt wordt, het andere een concreet doel, bereikbaar en meetbaar. Gekombineerd met het onderscheid door Myrdal tussen 'goals' en 'targets' (5), krijgen we een hanteerbare drieling : richtdoelen, objektdoelen en taakstellingen.

De Nederlandse Commissie voor de ontwikkeling van Beleidsanalyse (C.O.B.A.) tenslotte onderscheidt hoofddoelstelling, subdoelstellingen en enkelvoud-

(1) Op. cit., p. 11.

(2) D. VAN DUYN, Op. cit., p. 89.

(3) R.C. YOUNG, Goals and goalsetting, in : Journal of the American Institute of Planners, maart 1966, p. 78 - Geciteerd bij D. VAN HOUTEN, p. 48.

(4) D. VAN HOUTEN, Op. cit., p. 48.

(5) G. MYRDAL, The theoretical assumptions of social planning, in : Transactions of the fourth world congress of sociology, 1959, p. 155.

dige doelstellingen (1), waarbij het duidelijk wordt dat niet zozeer de naamgeving belangrijk is als wel een continue operationalisering van boven naar beneden. Dit lijkt ons ten andere ook de taak te zijn van de analyse van de doeleindenstructuur in het kader van een globale beleidsanalyse : het 'algemene' moet in verband gebracht worden met het 'bijzondere', de meest fundamentele doelstelling met de feitelijke taakstelling van het 'dagelijks bestuur'. De indeling en de nomenklatuur die we hierbij zullen hanteren, komen ter sprake bij de toelichting van het konkrete onderzoeksontwerp (2). Belangrijker lijkt ons hier de principiële vraag of de bij een beleidsanalyse te volgen weg wel integraal deze is van de 'verbijzondering' van doeleinden naar taakstellingen. Het gaat hierbij niet enkel om een methodologische vraag, maar veeleer over het gehanteerde concept van beleidsvorming.

1.3. RATIONALISME EN INCREMENTALISME

Een volledig rationeel proces van beleidsvorming zou ongeveer als volgt verlopen :

1. Het opstellen van een komplette set van doeleinden in volgorde van belangrijkheid.
2. Het inventariseren van mogelijke middelen.
3. Het berekenen van alle kosten en baten van alle middelen.
4. Het vergelijken van deze kosten en baten met de gestelde doeleinden.
5. Het kiezen van die middelen welke de hoogste netto-baten op zullen leveren (3).

Dit zg. synoptisch model van beleidsvorming gaat er van uit dat de beleidsvoerders een duidelijk inzicht verworven hebben in de probleemsituatie, de doeleinden scherp omlijnd hebben en onbeperkt over de nodige middelen kunnen beschikken. Géén van deze drie vooronderstellingen gaat in de werkelijkheid echter op.

(1) Beleidsanalyse, nr. 3 (s.d.) Geciteerd bij D. VAN HOUTEN, p. 48.

(2) Cfr. § 2.4. : Opbouw van de doeleindenstructuur.

(3) Ontleend aan H.A. MARCH en J.G. SIMON, Organizations, New York, 1958, p. 136 - Bewerkt door H.J. AQUINA, Op. cit., p. 44.

In een alternatief model dat hij 'disjointed incrementalism' noemt, vertrekt Lindblom daarentegen van de feitelijke moeilijkheden die verbonden zijn aan de identifikatie en de formulering van de problemen, de specificering van de doeleinden en het onderscheid tussen doeleinden en middelen (1). "De wijze waarop een situatie gepercipieerd wordt, kan medebepalend zijn voor de inhoud van het uiteindelijk te voeren beleid" (2). Gezien de - de facto - beperkte mogelijkheden om alle konsekwenties van het beleid te overzien, geschiedt de beleidsvorming slechts 'incremental'. Waarden, doeleinden en middelen zijn zo dooreengeweven dat er voor een rationeel proces amper ruimte overblijft. De strategie van het incrementalisme bestaat uit acht elementen die met elkaar samenhangen :

1. Men neemt marginale beslissingen t.a.v. het status quo.
2. Men beschouwt slechts een beperkt aantal alternatieven, en deze alternatieven bevatten slechts marginale wijzigingen t.a.v. het status quo.
3. Van elk alternatief beschouwt men slechts een beperkt aantal effecten.
4. Men past doeleinden aan bij de gegeven middelen.
5. Problemen worden (her)geformuleerd tijdens de beleidsvorming.
6. Analyse en evaluatie geschieden stap voor stap.
7. Analyse en evaluatie zijn gericht op het wegnemen van een als ongewenst ervaren situatie, en niet zozeer op het bereiken van een voorafgesteld doel.
8. Analyse en evaluatie worden door alle betrokkenen ondernomen, wat inhoudt dat het proces van incrementalisme gefragmenteerd ('disjointed') verloopt (3).

Een doeleindenkonsistentie is in Lindblom's model niet vereist voor de beleidsvorming. De doelen dienen zelfs niet geëxpliciteerd te worden en nog minder geabstraheerd. Er treedt veeleer een 'mutual adjustment' op, een coördinatie van het beleid zonder dat er sprake is van een ko-

(1) Ch. E. LINDBLOM, *The policymaking process*, Englewood Cliffs, 1968.

(2) H.J. AQUINA, *Op. cit.*, p. 44.

(3) *Ibidem*, p. 45.

ordinatie van het beleid zonder dat er sprake is van een koördinator, een gemeenschappelijk doel of regels die de wederzijdse betrekkingen vastleggen (1). Zulk mutual adjustment is dan ook 'partisan', partijdig. "In een 'advocacy process' komen alle belanghebbenden op voor de eigen waarden en belangen, zodat het beleid inzicht krijgt in de diverse implicaties van haar ingrijpen en daarop gebaseerd tot een strategie kan komen. Het gevolg is dat de besluiten ... steeds een gematigd karakter hebben en zich t.a.v. de doeleinden-middelen hiërarchie zullen beperken tot taakstellingen en wat daaronder ligt. Over doelen wordt niet gesproken ; ieder moet maar zien hoe hij de geëffektueerde middelen optimaal kan aanwenden ter realisatie van de eigen doeleinden" (2).

Deze interpretatie van Van Houten, waarin een afwijzing doorklinkt, lijkt ons te scherp geformuleerd. Terecht kan gesteld worden dat het incrementele model het politieke karakter van het beleid onvoldoende in reliëf brengt, waardoor de kans op technokratisering groter wordt. Bovendien houdt het 'advocacy process' het risico in dat niet alle bevolkingscategorieën in de samenleving evengoed aan hun trekken zullen komen. Ingrijpende maatschappelijke veranderingen gebaseerd op een creatief toekomstdenken mag men in geen geval van de steeds 'marginale' beslissingen verwachten.

Daarentegen biedt Lindblom's model het voordeel nauw aan te sluiten bij de werkelijke besluitvorming in de westerse democratieën (3) en een aangrijpingspunt te bieden aan de beleidsvoerders m.b.t. een geleidelijk systematischer beleidsvorming. Mag men inderdaad van de beleidsverantwoordelijken verwachten dat zij steeds de (bestuurlijke) problematiek in al haar facetten analyseren ? Lindblom beperkt de analyse tot een overzichtelijk aantal niet te gekompliceerde factoren en stelt zich hierdoor op een meer haalbaar uitgangspunt. Nochtans lijkt Lindblom's alternatief ons méér te zijn dan een pragmatisch standpunt t.a.v. een optimaal theoretisch model. De besluitvormingstheorieën hangen o.i.

(1) D. VAN HOUTEN, Op. cit., pp. 53-54.

(2) Ibidem, p. 54.

(3) Cfr. de diagnose door D. VAN HOUTEN, besproken in § 1.2.

nauw samen met een conceptie van en een ontwikkelingsperspektief voor de welvaartsstaat (1) of de verzorgingsstaat (2).

Binnen het bestek van dit proefschrift kan niet nader ingegaan worden op de normatieve besluitvormingstheorieën of de systeemanalytische benaderingen. Het is nochtans niet zonder belang aan te stippen dat een aantal hedendaagse auteurs de rationele en incrementele modellen nader tot elkaar willen brengen. Zo zal Etzioni stellen dat "most incremental decisions specify or anticipate fundamental decisions, ... and the cumulative value of the incremental decisions is greatly affected by the underlying fundamental decisions" (3). Twee mechanismen zijn dan ook vereist bij een "aktieve benadering" :

- "1. a high-order, fundamental policymaking process which sets basic directions ;
2. an incremental process which prepares for fundamental decisions and revises them after they have been reached".

Ook Dror tracht te komen tot een combinatie van beide modellen in wat hij een "prescriptive-preferable model" noemt, d.i. "a model which fits reality while being directed towards its improvement, and which can in fact be applied to policymaking while motivating a maximum effort to arrive at better policy" (4).

Ofschoon de besluitvorming op het lokale vlak ongetwijfeld minder ver-reikend en complex is dan op het nationale niveau, kan ze o.i. toch zinvol benaderd worden vanuit de hoger aangehaalde theorievorming en methodische handreikingen. Op mikro-schaal staan de lokale beleidsvoerders immers voor een enigszins vergelijkbare veelheid van mogelijke opgaven en taakstellingen, terwijl ook voor hen de complexiteit van de achterliggende problematiek een nauwkeurige omlijning van doelstellingen niet eenvoudig maakt. De marge waarbinnen reële beleidsbeslissingen

(1) D. VAN HOUTEN, Op. cit.

(2) P. VAN DAALEN, Bestuur voor mensen. Besluitvorming in de verzorgingsstaat. Meppel, 1973. Vooral de pp. 101-130 : De verzorgingsstaat opnieuw bezien.

(3) A. ETZIONI, The active society ; a theory of societal and political processes. New York, 1968, pp. 282-304.

(4) Y. DROR, Ventures in policysciences : concepts and applications. New York, 1971, pp. 257-263.

genomen kunnen worden is weliswaar beperkt, maar de maatschappelijke problematiek waarmee ze gekonfronteerd worden is een staalkaart van de werkelijkheid die ook op nationaal vlak aan de orde is.

Hoe dan ook, lokaal bestuur veronderstelt beleidsbeslissingen, en ook hier kunnen deze slechts genomen worden in een spanningsveld tussen beperkte mogelijkheden en brede doelstellingen. Met onze poging beide polen met elkaar te konfronteren via het expliciteren van de tussenschakels, hopen we het feitelijk gevoerde beleid te verhelderen in zijn krachtlijnen en oriëntaties. De beleidsanalyse zal vanzelfsprekend niet enkel de taakstellingen toetsen aan a priori geformuleerde doeleinden, maar al evenzeer een verduidelijking nastreven van de doelstellingen die het beleid impliciet inhoudt. Zelden immers kan men bij de analyse fundamentele beslissingen aanwijzen waarvan de implicaties in één totaalblik te vatten zijn. Meestal gaat het om fragmentaire benaderingen, 'marginale beslissingen' (Lindblom), met onduidelijke samenhang en consistentie. We zien het juist als de opgave van de doeleindenanalyse in deze niet steeds rationele beleidsopbouw toch de wezenlijke kentrekken te onderscheiden. In de belangstellingssfeer van dit proefschrift zullen we bovendien uit de doeleindenschema's in de stad-ommand kontekst, indikaties pogen af te leiden m.b.t. hun onderling samenspel. Het feitelijk gevoerde beleid in agglomeratieverband zal aldus kunnen bijdragen tot een genuanceerd standpunt i.v.m. een mogelijke bestuurlijke schaal-aanpassing en -geleding.

§ 2. Opzet en uitwerking van het onderzoek

2.1. BELEIDSANALYSE IN EEN KONTEKST VAN SCHAALVERGROTING

Zoals het evaluatieonderzoek van enkele reeds samengevoegde gemeenten, is ook de doeleindenanalyse in dit proefschrift in sterke mate toegespitst op de problematiek van de bestuurskracht in een kontekst van (mogelijke) schaalverruiming. Deze focus is niet alleen vanzelfsprekend in het kader van dit onderzoek, maar lijkt ons ook optimaal als toets voor de relevantie en de mogelijkheden van deze vorm van beleids-

analyse.

Veel sterker nog dan het evaluatieonderzoek veronderstelt een analyse van de beleidsdoeleinden immers een loyale en gemotiveerde medewerking vanwege de beleidsvoerders (1). Hoezeer hun verklaringen, interpretaties en intenties ook getoetst worden aan een nauwkeurige verkenning van het feitenmateriaal en gerelativeerd worden door de ervaringen en de standpunten van de administratie en de politieke oppositie, toch blijft de *visie* van de feitelijke politieke verantwoordelijken het kernstuk en het sluitstuk van een inhoudelijke beleidsanalyse. In de sfeer van het lokale bestuur houdt dit in dat men met het college van burgemeester en schepenen (inklusief de gemeentesekretaris) een dialoog kan aangaan over de essentiële kentrekken van het gevoerde beleid, en men tevens toegang krijgt tot deze gemeentelijke diensten en dokumenten die de verklaringen kunnen staven, expliciteren of ontkrachten.

Nu is het niet zozeer de toegankelijkheid of de gespreksbereidheid van de mandatarissen en de diensten die het hoofdprobleem vormt, als wel de *inhoud* van de dialoog. Tussen beleidsvoerders en onderzoeker moet in een spiraalvormig proces een inzicht groeien i.v.m. de globale samenhang en de innerlijke consistentie van opties en doelstellingen. Zulk gesprek overstijgt in ruime mate de vraag - antwoord dialoog. Op puur academische enquêtevragen krijgt men in het beste geval even eenzijdige antwoorden. Wil men echter doordringen tot de politieke motivering van de beleidskeuze, dan moet men inspelen op de vragen die impliciet of meer expliciet bij de beleidsvoerders zelf leven. Het is dan niet meer de onderzoeker alléén die kritische vragen stelt en de politicus die ze probeert toe te dekken. Politici en onderzoeker gaan zich samen vragen stellen over expliciete en impliciete prioriteiten, over rationele en irrationele motieven, over causale verbanden en de onderlinge wisselwerking van opties, middelen en doeleinden.

Om deze - optimaal geschetste - gespreksbereidheid en -attitude te benaderen, moeten natuurlijk een aantal voorwaarden aanwezig zijn :

(1) We zouden hen ook de beleids*verantwoordelijken* kunnen noemen, maar willen met de bredere term 'beleidsvoerders' alle personen aanduiden die een reëel impakt hebben op de besluitvorming in dit verband.

- a. Allerbelangrijkst is wel de materie, of althans het *aanknopingspunt* voor het gesprek. Lokale mandatarissen zullen slechts gemotiveerd participeren aan dergelijke dialoog indien de relevantie ervan voor de hand ligt. De schaalvergrotingsproblematiek lijkt wel uitstekend aan die voorwaarde te voldoen. Grote en kleine lokale besturen worden gekonfronteerd met de vraag naar de optimale bestuursgeleding voor de toekomst. De konsekwenties hieruit zijn dermate ingrijpend voor het voortbestaan van de eigen gemeente en de verlenging van het eigen mandaat, dat geen enkele mandataris deze vraag als 'akademisch' van de hand kan doen. In dit klimaat krijgt een onderzoek naar de beleidsdoeleinden een kans in de mate dat het kan bijdragen om van binnen uit de wezenskentrekken van de gemeente en het gemeentelijk beleid in het licht te stellen, en aldus een element toe te voegen aan het 'dossier' van de bestuurlijke herstructurering.
- b. Het gesprek met de beleidsvoerders moet dan ook aansluiten bij deze belangstellingssfeer en inspelen op deze verwachtingen. Dit kan optimaal in het kader van een multi-disciplinair herstructureringsonderzoek op vraag van de betrokken gemeenten zelf. Voortbouwend op de gegevens uit de deelprojekten kan de analyse van de doeleindenstructuur het sluitstuk vormen. Wanneer het initiatief echter niet uitgaat van de betrokkenen maar opgezet is door de voogdij-overheid (Provinciebestuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken) kan de onderzoeker wel beschikken over het feitenmateriaal maar ontmoet hij weerstanden bij de lokale besturen om deze gegevens te gaan interpreteren. Het is dank zij de participatie van de eigen organisatie van de gemeenten (de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten : V.B.S.G.) aan deze onderzoeksprojekten, dat het inzicht groeit bij de gemeentebesturen dat zij er alle belang bij hebben de beleidsdynamiek ter sprake te brengen bij de kritische doorlichting van hun ruimtelijke situering, funktionele uitrusting en taakprofiel.

De onderzoeker die een analyse van de doeleindenstructuur op het oog heeft kan dan ook bezwaarlijk geïsoleerd optreden. De insertie in een onderzoeksteam bezorgt hem niet alleen een introductie bij de besturen, maar vooral een referentiekader en een data-ondersteuning. Ten aanzien van besturen die helemaal niet bij een breed herstructureringsonderzoek betrokken zijn, kan hij slechts een analyse van de doeleindenstructuur doorvoeren indien hij geruggesteund wordt door een bona fide-instelling

of organisatie. In de delikate kontekst van de schaalvergroting die nog grotendeels gekenmerkt wordt door een klimaat van argwaan en onzekerheid, is het niet de provinciale of centrale overheid die de beste introductie kan bieden voor een intern onderzoek. Ook de universiteit en het wetenschappelijk onderzoek in het algemeen krijgen niet het volle krediet van de gemeentemandatarissen, indien de relevantie van het onderzoek en de operationele bruikbaarheid van de resultaten niet mede gegarandeerd worden door een organisatie die hun vertrouwen geniet. In casu ligt het dan ook voor de hand als geïsoleerd universitair onderzoeker samen te werken met de V.B.S.G., minstens wat de introductie betreft en zoveel mogelijk ook i.v.m. de informatieverzameling.

c. Een derde voorwaarde voor een zinvolle analyse van de doeleindenstructuur is wel het formaat van de te onderzoeken gemeente. Een nauwkeurig minimum-criterium is moeilijk aan te halen, omdat de drempel waarboven men als bestuur geacht wordt beleidsdoeleinden te formuleren, verschuift in functie van de ruimtelijke situering van de gemeente. Een eerder kleine gemeente in het spanningsveld van een regionaal centrum kan bv. zinvol onderzocht worden in een globale kontekst, terwijl heel wat gemeenten van gelijkaardige omvang doch in een niet-gepolariseerd gebied gelegen, wellicht vanwege de beperkte mogelijkheden en een weinig gedifferentieerde taakperceptie nog niet aan een doeleindenstructuur toe zijn. De selectie van de gemeenten zal dan ook niet uitsluitend gebaseerd kunnen worden op hun omvang, maar zal al evenzeer rekening moeten houden met hun 'strategische' ligging.

2.2. SELEKTIE VAN DE TEST-CASES

2.2.1. *Representativiteit van het agglomeratie-onderzoek*

Bij de selectie van de test-cases voor deze analyse van de doeleindenstructuur moet men enerzijds rekening houden met de beperkende voorwaarden die eigen zijn aan het genre (cfr. supra), en anderzijds uitgaan van de meest relevante probleemsituaties die zich in ons land voordoen. De onderzoeker kan m.a.w. niet op eigen krachten en buiten het kader van een breed onderzoeksproject om, een willekeurig staal van gemeenten op indringende wijze analyseren. De projecten waaraan hij wel kan par-

ticiperen spitsen zich anderzijds niet noodzakelijk toe op een representatief onderzoeksgeheel. Wil men dus de bestuurskracht van de gemeenten in een kontekst van schaalvergroting op een zinvolle wijze belichten vanuit een inhoudelijke bespreking van de beleidsdoeleinden, dan zal men voortbouwend op de onderzoeksgegevens die in projektverband verkregen werden de analyse op eigen krachten moeten uitbreiden. De bedoeling zit hierbij voor, een beperkt staal van gemeenten samen te stellen dat in hoge mate representatief is voor de problematiek van de schaalvergroting.

De representativiteit kan hier nochtans niet even breed en veelzijdig zijn als bij de evaluatie van de fusiegemeenten. Juist uit dit onderzoek is immers de geringe relevantie naar voor gekomen van vragen naar de toegenomen beleidsmogelijkheden van gemeenten die zich ook na de fusie beperken tot de traditionele bestuurstaken. Al kon de korrelatie niet getoetst worden tussen het formaat van de gemeente en het feitelijk opzetten van een systematisch beleid, toch ligt het voor de hand dat juist de kleinere gemeenten hiervoor een geringere marge overhouden. En zelfs wanneer hier bepaalde beleidsopties aan te wijzen zijn, worden ze door hun partieel karakter irrelevant in vergelijkend perspectief.

Dit ligt anders voor deze kleinere gemeenten die vanuit hun situering in de invloedssfeer van een centrum, met een slechts partieel uitgebouwde doeleindenstructuur kunnen inspelen op de beleidsprioriteiten van de stad. Een analyse van centrum en rand is zelfs in meer dan één opzicht interessant. Allereerst kan hieruit afgeleid worden welke functies vanuit het centrum expliciet of stilzwijgend afgestoten of afgevoerd zijn naar alle of naar bepaalde randgemeenten. Omgekeerd rekent de rand erop dat het centrum een aantal taken blijft verzorgen die het eigen bestuurlijke territorium overschrijden, en waarvan de lasten niet - of niet billijk - gespreid worden. Een analyse van de doeleindenstructuur van centrum en randgemeenten kan dit welbekend verschijnsel in de bestuurlijke agglomeratieproblematiek in deze zin preciseren, dat gepoogd wordt een coherent beeld op te hangen van de effectief genomen beleidsopties in het licht van geëxpliciteerde doeleinden. Hieruit komen dan de taken in reliëf die in elk van de betrokken gemeenten prioritaire aandacht krijgen, maar ook deze die men *niet* behartigt omdat ze (voorals-

nog) geen plaats (kunnen) krijgen in het beeld dat gegroeid is i.v.m. het opdrachtenreliëf van stad en rand. Het hoeft geen betoog dat deze beeldvorming nauw samenhangt met de konkrete sociaal-ruimtelijke situering, de historische groei, de institutionele kontekst, de financiële armslag en wellicht nog andere omgevingsfactoren. Het kan echter boeiend zijn ook het impakt van de visie en de dynamiek van een bestuursploeg op de gemeentelijke taakvervulling te verrekenen.

Kan dus een analyse van de doeleindenstructuur zinvol doorgevoerd worden in elke gemeente die aan beleidsformulering toe is, dan zijn de resultaten toch op de eerste plaats relevant naar de bestuurlijke herstructurering toe in de kontekst van een agglomeratie-onderzoek. Het is immers vooral in dit verband dat de interactie van de taakprofielen van centrumstad, kleine en grote randgemeenten indicaties kan opleveren voor de bestuurlijke geleiding. Indien men er inderdaad van uitgaat dat niet a priori en noodzakelijkerwijze *alle* bestuurstaken binnen de agglomeratie in de toekomst op één enkel niveau behartigd moeten worden (een globale fusie dus), maar dat minstens het alternatief onderzocht dient te worden van een geleed agglomeratiebestuur, dan dringt een genuanceerde analyse van de huidige taakperceptie en -behartiging zich op. Hieruit kunnen konklusies resulteren i.v.m. de 'schaalgevoeligheid' van sommige taken ("op welk niveau wordt een bepaalde taak optimaal behartigd?"), maar ook i.v.m. de omschrijving van de agglomeratie zelf. Het niet aansluiten bij of inspelen op de stedelijke doeleindenstructuur kan nl. indicatief zijn voor de verschillende opstelling en oriëntering van een randgemeente. Vooral in dit laatste geval kan een beleidsanalyse dan ook aanwijzingen opleveren voor het al dan niet aanhechten van deze gemeente bij het stedelijk kerngebied.

Indien we op grond van intern-methodische motieven de agglomeratieproblematiek weerhouden hebben als meest aangewezen testgebied i.v.m. de relevantie van de doeleindenstructuur voor de bestuurlijke schaalvergroting, dan kunnen er ook externe argumenten aangehaald worden die deze keuze nog sterker motiveren.

a. De agglomeratieproblematiek staat in het brandpunt van de wetenschappelijke belangstelling. Met name de sociaal-geografen, planologen, economen en bestuurskundigen hebben de veelzijdige interactie binnen de stad-ommand relatie in het licht gesteld en er een begrippenkader

voor gekreëerd (1).

b. De regionale steden hebben van hun kant het initiatief genomen om de specifieke situatie van de centrum-stad aan de orde te stellen. In een studie die de 15 Belgische regionale steden in vergelijkend perspectief analyseert, wordt een aktueel overzicht gegeven van de zware lasten en verplichtingen die deze centrum-functie inhoudt (2).

c. In een aantal gevallen hebben regering en wetgever de studie van het agglomeratieverschijnsel niet afgewacht om in een schaalvergroterende zin te interveniëren. Oudenaarde en Tongeren, maar vooral Brugge en Bergen zijn hiervan markante voorbeelden. Het ziet er naar uit dat bij de komende systematische herindeling de grote en kleinere agglomeraties nog sterker op de voorgrond zullen treden (3). De vraag naar de optimale bestuurlijke geleiding in agglomeratieverband is dus wel aktueel.

2.2.2. *Selectie van de agglomeraties*

De selectie van de te onderzoeken agglomeraties werd in een eerste fase georiënteerd door een aanbod. Acht gemeenten ten Westen van Kortrijk vroegen in 1972 aan de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten een wetenschappelijk gefundeerd dossier samen te stellen met het oog op een gemotiveerde stellingname in het herstrukturingsdebat. Zowel de eigen functionele uitrusting en beleidsrealisaties zouden hierbij ter sprake moeten komen als de relatie tot de regionale centrumstad Kortrijk. Aangezien er bij de gemeentebesturen in kwestie een grote bereidheid bestond om aktief bij te dragen tot de dossiervorming, waren de voorwaarden aanwezig om bij wijze van experiment de analyse van de doeleindenstructuur te introduceren. De gesprekken met de schepenkolleges vonden plaats in

-
- (1) Enkel ten exemplatieve titel kunnen we hier verwijzen naar een paar werken, die meer uitvoerig in hoofdstuk II, § 2 ter sprake kwamen :
 - GOOSSENS, M., Hiërarchie en hinterlanden der centra ; een methodologische studie toegepast op Noordoost-België. Acta Geographica Lovaniensia nr. 2. Leuven, 1963.
 - BOURS, A., Sociale geografie, stadsgewestvorming en gemeentelijke indeling. In : BOURS en LAMBOUY, Stad en stadsgewest in de ruimtelijke orde. Assen, 1970.
 - VAN RULLER, H., Agglomeratieproblematiek in Nederland. Alphen aan de Rijn, 1972.
- (2) Onderzoek 'Regionale steden en steden in expansie'. Onuitgegeven rapport. Brussel, 1973.
- (3) Cfr. hoofdstuk III, § 2.2. : het herstrukturingsbeleid.

november 1972, terwijl in het voorjaar 1973 een gezamenlijke bespreking werd gewijd aan de krachtlijnen die uit de acht deelonderzoeken naar voor kwamen.

Deze analyse van de westelijke stadsrand moest nu gekonfronteerd worden met de doeleindenstructuur van Kortrijk zelf. Hier miste de onderzoeker de introductie en de data-ruggesteun van een multidisciplinair projekt. Het stadsbestuur van Kortrijk werd evenwel medio '73 bereid gevonden tot een aantal gesprekken en stelde bovendien alles in het werk om de nodige achtergrondinformatie te bezorgen.

De selectie van de randgemeenten gebeurde in casu dus op een eerder toevallige basis. De representativiteit van de onderzoeksresultaten wordt o.i. hierdoor niet aangetast, mits men het partiële karakter van de benadering niet uit het oog verliest. Een analyse van alle randgemeenten was binnen het bestek van deze studie niet mogelijk en wellicht ook niet aangewezen. Uiteindelijk was het ons niet te doen om een afgeronde verkenning van het Kortrijkse stadsgewest met het oog op uitgewerkte herstruktureringsvoorstellen. Veeleer werd één type van agglomeratiesituatie partieel geanalyseerd om het te konfronteren met een andere konstellatie in de stad-rand verhouding, en aldus een eerste zicht te krijgen op een aantal fundamentele kentrekken van de beleidsformulering in agglomeratieverband.

Zoals in de survey van het Kortrijkse stadsgewest (1) aangetoond zal worden, vormen de acht gemeenten aan de westelijke rand inderdaad een specifiek type, een specifieke 'figuur' in het spanningsveld stad-ommetland. Ten dele sluiten ze immers morfologisch aan bij de stadskern, ten dele liggen ze gespreid over het stadsgewest. Ondanks de onderlinge relaties en de verschillende graad van verstedelijking die de differentiatie binnen de groep nog verhogen, is het gemeenschappelijk kenmerk vooral de gerichtheid op het regionale centrum. Op Wevelgem na horen al deze gemeenten ook tot de bescheiden groottekategorieën.

Als tweede test-case moest daarom uitgekeken worden naar een regionale stad, enigszins vergelijkbaar met Kortrijk, maar met een verschillend type van randgemeenten. Bij deze selectie bestond een voorkeur voor

(1) Cfr. infra § 3.1.

een nederlandstalig regionaal centrum, niet enkel om taalkundige redenen, maar vooral omwille van de vergelijkbaarheid van de opties in de socio-kulturele beleidssfeer. De (eventueel) verschillende benaderingswijze in beide taalgemeenschappen zou nl. storend kunnen optreden. Van de acht regionale centra in Vlaanderen die nog in aanmerking kwamen (1), moest Brugge bovendien onmiddellijk uitgesloten worden na de fusie per 1 januari 1971.

Het criterium dat uiteindelijk doorslaggevend moest zijn, had - zoals gezegd - betrekking op de 'figuur' van de te onderzoeken randgemeenten. Zonder zich hierbij op een uitgewerkte typologie te kunnen baseren, lag het voor de hand in dit alternatief model voor de West-Kortrijkse konstellatie eerder de aandacht te richten op een grote randgemeente die zonder mogelijke betwisting tot de stedelijke agglomeratie hoort. Bovendien kon het relevant zijn ook een middelgrote randgemeente te analyseren waarvan de betrokkenheid bij de agglomeratie vaststaat, zonder er nochtans morfologisch bij aan te sluiten. Op deze wijze konden de meest voorkomende situaties in de agglomeratieproblematiek in het geheel van deze analyse van de doeleindenstructuur ter sprake komen.

Eenmaal deze criteria bepaald, stelde de definitieve selectie geen problemen meer. Enkel de Leuvense agglomeratie heeft immers randgemeenten van dit type aan te bieden, nl. enerzijds Kessel-Lo en Heverlee, anderzijds Herent en Wilsele. Welke van deze randgemeenten nu best weerhouden werden voor een analyse in confrontatie met de stad Leuven, was daarentegen niet zonder meer duidelijk.

Herent kwam vooral in aanmerking omdat in de voorbereidende studies met het oog op de bestuurlijke herstructurering verschillende standpunten naar voor kwamen i.v.m. het al dan niet betrekken van deze gemeente bij de fusie Groot-Leuven (2). Deze controverse was een vruchtbaar terrein om in dialoog te treden met de Herentse beleidsverantwoordelijken.

(1) Het onderzoek 'Regionale steden en steden in expansie' weerhooit 9 regionale steden in Vlaanderen : Mechelen, Turnhout, Leuven, Brugge, Kortrijk, Oostende, Aalst, St. Niklaas en Hasselt.

(2) Zie o.m. de studie van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten : 'De gemeentelijke herindeling in Vlaams-Brabant', Brussel, mei 1973, pp. 103-111.

De keuze tussen Heverlee en Kessel-Lo was moeilijker, omdat beide gemeenten als het ware geënt zijn op de centrum-stad. Uiteindelijk leek Kessel-Lo de meest zinvolle test-case. Deze gemeente vertoont nl. een grotere differentiatie inzake woon-, tewerkstelling-, commerciële en recreatieve functies (1). Hier zowel als te Herent, maar ook in Leuven zelf, konden de gesprekken in een optimaal klimaat van openheid doorgaan en kreeg de onderzoeker alle ruggesteun wat het verzamelen van het feitenmateriaal betreft.

De hypothese waarvan bij de start van deze analyse werd uitgegaan (2), nl. de bereidheid van de kolleges van burgemeester en schepenen om in een kontekst van schaalvergroting een kritische dialoog aan te gaan rond de eigen beleidsopties en uiteindelijk prioriteiten, vond dus wel degelijk bevestiging.

2.3. AANDACHTSPUNTEN BIJ DE ANALYSE

2.3.1. *Criteria*

Het was van meet af aan duidelijk dat niet het geheel van het beleid in de verschillende testgemeenten voor analyse in aanmerking kon komen. Deze restrictie werd niet enkel ingegeven door de feitelijke beperkingen die de onderzoeker zich in het kader van dit proefschrift moest opleggen. Bij het opsporen van relevant toetsings- en vergelijkingsmateriaal voor de schaalvergrotingsproblematiek in agglomeratieverband, zou iedere poging tot volledigheid in de zin van een exhaustieve inventarisatie van beleidsopties het doel van het onderzoek voorbijschieten. Gepoogd wordt immers enkele beleidssferen die bijzonder indikatief zijn voor de bestuurskracht van de gemeente en bovendien als 'schaal-gevoelig' gekwalificeerd kunnen worden, dusdanig in reliëf te brengen dat ze bij vergelijking met gelijkaardige analyses relevante informatie kunnen opleveren voor de bestuurlijke taakopvatting en -vervulling in het stad-rand spanningsveld.

(1) Cfr. infra, bij de survey van het Leuvens stadsgewest : § 4.1.

(2) Cfr. supra, § 2.1.

Aangezien de bestuurskracht in dit proefschrift vooral getoetst wordt aan aspecten als beleidsvisie en beleidsmogelijkheden, zal de analyse van de doeleindenstructuur bij voorkeur deze beleidssferen weerhouden die indikaties kunnen opleveren voor de specifieke approach in elke testgemeente afzonderlijk. De behartiging van een belangrijke taak als deze van brandpreventie en -bestrijding b.v., kan zwaar doorwegen op de begroting van een centrum-stad maar hoort niet meer thuis in een doeleindenanalyse sinds de centrale overheid in deze materie nationale normen opgelegd heeft.

Gaat onze belangstelling in dit verband dus hoofdzakelijk naar de 'vrije' sektor, deze van de niet stringent-genormeerde beleidstaken, en is ons onderzoek uiteindelijk gericht op de innoveringskracht die elk bestuur kan opleveren, dan is toch ook de oriëntatie belangrijk die deze innovatie uitgaat. Met name in het samenspel met de andere besturen in agglomeratieverband zullen we trachten deze taken te detekteren die verwijzen naar een mogelijke behartiging op een ander niveau dan het huidige. Meestal gaat het hierbij om een verschuiving in schaalvergroterende zin. Van een aantal taken staat het sinds de wet van 26 juli 1971 op de agglomeraties en de federaties van gemeenten immers vast dat ze in aanmerking komen voor behartiging op supra-kommunaal niveau (1). Schaalgevoelig zijn echter ook deze beleidstaken en beleidssferen die zich lenen tot een (partiële) schaalverkleining, bv. via een formule van binnengemeentelijke decentralisatie in het kader van een grote entiteit. Het lijkt ons dan ook onverantwoord a priori elke schaalverandering als een noodzakelijke schaalvergroting te interpreteren. Vandaar een begrip als 'schaalgevoeligheid' als uitgangspunt voor de te selekteren beleidssferen. Het is slechts op basis van de onderzoeksresultaten dat de hypothese van een mogelijke dubbele verschuiving al dan niet bevestigd kan worden.

2.3.2. *Beleids sfeer en deeltaken*

Men kan de overheidstaak op het lokale vlak in talrijke deeltaken opsplitsen naargelang de gekozen invalshoek. Een eerder kwantitatief gerichte benadering kan bv. de feitelijke prestaties van elke functionaris

(1) Art. 4, de paragrafen 2 en 3. Cfr. Hoofdstuk III, § 2.1.4.

analyseren en van hieruit berekenen wat elke deeltaak aan man/uren kost. In grotere gemeenten levert dit een vrij getrouw profiel op van de taakbehartiging (1). Meestal echter kan een onderzoeksteam zich dergelijke detaillering niet veroorloven of is zulke benadering zelfs irrelevant in functie van het doel van de analyse. Een aantal aspecten van de interne bestuurskracht komen hierdoor wel aan het licht, met name de doelmatigheid van de personeelsorganisatie, maar niet meteen de grote beleidsoprijes. Meestal gaan er immers jaren over heen eer een beleidsheroriëntatie ten volle te detekteren is aan de hand van de personeelsprestaties.

De indeling van de overheidstaken kan dan ook moeilijk gebeuren op basis van ter plaatse empirisch vastgestelde gegevens. Mede omwille van de vergelijkbaarheid van de resultaten is de onderzoeker aangewezen op een algemene indeling, die hij nochtans kritisch kan hanteren en aanpassen aan de specifieke invalshoek van zijn projekt. In België ligt het voor de hand uit te gaan van de functioneel-ekonomische indeling, waar naar alle gemeentebegrotingen sinds het dienstjaar 1969 opgemaakt zijn (2). Al gaat het hier niet om een taakindeling in de eigenlijke zin, toch biedt deze uniforme klassifikatie van de begrotingsposten een relevant zicht op het absolute en relatieve belang van de verschillende taakfactoren. De gegevens per begrotingsfunctie zullen dan ook vooral gehanteerd worden om de trends binnen de eigen gemeente te illustreren, en meer nog, om de al dan niet gelijklopende tendenzen in andere gemeenten te onderzoeken.

Naar de doeleindenstructuur toe zal echter een meer inhoudelijke indeling ontworpen moeten worden, door elementen uit verschillende functies te combineren of bepaalde ruime functies op te splitsen. Een beleidsanalyse veronderstelt immers een elementair zicht op de samenhang van een aantal taakeenheden. De onderzoeker vertrekt dan ook van de werkhypothese dat bepaalde deeltaken tot een meer globale beleidssfeer horen.

(1) Baanbrekend werk werd in dit verband verricht door een team bestuurskundigen van de Vrije Universiteit te Amsterdam, onder de dagelijkse leiding van drs. R.C.E. Kapteyn : Stadsgewest Oostelijk Mijngebied - Bestuurlijke organisatie - Heerlen, 1970.

(2) Ministeriële omzendbrief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, dd. 25.10.1968, nr. B.C. 1969. Belg. Stbl. 5.11.1968.

Slechts in zulke kontekst kunnen de verschillende opties zinvol gesitueerd worden in functie van onmiddellijke of uiteindelijke doeleinden. In tegenstelling tot een indeling die gebaseerd is op de feitelijke prestaties van het overheidspersoneel of op de relatieve belangrijkheid van de uitgavenposten, zal deze analyse dus eerder de aandacht richten op de verschillende uitzichten van het gevoerde beleid en hierbij de samenhang en onderlinge wisselwerking in het licht stellen.

2.3.3. *Weerhouden beleidssferen*

Een indeling van de lokale overheidstaak in termen van doeleinden, vertrekt meestal van de fundamentele opsplitsing in taken met een ordenend karakter en taken met een verzorgingskarakter. Tot de taken die hoofdzakelijk een ordenend karakter vertonen rekent men het ruimtelijk beleid, de volkshuisvesting, de economische aangelegenheden (werkgelegenheid, middenstand, landbouw) de recreatie, de milieuhygiëne en het verkeer. Eerder verzorgend zijn dan taken als onderwijs, sociale zorg, kulturele zorg, sport, volksgezondheid, openbare veiligheid, vuilverwerking, openbaar vervoer, energievoorziening, enz. Ook een derde categorie van taken kan in aanmerking genomen worden, nl. deze met een hulpkarakter, in de mate althans dat men op het lokale niveau reeds aan informatieverwerking en onderzoek toe is (1).

Andere indelingscriteria zijn natuurlijk denkbaar. Hoogerwerf onderscheidt er een aantal, alleen al m.b.t. de beleidsdoeleinden (2). Het betreft hier echter beleidstypen in de politiekologische zin, eerder geschikt voor een interpretatie van de onderzoeksresultaten dan als selectiecriteria voor de beleidssferen die uiteindelijk voor de analyse van de doeleindenstructuur moeten weerhouden worden.

Uit de ordenende en verzorgende taken dienen inderdaad enkele beleids-taken geselecteerd te worden die in hun samenhang indicaties opleveren voor de bestuurskracht en het optimaal niveau van behartiging. Bij de

(1) Deze inmiddels klassiek geworden opdeling vindt men ook terug in herstruktureringsonderzoeken, zo bv. in het : Bestuursonderzoek Oost-Nederland (koördinator : drs. J.N. Breunese). Enschede, 1973, p. 57.

(2) A. HOOGERWERF, De analyse van de beleidsinhoud. In : Beleid belicht, pp. 93-95.

eerder ordenende taken ligt de beleidssfeer van de *ruimtelijke ordening* (in de breedste betekenis van het woord) hierbij meteen voor de hand. Ruimtelijke ordening is zowat de kern-taak geworden van het lokaal bestuur, in deze zin dat "mits het vaststellen van het ruimtelijk plan beleidsvormende fazen plaatsvinden op het gebied van vrijwel alle overheidstaken" (1). "De overheidstaak ruimtelijke ordening heeft dan ook een overkoepelend karakter" (2). Men kan zelfs spreken van 'comprehensiveness' (3). Van Ruller zal dan ook aan de hand van een analyse van de besluitvorming inzake het 'stedebouwkundig' beleid, relevante conclusies trekken voor het geheel van de centrumstad - randgemeente problematiek (4). Ook in België staat deze beleidssfeer centraal bij de bevoegdheden die bij agglomeratie- en federatievorming overgedragen worden (5). Het niveau waarop deze taak behartigd wordt, zal zelfs in belangrijke mate bepalend zijn voor het zwaartepunt in de besluitvorming in de brede lokale bestuurs sfeer (kommunaal en supra-kommunaal) (6).

Het ruimtelijk beleid als 'sleutel'-beleidssfeer moet dan ook in al zijn aspecten bij deze analyse van de gemeentelijke doeleindenstructuur betrokken worden. Allereerst slaat dit natuurlijk op de officiële gemeentelijke planning : de algemene en de bijzondere plannen van aanleg (A.P.A. en B.P.A.) (7), maar ook de zg. structuurplannen, masterplannen, enz., die de facto als interne leidraad voor het gemeentelijk beleid fungeren kunnen niet terzijde gelaten worden. Hetzelfde geldt voor de plannen die nog in een ontwerpfase verkeren of waarvoor een wijzigings-

-
- (1) VAN RULLER, H., Agglomeratieproblematiek in Nederland, Alphen a.d. Rijn, 1972, p. 15.
 - (2) M.M. VAN DER POEL, Wat is er sociologisch aan ruimtelijke ordening, Nijmegen, 1965, p. 22.
 - (3) Kenneth L. KRAEMER, New Comprehensiveness in city-planning. In : Public Administration Review, 1968, p. 382.
 - (4) Op. cit.
 - (5) Wet van 26 juli 1971, art. 4, par. 2.
 - (6) Het toewijzen van de R.O. aan de (samengevoegde) Zweedse gemeenten heeft deze lokale besturen dermate in reliëf gebracht, dat in tegenstelling tot de overige Europese landen geen gewestvorming overwogen wordt. Zie o.a. F. DELMARTINO, De herstructurering en herwaardering van de lokale besturen in Zweden. In : De Gemeente, 1974/3, pp.156-163.
 - (7) Wet van 29 maart 1962, houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw, art. 14 en 15.

procedure werd ingezet. Belangrijk is immers een zo volledig mogelijk zicht op het geheel van de planningsinitiatieven, omdat zij bijzonder verhelderend zijn voor de genomen beleidsopties.

Steeds meer besturen beperken zich niet langer tot de planning en willen actief optreden bij de verwerkelijking ervan. Meestal kreëren ze daartoe een grondregie, een soepel instrument dat de gemeente in staat stelt gronden te verwerven en weer te verkopen zonder complexe administratieve procedure. Het uiteindelijke perspectief voor deze transacties kan een uitgesproken socialisering van het grondbezit zijn, doch meestal is de motivering veel pragmatischer van aard. Het bestuur wil een zekere reserve aanleggen van geschikte terreinen voor gemeenschapsdoel-einden of sociale woningbouw. Ook het tegengaan van ongezonde grond-spekulatie, met name in de binnenstad, speelt hierbij een rol. Het spreekt vanzelf dat dit grondbeleid in een eigenlijke of oneigenlijke, inchoatieve zin, een bijzonder licht werpt op het overheidsinitiatief in deze beleidssfeer.

Belangrijk is echter niet enkel de instrumenten te bestuderen, maar ook de domeinen waarin de overheid via haar ruimtelijk beleid intervenueert. Zowat in alle gemeenten treft men in dit verband volgende aandachtspunten aan :

- de *woningbouw* in het algemeen en de sociale woningbouw in het bijzonder. Niet alleen worden de woonzones in de plannen afgelijnd en heeft men oog voor de interne urbanistische vormgeving (het woonmilieu), maar ook het bouwvolume als geheel wil men beïnvloeden met daarbij een bijzondere aandacht voor de differentiatie in het aanbod. In verschillende mate spelen de maatschappijen voor sociale woningbouw in op dit gemeentelijk beleid. In enkele gevallen treedt de gemeente ten andere zelf op als bouwheer, al dan niet in interkommunaal verband.
- de *sanering of sloping* van ongezonde en/of onbewoonbare woningen en buurten. De akuititeit van dit probleem stelt zich in verschillende mate, maar in vanouds verstedelijkte centra kan dit een prioritaire optie worden.
- de *stadskernvernieuwing*, die zich niet beperkt tot het saneren van woningen en het valoriseren van het historisch patrimonium in de binnenstad, naar de 'leefbaarheid' als dusdanig centraal stelt. Dit omvat

een kritische benadering van de industriële inplantingen en van de ongeremde groei van de tertiaire diensten, en loopt meestal uit op een herwaardering van de woonfunctie en een heroriëntering van de verkeersstroom (o.a. verkeersvrije straten).

- de verantwoorde *inplanting van de socio-kulturele infrastructuur*, inclusief de sportvoorzieningen en de recreatiezones.
- de *situering van de industriële en semi-industriële ondernemingen*, mede in functie van de eventuele milieuhinder.
- de *verkeersontsluiting* en de verkeersinfrastructuur in het algemeen.

Geen van deze - en eventueel nog andere - uitzichten van het ruimtelijk beleid mag in een systematische benadering ontbreken, op gevaar af de onderlinge samenhang te doorbreken. Deze beleidssfeer is inderdaad slechts ten volle indicatief voor het geheel van het beleid, indien men niet één of ander facet isoleert, maar vooral het samenspel van het beleidsinstrumentarium en de beleidsrealisaties in de verschillende domeinen in het licht stelt. Daartoe is de opbouw van een doeleindenstructuur bijzonder geëigend, omdat opties, middelen en realisaties er in een spanningsveld gekonfronteerd worden met de doeleinden. Slechts bij een benadering van het ruimtelijk beleid als geheel, kunnen de accenten en prioriteiten naar hun juiste draagwijdte beoordeeld worden, en komen ook de domeinen in negatief reliëf die gekenmerkt worden door een beleidsvacuüm.

De ordenende taken komen met een 'comprehensive' beleidssfeer als ruimtelijke ordening (planning, grondbeleid, woonbeleid, infrastructuurbeleid) in deze analyse flink aan bod. Vandaar dat een tweede luik betrekking zal hebben op de eerder *verzorgende taken*, mits de weerhouden taaksfeer ook voldoet aan de criteria van beleidsrelevantie en schaalgevoeligheid. De *socio-kulturele beleidssfeer* in de brede betekenis beantwoordt o.i. best aan deze verwachtingen. Sinds enkele jaren staat ze nl. niet enkel in het brandpunt van de maatschappelijke belangstelling, maar is vanuit haar tweederangspositie in de overheidstaakbehartiging naar het voorplan geschoven van de politieke decision-making. Het traditioneel subsidiëringsbeleid is verruimd tot een investeringsbeleid, en ondanks de criteria die de provinciale en nationale overheid hanteert bij het financieel ruggegeven van de projecten, blijft deze

materie heel wat 'vrijer' voor de lokale besturen dan de meeste andere verzorgende taken. Er blijft ruimte nl. om al dan niet in te spelen op de specifieke noden van deze gemeente, van deze deelgemeente, van deze bevolkingscategorie. Vandaar dat deze beleidssfeer, samen met deze van de ruimtelijke ordening, een goede indikator is voor de kwaliteit en de innoveringskracht van het gevoerde beleid : de behoefte-gevoelighed, de beleidsvoorbereiding in dialoog met de betrokken bevolking, de prioriteitsbepaling tussen de mogelijke projekten. Ook de beleidsmogelijkheden vinden hier een toets : wat kan deze gemeente aan op het vlak van de investeringen in de niet-traditionele sektor ? Tenslotte is deze beleidssfeer ook schaalgevoelig. Naast de infrastructuur op gemeentelijk niveau, zijn er voorzieningen die duidelijk een agglomeratie-overleg en wellicht ook een agglomeratie-samenwerkingsverband vragen. Maar ook de eventuele voorzieningen op sub-gemeentelijk niveau, in de kerkdorpen en de wijken, horen grotendeels tot deze beleids-sfeer. Hoe kadert de besluitvorming hieromtrent in het geheel van opties en doeleinden van de gemeente ?

Ook deze beleidssfeer vertoont een aantal uitzichten die we met het oog op het onderzoek moeten expliciteren :

- het *kultureel beleid* in de strikte zin. Hieronder ressorteren de kulturele infrastructuur (schouwburg, museum, bibliotheek, diskotheek, kultureel centrum, enz.) en het stimuleren van de kulturele manifestaties in het algemeen. Het kunstonderwijs (conservatorium, muzieka-kademie, akademie voor plastische kunsten, enz.) komt hierbij ook onvermijdelijk ter sprake, evenals de restauratie en valorisering van het historisch patrimonium.
- het *socio-kultureel beleid*, dat eerder gericht is op het volksontwikkelingswerk in verenigingsverband (de socio-kulturele verenigingen), de amateuristische kunstbeoefening en de vrijetijdsbesteding in het algemeen.
- het *sportbeleid*, waarbij de infrastructuurwerken (sporthall, zwembad, enz.) de grootste aandacht krijgen, maar dat ook de popularisering van de aktieve sportbeoefening nastreeft.

- het *jeugdbeleid*. Deze beleidstaak wordt meestal nog traditioneel opgevat als een steun aan verenigingen, eventueel ook bij de uitbouw van hun vergaderlokalen. Ook de aanleg van speelpleinen zouden we echter onder deze hoofding ter sprake willen brengen.
- de *welzijnszorg* in de mate dat deze door het gemeentebestuur (en niet door de C.O.O.) behartigd wordt. Meestal gaat het hierbij om een gemeentelijke sociale dienst, gemeentelijke diensten voor gezins- en bejaardenhulp, een gemeentelijk kinderdagverblijf of peutertuin, enz. Deze diensten behoren wel niet meer tot de socio-kulturele beleids sfeer zoals deze traditioneel omschreven wordt, maar kunnen hierbij zinvol betrokken worden omdat ze inspelen op een behoeftenformulering vanuit het verenigingsleven en de inspraakorganen (gezinsraad, bejaardenraad). In deze zin sluit de 'welzijnszorg' dus aan bij de functie samenlevingsopbouw, die toch het bindteken is van de hele socio-kulturele beleids sfeer.

Een belangrijke en in dit verband erg relevante beleidstaak is hier nog onbesproken gebleven : het *milieubeleid*. Wellicht is deze lakune te wijten aan de ambivalente opstelling tussen de ordenende en de verzorgende taken. Als preventieve zorg voor de milieuhygiëne is deze beleids taak inderdaad eerder ordenend, maar via een aantal aspecten hoort de milieuzorg ook thuis bij de verzorgende taken. En dit niet alleen omwille van de opvoeding tot milieuverantwoordelijkheid, waarin het verenigingsleven naast het onderwijs een rol te spelen heeft. Heel wat infrastructuurprojekten zijn thans polyvalent opgevat : een natuurgebied wordt gered, beschermd, gevaloriseerd, aangelegd, vaak onder de druk van aktiekomités of als gevolg van een groeiend besef van de waarde van groenzones voor het leefmilieu en het leefklimaat. In het kader van deze valorisering voor gemeenschapsgebruik, worden de mogelijkheden inzake passieve recreatie soms uitgebreid tot voorzieningen voor aktieve recreatie, sport, spel en socio-kulturele activiteiten in het algemeen. Vandaar dat het milieubeleid als een geschikte tussenschakel kan fungeren tussen ordenende en verzorgende taken.

Uit de aandachtspunten die bij de gesprekken met de gemeentebesturen centraal zullen staan, zou niet zozeer een compleet, maar wel een coherent beeld van het gemeentebeleid naar voor moeten komen. De onderzochte

beleidstaken, gegroepeerd in beleidssferen, slaan inderdaad niet noodzakelijk op de meest bezwarende uitgavenposten of de diensten met de zwaarste personeelslast, maar willen wel de 'pointe' van het beleid vatten, vooral dan in toekomstperspektief.

2.4. OPBOUW VAN DE DOELEINDENSTRUKTUUR

2.4.1. *De triade optie-middel-doel*

'Beleid' werd met Hoogerwerf in een dynamische zin benaderd (1), nl. als een "streven bepaalde doeleinden met bepaalde middelen en in een bepaalde tijdsvolgorde te bereiken" (2). Deze doeleinden berusten echter oorspronkelijk op een 'besluit' persoonlijk of in groep genomen (3). Omdat de beleidsvorming - zeker op het lokale vlak - nu eenmaal niet zuiver rationeel verloopt en m.b.t. de doeleinden niet steeds formele beslissingen op te sporen zijn, zouden we deze 'besluiten' liever 'taakstellingen' of 'opties' noemen. Opties kunnen immers ook berusten op informele afspraken binnen het kollege, de meerderheidspartij, de coalitie. In sommige gevallen worden ze zelfs helemaal niet geëxpliciteerd. Toch is hun impact er niet minder groot om.

In het spanningsveld tussen opties en doeleinden staan de *middelen*. Relevant voor ons onderzoek zijn vooral de mobilisatie en de allokatie van deze middelen. T.a.v. bepaalde niet-kwantificeerbare doeleinden komt het vaak voor dat ook de middelen niet kwantitatief uitgedrukt kunnen worden. Men kan uiteraard de allokatie van de financiële middelen nauwkeurig situeren en hieruit een aantal prioriteiten afleiden. Maar ook de plannen van aanleg, de regieën, de interkommunale samenwerking, het beroep op provinciale of staatsinterventie, de privé-stichtingen enz. zouden wij in dit verband tot de - vaak effectieve - middelen willen rekenen waarover een lokaal bestuur in de Belgische institutionele kontekst beschikt.

(1) Cfr. supra, § 1.1.

(2) A. HOOGERWERF, De analyse van de beleidsinhoud, in : Beleid belicht I, p. 84.

(3) Ibidem, p. 85.

Kan men een vrij grote differentiatie vaststellen bij de beleidsmiddelen, dan is deze verscheidenheid al even groot bij de beleidsdoeleinden. Men zou ze kunnen onderscheiden naar de mate van hun explicietie, specificatie en kwantificering (1). Voor onze analyse is vooral het onderscheid belangrijk tussen einddoelen en tussendoelen. De middelen (ook wel 'input standard' genoemd) verwijzen inderdaad naar een uiteindelijke doelstelling (de 'output standard'), maar deze wordt meestal slechts verwezenlijkt via tussendoelen die op hun beurt weer middel zijn naar het 'hogere' doel. Eénzelfde objektief vastgesteld gegeven kan aldus nu eens geïnterpreteerd worden als beleidsdoel, dan weer als beleidsmiddel of beleidseffekt. "Het onderscheid tussen doeleinden en middelen kan empirisch slechts vastgesteld worden binnen een bepaalde theoretische en empirische kontekst, d.w.z. binnen het kader van een bepaald beleid. Eerst nadat men binnen een bepaalde kontekst het doel heeft ontdekt, kan men de middelen voor dat doel empirisch vaststellen. Eerst nadat men heeft vastgesteld wat het einddoel is kan men de tussendoelen ontdekken" (2). Om juist dit 'einddoel' te vatten zal de analyse moeten slaan op het geheel van de al dan niet geëxpliciteerde opties, middelen en doelstellingen.

Ook de *beleidsrealisaties* zijn o.i. in deze doeleindenstructuur op hun plaats. Het zijn niet zozeer kritisch getoetste beleidseffekten, maar eerder aanwijzingen over de faze van realisatie van de opties. In zekere zin kunnen ze door hun werkelijkheidswaarde het beleidsstreven relativeren of versterken.

Zelfs indien de onderzoeker de logische orde kon ontdekken in de beleidsopbouw en dus welke middelen op welke doeleinden zijn afgestemd, dan staat hij nog voor de *synthesevraag*. Doeleinden moeten onderling gekoördineerd worden en hetzelfde geldt voor de middelen : welke is de feitelijke rangorde van uiteindelijke doeleinden, hoofddoeleinden en nevendoeleinden ? Deze synthese is bijzonder moeilijk te vatten door de empirische beleidsonderzoeker, ook al omdat de uiteindelijke doeleinden bijna nooit door de betrokken beleidsvoerders geëxpliciteerd wor-

(1) Zie bv. het onderscheid dat D. VAN HOUTEN maakt tussen richtdoelen en objektdoelen - Cfr. supra § 1.2.

(2) A. HOOGERWERF, op. cit., p. 90.

den. Toch lijkt het ons belangrijk een poging te ondernemen om ze te achterhalen, op het reeds aangehaalde gevaar af van 'Hineininterpretierung'. In de uiteindelijke doeleinden hopen we immers indicaties te vinden voor de feitelijke opstelling en oriëntatie van het hele beleid in de stad-ommand kontekst. Meer gespecificeerd verwachten we een oriënterend antwoord op vragen als : "Voert deze randgemeente het veelzijdig beleid van een autonome entiteit, of is haar beleid de facto eenzijdig afgestemd op de woonfunctie ten behoeve van bewoners die voor de andere functies op de centrumstad aangewezen zijn ?"

Eerder als hypothese geformuleerd zouden we kunnen stellen dat de stad-ommand gerichtheid, behalve uit het strikt empirisch sociaal- economisch en -geografisch onderzoek, ook kan blijken uit de beleidsanalyse, en vooral dan uit de uiteindelijke doeleinden. Deze onderzoeksresultaten zullen wellicht de reeds eerder vastgestelde relaties konfirmeren, maar hebben vanuit hun binnenbestuurlijke opstelling het voordeel dat ze het dossier van de agglomeratievorming in belangrijke mate verrijken, zodat een meer genuanceerde probleemoplossing nagestreefd kan worden.

De 'logische orde' in de triade optie-middel-doel, deze 'lijn' in de beleidsvorming, zouden we ook letterlijk met een lijn willen aanduiden in de schematische voorstelling. Uit al het voorgaande blijkt wel ten overvloede dat aan deze lijn geen absolute of éénzinnige waarde gehecht kan worden. De beleidsformulering is een dynamisch gebeuren dat al evenzeer te maken heeft met een groei in de mentaliteit en een verruiming van de inzichten als met een toename of afname van de (financiële) middelen. De opvattingen, beginselen, normen en gedragingen die aan de basis liggen van de beoordeling van de bestaande situatie en van het streefdoel - samengevat in het element 'streven' van onze beleidsdefinitie - komen hier wel niet expliciet ter sprake, maar verklaren wel de soms weinig logische opbouw van het feitelijk gevoerde beleid. De *beleidsvormingslijn* wil dus deze logische orde detekteren zonder zich uit te spreken over de causale relatie en al evenmin over de kronologische opeenvolging.

Ook de inbreng van de inspraak- en overlegorganen die sinds enige tijd door een aantal gemeentebesturen formeel betrokken worden bij de beleidsformulering dient gevaloriseerd te worden. Uit de rapportering zal blijken hoe sterk dit advies of deze medeverantwoordelijkheid in casu

gerelativeerd moeten worden. Binnen eenzelfde gemeente, en dus in het kader van éénzelfde doeleindenstructuur, kan het ene overlegorgaan een zeer reële inbreng hebben, terwijl de invloed van het andere inspraakorgaan quasi fiktief blijft. Ondanks deze moeilijkheid bij de voorstelling worden de inspraak- en overlegorganen steeds opgesomd, en blijkt uit een aparte (stippel)lijn t.a.v. welke opties, realisaties en doeleinden ze mede-formulerend optreden.

2.4.2. *Praktische uitwerking van de analyse*

2.4.2.1. De beleidssferen

De criteria die gehanteerd werden bij de selectie van de overheidstaken die voor deze analyse in aanmerking komen, werden reeds toegelicht (1). Inspelend op het onderscheid tussen ordenende taken en verzorgende taken, werd uit elk van beide taaksferen één brede beleidssfeer weerhouden die als bijzonder relevant en indikatief naar voor kwam, te weten : het sociaal-ruimtelijk beleid enerzijds, het socio-kultureel beleid anderzijds. Ook het milieubeleid werd bij de analyse betrokken omwille van zijn brugfunctie.

Het samenbrengen van overheidstaken in beleidssferen lijkt ons een noodzakelijke voorwaarde om een zinvolle inhoudelijke beleidsanalyse door te kunnen voeren. In de bestuurspraktijk worden deze overheidstaken echter als autonoom gepercipieerd, of op basis van andere criteria ingedeeld. De beleidsvoerders zullen bv. de industriële inplanting of de verkeersontsluiting meestal als quasi-autonome problemen bespreken en ze niet spontaan koppelen aan het overig sociaal-ruimtelijk beleid. Idem voor wat de sport betreft in de socio-kulturele beleidssfeer. In de dialoog met de gemeentebesturen werden de verschillende uitzichten van deze ruime beleidssferen dan ook separaat onder de loep genomen en slechts bij de synthesevorming in een meer logische orde gegroepeerd.

In het doeleindenschema vindt men deze opsplitsing terug. Onder de noemer 'grond- en woonbeleid' worden ook planning, sanering en stads-kernhernieuwing besproken. De ordenende taken die daarentegen betrekking hebben op de industriële vestiging en de verkeersinfrastructuur krijgen

(1) Cfr. supra, § 2-3.

een aparte behandeling. Milieubeleid en socio-kultureel beleid situeren zich bij de schematische voorstelling en de detailbespreking tussen beide aspecten van de sociaal-ruimtelijke beleidssfeer in. Deze meer gespreide opstelling van de beleidssferen sluit niet enkel beter aan bij de feitelijke opeenvolging van de aandachtspunten in het gespreksschema, maar maakt ook de bespreking overzichtelijker. Een benadering van de beleidstaken zoals ze worden gepercipieerd door de beleidsvoerders lijkt ons inderdaad in een eerste fase van de rapportering het meest werkelijkheidsgetrouw. In een tweede fase kan de onderzoeker dan zinvolle verbanden opsporen en de coherentie van het gehele beleid toetsen.

2.4.2.2. De beleidsopties

Een dubbele precisering dringt zich hier op : aan welke criteria moeten de opties voldoen om weerhouden te worden en welke beperking in de tijd hanteren we als leidraad hierbij ? Willen de verschillende doeleinden-structuren immers vergelijkbare gegevens opleveren, dan moeten ook vergelijkbare criteria aangelegd zijn bij de selectie van de basiselementen van deze structuur : de beleidsopties.

Deze opties zijn inderdaad niet zonder meer te registreren, allereerst omdat ze verschillend van aard zijn, en secundo omdat ze - evenals de doeleinden - vaak weinig geëxpliciteerd zijn. De optie alle krotwoningen in een bepaalde buurt op te ruimen of de gemeente uit te rusten met een polyvalente ruimte voor indoor-sport is gemakkelijker te detecteren en te toetsen dan een al even belangrijke optie als het systematisch afremmen van de eenzijdige expansie van de tertiaire functies in de binnenstad. Voor beide categorieën van opties zal de evaluatie van de feitelijke realisaties en ontwikkeling de beste toetssteen vormen. In het ene geval kan het werkelijkheidsgehalte van de optie met vrij grote zekerheid getoetst worden, in het andere geval echter gaat het om een optie die moeilijk geïsoleerd kan worden uit een bredere kontekst van standpunten, maatregelen en doeleinden en die hoe dan ook slechts op termijn te evalueren is. Niet aan elke optie beantwoordt dus in onze structuur een onmiddellijk aan te wijzen realisatie. Toetssteen voor het werkelijkheidsgehalte van de verklaringen van de beleidsvoerders is veeleer het formele karakter van de beslissing en/of de maatregel die ter realisatie van de optie genomen zijn. De principiële beslissing in de gemeenteraad, het inzetten van de administratieve procedure,

het uitvaardigen van een reglement, het opmaken van een plan, enz. zijn evenzoveel indicaties voor de onderzoeker dat de aangehaalde opties uitstijgen boven de 'wishful thinking'-toekomstplannen. Deze toets is beslist niet absoluut veilig. Principiële beslissingen leiden niet trefzeker naar een realisatie op korte termijn, reglementen kunnen dode letter blijven, op te nemen leningen kunnen achteraf weer geschrapt worden, enz. Desondanks kan men zich bij een beleidsanalyse als deze niet beperken tot de afgewerkte realisaties, of - in financiële termen gesteld - tot de goedgekeurde rekeningen. Een doeleindenstructuur is veeleer een momentopname, opgebouwd met opties van verschillende aard: 'tastbare' besluiten en intentieverklaringen. Elk van deze elementen moet getoetst worden op zijn werkelijkheidswaarde maar kan niet aan dezelfde normen onderworpen worden.

Dit is des te meer het geval omdat de opties in een verschillend stadium van realisatie verkeren. De ene optie heeft reeds aanleiding gegeven tot een aanwijsbare realisatie, de andere doorloopt de voorbereidende fazen, een derde bestaat nog maar in projectvorm. Wil men elk van deze elementen in een synthese betrekken - zoals de doeleindenstructuur beoogt te zijn - dan moet men niet te ver in het verleden delven en zich veeleer toekomstgericht opstellen. In principe weerhouden we dan ook slechts de opties en de realisaties van de laatste vijf jaar, hetgeen ongeveer overeenkomt met het mandaat van de huidige gemeenteraden en schepenkolleges. Deze zijn in functie getreden op 1 januari 1971 maar hebben vanaf 1969-70 hun beleidsplannen ontvouwd in de verkiezingspropaganda. Samen met de realisaties van de aftredende meerderheid, vormen deze beleidsintenties een relevant aanknopingspunt om met de beleidsanalyse van start te gaan. Het empirisch onderzoek werd anderzijds afgesloten medio 1974.

Het spreekt vanzelf dat de huidige situatie niet te begrijpen is zonder een elementaire verkenning in de ruimte en de tijd. Vandaar dat naast een inleidende ruimtelijke survey ook enkele gegevens verstrekt worden over de historische achtergrond van de gemeente. Belangrijker dan het verre verleden zijn in dit verband echter de grote opties die het huidige beleid nog beïnvloeden of bepalen. In de bespreking wordt hierop ingegaan, terwijl ook de meest markante investeringen uit de twee voorgaande mandaten (1959-1964, 1965-1970) aangehaald worden. Deze achtergrond

wil nochtans op geen enkele wijze het verleden rekonstrueren, doch enkel het huidige beleid situeren in het spanningsveld tussen traditionele taken en toekomstige opdrachten.

2.4.2.3. Schematische voorstelling en ondersteunende bespreking

Een analyse van de doeleindenstructuur mondt uit in een drietal elementen. Centraal staat de schematische voorstelling van het geheel van opties, middelen, realisaties en doeleinden, een synthese dus van zinvolle verbanden die culmineert in de uiteindelijke doelstellingen.

Het achterhalen van deze samenhang, deze 'logische orde' vormt zoals gezegd het kernmoment van de analyse (1). Toch kan het schema niet los gezien worden van een ondersteunende en interpreterende bespreking.

Geïsoleerde woorden dekken vaak een verschillende lading, de absolute waarde en relatieve betekenis van bepaalde opties en realisaties moet gepreciseerd worden, kontekst en samenhang dienen verduidelijkt. Anderzijds wil de onderzoeker tot op zekere hoogte het meest relevante feitenmateriaal ter ondersteuning aanbieden van zijn interpretaties en konklusies. Het is echter niet a priori duidelijk welke verfijning bij de gegevensverzameling nagestreefd moet worden om de validiteit van het centrale schema veilig te stellen.

2.4.2.3.1. Gradaties in de ondersteunende bespreking

Zoals gezegd vond de eerste analyse plaats in het kader van een multidisciplinair onderzoeksproject dat de eventuele herstructurering van acht gemeenten ten Westen van Kortrijk op het oog had (2). De doeleindenstructuur kon in dit geval verder bouwen op de gegevens die uit de andere deelstudies naar voor kwamen (3).

In een tweede fase daarentegen ontbrak deze data-ruggeleuning en moest de relevante informatie zelf ingewonnen en verwerkt worden. Voor de drie testgemeenten in de Leuvense agglomeratie gebeurde dit op indringende wijze, zodat de bespreking kan steunen op een nauwkeurige kennis van de beleidsopties en hun financiële repercussies.

(1) Cfr. supra, § 2 - 4.1.

(2) Cfr. supra, § 2 - 2.4.

(3) De gemeentelijke herstructurering ten Westen van Kortrijk - 2 delen V.B.S.G., 1972.

Wat de stad Kortrijk aangaat werd een tussenformule gekozen. Een verfijnde bespreking van het uitgavenpatroon i.v.m. elk van de beleidstaken leek ons hier minder aangewezen, omdat het samenspel met de acht gemeenten uit het stadsgewest zich vanwege het formaatverschil moeilijk leent tot dit soort van vergelijkend onderzoek.

Het kan verwondering wekken dat niet éézelfde norm werd aangehouden inzake de diepgang en de verfijning van de ondersteunende bespreking in elk der test-cases. De verklaring en verantwoording is dubbel. Enerzijds was er het groeiend inzicht dat een doeleindenstructuur moet kunnen steunen op expliciterend en toetsend feitenmateriaal. De eerste analyse overdoen was echter uitgesloten, gezien het éénmalig karakter ervan (1). Anderzijds kan men zich afvragen of de kleinere gemeenten wel zinvol benaderd kunnen worden met een éénvormig onderzoeksmodel dat noodzakelijkerwijze afgestemd is op de takendifferentiatie van de centrumstad. In de meer overzichtelijke situatie van de kleinere gemeenten kan wellicht aan de hand van een minder complexe verkenning een even duidelijk inzicht verkregen worden in de krachtlijnen van het beleid.

2.4.2.3.2. Kwalifikaties van de bespreking

We maakten reeds het onderscheid tussen de ondersteunende en de interpreterende bespreking. Ofschoon beide benaderingen in elkaar verweven liggen en voortdurend naar elkaar verwijzen is het belangrijk het onderscheid duidelijk te stellen.

De *ondersteunende* bespreking beschrijft de beleidsopties, - middelen en -realisaties ter explicitering van de doeleindenstructuur zoals deze op schematische wijze is weergegeven. Dit beschrijven houdt echter ook een element van verklaring en evaluatie in : in welke ruimtelijke, sociale, politieke kontekst is deze optie te situeren ?, in welke fase van realisatie verkeert dit projekt ?

(1) Cfr. supra, § 2.1 en 2.4.

De *interpreterende* bespreking bouwt verder op de ondersteunende bespreking en is er eerder op gericht verbanden te leggen, de samenhang te ontdekken binnen de doeleindenstructuur van een gemeente, maar ook het samenspel in agglomeratieverband aan te tonen. Het spreekt vanzelf dat dit verwijzingen zal inhouden naar mogelijke alternatieven voor een optimale bestuursgeleding.

2.4.2.3.3. De bespreking van het uitgavenpatroon (1)

Eén van de meest relevante elementen uit de ondersteunende bespreking is uiteraard de analyse van de begrotingsramingen en de effectieve uitgaven. Ofschoon dit proefschrift in het teken staat van een kwalitatief-evaluatieve beleidsbenadering en zich niet wil wagen aan een financiële analyse, kan men de ondersteuning van de financiële gegevens niet missen, zowel als indicatie voor de beleidsopties als ter toetsing van hun absolute en relatieve waarde. Het weze dus duidelijk gesteld dat deze financiële ondersteuning zich ook tot deze rol wil beperken en de globale financiële problematiek van de lokale besturen hier niet ter sprake komt.

Om de evolutie in de uitgaven en de spreiding over de verschillende posten zodanig in reliëf te brengen dat ze indicaties opleveren voor een eventuele verschuiving in de opties, werden de financiële gegevens zoveel mogelijk omgerekend naar de *besteding per inwoner* en het *percent in het geheel van de uitgaven*. Deze weergave vergemakkelijkt bovendien een vergelijking in de besteding per post tussen de verschillende gemeenten. Zulke vergelijkingen dient men natuurlijk met de nodige omzichtigheid te hanteren. De uitgaven mogen immers niet losgekoppeld worden van de taakbehartiging waar ze op slaan : de service-functie van een centrum-stad ligt nu eenmaal anders dan deze van een randgemeente. Toch kan de vergelijkende studie de accenten in het licht stellen die vergelijkbare gemeenten in hun doeleindenstructuur aangebracht hebben.

De uitgaven in de gewone dienst hebben betrekking op de periode 1971-74. Ze zijn ontleend aan de rekeningen over 1971 en 72 en de begrotingen voor 1973 en 74. Tussen de werkelijk-vastgestelde uitgaven (1971-72) en de begrotingsuitgaven (1973-74) ligt uiteraard een cesuur. De besteding

(1) Om de 'leesbaarheid' van de ondersteunende en interpreterende bespreking te bevorderen, werden in principe alle financiële tabellen naar bijlage 3 verwezen.

in % van het totaal kan hier voor overijlde konklusies behoeden. Ook met een absolute toename van de uitgaven ten gevolge van de inflatie moet rekening gehouden worden. De meest significante gegevens voor onze beleidsanalyse zullen dan ook gezocht moeten worden in de evolutie inzake relatieve besteding en dit in een vergelijkend perspectief.

Sommige uitgaven worden geheel of ten dele gekompenseerd door specifieke inkomsten. De weddelast van het gemeentelijk onderwijzend personeel bv. wordt gekompenseerd door de weddetoelagen vanwege het Rijk. Soms overstijgen de inkomsten in het kader van een functie zelfs de uitgaven. Frekwent komt dit bv. voor bij de functie 'Handel-Nijverheid'. Het ware onverantwoord bij een bespreking van de beleidsopties niet het onderscheid te maken tussen de effectieve uitgavenposten ten laste van de gemeente en deze posten die gekompenseerd worden. Vandaar steeds dubbele tabellen : naast de klassieke voorstelling van de 'bruto'-uitgaven ook een overzicht van de aangezuiverde of 'netto'-uitgaven.

Eenmaal het bedrag gepreciseerd is dat de gemeente voor dit bepaald dienstjaar per inwoner en in % van het totaal van de gewone uitgaven wil besteden aan deze functie, is het beleidsrelevant na te gaan in welke verhouding deze som opgesplitst zal worden tussen *personeelsuitgaven*, *werkingskosten*, *overdrachten* en *schuld*. Hieruit kan dan blijken of deze of gene beleidssector al dan niet personeelsintensief is, of het de werkingskosten zijn die doorwegen of eerder de toelagen aan derden. Sterk indikatief is ook het aandeel van de schuld in het geheel van de uitgaven, als toets voor het investeringsbeleid in verleden en heden. In bepaalde steden, zo o.m. te Leuven, treft men tenslotte nog een vijfde categorie aan : de interne verrichtingen. Deze binnen-bestuurlijke financieel-technische operaties worden hier enkel weerhouden om de vier andere categorieën zo precies mogelijk te kunnen omschrijven.

Naast de uitsplitsing per functie, en dit voor de begrotingsjaren 1973 en 74, werden er ook twee totalen berekend. Binnen elk der categorieën werd het relatieve gewicht bepaald van elk der functies, terwijl ook het procentueel aandeel van elk der categorieën in het geheel der uitgaven werd nagegaan. Vooral in vergelijkend perspectief kunnen deze gegevens tot interessante konklusies leiden, mits ze voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Het lag voor de hand bij de globale overzichtstabellen de indeling in functies aan te houden zoals deze in de begrotingen en rekeningen gehanteerd wordt. Deze uniforme indeling maakt het mogelijk de uitgaven in het kader van een bepaalde functie in verschillende gemeenten te bestuderen zonder het gevaar te lopen dat achter éénzelfde nomenklatuur verschillende werkelijkheden schuilgaan. Bovendien laat een overzicht van de uitgaven dat verder reikt dan de hier bestudeerde beleidssferen toe, deze laatste juist beter te situeren en tevens een licht te werpen op belangrijke niet-onderzochte domeinen als het onderwijs en de gezondheidszorg.

Anderzijds is deze uniforme indeling weinig geschikt om op verfijnde wijze de beleidssferen te benaderen die we voor onze analyse weerhouden hebben. Deze bestaan nl. hoofdzakelijk uit beleidstaken die nog maar sinds enige tijd tot de gemeentelijke taaksfeer behoren (bv. grondbeleid, stadskernvernieuwing), of althans pas in de jongste jaren tot volle ontplooiing kwamen (bv. aanleg van groenzones, sportinfrastructuur). In de indeling per functie situeren deze taken zich vooralsnog onder een veel te brede noemer of worden zelfs opgesplitst over verschillende functies. Zo moet men de aanleg van groenzones onder Volksontwikkeling en Kunst zoeken, de stadskernvernieuwing ligt daarentegen gespreid over Verkeer-Wegen-Waterlopen (reorganisatie van het stratennet en de verkeersstroom), Huisvesting en Stedebouw (sanering, sloping, nieuwbouw) en Volksontwikkeling en Kunst (restauratie historisch patrimonium). In afwachting dat de officiële indeling aangepast wordt aan de evolutie in de gemeentelijke opdrachten, zagen we ons verplicht het uitgavenpatroon van de geselecteerde beleidssferen volgens eigen indelingscriteria te benaderen.

Ten aanzien van de *ordenende taken* (grond- en woonbeleid, sociaal-ekonomisch en infrastructuurbeleid) moeten als relevante financiële gegevens allereerst de investeringen aangehaald worden. Deels in de bespreking en waar zinvol ook in aparte tabellen worden de investeringen opgesomd die gedaan werden door de twee vorige bestuurskolleges (1959-1964 en 1965-1970) en door het huidig bestuur (1971-1973). Voor 1974 wordt een overzicht gegeven van de investeringsuitgaven die in de begroting opgenomen zijn. Uit deze tabellen blijkt de absolute inspanning van de gemeente sinds het begin van de zestiger jaren, maar ook het relatieve

ve gewicht van de investeringen in deze sektor t.a.v. het geheel van de investeringen.

Het is echter vooral in de *socio-kulturele beleidssfeer* dat een verfijnde financiële ruggesteun van de algemene bespreking ten volle tot haar recht komt. Alle beschikbare gegevens uit de rekeningen over 1971 en 72 en de begrotingen voor 1973 en 74 werden er samengebracht rond de vier uitzichten die ook in de bespreking onderscheiden worden : milieu-beleid, sportbeleid, kultuurbeleid en jeugdbeleid. Voor elk van deze deelsferen worden de uitgaven in absolute cijfers uitgesplitst volgens de categorieën personeelskosten, werkingskosten, overdrachten en schuld, maar ook relatief gesitueerd : de besteding per inwoner en in % van de totale uitgaven. Aan deze analyse van de uitgaven in de gewone dienst beantwoordt een tweede luik, nl. dit van de investeringsuitgaven. Volgens het stramien dat hierboven beschreven werd m.b.t. de ordenende taken, reikt dit overzicht echter heel wat verder in het verleden en worden alle investeringen sinds 1959 exhaustief opgesomd.

De financiële ruggesteun voor de bespreking van de socio-kulturele beleidssfeer gaat wel heel wat verder dan dit noodzakelijk was ter eenvoudige toetsing van het werkelijkheidsgehalte van de aangehaalde opties. Op dit beperkte terrein van ons onderzoek verwijzen beide panelen van het tweeluik 'gewone dienst - investeringen' voortdurend naar elkaar, en vullen elkaar zelfs aan. Het leek ons voor de verdere ontwikkeling van de methodiek van de beleidsanalyse bijzonder boeiend na te gaan of - en zo ja, in welke mate - de descriptieve methode waarvoor we in dit proefschrift opteerden kan en/of moet samengaan met een financiële analyse, en omgekeerd. M.a.w., zijn doeleindenstructuur en financiële analyse autonome beleidsbenaderingen of componenten van een volwaardige beleidsanalyse ?

§ 3. Doeleindenonderzoek van de Kortrijkse agglomeratie

Medio 1972 formuleerden acht gemeenten ten Westen van Kortrijk gelegen (1) de wens hun onderling relatiepatroon en hun betrokkenheid bij de Kortrijkse agglomeratie verhelderd te zien met het oog op een positiebepaling t.a.v. de zich aandienende bestuurlijke herstructurering (2). Het onderzoek, dat toevertrouwd werd aan de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (3), omvatte naast de klassieke componenten (overzicht van de functionele uitrusting, sociaal-geografische verkenning, financiële analyse) voor het eerst ook een doeleindenonderzoek. Met de acht betrokken bestuurskolleges werd in november 1973 inderdaad getracht de krachtlijnen van het gevoerde beleid en de verdere ontwikkelingsperspectieven in een coherente doeleindenstructuur uit te drukken.

De ontbrekende schakel in het agglomeratie-onderzoek was de centrum-stad Kortrijk zelf. De doorlichting vond hier medio 1973 plaats, ondersteund door een voorafgaande beleidsverkenning. De essentiële gegevens hieruit worden in deze studie opgenomen, terwijl dit niet het geval kan zijn voor het verkennend onderzoek in de acht randgemeenten dat door de V.B.S.G. werd uitgevoerd. Opdat deze lakune de leesbaarheid van het geheel niet in het gedrang zou brengen, worden een paar essentialia over de Kortrijkse agglomeratie in de introductie tot de doeleindenstructuur van de centrum-stad verwerkt.

De doeleindenstructuur van stad en rand (8 schema's en een synthesepoging) zal tenslotte in een afsluitende bespreking onderling getoetst worden, om van hieruit een visie op de agglomeratieproblematiek te ontwikkelen.

(1) Het betreft Aalbeke, Bissegem, Gullegem, Lauwe, Marke, Moorsele, Rekkem en Wevelgem.

(2) Cfr. supra § 2.2.2. : Selektie van de agglomeraties.

(3) De gemeentelijke herstructurering ten Westen van Kortrijk - 1973, 2 delen, 189 p + 35 p bijlagen. Analyse van de doeleindenstructuur : pp. 133-149 + 9 schema's.

3.1. DOELEINDENSTRUKTUUR KORTRIJK

SITUERING

De stad Kortrijk, die rond zich een aantal dichtbevolkte randgemeenten heeft (1), vormt hiermee een agglomeratie van nagenoeg 117.000 inwoners. Samen met Brugge heeft de Kortrijkse agglomeratie aldus de grootste kern-bevolking van alle regionale steden. In het éénduidig hinterland wonen zowat een kwart miljoen mensen (241.313), terwijl de totale invloedssfeer het half miljoen overschrijdt (515.827) (2).

Agglomeratie KORTRIJK	Bevolking 31.12.1961	Bevolking 31.12.1970	Oppervlakte in ha.	Bevolkings- dichtheid in km ²
Kern-gemeente Kortrijk	43.606	44.961	2.115	2.125
Randgemeenten (3)				
Heule	9.057	9.605	1.171	820
Kuurne	11.173	13.022	1.090	1.194
Harelbeke	16.779	18.498	1.488	1.242
Zwevegem	10.654	11.904	1.559	763
Marke*	4.559	5.803	821	706
Bissegem*	4.855	5.534	341	1.621
Gullegem*	7.009	7.638	960	795
Totaal agglomeratie	107.692	116.965	9.545	1.225
Groep van 8 (+ 3 gemeenten met *)				
Aalbeke	2.614	2.809	713	394
Lauwe	7.659	7.748	879	881
Moorsele	4.780	5.211	1.498	348
Rekkem	4.807	4.648	789	588
Wevelgem	12.805	13.913	1.398	995
Totaal arrondissement (41 gemeenten)	246.965	263.838	40.315	654

(1) De Atlas van België (kaarten 28 A-B-C) weerhoudt als zodanig Heule, Kuurne, Harelbeke, Zwevegem, Marke, Bissegem en Gullegem.

(2) Kommentaar op de Atlaskaarten 28 A-B-C.

(3) In de omschrijving van de Atlas van België, kaarten 28 A-B-C.

In bijgaande tabel zijn de bevolkingscijfers gespecificeerd per gemeente. De 7 randgemeenten die met Kortrijk de agglomeratie vormen volgens de omschrijving van de Atlas van België, worden onderscheiden van de 8 gemeenten ten Westen van de stad die ons onderzoeksgebied uitmaken. Drie randgemeenten (Marke, Bissegem en Gullegem) vallen onder beide categorieën. De bevolkingscijfers geven vooral een beeld van de demografische groei die het stadsgewest als geheel kenmerkt. De expansie van de randgemeenten springt hierbij in het oog, maar moet o.m. in verband gebracht worden met een stagnerende tot licht dalende bevolkingskurve in de centrum-stad, vooral sinds 1970. In 1972 bv. kende Kortrijk een terugloop van 454 inwoners, hetgeen als een typisch agglomeratieverschijnsel te omschrijven is. De 5 niet-randgemeenten uit het overzicht blijven daarentegen veel bescheidener in hun groei. Rakkem noteerde zelfs een lichte bevolkingsdaling. Het betreft hier gemeenten uit een 'tweede gordel' rond de stad, die niet zo onmiddellijk bij de expansie van de agglomeratie betrokken zijn. Wevelgem neemt hierbij wel een aparte positie in vanwege zijn formaat en gunstige ligging op de as Kortrijk-Menen.

Inzake tewerkstelling is het aanbod in de Kortrijkse agglomeratie groter dan in de provinciehoofdstad Brugge, nl. resp. 45.099 en 40.716 arbeidsplaatsen. De centrum-stad zelf heeft een aktieve bevolking van 16.325, waarvan er 3.518 buiten de gemeenten werken. De arbeidstoevoer naar de agglomeratie Kortrijk is echter veel groter (35 %) dan de uitgaande pendel (1). In vergelijking met andere regionale steden is de industriële werkgelegenheid in de agglomeratie Kortrijk sterk vertegenwoordigd (2). De tertiaire tewerkstelling bedraagt daarentegen slechts 33,7 %. Het sociaal-geografisch onderzoek van de regionale steden in België rangschikt Kortrijk dan ook bij de industriële steden (3).

Qua niveau van uitrusting staan de medische- en onderwijsvoorzieningen in Kortrijk op een hoog peil, maar bereiken de overheidsinstellingen niet het niveau van Brugge (4). Inzake socio-kulturele infrastructuur zou

-
- (1) Stad Kortrijk : Aanvraag tot indeling van de stad in een hogere klasse, dd. 12 november 1971.
 - (2) Bijlage bij de kommentaar op de atlaskaarten 28 A-B-C van de Atlas van België.
 - (3) De regionale steden van België - Sociaal-geografische studie Brussel, 1972.
 - (4) Ibidem, deelstudie Kortrijk.

de evaluatie hernieuwd moeten worden vanwege de oprichting van een polyvalent cultureel centrum.

De Kortrijkse agglomeratie verschijnt dan ook als de uitgesproken groei-pool in Zuid-West-Vlaanderen. De randgemeenten zijn onmiddellijk betrokken bij deze expansie, maar de attractie van de regionale stad reikt verder en beslaat nagenoeg het hele arrondissement. De westelijke flank van dit stadsgewest zal samen met de centrum-stad zelf het onderzoeksterrein vormen van onze beleidsanalyse.

1. Grond- en woonbeleid

1.1. GRONDBELEID EN PLANNEN VAN AANLEG

De oprichting van een gemeentelijk grondbedrijf (1 januari 1969) mag niet als het beginpunt van de overheidsbemoeiing in deze beleidssector beschouwd worden. Reeds in 1966 werd nl. een structuurplan ontworpen voor de hele Zuid-Oost-hoek van de stad. Dit agrarisch gebied van 223 ha. kwam toendertijd onder sterke spekulatieve druk te staan, en het was dan ook essentieel de bestemming ervan nauwkeurig vast te leggen om de veelzijdige ontwikkelingskansen van de stad te vrijwaren. Twee opties zaten hierbij voor : de uitbouw van een universitaire (K.U.L.A.K.) en een N.U.H.O.-campus (CATHO) enerzijds, een gedifferentieerd aanbod inzake huisvesting anderzijds. Aan de onderwijsfunctie werd 60 ha. effectief toegewezen, terwijl er nog 25 ha. in reserve gehouden worden. De woningbouwprojekten bespreken we zo dadelijk. Het grondbedrijf fungeert bij deze uitbouw als een soepel instrument ten behoeve van een actief-interveniërend stadsbestuur. In 1972 werden aldus 92 ha. in de Z.O.-hoek verworven met het oog op diverse projekten, of gewoon als reserve. Hiermee was een bedrag van 200 miljoen F. gemoeid. Maar ook in de binnenstad treedt deze 'grondregie' bemiddelend op, vooral dan in het kader van de stadskernvernieuwing (1).

(1) Cfr. infra, sub. 1.4.

Sinds 1968 werden er anderzijds 11 BPA's goedgekeurd of herzien, terwijl er 3 in ontwerp zijn en nog 7 andere gepland worden. Alleen reeds deze vaststelling wijst op het systematisch karakter van het 'vastleggen' van de opties inzake het ruimtelijk beleid.

1.2. HUISVESTINGSBELEID

Naast de bouwinitiatieven in de privé-sektor wordt er ook van overheidswege een belangrijke inspanning gedaan om het aanbod binnen het stedelijk grondgebied op te voeren en af te stemmen op de differentiatie in de vraag. Drie instanties zijn hierbij betrokken :

1.2.1. *Projekten door de stad Kortrijk ZELF uitgevoerd*

- Projekt in het B.P.A. St. Denijseweg - De stad verkoopt hier percelen voor villabouw, met onmiddellijke bouwverplichting.
- Projekt in het B.P.A. Lange Munte. De stad bouwt hier 66 atriumwoningen en 28 woningen met verdieping. Formule : belofte van aankoop.
- Projekt in het B.P.A. St. Cornelisweg. Hier worden een zestigtal woningen gebouwd in de zg. middenklasse.

Bij deze drie projekten mikt de stad duidelijk op de middenkategorie van nieuwbouwgegadigden : gezinnen die wellicht niet (meer) in aanmerking komen voor sociale woningbouw en die men toch binnen de stadsgrenzen wil houden met een aantrekkelijk en gedifferentieerd aanbod. Dit initiatief moet dan ook als komplementair gezien worden t.a.v. de beide andere publieke instanties die zich inlaten met woningbouw. Het is tevens een poging om suppletief en zelfs korrigerend op te treden t.a.v. het privé-initiatief, in de richting van een ruimtelijk-verantwoorde inplanting en een sociaal-aanvaardbare prijs (prijsdrukkend effect).

1.2.2. *Projekten van de S.M. 'Goedkope woning'.*

Sinds 1968 werden een 950-tal woongelegenheden gekreëerd, gaande van flats in hoogbouwprojekten tot ééngezinswoningen.

Het spreekt vanzelf dat in het kader van deze sociale woningbouw prioritaire kansen gegeven worden aan bejaarden, gehandikapt, bewoners van te slopen woningen, enz. In alle projekten zijn dan ook woongelegheden

den speciaal afgestemd op de minder-validen.

1.2.3. *Projekten van de C.O.O.*

Vooraf te vermelden in een flatgebouw aan het 'Plein' (70 woongelegenheden) dat zich bijzonder, doch niet exclusief, richt tot alleenstaanden en de zg. 'uitgebloeide gezinnen'. Een tweede flatgebouw is geprojecteerd. Het aandeel van de flats tegenover de traditionele woningen gaat dus ook in de sociale woningbouw in stijgende lijn. Dit beantwoordt aan de toegenomen vraag in een stedelijke omgeving en werkt de differentiatie van het aanbod in de hand.

Bouwdossiers	1968	1969	1970	1971
Woonhuizen	139	77	44	51
Appartementsgebouwen	13	19	13	8
Woongelegenheden in deze appartementsgebouwen	56	81	104	231

Desondanks hebben al deze projecten de bevolkingskurve nog niet in positieve zin doen omslaan. In een verdere fase van realisatie is dit wellicht wel haalbaar.

1.3. SANERINGSBELEID

Zoals alle historische steden heeft Kortrijk af te rekenen met enkele concentraties van onbewoonbare, ongezonde of bouwvallige woningen. Sinds twintig jaar wordt een ernstige inspanning gedaan om deze problematiek systematisch en globaal te benaderen. Zo werden 683 woningen onbewoonbaar verklaard, waarvan er 517 ook effectief gesloopt werden. Daarenboven werden 268 woningen bij Koninklijk of Ministerieel Besluit als ongezond erkend, waarvan er 234 gesloopt werden. De stad nam hiervan het merendeel der kosten voor haar rekening. Ook in 1974 is nog 7 miljoen F. voorzien voor deze sektor. Het stadsaandeel hierin bedraagt 3,3 miljoen F.

De saneringsprojecten zijn echter niet enkel omvangrijk maar spelen ook

een rol in de ruimtelijke vormgeving van de binnenstad. In het ene geval wordt de vrijgekomen ruimte aangewend voor woningbouwprojekten, in andere gevallen kan gedacht worden aan groen- of parkeerzones, en bijna steeds bestaat de mogelijkheid korrekties aan te brengen in het stratenplan.

1.4. STADSKERNVERNIEUWING

Onder deze vrij recent geïntroduceerde noemer kan men de inspanningen bundelen die de globale renovatie van de binnenstad op het oog hebben. Het gaat hier om een overheidstaak bij uitstek, ofschoon het stadsbestuur nu eens als ordenende, dan weer als coördinerende instantie hierbij betrokken is. Het volstaat immers niet plannen te ontwerpen en bestemmingen vast te leggen. In dialoog met het Rijk zullen o.m. de restauratie van historisch waardevolle gebouwen, de herstrukturering van het wegenet en de verkeersstroom, en de lokatie van de gedekontreerde rijksdiensten ter sprake moeten komen. Met de stedelijke middenstandsorganisaties zal het valoriseren van de commerciële functies aan de orde zijn, met de partikuliere eigenaars de toekomstige bestemming van hun grondstuk. Vanwege de talrijke gebouwen die tot haar patrimonium behoren, is de stad bij dit alles ook als eigenaar betrokken.

Op korte of middellange termijn is het verkeersvrij maken van de city een eerste prioriteit. Dit proces werd reeds op gang gebracht en zal zich over een paar jaren over 10 straten uitstrekken. Op langere termijn denkt men vooral aan het valoriseren van het 'hart' van de stad, de zone nl. rond de hoofdkerk. De historisch-waardevolle gebouwen zullen aangewend worden voor kulturele doeleinden (o.a. bibliotheek), de tuinen opengesteld voor het publiek en de waardeloze bouwwerken verwijderd. Het spreekt vanzelf dat deze opties bijzonder zware financiële implicaties hebben zodat ze slechts geleidelijk gerealiseerd kunnen worden. De termen waarin de stadsrenovatie benaderd wordt, zijn voor onze beleidsanalyse echter reeds relevant.

Overigens staat op de begroting voor 1974 een bedrag van 5 miljoen F. specifiek voor deze functie ingeschreven.

In tegenstelling tot de meeste gemeenten uit het arrondissement doet de stad Kortrijk geen beroep op de diensten van de interkommunale voor streekontwikkeling 'Leiedal' voor de planning en de vormgeving van diverse projecten met sociaal-ruimtelijke inslag. Dit wordt uiteraard verklaard door de flink uitgebouwde en competente eigen urbanistische en technische diensten. In breder perspectief is het echter significant dat deze 'taakverdeling' binnen het arrondissement geen eenheid in visie en beleid waarborgt. Ondanks de ingebouwde vertegenwoordiging van de stad is deze interkommunale in hoofdzaak naar de rand gericht. Zij vormt dan ook geen alternatief voor een supra-kommunale instantie die het ruimtelijk beleid in een globale visie kan benaderen en behartigen.

2. Milieubeleid

2.1. GROENVOORZIENINGEN

Als meest relevante realisaties sinds 1968 zouden we kunnen aanstippen :

- Groenaanleg in het kader van het sport- en speelplein, gelegen op het grondgebied van de gemeente Heule. Een investering van 7 miljoen F.
- Het Gebroeders van Raemdonckpark (10 ha) in het kader van het woningbouwproject en B.P.A. 'Drie Hofsteden'. Er werden tevens speelvelden en een visvijver aangelegd. De staat droeg de helft van de investering : 13 miljoen F.
- Heraanleg Kon. Astridpark (4 ha.) - 4,5 miljoen F.
- Aanleg van diverse groene oppervlakten, verspreid over de stad, in totaal 2,5 ha. : 2,5 miljoen F.
- Groenomkadering van de Hallen - 5 ha.
- Aanleg van 16 ha. jong bos aan de autoweg E 3.

Deze realisaties wijzen op een reële aandacht voor de actieve en passieve rekreatiekansen die het stadsmilieu moet kunnen aanbieden. Hierbij wordt zowel gedacht aan de bescheiden plantsoenen in de onmiddellijke woonomgeving als aan de groenreserves voor de toekomst. Een groencomité bestaande uit deskundigen, adviseert de overheid in dit verband.

2.2. WATERZUIVERING EN HUISVUILVERWERKING

Sins 1969 worden deze taken in interkommunaal verband behartigd door de Maatschappij voor Openbare Gezondheid van het Gewest Kortrijk (I.M.O.G.). Het Kortrijkse stadsbestuur heeft sterk aangestuurd op deze samenwerking en de eigen technische dienst bij de voorbereidende werkzaamheden ingeschakeld. Momenteel zijn 14 gemeenten aangesloten, die een bevolking van 140.000 personen vertegenwoordigen. De zuiverings- en verwerkingsinstallaties worden op het grondgebied van de gemeente Harelbeke gebouwd.

De interkommunalisatie van de waterzuivering vindt thans plaats onder sterke druk van de nationale richtlijnen terzake. De samenwerking tussen de gemeenten op het gebied van het afvoeren van het water is daarom echter nog niet verzekerd. Meestal wordt wel in onderling overleg een pragmatische, kuratieve oplossing gevonden voor de oververzadiging, zo bv. i.v.m. de Markebeek die het water van de nieuwe wijk Rodenburg (grondgebied Marke) naar Kortrijk doet afvloeien. Het spreekt echter vanzelf dat de beheersing van de waterhuishouding het gemeentelijk niveau overstijgt en een volwaardig milieubeleid om een bredere benadering en bevoegdheid vraagt.

3. Socio-kulturele beleidssfeer

3.1. SPORTBELEID

Zeer veel aandacht gaat naar de zwemakkomodatie. Naast het open stedelijk zwembad en het overdekt provinciaal zwembad, is er thans een overdekt zwembad in opbouw in het zuiden van de stad (stadsaandeel : 15 miljoen) er wordt er een gepland tegen 1976 in de city zelf, nl. in de renovatiezone. Het sport- en speelplein op het grondgebied van Heule werd reeds vernoemd. In het kader van het woningbouw-project 'Drie Hofsteden' komen sportvelden klaar, terwijl bij het zwembad Kortrijk-Zuid een sporthal wordt opgetrokken. In het uiterste Zuid-Oosten zijn voor 1976 nogmaals een sporthal en -terrein geprogrammeerd.

Op 4 punten in de stad (en op 5 andere gepland) werden zg. 'ravotteplaatsen' ingericht. Het zijn speelpleinen voor de jeugd in de onmiddellijke woonomgeving.

Uit deze summiere opsomming blijkt het belang van de overheidsinspanning, maar ook de optie deze infrastructuur zoveel mogelijk te spreiden met het oog op een optimale toegankelijkheid. Het stedelijk sportcomité wordt reeds 23 jaar bij de verwerkelijking van het sportbeleid betrokken.

3.2. KULTURBELEID

Kortrijk beschikt over een waaier van kulturele voorzieningen die zowat alle sinds 1968 aanzienlijk uitgebreid of vernieuwd werden. De stadsschouwburg (in 1968 gemoderniseerd) trekt naargelang de aard van de voorstelling een publiek aan dat a rato van 50 tot 75 % niet uit de stad afkomstig is. In 1969 werd dit complex verruimd tot een kultureel centrum door de uitbouw van drie tentoonstellingszalen, een balletzaal en het arenatheater. Stadsaandeel in deze verruiming : 26 miljoen F. De bibliotheek (nieuwbouw uit 1964) kreeg intussen een filiaal in een flatgebouw van het complex 'De Drie Hofsteden', maar werd vooral uitgebreid met een diskotheek (1969) en een dia-picturatheek (1970) die veel succes kennen : 37 % der leden zijn niet-Kortrijkzanen. Ook de musea krijgen ontwikkelingskansen. Naast het stedelijk museum ontstond er in 1969 een oudheidkundig streekmuseum in de Broeltorens, terwijl er thans geijverd wordt voor een vlasmuseum. Op de begroting voor 1974 zijn 5,5 miljoen voorzien voor dit zg. nationaal initiatief dat in feite grotendeels stedelijk is. Een grote boerderij en 1 ha. grond werden reeds aangekocht. Tenslotte vermelden we de bekende Hallen, in 1966 opgericht als polyvalente ruimte voor kongressen, massa-vergaderingen en kommerciële manifestaties. Op de begroting voor 1974 is een bedrag van 35 miljoen F. ingeschreven voor de overname van een nieuwe hall. Ietwat in de marge van het kultureel beleid in de strikte zin van het woord staan de tekenakademie (48 % leerlingen uit de randgemeenten) en het muziekconservatorium (1/3 is niet uit de stad afkomstig). Dit laatste wordt thans herbouwd, hetgeen vanwege de stad een investering vraagt van 30 miljoen F. In het kader van de stadskernvernieuwing wordt er vanzelfsprekend aandacht geschonken aan de restauratie van historisch-

waardevolle complexen en geïsoleerde gebouwen. Bovenaan op het lijstje staat de restauratie van het begijnhof in het hart van de stad.

In het kultuurcomité gaan de vertegenwoordigers van het verenigingsleven de dialoog aan met het stadsbestuur, o.a. in verband met de betoelaging van de socio-kulturele activiteiten.

De kulturele voorzieningen wegen zwaar door op de begroting van een centrum-stad. De randgemeenten staan wel klaar om van deze voorzieningen te genieten, maar niet om ze mee te helpen dragen. Kortrijk vond dan ook geen gehoor bij haar poging deze sektor te interkommunaliseren.

3.3. JEUGDBELEID

De meestopvallende optie is hier de aankoop van het St. Gabriëlinstituut om het om te bouwen tot een polyvalent centrum voor jongeren (investering van 24 miljoen F.) Er zal een jeugdherberg ingericht worden, terwijl de v.z.w. 'Groeninge' belast wordt met de vormgeving van het ontmoetingscentrum. Ondanks deze nieuwe akkomodatie kunnen jeugdtehuizen en -hemen verder aanspraak maken op konsekwente inrichtings- en startpremies (100.000 F). Aangezien echter de eerste ervaringen met deze toelagen niet zo positief werden geëvalueerd door het stadsbestuur, is het wel de vraag of deze regeling verder doorgang zal vinden.

3.4. WELZIJNSZORG

Deze hoofding kan misleidend werken omdat de specifieke welzijnszorg expliciet overgelaten wordt aan de C.O.O. en het provinciaal diensten-centrum. Toch vragen enkele initiatieven onze aandacht. Allereerst m.b.t. de bejaarden die op verschillende plaatsen in de stad de beschikking kregen over gezelligheidsruimte, meestal kaartershuisjes genoemd. Ook het ontmoetingscentrum 'Groeninge' zal voor hen openstaan, zodat de kontaktmogelijkheden tussen jongeren en ouderen bevorderd worden. 'Groeninge' wil ook aan gehandikaptten ontmoetingsruimte bieden. Een initiatief om de gehandikaptensport op dreef te brengen kon rekenen op een startpremie van 100.000 F.

De gezinszorg (gezinshelpsters), de kinderdagverblijven en de peutertui-

nen worden niet rechtstreeks door de stad behartigd, wel gesubsidieerd. De gezinsraad wordt in dit verband wel om advies gevraagd, maar het stadsbestuur ziet z'n rol toch vooral subsidiair t.a.v. het privé-initiatief. Elke interferentie met de taakbehartiging door de C.O.O. wordt bovendien vermeden. Ook de jeugd, de bejaarden en de gehandicapten beschikken nu over een overlegorgaan. Hun reële invloed op de besluitvorming kon niet getoetst worden, maar is in elk geval niet in het oog springend.

4. Sociaal-ekonomisch en infrastructuurbeleid

Op het einde van de vijftiger jaren bereikte het Kortrijkse een dieptepunt inzake structurele werkloosheid. De interkommunale voor streekontwikkeling 'Leiedal' werd toen opgericht met de bedoeling industrieterreinen uit te rusten in het kader van de wetgeving op de ekonomische expansie. Twee belangrijke industriezones : Heule/Kuurne en Gullegem/Moorsele hebben aldus de rekonversie in de hand gewerkt. Nu de tewerkstelling minder problematisch geworden is en het er veeleer op aankomt de dynamische ontwikkeling van de streek in goede banen te leiden, is ook het takenpakket van de interkommunale gediversifieerd : naast 'uitrusting' is er nu steeds meer sprake van 'ordening'. De stad Kortrijk heeft een stuwende rol gespeeld bij het tot stand komen van de interkommunale, zonder nochtans de eigen taakbehartiging naar dit niveau door te spelen. Inzake ekonomische ontwikkeling, tewerkstelling en industriële inplanting zijn er ten andere op dit ogenblik geen prioritaire beleidsopties te vermelden.

De valorisering van de city-funkties van de binnenstad, o.m. de kommerciële attractiepool voor gans het stadsgewest, staat daarentegen wel prioritair. De aanpassing van het stratennet, de reorganisatie van de verkeersstroom en het gedeeltelijk verkeersvrij maken van het centrum moeten in dit licht gezien worden. Om de binnenstad te ontlasten van het doorgaand verkeer, wordt thans de ringweg voltooid op staatskosten. De stad neemt de straten binnen de ring voor haar rekening en bouwt een zg. city-ring uit, die vooral een vlot verkeer tot in het hart van

de stad mogelijk moet maken.

5. Bespreking van het uitgavenpatroon

Bij gebrek aan een konfrontatie met vergelijkbare financiële gegevens voor de Kortrijkse randgemeenten, moet de relevantie van deze bespreking vooral gezien worden in een vergelijkend perspectief met het uitgavenpatroon van Leuven (1). De 8 gemeenten in de westelijke sektor van het stadsgewest lenen zich vanwege hun verschillend formaat inderdaad moeilijk tot een financiële vergelijking met de sterk ontwikkelde centrumstad. Dit is juist één van de karakteristieken die de Kortrijkse case-study onderscheidt van de Leuvense.

Niettemin behoudt een overzicht van het Kortrijkse uitgavenpatroon zijn ondersteunende waarde t.o.v. de hoger aangehaalde beleidsprioriteiten. In de tabellen die de besteding per functie in de gewone dienst aangeven (per inwoner en in % van de totale uitgaven) (2), zijn nochtans niet dadelijk markante verschuivingen te noteren in de periode 1971-74 (3). De relatieve besteding voor Algemene Administratie en Justitie-Politie stabiliseert zich resp. rond 12 en 18 %, en dit ondanks de forse stijging in de absolute cijfers. De cesuur tussen vastgestelde uitgaven op basis van rekeningen en de begrotingsramingen moet vanzelfsprekend tot enige voorzichtigheid aanzetten bij het hanteren van deze absolute gegevens. Het aandeel van Verkeer-Wegen-Waterlopen is gekenmerkt door een meer uitgesproken tendens tot relatieve daling, nl. van 19,08 % in 1971 tot 16,68 % in '74. Handel en Nijverheid dat in de niet-aangezuiverde uitgaventabel steeds rond de 5 % schommelt, blijkt

(1) Cfr. infra § 4.1.5. : Bespreking van het uitgavenpatroon.

(2) Cfr. bijlage 3 A.

(3) Bij de bespreking baseren we ons op de tabel die de 'netto'-uitgaven weergeeft.

in feite self-supporting te zijn. Volksontwikkeling en Kunst bereikte in Kortrijk reeds in 1971 een hoog peil, dat zich handhaaft (met een piek in 1973). De 'storende faktor' die de relatieve bestedingscijfers van de andere functies vertekent t.o.v. het belang van hun absolute uitgaven, is de functie Sociale Voorzorg en Onderstand. De forse interventie ter ondersteuning van de C.O.O. (een stijging met 2,23 % tussen 1973 en 1974) wijzigt het uitgavenprofiel inderdaad in een weinig beleidsrelevante zin.

Begroting Gewone dienst	Personeels- kosten		Werklings- kosten		Overdrachten		Schuld	
	Per inw.	In %	Per inw.	In %	Per inw.	In %	Per inw.	In %
1973	3.790	44,04	1.129	13,13	681	7,91	3.004	34,92
1974	4.465	46,88	990	10,40	963	10,12	3.105	32,60

Deze tussenkomst zal de kategorie der '*overdrachten*' in de begroting voor 1974 sterk in gewicht doen toenemen (+ 2,21 %). Van deze overdrachten gaan 64 % naar Sociale Voorzorg en Onderstand en slechts 12 % naar de traditionele functie Volksontwikkeling en Kunst. Dit alles neemt niet weg dat de *personeelsuitgaven* het leeuwenaandeel blijven opeisen (44 %) en hun impakt nog verhogen (+ 2,84 %). De meest personeelsintensieve functies zijn wel :

Algemene Administratie (AA)	15,2 %
Justitie-Politie	25,5 %
Brandweer	7,6 %
Verkeer-Wegen-Waterlopen (VWW)	6,5 %
Onderwijs	17,6 % waarvan 9 % voor kunstonderwijs
Volksontwikkeling en Kunst (VO + K)	12,8 %
Ontsmetting-Reiniging-Huisvuil (ORH)	6,4 %

De functie Justitie-Politie valt hierbij op met een aandeel van 25 %, hetgeen toch in verband gebracht kan worden met de centrumfunctie van de stad.

De *werklingskosten* daarentegen dalen relatief en absoluut, niet zozeer in het kader van de functie AA en VWW, maar veel markanter bij VO + K en ORH. De *schuld* tenslotte daalt weliswaar in relatieve termen (- 2,32%) als onvermijdelijk gevolg van de verschuivingen bij de personeelsuitga-

ven en de overdrachten, maar helemaal niet in absolute cijfers. Zwaar-
tepunten zijn hier VWV (26,97 %) en VO + K (16,46), hetgeen helemaal
strookt met het traditioneel patroon, maar ook Handel en Nijverheid
(14,31) en Huisvesting en Stedebouw (13,21). In beide sectoren enga-
geert de stad belangrijke middelen die zwaar doorwegen op het uitgaven-
profiel, maar grotendeels gerekupereerd worden bij de realisatie van de
projekten. Het zijn dan ook bij uitstek beleidsrelevante functies.

Het beleidsprofiel van Kortrijk dat uit de gehele bespreking naar voor
treedt, wordt in bijgaande doeleindenstructuur uitgewerkt (1) zowel m.b.t.
de initiale taakstellingen als de uiteindelijke doelstellingen, met als
tussenschakel de aangewende beleidsmiddelen.

3.2. DOELEINDENSTRUKTUUR VAN DE WEST-KORTRIJKSE STADSRAND

De acht individuele gespreksronden met de bestuurskolleges hadden als
voornaamste gemeenschappelijk doel de beleidsopstelling van de Westelijke
rand te verduidelijken t.o.v. de centrum-stad. Vandaar de poging om de
voornaamste opties en doelstellingen te bundelen in een streekdoeleinden-
structuur (2). Deze synthese kan uiteraard geen weergave zijn van de
individuele klemtonen en schakeringen, en vervangt dan ook in genen dele
de acht gemeentelijke doeleindenschema's. Voor een beter begrip van de
agglomeratieproblematiek zijn het niettemin de gemeenschappelijke kracht-
lijnen die verhelderend zullen werken.

Een gedetailleerde kommentaar heeft weinig zin aangezien de schema's voor
zichzelf spreken (3).

Twee beleidssferen zouden we nochtans in reliëf willen brengen aangezien
ze in elk der acht gemeenten een prioritaire aandacht krijgen. Aller-
eerst zijn de gemeentebesturen bekommerd om het *huisvestingsaanbod*. Via

(1) Cfr. de separate opbergmap met de doeleindenschema's.

(2) Cfr. de separate opbergmap.

(3) Aan de top van de doeleindenstructuur wordt hier het onderscheid
gemaakt tussen hoofddoeleinden en beleidsprioriteiten. Aangezien deze
laatste term ook op een onmiddellijke taakstelling kan wijzen, werd
hij voor alle duidelijkheid in de verdere onderzoeken vervangen door
'uiteindelijke doeleinden'.

de bouwmaatschappijen, de interkommunale of in eigen beheer (Moorsele bv.), wordt een belangrijke inspanning gedaan om een veelzijdige waaier van woongelegenheden ter beschikking te stellen. Het kwantitatieve aanbod wordt opgedreven maar de aandacht van overheidswege voor de midden- en hogere woningbouwkategorieën is al even opvallend. Het is de gemeentebesturen niet enkel om sociale woningbouw te doen ten behoeve van de autochtone bevolking, maar al evenzeer om de gemeentelijke expansie in het kader van een sterk groeiend stadsgewest.

Afgestemd op deze woonfunctie is de aandacht voor de beveiliging en verfraaiing, in één woord : de leefbaarheid van het woonmilieu. Het overheidsinitiatief zal zich in dit verband echter toespitsen op de sociaal-kulturele infrastructuur, speciaal dan de sportakkomodatie. Het aanbod is zeer ruim : van speelpleinen in de wijken tot specifieke sportterreinen, zowat overal een sporthal, en uitzonderlijk zelfs een zwembad.

De kulturele infrastructuur is daarentegen minder ontwikkeld. Een paar initiatieven zijn geprojecteerd of in uitvoering, maar de meeste gemeenten zien hun taak in dit verband als duidelijk suppletief t.a.v. de goed uitgebouwde voorzieningen vanuit de parochie en/of de arbeidersbeweging. Het overheidsbeleid is in de hele welzijnssfeer dan ook als 'aanvullend' te omschrijven, ook al stellen drie gemeenten (Marke, Moorsele en Wevelgem), zich meer koördinerend of zelfs integrerend op.

Het sociaal-ekonomisch beleid is daarentegen ietwat op de achtergrond geraakt, wellicht sinds de rekonversie van de vijftiger jaren met sukses bekroond werd. De gemeentebesturen hebben deze sektor in belangrijke mate toevertrouwd aan de zorgen van de interkommunale Leiedal. Deze laatste speelt ook een bemiddelende rol bij het opmaken van de B.P.A.'s en de ruimtelijke ordening in het algemeen, zodat haar koördinerende functie in streekverband niet te onderschatten is. Wellicht is mede daardoor een zekere koherentie in het huisvestings- en infrastructuurbeleid aan te wijzen.

3.3. DOELEINDENSTRUKTUUR VAN STAD EN RAND IN PERSPEKTIEF

Komplementair bij de sociaal-geografische benadering van het agglomeratiefenomeen, zijn er ook vanuit een 'overlay' van de Kortrijkse stads-

en de West-Kortrijkse rand-doeleindenstructuur indicaties af te leiden met het oog op een eventuele bestuurlijke herstructurering.

Een eerste vaststelling heeft betrekking op het stedelijk huisvestingsbeleid. Via een uitgesproken planmatige approach (structuurplan, B.P.A.'s) wordt niet enkel de bestemming der gronden vastgelegd, maar worden tevens reserves aangelegd voor de toekomst. Ondanks de sterke bouwinspanning kan de stadsbevolking nochtans niet op peil gehouden worden, hetgeen een risico insluit voor de toekomstige (financiële) mogelijkheden van de stad. Deze wordt immers met zware investeringen inzake renovatie van de binnenstad gekonfronteerd, terwijl het draagvlak voor deze inspanningen versmalt en verschraalt ten voordele van de rand.

Getoetst aan de uitgesproken prioriteit van de rand m.b.t. de gemeentelijke expansie via een intensieve bouwpolitiek, ligt de inkonsekventie in agglomeratie- en stadsgewestelijk verband voor de hand. Stad en rand staan konkurrentieel tegenover elkaar, hetgeen niet alleen niet billijk is t.o.v. de zware lasten die de stad vanwege haar centrumfunctie te dragen heeft (1), maar bovendien niet verantwoord kan worden qua ruimtelijk ontwikkelingsperspektief. Een inplanting van belangrijke huisvestingsprojekten in de rand, niet zozeer ter onmiddellijke bevrediging van de plaatselijke noden maar veeleer als respons op de huisvestingsbehoeften van het stadsgewest als geheel, dient vanzelfsprekend ook in dit ruimer geheel behartigd te worden en gestalte te krijgen om de noodzakelijke planologische eenheid in het ruimtelijk beleid te waarborgen. Dit geldt allereerst voor de gemeenten die als voornaamste doelstelling de uitbouw van de residentiële functie vooropstellen (bv. Marke). Juist door deze affirmatie geven ze impliciet hun betrokkenheid bij het agglomeratie-verschijnsel toe, betrokkenheid die op het bestuurlijke vlak doorgetrokken zal moeten worden via een volledige of partiële integratie (bv. een verplichte inter- of suprakommunale behartiging van het ruimtelijk en huisvestingsbeleid).

Ook t.a.v. andere beleidssferen brengt een vergelijking van de doeleindenstructuren een noodzakelijke concertatie der inspanningen aan het

(1) Cfr. de studie Regionale Steden van het Vervolmakingscentrum voor Bedrijfsleiding en Administratie : 'Probleemstelling en diagnose met behulp van financiële instrumenten' - Leuven, 1973.

licht. Een onvoldoende onderkende konsekwentie van de uitbouw van woonzones is bv. de afwatering en waterzuivering. Waar een markante overlast of hinder vastgesteld worden, slaagt men er wel in een ad hoc oplossing uit te werken tussen de betrokken gemeenten (1), maar deze post factum-politiek kan onmogelijk volgehouden worden. Evenzeer kontrasterend is de strijd tegen de milieuhinder die in de centrum-stad gevoerd wordt, terwijl de randgemeenten amper restriktieve maatregelen opleggen, of althans niet in staat zijn deze via een effectieve controle te doen naleven. In deze domeinen ligt een verregaande samenwerking, bv. in ruim stadsgewestelijk verband, zonder meer voor de hand.

Evenals in de rand is ook te Kortrijk de socio-kulturele beleidssfeer sterk ontwikkeld. Het meest opvallend onderscheid is evenwel het nageenog ontbreken van gemeentelijke kulturele infrastructuur in de rand, terwijl de specifiek kulturele voorzieningen te Kortrijk juist in reliëf staan : een veelzijdig kultureel centrum, musea, bibliotheken, diskotheken, maar ook het goed uitgebouwde kunstonderwijs. Zoals aangestipt bij de bespreking worden deze voorzieningen in belangrijke mate door de randgemeenten benut, zonder dat hiervoor een andere dan partikuliere bijdrage aangeboden wordt. Sterker nog, de aanwezigheid van bepaalde kulturele voorzieningen in het centrum ontslaat de randgemeenten tot op zekere hoogte van gelijkaardige investeringen op eigen territorium, zodat alle aandacht in deze beleidssfeer naar de sportakkomodatie kan gaan. De analyse van de doeleindenstructuur reveleert op deze wijze niet alleen de bekende onbillijkheid in de verdeling der lasten van de centrumfunctie, maar bovendien een zekere eenzijdigheid in de beleidsontwikkeling van bepaalde randgemeenten. In de mate dat deze eenzijdigheid meer manifest is, lijkt ook de beleidsbetrokkenheid of -komplementariteit van stad en rand evidenter, en kunnen hieruit konklusies getrokken worden voor een grotere bestuurlijke integratie.

Het doeleindenonderzoek is vanuit deze vaststellingen nochtans niet geëigend om precieze grenzen te bepalen voor eventuele bestuurlijke samenwerkingsverbanden of samenvoegingsformules. Hierbij blijven de morfologische indikaties toonaangevend. De algemene oriëntatie van deze herstrukturering, zowel wat de territoriale dimensie betreft als wat de materie aangaat die prioritair voor schaalverruiming in aanmerking komt, kan echter zinvol medebepaald worden vanuit een beleidsanalyse.

(1) Bv. tussen Kortrijk en Marke i.v.m. de Markebeek.

FIG.: 2.1

PROGNOSE van de BEVOLKING van het LEUVENSE gewest tot het jaar 2000

FIG.: 2.3

BEVOLKINGSAANGROEI 1961-1970 t.o.v.
de AANGROEI 1947-1970

FIG: 2.4

Voor een coherent beeld is vanzelfsprekend een benadering van de agglomeratie als geheel vereist, hetgeen in de Kortrijkse case-study omwille van de beperkte mogelijkheden van de onderzoeker niet gerealiseerd kon worden. De bevindingen zijn dus enkel ondersteunend t.a.v. de onderzoeksresultaten uit de andere deelstudies. In een andere agglomeratie-kontekst, nl. de Leuvense waarin de randgemeenten geselecteerd konden worden op basis van hun relevantie en representativiteit, hopen we de onderzoeksresultaten duidelijker te operationaliseren in het licht van de schaalvergrotingsproblematiek.

§ 4. Doeleinden-onderzoek van de Leuvense agglomeratie

Sinds het Leuvense stadsbestuur, verschillende randgemeenten, de Interkommunale voor streekontwikkeling Interleuven en de Universiteit de handen in elkaar hebben geslagen om een doorlichting te maken van stad en stadsgewest, is het Leuvense één der best gekende stedelijke concentratiegebieden in ons land. De studie 'Leuven 2000' verwijst bovendien naar de toekomst. Op basis van de huidige gegevens worden prognoses gemaakt m.b.t. de te verwachten ontwikkelingen, om hierop de renovatie en de uitbouw van de centrum-stad af te stemmen. Het Leuvense kader vormt dan ook een bijzonder dankbaar terrein voor een analyse van de doeleindenstructuur. De onderzoeker kan niet alleen beroep doen op ondersteunend feitenmateriaal, maar de beleidsverantwoordelijken - vooral in de centrum-stad - staan ook open voor een toekomstgerichte dialoog.

Ter introductie van de beleidsbespreking kunnen enkele basisgegevens over de Leuvense agglomeratie-situatie aangestipt worden. De stad Leuven is omgeven door 6 randgemeenten (Herent, Heverlee, Kessel-Lo, Korbeek-Lo, Wilsele en Winksele) die samen de agglomeratie vormen. Het ommeland dat door de centrum-stad gepolariseerd wordt, het zg. stadsgewest, is heel wat ruimer en beslaat nog 12 andere gemeenten. Op bijgaande kaarten is de *bevolkingsaangroei* in het stadsgewest overzichtelijk weergegeven, alsook de prognose die de huidige 130.000 inwoners tegen de eeuwwisseling uit ziet groeien tot een bevolking van 170.000 inw. Het Leu-

vense is inderdaad een groeiend gewest :

Gemiddelde jaarlijkse groeicijfers voor het Leuvense en het Rijk (in %)	1947-1961		1961-1970	
	Leuvense	Rijk	Leuvense	Rijk
Natuurlijke toename	4,5	4,9	5,5	3,6
Migratorische toename	3,4	0,6	5,4	1,8
Totale toename	7,9	5,5	10,9	5,4

Deze groei ligt echter niet evenwichtig gespreid over stad en rand. Meer specifiek voor Leuven en de twee onderzochte randgemeenten, stellen we uiteenlopende trends vast in de bevolkingsevolutie. Leuven kent nog wel een positief natuurlijk saldo, maar daarnaast een sterk negatief migratiesaldo, waardoor meteen een der cruciale problemen van de toekomstige ontwikkeling van de centrum-stad aangeraakt is (1).

Inzake *tewerkstelling* in het stadsgewest konkludeert de studie Leuven 2000 : "De toename van de tewerkstelling in de 19 gemeenten staat praktisch uitsluitend op naam van de tertiaire sektor, terwijl de sekundaire sektor stagneert en de primaire sektor sterk achteruitgaat. Ruimtelijk zijn er grote verschillen : de overgrote meerderheid van de tertiaire tewerkstelling is in Leuven stad te situeren, terwijl de randgemeenten een groeiend aandeel van de sekundaire sektor krijgen ; in de overige gemeenten gaat de totale tewerkstelling slechts licht vooruit : de grote afname van de primaire tewerkstelling wordt er wel gekompenseerd door een toename van de sekundaire en tertiaire sektor, doch de totale groei is minder groot dan in het gehele stadsgewest. Dit laatste proces, dat zich reeds van vóór het laatste decennium voltrekt, en zich tevens voortzet voorbij de grenzen van het stadsgewest in het pendel-hinterland, doet een groeiende pendelbeweging ontstaan die mede oorzaak is van de verkeersproblemen in en rond de binnenstad." (2)

(1) Cfr. bijgaande tabellen.

(2) Studie 'Leuven 2000' : De globale tewerkstellingssituatie.

BEVOLKINGSEVOLUTIE 1947-1972

	Bevolking 1947	Bevolking 1961	Bevolking 1972	evolutie 47-72		evolutie 61-72	
				absoluut	%	absoluut	%
Herent	8.340	8.979	11.185	2.845	34,11	2.206	24,57
Kessel-Lo	14.048	20.098	23.684	9.636	68,59	3.586	17,84
Leuven	36.640	32.524	31.083	-5.557	-15,16	-1.441	-4,4

NATUURLIJKE EN MIGRATIESALDI 1947-1961 en 1961-70

	Natuurlijk saldo 47-61	%	Natuurlijk saldo 61-70	%	Migratiesaldo 47-61	%	Migratiesaldo 61-70	%
Herent	+ 484	+ 5,80	+ 413	+ 4,60	+ 603	+ 7,23	+ 1235	+ 13,75
Kessel-Lo	+ 1714	+ 12,20	+ 1793	+ 8,92	+ 4336	+ 30,87	+ 1213	+ 6,04
Leuven	+ 437	+ 1,19	+ 554	+ 1,70	- 4553	- 12,43	- 2455	- 7,55

TEWERKSTELLING IN HET LEUVENSE STADSGEWEST 1970

	Primaire sektor		Sekundaire sektor		Tertiaire sektor	
	Absol.	% (1)	Absol.	%	Absol.	%
Leuven	49	0,19	6.583	25,47	19.519	74,64
Herent	99	3,31	1.915	64,05	976	32,64
Heverlee	135	1,52	4.394	49,60	4.329	48,87
Kessel-Lo	56	1,99	928	32,10	1.902	65,79
Korbeek-Lo	25	3,57	289	41,23	387	55,21
Wilsele	53	2,08	1.712	67,35	777	30,57
Winksele	117	27,53	148	34,82	160	37,65
Agglomeratie	534	1,20	15.969	35,84	28.055	62,96
Overig stadsgewest	570	14,74	1.072	27,71	2.226	57,55
Stadsgewest	1104	2,28	17.041	35,19	30.281	62,53

(1) Aandeel in de totale tewerkstelling

Qua *funktionele uitrusting* klasseert het V.B.S.G.-herindelingsonderzoek de gemeenten van de Leuvense agglomeratie als volgt (1) :

Tewerkstelling	Medische uitrusting	Kommerc. uitrusting	Onderwijs
Leuven	II	II	I
Herent	V	V	VI
Heverlee	IV	III	IV
Kessel-Lo	V	IV	IV
Korbeek-Lo	VI	V	VI
Wilsele	V	VI	V
Winksele	VII	VIII	VI

Inzake medische voorzieningen en onderwijs tilt Leuven zich op tot het niveau van de grootsteden. Het spreekt vanzelf dat de Universiteit hier aan de basis van ligt. Bovendien is Leuven ook een belangrijk centrum voor middelbaar en niet-universitair hoger onderwijs. De commerciële uitrusting is deze van een regionale stad (cfr. Hasselt of Mechelen), ook

(1) De gemeentelijke herindeling van Brabant - Brussel, 1973.

al is de attractie beknot in de richting van Brussel en Mechelen. De invloedssfeer van de tewerkstelling tenslotte strekt zich vooral uit in Oostelijke en Noord-Oostelijke richting.

Bij de situering van elk van de onderzochte gemeenten wordt nader ingegaan op hun voornaamste karakteristieken.

4.1. DOELEINDENSTRUKTUUR LEUVEN

SITUERING

Komplementair bij het inleidend overzicht van de Leuvense agglomeratie en ter introductie van de beleidsanalyse, zouden we een paar elementen in de ontwikkeling van de stad Leuven in het licht willen stellen die mede-verklarend kunnen zijn voor de huidige situatie. De beperkte oppervlakte (394 ha., waarvan 90 ha. (het Kareelveld) slechts in 1958 werd aangehecht), het indrukwekkend monumentaal patrimonium, maar ook de zware erfenis van sterk-verouderde woonwijken zijn te verklaren vanuit het proces dat zich gedurende eeuwen binnen deze muren voltrokken heeft. Letterlijk dan, want de huidige stadsgrenzen lopen nagenoeg samen met de 'vesten', een afbakening die reeds uit de veertiende eeuw dateert. Toen moesten nieuwe muren de wallen uit de 12e eeuw vervangen, omdat Leuven geen blijf meer wist met haar 20.000 inwoners. De ontwikkeling als universiteitsstad (sinds 1425), de industriële revolutie, noch de bevolkingsconcentratie in en rond deze groeipool inzake tewerkstelling in de sekundaire en tertiaire sektor, hebben de administratieve omschrijving van de stad nog kunnen wijzigen.

Dat deze situatie niet onverdeeld positief uitvalt voor de centrum-stad blijkt reeds uit de bevolkingskurve. Sinds de eeuwwisseling (42.000 inwoners) daalt deze gelijkmatig tot het huidig peil : 31.100 inwoners. De kwalitatieve verschuivingen die hiermee gepaard gaan hebben dit probleem een additionele dimensie gegeven die men sinds enige tijd in termen van 'leefbaarheid' benadert. Duidelijker nog dan in minder uitgesproken historische steden overstijgt de agglomeratieproblematiek in het Leuvense inderdaad de intern-bestuurlijke reorganisatie. De optimale behartiging van een aantal cruciale welzijnstaken staat hier ter discussie.

1. Grond- en woonbeleid

1.1. GRONDREGIE

De meest markante innovatie in deze beleidssfeer is de oprichting van een stedelijke regie voor grond- en huisvestingsbeleid in 1971, verder kortweg 'grondregie' genoemd. Dit soepel beleidsinstrument staat vooral in het teken van de huisvesting. Leuven wil resoluut een verdere ontvolking afremmen en streeft integendeel naar een optimum van 40.000 inwoners. Deze prioriteit zal een weerslag hebben op diverse sectoren van het stadsbeleid, maar is op de eerste plaats merkbaar in de bouwinspanning. De grondregie is dan ook niet zozeer gericht op het reserveren naar de toekomst toe van voordelige en gunstig gelegen gronden, als wel op het verwerven en/of verkopen van terreinen voor bouwinitiatieven op korte en middellange termijn.

Ondanks het feit dat één derde van de beschikbare stadsgronden afgestaan moest worden voor de realisatie van de ring rond Leuven (1) konden toch een paar opmerkelijke projecten opgezet worden. De stedelijke grondregie speelt hierbij vooral een bemiddelende en regelende rol. Ze stelt de grondstukken ter beschikking en bepaalt de aard van de bebouwing, zonder zelf als bouwheer op te treden. Voor deze functie acht de stad zich niet voldoende technisch uitgerust. Hiervoor wordt dan ook een privé-architektenbureau aangesproken in combinatie met een privé-bouwonderneming. Binnen het raam van de architectonische indicaties die de stad geeft, bouwen de promotors hun projecten uit, die ze verder rechtstreeks of via de grondregie aan de man brengen. In tegenstelling tot de zg. sociale woningbouw worden deze woongelegenheden enkel verkocht, en niet verhuurd. De prijs kan door dit procédé echter gevoelig gedrukt worden t.a.v. soortgelijke initiatieven in de privé-sektor. In totaal gaat het (medio 1974) om een 250-tal woongelegenheden. In een tweede fase wil men deze bouwinspanning resoluut verder zetten.

(1) Zie verder onder 3.2. : verkeersontsluiting.

Om de grondregie in staat te stellen gronden en eigendommen te verwerven, werden sinds 1970 leningen opgenomen door de stad voor een totaal bedrag van 48 miljoen F. Hierbij is nog niet de aankoopsom verrekend (6,3 miljoen F.) van 20 studio's in de Fonteinstraat, een initiatief dat in 1972 genomen werd om de gezinnen op te vangen uit de meest urgent te saneren wijk. Op de begroting voor 1974 staat nogmaals een bedrag van 12 miljoen F. ingeschreven als kredietverlening aan de regie. Het verwerven van terreinen kan dus systematisch worden verdergezet in het licht van de opties van het ruimtelijk beleid.

1.2. PLANNEN VAN AANLEG

In het verleden werden op een vrij traditionele wijze BPA's ontworpen voor de verschillende wijken van de stad. Meer en meer blijken deze echter als beleidsinstrument slechts te kunnen functioneren indien ze kaderen in een totaalvisie, een algemeen plan van aanleg. Dit A.P.A. werd dan ook prioritair gesteld door de huidige bestuursploeg en zal nog in 1974 klaarkomen. De globale bouwinspanning binnen de stadsgrenzen moet door dit A.P.A. zo verantwoord mogelijk gelokaliseerd worden. Dit houdt een sanering in voor bepaalde wijken, de renovatie van de stadskern en de omschrijving van de zones die voorbehouden worden aan industriële en administratieve complexen. Tenslotte is dit A.P.A. ook belangrijk t.a.v. de globale verkeersinfrastructuur. De B.P.A.'s zullen in het licht van de algemene opties soms ingrijpend gewijzigd moeten worden. Een detailbespreking is in dit verband dan ook irrelevant.

Het stadsbestuur wil de inzichten, de ervaringen en de verwachtingen van de betrokken bevolking verwerken in de definitieve vormgeving (of de herziening) van de B.P.A.'s en de bouwprojekten in het algemeen. Naar aanleiding van de week van de huisvesting (19-29 oktober 1973) werden aldus op het stadhuis een aantal informatie- en discussieavonden georganiseerd, waaraan naast de schepen voor ruimtelijke ordening en huisvesting en de betrokken architectenbureau's telkens ook heel wat wijkbewoners en/of toekomstige bewoners deelnamen. Een konsultatie op deze schaal is vooralsnog een eenmalig initiatief, maar wijst toch op een zekere bereidheid om de ruimtelijke planning in dialoog uit te

werken.

Sinds 1970 werden voor nagenoeg 30 miljoen F. investeringsuitgaven gedaan met uitdrukkelijke verwijzing naar de verwerkelijking van de in de B.P.A.'s voorziene opties. Meestal gaat het echter om beperkte aankopen van terreinen ten behoeve van toekomstige projecten van openbaar nut. Het verwerven van één terrein, gelegen aan de Tiensestraat 60, vroeg daarentegen een investering van 22 miljoen F. Deze hoge uitgave wordt gerechtvaardigd door de uitzonderlijk gunstige ligging met het oog op een eventuele uitbouw van sportinfrastructuur, aansluitend bij de huidige zwemkom. Onder de rubriek 'stedebouw' is op de begroting 1974 een lening voorzien van 5 miljoen F. voor urbanisatiedoeleinden, maar ook onder 'Verkeer, wegen, waterlopen' is 10 miljoen F. voorzien voor dezelfde bestemming. Er tekent zich dus een belangstelling af voor een meer systematische aanpak van de urbanisatieproblematiek, en meer bepaald voor de stadskernvernieuwing.

1.3. STADSKERNVERNIEUWING EN -SANERING

Voor alle historische steden is stadskernvernieuwing een prioritaire opgave. Hiermee wordt niet zozeer de restauratie bedoeld van historisch waardevolle monumenten en woningen : deze inspanning wordt onder cultuurbeleid besproken (cfr. 2.3.). Het gaat veeleer om een globale revalorisering van de binnenstad. Door een concentratie van handels-, onderwijs- en administratieve voorzieningen is de permanente bewoning er soms aanzienlijk uitgedund ten voordele van de rand. Bovendien is een belangrijk deel van het woningenbestand verouderd of beneden peil. Dit maakt de binnenstad onaantrekkelijk als woonzone. Doel van de stadskernvernieuwing zal dan ook zijn, via een geheel van maatregelen, waaronder sanering, restauratie, nieuwe woonprojecten en een evenwichtige spreiding van woonzones en voorzieningen, de city-functies van de stad te verzoenen met een kwalitatief-hoogstaande woon- en werkomgeving.

Van deze algemene diagnose is Leuven wel een sprekende illustratie. Enerzijds heeft zij de rijke maar ten dele ook bezwarende erfenis meegerekregen van haar historisch verleden. Op een beperkt territorium heeft de bewoning zich eeuwenlang gekoncentreerd. Naast het waardevol

patrimonium zijn echter ook een aantal woonzones overgeleverd die volstrekt beneden de hedendaagse normen liggen. Uit een rapport van het Nationaal Instituut voor de Huisvesting uit 1969 blijkt bv. dat 25 % van de woningen onverbeterbaar of zelfs ongezond zijn.

Dit is een bijzonder zwaar bilan dat bovendien in een globale visie op de stadsproblematiek niet geïsoleerd kan worden van de concentratieverschijnselen inzake onderwijs en administratie die zich in de binnenstad voordoen. Hierbij kan men in eerste instantie aan de universiteit denken, waarvan de groep humane wetenschappen - en tot op heden ook de geneeskunde - in de binnenstad gevestigd is : een "stadscampus" dus. Daarnaast zijn er echter ook talrijke onderwijsinrichtingen voor middelbaar, technisch en niet-universitair hoger onderwijs. Samen met administratieve diensten zoals deze van de Belgische Boerenbond, nemen zij een aanzienlijk deel van het territorium in beslag en veroorzaken op de spitsuren een bijzonder zware verkeersbelasting (1). Indien men hierbij de belangrijke industrievestigingen voegt, ietwat excentrisch gelegen maar toch nog binnen de stadsring, dan komt heel de complexiteit van de Leuvense stadsrenovatie duidelijk naar voor.

1.3.1. *Sanering*

In het licht van de opvallend ongunstige situatie m.b.t. de kwaliteit van het woonmilieu in bepaalde wijken, is een planmatige sanering een voor de hand liggende beleidsprioriteit. Vooralsnog dient deze affirmatie echter met de nodige omzichtigheid gehanteerd te worden.

Het probleem is inderdaad omvangrijk. Naast de typische saneringsbuurt in de omgeving van de Riddersstraat en de Fonteinstraat, zijn er over de ganse stad "gangen" en "cités" verspreid, terwijl er ook talrijke geïsoleerde krot- en ongezonde woningen aan te wijzen zijn. De financiële middelen die de stad inzet ter sanering van deze toestand zijn bijzonder beperkt. Zo werden in 1972 twee leningen aangegaan, één ter verwezenlijking van BPA Fonteinstraat (2.175.000 F.) en één specifiek voor de aankoop van krotwoningen (1.825.000 F.). Via het verwerven van alle beschikbaar komende krotwoningen in de reeds genoemde buurt

(1) Ter illustratie slechts één voorbeeld : Uit een verkeerstelling in 1973 bleek dat 1.700 auto's elke schooldag leerlingen aanvoeren en weer weghalen in de Leuvense binnenstad.

Fonteinstraat-Ridderstraat, wil men op termijn de handen vrijkrijgen voor de realisatie van de renovatieplannen. Het is in dit verband opvallend dat vooral deze woningen opgekocht worden die in het tracé liggen van de geplande invalsweg die vanaf de Mechelsesteenweg het centrum (Koning Albertlaan) zal bereiken via o.m. de Donkerstraat en Brouwersstraat. Dit zou er op kunnen wijzen dat de probleembenadering niet zozeer globaalmaatschappelijk is als wel technisch-urbanistisch. Bevestiging hiervoor kan o.m. gevonden worden in de geringe interventie van de stad bij de herhuisvesting van de betrokken bevolking. Aangezien er in de regel niet onteigend wordt, stellen er zich hier zelden manifeste problemen. De betrokkenen zorgen zelf voor een 'oplossing'. Uitzondering op deze situatie vormen de 20 flats van een privé-bouwonderneming die door de stad via de grondregie werden verworven om ter beschikking gesteld te worden van de 'buurtbewoners'.

Eenmaal een zone als gevolg van hoger genoemde aankooppolitiek zo goed als onbewoond is geworden, kan men aan massale sloping denken en ruimte creëren voor bouwprojecten. Dit stadium wordt thans bereikt in BPA Bruulhoek. Na de sloping van een 200-tal woningen zal hier aan appartementsbouw gedaan worden. Het is zeer de vraag of de huidige bewoners voor deze flats reëel in aanmerking zullen komen. Ook de doorverwijzing naar de Samenwerkende Maatschappij voor Huisvesting blijkt in de praktijk niet zo vlot te verlopen, zodat men zich kan afvragen of deze noodzakelijke saneringsprojecten de oorspronkelijke bewoners uiteindelijk niet in de kou laten staan ten voordele van nieuwe en financieel-sterkere bevolkingscategorieën.

1.3.2. *Stadsvernieuwing*

De overheidsinterventie wil zich echter niet beperken tot een saneringsinspanning. In een breder perspectief wil het stadsbestuur het stedelijk woon- en leefpatroon reorganiseren en aktiveren, en het naar de toekomst toe vrijwaren. Met dit doel voor ogen werd in samenwerking met de Interkommunale voor streekontwikkeling Interleuven een grondige survey opgesteld van stad en stadsgewest. Het zijn inderdaad krachtlijnen voor de toekomst die men uit dit projekt 'Leuven 2000' naar voor wil zien komen, meer bepaald ook indikaties voor de renovatie van de stadskern. Deze studie vormt dan ook de vertrekbasis voor een internationale urba-

nistische wedstrijd met als thema de valorisering van de binnenstad.

Reeds op dit ogenblik illustreren een paar projecten deze blikverruiming. Achter de uitbreiding van onderwijsinrichtingen, administratieve diensten en industriële vestigingen werd principieel een punt gezet. De universiteit had reeds eerder de beslissing genomen de medische fakulteit te dekoncentreren naar de Gasthuisberg, ten dele buiten het stadsgebied. De uitbreidingsplannen van de Belgische Boerenbond werden afgewezen, terwijl de zone bestemd voor industrievestiging kon worden ingekrompen. Door het overbrengen van het bedrijf VEL aan de Pereboomstraat naar het industrieterrein te Haasrode, en als gevolg van de nieuwe mogelijkheden die Artois kreeg door het vrijkomen van industriegronden, kan een zone in BPA Vaartkom nu bestemd worden voor woningbouw.

In ditzelfde BPA is ook het 'Klein Begijnhof' gelegen. In het kader van een globale renovatie van de wijk zal dit waardevol historisch patrimonium op een verantwoorde wijze geïntegreerd moeten worden in een woonomgeving die hoofdzakelijk uit architectonisch-progressieve nieuwbouw zal bestaan. De restauratie van het Klein Begijnhof overstijgt dan ook duidelijk de eng-kulturele sfeer. Het 'masterplan' zal daarom mede gerealiseerd worden vanuit een Stichting waarin naast de stad (aandeel : 10 miljoen F.) ook privé-deskundigen en het mecenaat zitting hebben. In tegenstelling tot het Groot-Begijnhof - dat we hier niet bespreken omdat het beheerd wordt door de K.U.Leuven - zal er hier dus geen restauratie plaats vinden van een 'stad in de stad', maar een renovatie van een totale wijk waarbij men tracht het historisch waardevolle deel te valoriseren. In dezelfde geest werd ook voor de Vismarkt een masterplan opgemaakt, speciaal om het historische 'Collegium Trilingue' beter tot zijn recht te laten komen.

Tenslotte kunnen in het kader van de stadsvernieuwing ook de plannen aangehaald worden om de verkeersstroom in de binnenstad te reorganiseren. Het betreft hier niet zozeer de verkeersontsluiting via belangrijke infrastructuurwerken (1), als wel het planmatig opvangen en spreiden van het gemotoriseerd- en voetgangersverkeer, zodat de city-functies van de stadskern beter tot hun recht komen. Een eerste investering in dit

(1) Zie verder onder 3.2. : verkeersontsluiting.

verband bedraagt 10 miljoen F., voorzien voor 1974. Aan deze planning werd intensief meegewerkt door de betrokken middenstanders, want vanaf 1975 zullen de eerste verkeersvrije straten opengesteld worden : o.m. een deel van de Diestsestraat, later ook een deel van de Mechelsestraat. Het oplossen van de parkeerproblemen vormt bij dit alles natuurlijk een knelpunt. De stad wil grote ondergrondse parkings gaan bouwen (o.m. op de Oude Markt : 40 miljoen voorzien op de begroting 1974) maar ook de privé-parkeergebouwen stimuleren. Bij het toekennen van een bouw- of verbouwingsvergunning wordt het aanleggen van parkeerplaatsen verplicht gesteld. Een nieuw belastingsreglement voorziet een boete van 65.000 F per parkeerplaats ingeval van verzuim.

Stadsvernieuwing kan men bezwaarlijk een aparte beleidssfeer noemen met een nauwkeurig afgebakend uitgavenpatroon. Uit de bespreking van het geheel van maatregelen die sinds enige tijd in een typische historische centrumstad als Leuven genomen worden, blijkt echter overduidelijk dat deze invalshoek een zwaartepunt is gaan vormen in het globale beleid. Gekombineerd met de inspanningen voor restauratie enerzijds en sanering anderzijds, is het groeiend belang van het 'beleidsmoment' - stadsvernieuwing onloochenbaar. Tevens rijst natuurlijk de vraag op welk niveau de lasten gedragen moeten worden van een renovatie die de hele agglomeratie ten goede komt.

1.4. HUISVESTINGSBELEID

Reeds bij de bespreking van het grondbeleid werd het creëren van woongelegenheden als een beleidsprioriteit bij uitstek naar voor geschoven. Voor een stad als Leuven die af te rekenen heeft met een selektieve ontvolking is een breed aanbod van gedifferentieerde woonruimte levensnoodzakelijk geworden. Het streefgetal van 40.000 inwoners is dan ook nog wat anders dan de groeioprognose van een expansieve gemeente. Het is veeleer een optimale verhouding tussen de woonfunctie van de stad en de functies tewerkstelling en dienstverlening, afgestemd op het noodzakelijke inkomen voor de stad om de behoeften te kunnen dekken. Dit evenwichtspunt wordt vooralsnog binnengemeentelijk nagestreefd. Het is

zeer de vraag of de optimale verhouding tussen woonzones, tertiaire sektor, industrie- en recreatiegebieden in een breder perspectief niet anders zou liggen.

Hoe dan ook, in de Leuvense doeleindenstructuur staat de 'leefbaarheid' van de binnenstad centraal, en deze leefbaarheid houdt niet enkel verband met de ruimtelijke planning (A.P.A., B.P.A.'s), maar al evenzeer met de bouwinspanning die de bevolkingskurve in positieve zin moet beïnvloeden. Het aantal bouwvergunningen voor nieuwbouw lag in 1973 op het eerste zicht vrij laag : 31. Het gaat hier echter steeds om woongebouwen, zodat het aantal nieuwe woongelegenheden op 500 geraamd kan worden.

De initiatieven die de *stad zelf* via de grondregie genomen heeft, zijn nog maar aan hun eerste faze toe. Op termijn zal deze inspanning zich ongetwijfeld intensifiëren. In tegenstelling tot de projecten van de *Samenwerkende Maatschappij voor de Huisvesting* is het aanbod van de stad eerder gericht op de middenkategorieën. Deze 'taakverdeling' is echter niet het resultaat van enige planning of zelfs van afspraken. De S.M. voor de Huisvesting is nl. geen soepel instrument dat de stad kan hanteren bij het uitwerken van haar huisvestingsbeleid. Wel liggen grootscheepse projecten als dit van St. Maartensdal natuurlijk in de algemene lijn van het stadsbeleid.

Ook de C.O.O. denkt aan het creëren van woongelegenheden, maar dan specifiek aan service-flats voor bejaarden en gehandicapten. Dit project in de F. Lintstraat wordt uitgewerkt in samenwerking met de S.M. voor de Huisvesting, maar ook hier is het stadsbestuur niet rechtstreeks bij de planning betrokken. Het ziet er dan ook naar uit dat de grote objectieven wel geformuleerd worden door de stedelijke beleidsorganen, maar dat hun inpakt op de konkrete verwerkelijking zeer partieel is. De verklaring voor deze juxtapositie van inzichten en inspanningen is wellicht te zoeken in historisch gegroeide situaties waaraan de politieke bindingen niet vreemd zijn. Het stadsbestuur zal in de toekomst beter gewapend zijn om een eenheidsvisie door te drukken, ook t.a.v. het pri-

vé-initiatief, naarmate het algemeen plan en de bijzondere plannen uitgewerkt zullen zijn en bindende kracht zullen krijgen.

2. Socio-kultureel, milieu- en welzijnsbeleid

2.1. MILIEUBELEID

2.1.1. *Groenzones*

In een grotendeels dichtgebouwde stad als Leuven nieuwe groenzones aanleggen is een schier onmogelijke opgave. Een milieubewust beleid zal daarom eerder gericht zijn op het valoriseren van het beperkte openbare groen en het vrijwaren van het privé-groen. Er zijn inderdaad nog een aantal grotere tuinen voorhanden, vooral van kloostergemeenschappen, die bij het wegtrekken uit de binnenstad verloren zouden kunnen gaan. Het openbare groen van zijn kant beperkt zich in hoofdzaak tot het stads-park en de kruidtuin. Naast de aangebrachte verbeteringen aan beide groenvoorzieningen, zijn het vooral de aanleg en het onderhoud van de vele plantsoenen in de stad die het overgrote deel van het budget voor hun rekening nemen. De hoge personeelskosten slaan nl. op een plantsoendienst met 40 werknemers.

In het Noord-Westen van de stad is nog een belangrijke niet-bebouwde zone aanwezig. Deze is ten dele aangewend voor tuinbouw. De provinciale tuinbouwschool is hier ten andere gelegen. In de wijk Kareelveld die thans uitgebouwd wordt (zie huisvestingsbeleid) is er daarentegen een park-zone voorzien. Ook de groen-voorzieningen in het aansluitende Gasthuisberg-project krijgen aandacht. Hier heeft de stad voor 18 miljoen geïnvesteerd in de groenzone, maar kan dit bedrag onmiddellijk recupereren van de Universiteit (6.300.000 F) en de staat (11.700.000 F). De stad heeft in feite dus slechts een bemiddelende rol gespeeld. Deze 'investering' wordt dan ook niet verrekend in de overzichtstabellen.

2.1.2. *Strijd tegen de pollutie*

In een zeer algemene zin kan men de sub 1 (grondbeleid) aangehaalde inspanningen om de industriezone duidelijk te omlijnen en zelfs effectief terug te dringen, beschouwen als een poging om de binnenstad zoveel mogelijk hinder te besparen.

Meer rechtstreeks is het stadsbeleid echter gericht op de zuivering van de afvalwaters. De verontreiniging van alle waterlopen is nl. alarmerend vanuit het standpunt van de volksgezondheid en de milieuzorg. Onder de auspiciën van de intercommunale Interleuven werd hieromtrent een studie uitgevoerd (stadsbijdrage 1 miljoen), die heeft geleid tot het oprichten van een interkommunaal waterzuiveringsstation, waaraan Leuven participeert.

2.2. SPORTBELEID

Tijdens het mandaat 1953-58 werden twee belangrijke initiatieven genomen, waarvan de afwerking (en de afbetaling) deze beleidssfeer tot op heden gedomineerd heeft. Bedoeld worden het nieuwe zwembad aan het Hogeschoolplein (een investering van zowat 20 miljoen F. in illo tempore) en de oprichting van het sportcentrum aan de Naamse poort. In een eerste fase (aankoop van gronden en aanleg van de terreinen) was hier een investering van 8,6 Miljoen F. mee gemoeid, maar sindsdien werden de terreinen uitgebreid, omgebouwd en beter uitgerust. Tijdens dit mandaat werd reeds 2,7 miljoen F. in het sportcentrum geïnvesteerd, terwijl voor een bedrag van 6,5 miljoen aan nog op te nemen leningen is voorzien. Anderzijds kan men met de opbrengst van de verkoop van de stadsscholen aan het Rijk en een deel van de Mechelsevest aan de Intercommunale E5, een kunststofbaan in het sportcentrum rechtstreeks financieren (15 miljoen F.).

Inzake het uitbouwen van wijkvoorzieningen voor sport en spel, dateert het laatste initiatief van 1956, toen het 'kwartiersspeelplein De Bruul' aangelegd werd (stadsaandeel 3,3 miljoen F.). Dit speelplein is belangrijk omwille van zijn omvang en uitrusting, maar vooral door zijn ligging in het hart van een te saneren wijk. In 1972 werden verbeteringswerken uitgevoerd. Op de begroting 1974 is 1 miljoen uitgetrokken voor het aanleggen van nieuwe wijkspeelpleinen. Niet onmiddellijk een prioritaire optie dus in een binnenstad waar nochtans een dringende nood aan zulke

voorzieningen bestaat. Het aanbod van geschikte terreinen is natuurlijk wel zeer beperkt.

De meest markante realisatie van het huidig stadsbestuur in deze beleids-sfeer, moet, naast de verdere uitbouw van het sportcentrum, gezocht worden in de ombouw van de voormalige Rijschool tot een polyvalente sport- en feestzaal. Deze verbouwingswerken hebben de stad 5,6 miljoen F. gekost, maar de sportbeoefenaars kunnen nu in het stadscentrum verschillende zaalsporten beoefenen. Naar de toekomst toe wordt gedacht aan een grote sporthal. Ook het terrein dat in de Tiensestraat verworven werd (zie grondbeleid) kan wellicht voor sportinfrastructuur aangewend worden. Een sportraad werd opgericht om de dialoog te verzekeren tussen sportbeoefenaars en overheidsinitiatief. Speciaal de popularisering van de sportbeoefening staat centraal in dit beleid, maar het is zeer de vraag of dit niet te exclusief nagestreefd wordt via de uitbouw van de infrastructuur voor de 'grote' sport en ten nadele van de actieve en passieve openlucht recreatie in de binnenstad. Zoals reeds gezegd, is dit laatste streefdoel echter bijzonder moeilijk te realiseren in het kader van een kompakte bebouwing als deze van een oude stad.

2.3. KULTUURBELEID

Dit begrip kan in brede en in enge zin geïnterpreteerd worden. In de ruimste betekenis van het woord vallen hieronder zowel de initiatieven om de infrastructuur voor socio-kulturele activiteiten te valoriseren en uit te breiden, als de impulsen die het stadsbestuur wil geven aan het kulturele leven zelf. Ook de restauratie van historisch-waardevolle gebouwen kan hiertoe gerekend worden. De stadskernvernieuwing als globaal probleem bespraken we echter reeds sub 1.3.2. Opvallend voor deze beleidssfeer is de spreiding van de uitgaven over verschillende begrotingsposten. Het is dan ook niet zo eenvoudig een coherent en sluitend beeld op te hangen van het kultureel beleid. Enkele krachtlijnen tekenen zich evenwel af. Leuven wordt gekonfronteerd met een dringende behoefte aan ruimte voor specifiek-hedendaagse socio-kulturele activiteiten. De stadsschouwburg en het stadsmuseum zijn niet gekoncipieerd voor het beleggen van massale vergaderingen, feesten of tentoonstellingen, en al evenmin voor het werken met kleinere groepen. In beide richtingen

werden door het huidige stadsbestuur belangrijke initiatieven genomen. De voormalige Rijschool werd omgebouwd tot een polyvalente sportzaal (1), die tevens geschikt is voor het inrichten van massa-samenkomsten en handelsbeurzen. Toch blijft er een vraag bestaan naar een ad-hoc ruimte voor commerciële manifestaties. Uit de mogelijke alternatieven werd uiteindelijk geopteerd voor een polyvalent complex dat mede door privé-kapitaal opgericht zal worden op de terreinen van het huidig stedelijk slachthuis. Dit slachthuis beëindigde nl. zijn activiteiten per 31 december 1974 (2). In het op te richten complex is ook kongresruimte voorzien. Onder de functie handel en nijverheid wordt daarom een nog op te nemen lening van 2 miljoen F. ingeschreven als stadsaandeel voor het bouwen van een auditorium.

Ook naar een geschikte infrastructuur voor meer groeps- en verenigings-gerichte socio-kulturele activiteiten werd uitgekeken. Het historisch pand dat voorheen bewoond werd door de Gasthuiszusters - Augustinessen (Brusselsestraat) werd verworven met het oog op de uitbouw van een cultureel centrum. Deze optie werd echter (voorlopig ?) verworpen door de voogdij-overheid, zodat enkel de dringend-noodzakelijke restauratie- en instandhoudingswerkzaamheden uitgevoerd kunnen worden.

De restauratie van het historisch patrimonium betekent een zware opgave voor de stad. Leuven valoriseren als 'openluchtmuseum voor architectuur' veronderstelt inderdaad een permanente zorg voor tal van gebouwen, en vooral dan kerken. Deze zorg wordt gedeeld door het Rijk (Kommissie voor monumenten en landschappen) en door de kerkfabrieken, zodat het onderling samenspel geen eenvoudige opgave is. Ook de financiële last is zeer verdeeld en verschilt van situatie tot situatie, o.m. omwille van eventuele oorlogsschade.

Bijna alle kerken waren betrokken bij instandhoudingswerken, maar grondige restauratiewerken vonden plaats aan de St. Pieterskerk, de St. Kwintenskerk en de St. Jacobskerk. Verder werden de oude Kartuizerij en het St. Niklaashuis gerestaureerd. Het stadhuis zelf kreeg een grondige opknappbeurt, waarbij ook ontbrekend beeldhouwwerk aangevuld wordt.

(1) Zie onder sportbeleid : 2.2.

(2) Zie verder onder sociaal-ekonomisch beleid : 3.1.

Al deze initiatieven moeten in het kader gezien worden van een globale renovatie van de binnenstad, een beleidsprioriteit bij uitstek van het huidige bestuur. Het spreekt echter vanzelf dat deze inspanning - hoe-
 zeer ook gesteund door het Rijk en privé-instanties - een onredelijke
 belasting betekenen van de stadsbegroting.

Dit geldt al evenzeer voor de meer traditionele kulturele voorzieningen,
 waarvan de aktieradius zich duidelijk uitstrekt tot het hele stadsgewest.
 De stadsschouwburg springt bierbij in het oog, maar het is vooral in
 het kultureel kompleks aan de Vanderkelenstraat/Savoyestraat dat de jongste
 jaren geïnvesteerd werd. Het museum werd uitgebreid, de leeszaal van
 de bibliotheek grondig vernieuwd en vooral werd er een stedelijke dis-
 kotheek opgericht. De stadsbibliotheek kreeg twee nieuwe filialen, nl.
 in de Brabançonnestraat en in St. Maartensdal. Vooralsnog betekenen deze
 uitbreidingen een verzwaring van de personeelslast, maar het stadsbestuur
 verwacht een spoedige overname van dit personeel door het Rijk (dekreet
 in voorbereiding).

Al komt het onderwijs - en dus ook het kunstonderwijs - in deze studie
 niet rechtstreeks ter sprake, toch dient er hier volledigheidshalve ge-
 wezen te worden op het samenspel tussen de genoemde kulturele voorzie-
 ningen en de stedelijke akademie voor schone kunsten enerzijds, het con-
 servatorium anderzijds. De akademie maakt trouwens integrerend deel
 uit van het kompleks aan de Vanderkelenstraat. Het stedelijk conserva-
 torium van zijn kant werd afgebroken en zal eerlang herbouwd worden.
 Aan de voorbereiding hiervan besteedde de stad reeds 2,5 miljoen F.,
 voor de realisatie werd 20 miljoen F. ingeschreven. Een optie van dit
 formaat mag niet onvermeld blijven. Samen met de andere, meer beschei-
 den inspanningen, vormt ze een illustratie van de vernieuwde aandacht
 voor de aktieve kunstbeoefening en het kulturele leven in het algemeen.
 Het verenigingsleven krijgt inspraak bij de vormgeving van het kultuur-
 beleid via de in 1973 opgerichte kultuurraad. Dit adviesorgaan fungeert
 tevens als overlegstructuur tussen de verenigingen voor amateuristische
 kunstbeoefening, vormingswerk en vrijetijdsbesteding, zodat niet alleen
 t.a.v. de overheid maar ook naar de interne werking een zekere bundeling
 van de inzichten en inspanningen mogelijk wordt. Dit overleg heeft ten
 andere reeds aanleiding gegeven tot het opzetten van gemeenschappelijke
 activiteiten.

2.4. JEUGDBELEID

Belangrijke investeringen zijn in deze beleidssfeer niet te noteren, althans niet inzake specifieke jeugdvoorzieningen. Over de aanleg van sport- en speelpleinen in de wijken werd reeds sub 2.2. (sportbeleid) gehandeld. Wel kan men de oprichting van een stedelijke jeugdraad noteren met 52 aangesloten verenigingen. Dit overleg heeft aanleiding gegeven tot gemeenschappelijke activiteiten als de organisatie van een veertiendaagse van de gehandicapten en de promotie van het cultureel jongerenpaspoort.

Wat het opvangen van jongeren tijdens de zomervakantie betreft, werden in onderling overleg initiatieven genomen om op bepaalde plaatsen in de stad monitoren ter beschikking te stellen voor de spelbegeleiding van de kinderen van de wijk. Een vrije formule dus, naast de reeds lang gesteunde vakantiespeelpleinen die door het privé-initiatief buiten de stad georganiseerd worden.

Een duidelijk profiel van het stedelijk jeugdbeleid is dan ook moeilijk te tekenen. De stad brengt de jongerenorganisaties samen, steunt hun werking en de gemeenschappelijke initiatieven, maar intervenueert niet rechtstreeks. Dit blijkt ten andere overduidelijk uit de uitgaventabel (gewone dienst en investeringen).

2.5. WELZIJNSZORG

In tegenstelling tot de trend die in sommige gemeenten waar te nemen is, wordt de welzijnszorg in de breedste betekenis van het woord gerekend tot de taaksfeer van de C.O.O. De leuvense kommissie wil enigszins anticiperend op de vermoedelijke oriëntering van de C.O.O.'s reeds nu een centrum zijn voor maatschappelijk welzijn. Naast de klassieke taken als het ziekenhuiswezen (Akademisch Ziekenhuis St. Pieter) en de bejaardenzorg (Instituut E. Remy), beheert de C.O.O. ook een psychiatrisch instituut voor vrouwen en twee jeugdtehuizen. Via de sociale dienst van de C.O.O. wordt een globale probleembenadering en -oplossing nagestreefd voor individuele moeilijkheden, terwijl de dienst Gezins- en bejaardenhulp hulp en verzorging ten huize organiseert. Het bouwen van

service-flats voor bejaarden ligt ter studie (1).

Op deze aspecten van het welzijnsbeleid gaan we in deze studie niet nader in, omdat ze ontsnappen aan de rechtstreekse invloed van de gemeentelijke beleidsformulering. Deze vaststelling alleen lijkt ons reeds relevant. Stadsbestuur en C.O.O. gaan elk hun eigen weg. De nauwkeurige afbakening van takenpakketten verhindert ernstige bevoegdheidsbetwistingen, maar sluit ook een globale beleidsvisie uit. Het welzijnsbeleid kan moeilijk gebaat zijn bij deze situatie.

Bevestiging voor deze stelling kan o.m. gevonden worden in de moeilijke positie van inspraakorganen als de gezinsraad en vooral de bejaardenraad. Zij worden geacht het stadsbestuur te adviseren i.v.m. materies die geheel of ten dele door de C.O.O. behartigd worden : gezinshulp, bejaardenzorg, maatschappelijke dienstverlening. In het beleidsvormingsschema is deze extensieve taakperceptie van de C.O.O. een eenheidsverstorende faktor. Volledigheidshalve dient hieraan toegevoegd dat de inspraakorganen ook een belangrijke betekenis hebben als interne overlegstructuur en ze gemeenschappelijk bepaalde activiteiten op touw kunnen zetten. Uitzondering op de regel die de welzijnszorg goeddeels onttrekt aan het stadsbestuur, vormen de kinderdagverblijven en peuterspeelweiden.

3. Sociaal-ekonomisch en infrastructuurbeleid

3.1. STADSBEDRIJVEN

Het is eigen aan een regionaal centrum diensten te presteren waarvan de draagwijdte de stadsgrenzen ruim overschrijdt. Als erfenis uit het Oostenrijks tijdvak heeft Leuven aldus het kanaal naar de Rupel - via Mechelen - moeten onderhouden, tot het onlangs door het Rijk werd overgenomen. Niet alle regionale funkties zijn even bizar, maar soms wel even zwaar om dragen. Het huidige stadsbestuur heeft echter de vèrdragende optie genomen bepaalde diensten af te stoten waarvan de last te zwaar

(1) Zie huisvestingsbeleid : 1.4.

werd en of de taak te zeer de stedelijke aktieradius overschreed. Zo werden in de beleidssfeer onderwijs alle stadsscholen voor lager onderwijs (inclusief B.L.O.) en het hele stedelijk technisch onderwijs overgedragen aan het Rijk. Ook t.a.v. de stadsbedrijven zet deze optie zich door.

Einde 1973 besliste de gemeenteraad het stedelijk slachthuis te sluiten per 31 december 1974. Sinds 1965 waren er nochtans voor méér dan 10 miljoen F. verbeteringswerken uitgevoerd, waarvan 6 miljoen op stadskosten. Toch kon men de E.E.G.-exportstempel niet behouden en was het slachthuis veroordeeld tot een sterk gereduceerde aktiviteit. Zware investeringen drongen zich op om weer exportslachthuis te worden. De interkommunale Interleuven werd gepolst naar de mogelijkheid een nieuw slachthuis op te richten volgens een formule van interkommunale samenwerking. Het antwoord was negatief. Ondanks het feit dat het slachthuis niet zo katastrofaalverlieslatend is (een mali van 1,5 miljoen F. is voorzien in de begroting 1974), besloot men toch het stadsbedrijf te sluiten. Het feit dat slechts 1/4 van de betrokken grossiers en 1/5 van de betrokken beenhouwers uit de stad afkomstig zijn, heeft deze zware beslissing wel vergemakkelijkt.

Deze optie heeft naar ons aanvoelen een meer dan anekdotisch karakter en overstijgt het strikt lokale kader. Voor de stad is niet zozeer het huidige deficit doorslaggevend geweest als wel de vaststelling dat een bepaalde kwaliteits-dienst (in casu : een exportslachthuis) niet langer tot de mogelijkheden behoorde. Liever dan gewoon verder te werken volgens het verouderde patroon, heeft het stadsbestuur de knoop doorgehakt. Het vacuum dat aldus ontstaat is hier niet onoverbrugbaar. Maar als trend inzake de behartiging van openbare diensten is de Leuvense beslissing toch een teken aan de wand. De supra-lokale taak wordt hier immers niet uitgespreid over de regio via interkommunalisatie. Ingeval van een akuit vacuum zal het de hogere overheid (provincie, Rijk) zijn die zal inspringen, en aldus de taakverglijding in de hand werken.

3.2. VERKEERSONTSLUITING

De ontsluiting van de Leuvense agglomeratie is door het opstellen van de E5 en het ontwerpen van de A2 nog niet afgerond. Tussen beide autowegen zijn dwarsverbindingen voorzien, maar de tracés liggen begin 1974 nog niet overal definitief vast. Dit probleem overstijgt ten andere het gemeentelijk kader. Belangrijker is in ons perspectief in verkeersontsluiting binnen de agglomeratie, met name door het creëren van nieuwe ring- en invalswegen.

Vanuit de richting Kessel-Lo werd een verbinding gerealiseerd tussen de Diestsesteenweg en de Diestsevest. Deze Vuurkruisenlaan maakt nu reeds een betere verkeersregeling mogelijk aan het Martelarenplein (station), maar zal in de toekomst via een overbrugging van de Vaart ook toegang verlenen tot de ring rond Leuven. Het doortrekken van deze ring in de richting van de Brusselsepoort zal zware investeringen vergen. De nieuwe Vaartvest en Mechelsevest zullen nl. 4 rijstroken omvatten en op ongelijk niveau het verlengde van de Wijnpersstraat en de nieuwe invalsweg uit Mechelen kruisen. Via de Wijnpersstraat moet immers het verkeer uit het te urbaniseren Kareelveld een vlotte toegang krijgen tot de stad, terwijl de nieuwe invalsweg het verkeer vanaf de Mechelsesteenweg naar het centrum zal leiden via de Donkerstraat, Brouwerstraat en Albertlaan.

De verbinding tussen de stad en het medisch complex van de Gasthuisberg wordt gerealiseerd door de verbetering en verlening van de Mannenstraat, die in een tunnel onder de Remyvest zal lopen.

De noordergedeelten van de stad, inclusief de industriezone aan de Vaart, maar ook de gemeenten Herent en Wilsele zullen vlotter toegang krijgen tot de E5 via een 'westelijke omleiding' die o.m. door het Kareelveld zal lopen.

Tenslotte blijft het probleem van een additionele toegang tot de stad vanuit Kessel-Lo en het oostelijk hinterland. In Kessel-Lo wordt hiervoor een tracé vrijgehouden, maar in Leuven staat deze aansluiting niet prioritair.

Indien nog nodig, beklemtoont deze vaststelling de noodzaak de verkeersontsluiting in een breder perspectief te stellen. Ook de interferentie van de rijksplanning met de gemeentelijke planning maken een systematisch overleg onontkoombaar.

4. Interne bestuursorganisatie

4.1. PERSONEELSKADER

Het effectieve personeelskader ziet er medio 1974 uit als volgt :

	Personeelsleden in	
	Full-time	Part-time dienstverband
Algemene administratie	79	-
Politie	90	-
Brandweer	53	-
Reinigingsdienst	52	-
Technische dienst	58	- waarvan 13 tot het technisch personeel horen, 45 tot het werkliedenpersoneel
Drukkerij	4	-
Begraafenisdienst- Begraafplaatsen	9	4
Gezondheidsdienst	-	2
Slachthuis	7	3
Bepantingen	35	-
Sport	27	-
Museum	7	-
Schouwburg	9	4
Conservatorium-Akademie	3	-
Bibliotheek	16	12
	<hr/> 449	<hr/> 25

In dit totaalcijfer van 474 personeelsleden zijn de leraars aan het conservatorium en de akademie niet inbegrepen. Het overige onderwijzend personeel is n.a.v. de overdracht van de stadsscholen mee naar het Rijk overgegaan.

Indien men uit het kader het personeel in reliëf zou willen brengen dat rechtstreeks instaat voor taken uit de socio-kulturele sfeer (cfr. overzichtstabellen bij de bespreking van deze beleidssfeer), krijgt men volgend beeld :

Milieubeleid : groenzones, beplantingen = 35 personeelsleden

Sportbeleid : sportcentrum, sporthal = 27 personeelsleden

Kultuurbeleid = museum, schouwburg,
 conservatorium,
 akademie,
 bibliotheek = 35 personeelsleden full-time
 16 personeelsleden part-time

In de sfeer van het jeugdbeleid en de sociale dienstverlening (cfr. 2.4. en 2.5.) zijn geen personeelsleden aan te wijzen die deze taken hoofdambtelijk behartigen.

4.2. KOLLEGE VERSUS ADMINISTRATIE

Het heeft weinig zin in dit verband de hiërarchische structuur in het personeelskader te bespreken. Deze geleding beantwoordt aan de normen die door de voorgedij-overheid aangehouden worden. Belangrijker is echter de vaststelling dat de top van deze pyramidale opbouw erg zwak uitvalt. Het eigenlijke kaderpersoneel dat in dialoog met het kollege de dagelijkse leiding van de beleidsvoorbereiding en -uitvoering zou moeten waarnemen, is - behoudens uitzonderingen - niet op die taak berekend. In de sektor van de algemene administratie bv. klimt men exclusief via het kader op tot de hoogste funkties. Aan de top krijgt men aldus mensen die niet beantwoorden aan de (bij)scholingsverwachtingen die men t.a.v. het kaderpersoneel van een stad met regionale betekenis als Leuven zou mogen stellen.

Dit ligt wel anders in de sektor van de meer technische diensten. Daar wordt de ingenieur-direkteur der werken bijgestaan door een architect-urbanist, een kondukteur der werken en twee technisch ingenieurs. Op de politiekommissaris, de direkteur van het slachthuis en de part-time geneesheren van de gezondheidsdienst na, zijn deze kaderleden echter de enige afgestudeerden uit het hoger onderwijs. Zelfs voor de thans vakante betrekking van stadssekretaris wordt geen universitair diploma vereist. Zonder de relevantie van de diploma's voor de kwaliteit van de ambtenaren te willen overdrijven, is deze vaststelling toch symptomatisch voor een bepaalde houding en mentaliteit. De beleidsverantwoordelijken hebben in het verleden het administratieve topkader slechts zeer partieel betrokken bij de eigenlijke besluitvorming. Administratie

was synoniem van uitvoerend werk. Nu een aantal schepenen in het kader van een systematisch en planmatig beleid behoefte hebben aan administratieve ruggesteun, blijkt het kader niet opgewassen te zijn voor die taak.

Het ziet er niet naar uit dat deze hypotheek uit een periode van traditioneel bestuur de eerstkomende tijd gelicht zal worden, ook al omdat niet alle beleidsverantwoordelijken de nood even scherp aanvoelen. Zolang ze op het delikate technische vlak (urbanisatie, openbare werken) inderdaad op competente staffunktionarissen kunnen rekenen, worden de deskundigheidseisen t.a.v. het overige personeel niet te hoog gesteld. Voor de toekomstige behartiging van taken in de steeds bredere socio-kulturele sfeer stelt dit ernstige vragen.

5. Bespreking van het uitgavenpatroon

5.1. ALGEMENE SITUATIE

Als typisch regionaal centrum hoeft het geen betoog dat Leuven een aantal taken opgedragen kreeg of effectief vervult die de stadsgrenzen ruim overschrijden en de uitgavenlast versterken. Desondanks komt de globale financiële situatie van de stad niet zo negatief voor als de alarmkreten in het kader van de groep der regionale steden doen vermoeden (1). De begroting van 1974 sluit met een mali van 28.919.557 F. op een globaal bedrag van nagenoeg 400 miljoen, nl. 399.207.149 F. Niet alleen betekent dit slechts een verhoging van het deficit met 0,45 % sinds het vorig jaar, tegenover een stijging van de uitgaven met 8,77 %. Bovendien dient rekening gehouden te worden met de extra steun vanwege het Ministerie van Binnenlandse Zaken (hulpfonds en speciale hulpelden) voor een bedrag van meer dan 21 miljoen F.

In combinatie met een aantal budgettaire operaties kan er aldus nagenoeg een evenwicht bereikt worden voor het dienstjaar 1974. De last van het

(1) Zie de studie 'Regionale steden en steden in expansie', onder de auspiciën van het Instituut Administratie-Universiteit, 1973.

verleden blijft echter drukken : samen met het huidige dienstjaar bedraagt het nadelig saldo bijna 80 miljoen F. (79.347.124 F.) (1). De ruimte die overblijft voor innoverende beleidsopties is dan ook noodgedwongen beperkt. Toch heeft het huidig stadsbestuur een aantal beslissingen genomen met verregaande draagwijdte, ook op het financiële vlak. Door het afstoten van onderwijsinrichtingen en de verkoop van stadspatrimonium konden belangrijke schulden gedelgd en opties genomen worden. Het overdragen van het stedelijk technisch instituut aan het Rijk en de verkoop van de stadsmagazijnen (intussen elders herbouwd) aan de Gewestelijke Samenwerkende Maatschappij voor de Huisvesting lieten de stad toe een zeer bezwarende kredietopening van 30 miljoen F. bij de Generale Bankmaatschappij integraal terug te betalen. Het overdragen van de stadsscholen (lager onderwijs) aan het Rijk en de gedeeltelijke opbrengst van een verkoop van gronden aan de Mechelsevest aan de Interkommunale E5 (ring rond Leuven) konden de aanleg van een kunststofbaan in het sportcentrum financieren (15 miljoen F.), samen met de bouw van een ondergrondse parking aan de Oude Markt (40 miljoen F.). Beide projecten werden respectievelijk onder sportbeleid (2.2) en staskernvernieuwing (1.3.2.) besproken. Hier dienen we vooral de aandacht te trekken op de ongewone procedure. Voor deze belangrijke infrastructuurwerken gingen men geen lening aan, maar werd het stadspatrimonium aangesproken. Deze beslissing kan dan ook gezien worden in het licht van een bredere optie, nl. het afstoten van opdrachten en diensten die voor de stad zelf 'irrelevant' zijn geworden, nl. te zwaar in functie van hun beperkt belang (cfr. ook slachthuis, vaart). Men kan zich natuurlijk afvragen of dit in hoofdzaak financieel criterium voor het bepalen van de relevantie van bepaalde stadstaken wel gerechtvaardigd is. Dient het uitgangspunt niet veeleer de zin zelf te zijn van een bepaalde taakverdeling tussen de bestuurslagen, terwijl de konkrete haalbaarheid voor de verschillende niveaus door aangepaste maatregelen gewaarborgd moeten worden. Door het ontbreken van deze taakverdeling stoten lokale besturen taken af (bv. de onderwijstaak), zonder dat hierbij de konsekwenties inzake de uitholling van het lokale niveau voldoende onderkend worden.

(1) Gegevens ontleend aan het 'Verslag aan de gemeenteraad dd. 28.3.1974, waarin Schepen van Financiën J. Vandeputte de begroting voor 1974 voorstelt.

5.2. BESPREKING PER FUNKTIE (1)

Het reliëf in het uitgavenpatroon komt wellicht het duidelijkst naar voor, indien we uit het begrotingsoverzicht - gewone dienst - voor het jaar 1974 deze functies lichten die minstens 5 % van het globale uitgavenpakket vertegenwoordigen :

Functies	Uitgaven per inw.	In % van het tot.	Netto-uit- gaven per inwoner	In % van het totaal
Algemene administratie	1.773	13,71	1.729	18,10
Justitie-Politie	1.648	12,73	1.607	16,81
Brandweer	885	6,84	627	6,57
Verkeer-Wegen-Waterlopen	2.315	17,88	1.633	17,09
Volksontwikkeling en Kunst	2.029	15,67	1.638	17,14
Sociale voorzorg en onderstand	703	5,43	703	7,36
Ontsmetting-Reiniging-Huisvuil	975	7,54	895	9,37

Wanneer we eerder de *evolutie* in de besteding per functie analyseren, bekomen we een meer genuanceerd beeld. Dit overzicht is gebaseerd op de aangezuiverde (netto) uitgaven per inwoner zoals die blijken uit de rekeningen voor 1971 en 1972, en de begrotingen voor 1973 en 1974.

De snelle doch niet steeds gelijklopende ontwikkeling van de kosten, en de muntontwaarding in het algemeen, maken een vergelijking in de tijd weinig relevant indien men zich op absolute cijfers moet baseren. Daarom werd de evolutie nagegaan van het aandeel van de verschillende functies in het globale uitgavenpakket.

Volgende functies kunnen significant genoemd worden :

- 'Algemeen' en 'algemene schuld' gaan relatief licht achteruit.
- 'Algemene administratie' stijgt echter van 16,39 % (rekening 1971) tot 18,10 % (begroting 1974).
- 'Privaat patrimonium' vertoont een stijging met 1 %, van 0,69 tot 1,69 %.

(1) Zie overzichtstabellen, in bijlage 3B.

- Een soortgelijke verhoging voor 'algemene diensten', van 1,30 tot 2,52 %.
- 'Justitie-politie' blijft daarentegen nagenoeg stabiel.
- 'Brandweer' stijgt markant, van 4,99 tot 6,57 %.
- 'Verkeer - Wegen - Waterlopen' gaat integendeel relatief achteruit, van 19,13 tot 17,09 %.
- 'Handel en nijverheid' sluit de facto met een boni.
- 'Onderwijs' is te veronachtzamen, behalve dan het kunstonderwijs dat van 1,24 tot 1,98 % stijgt, met een spits in 1973 (2,79 %). Deze top is echter irreëel en is te wijten aan de niet gerealiseerde uitgave van 20 miljoen voor het nieuw conservatorium.
- 'Volksontwikkeling en kunst' maakt een spektakulaire sprong, van 13,32 tot 17,14 %.
- 'Sociale voorzorg en onderstand' daarentegen, in feite het bijpassen van het deficit van de C.O.O., gaat relatief achteruit : van 11,78 tot 7,36, ook al is de evolutie in de absolute cijfers niet zo sensationeel.
- 'Sociale hulp' en 'gezondheidszorg' zijn in dit overzicht te verwaarlozen.
- 'Hygiëne, voeding en water' gaat iets stijgen, omwille van het deficit van het slachthuis en de voorbereidende studies voor het interkommunaal waterzuiveringsstation.
- 'Huisvesting en stedenbouw' tenslotte blijft als functie nog erg klein, maar stijgt toch van 0,39 tot 1,72 %.

Een meer verfijnde benadering van de uitgaven per functie veronderstelt een zicht op het respektievelijk aandeel van personeelsleden, werkingskosten, overdrachten en schuld. Uit de overzichtstabel lichten we de meest markante gegevens (1). De tabel dient vertikaal gelezen te worden.

(1) Zie bijlage 3 B.

Functie	Personeels- uitgaven	Werkings- kosten	Over- drachten	Schuld
Algemeen				6,83
Algemene schuld				5,16
Algemene administratie	19,25	13,57		
Justitie - Politie	20,09			
Brandweer	10,02			
Verkeer-Wegen-Waterlopen	11,09			45,65
Kunstonderwijs	5,46			
Volksontwikkeling en Kunst	15,85	34,42	4,63	8,33
Sociale voorzorg en onderstand			90,51	
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	8,74	15,74		
Huisvesting en stedenbouw				11,14
...				

5.3. ALGEMENE BESPREKING

Uit een eerste analyse van de uitgaven in de gewone dienst tekent zich reeds het profiel af van de beleidsprioriteiten voor het huidig stadsbestuur. In combinatie met de investeringsuitgaven die in de loop van de bespreking der beleidssferen aangehaald werden, worden een aantal verschuivingen in de opties duidelijker. Helemaal parallel met de politieke belangrijkheid van de opties loopt een niet-gedetailleerde financiële analyse echter nooit, omdat het beeld hier overtrokken wordt door zware uitgavenposten die weinig beleids-gevoelig zijn en veeleer tot de verplichte - of routine-uitgaven gerekend kunnen worden. Denken we aan 'algemene administratie', 'justitie-politie', en 'verkeer-wegen-waterlopen'. Toch dient deze algemene uitspraak gerelativeerd te worden. Indien 'justitie-politie' inderdaad nagenoeg stationnair blijft, dan kan dit niet gezegd worden van de 'algemene administratie', die budgettair aanzwelt, terwijl 'verkeer-wegen-waterlopen' relatief afneemt. Dit is des te merkwaardiger omdat in deze laatste beleidssfeer innovaties aan de orde zijn, zoals stadsrenovatie, terwijl de algemene administratie een vrij traditioneel beeld blijft vertonen, maar met snel stijgende personeelskosten af te rekenen heeft.

Achter de term 'Volksontwikkeling en kunst' gaan een aantal beleidssectoren schuil die in sub 2 op een funktionele wijze werden ingedeeld en meer diepgaand besproken. Globaal beschouwd is het groeiend belang van deze functie opvallend. Dit geldt allereerst voor het aandeel dat 'Volksontwikkeling' opeist in het geheel van de *werkingskosten*, maar slaat ook op belangrijke *personeelsuitgaven*. Hierbij denke men vooral aan de uitgebreide plantsoendienst.

T.a.v. de *overdrachten* ontstaat er bij een schematische voorstelling nagenoeg een monopolie voor de functie 'sociale voorzorg en onderstand', dit als gevolg van het bijpassen van het deficit van de C.O.O. Een meer genuanceerd beeld van de overdrachten in de socio-kulturele beleids sfeer werd bij de bespreking ad hoc gegeven. De *schuld* tenslotte ligt evenwichtiger gespreid. Beleidsrelevant is hier vooral het toegenomen aandeel van de functie 'stedebouw en huisvesting', een markante beleidsprioriteit voor het huidig kollege.

De aparte bespreking van personeelsuitgaven, werkingskosten, overdrachten en schuld mag nochtans de reële onderlinge verhouding niet uit het oog doen verliezen.

IN % VAN DE GLOBALE UITGAVEN

	Personeelskosten	Werkingskosten	Overdrachten	Schuld	Interne verrichtingen	Totaal
Begroting 1973	58,79	10,83	5,97	23,49	0,92	100
Begroting 1974	59,26	11,71	6,00	22,19	0,84	100

De personeelsuitgaven eisen met nagenoeg 60 % het leeuwenaandeel op, gevolgd door 'schuld' en werkingskosten.

6. Elementen van synthese (1)

Wanneer men uit het geheel van de besproken beleidsopties de krachtlijnen in reliëf zou willen brengen, dan kan dit rond een drietal kern-doelstellingen.

Er is allereerst de leefbaarheid van Leuven in de zin van een noodzakelijke aangroei van de bevolking om de zware dienstverlenende taken van de centrum-stad te kunnen spreiden over en te laten dragen door een voldoende aantal inwoners. De selektieve ontvolking, met name van de inwoners uit de midden- en hogere inkomenscategorieën, moet tegengegaan worden door aantrekkelijke woonaanbiedingen in de binnenstad en in de periferie (Kareelveld). Enkel bij een optrekken met 9.000 eenheden tot een bevolkingsoptimum van 40.000, is een billijke spreiding van de lasten gewaarborgd en kan de city opnieuw een woonfunctie krijgen.

Daartoe volstaat echter niet de bouwinspanning van stad, gewestelijke bouwmaatschappij en privé-initiatief. De leefbaarheid van de binnenstad moet ook in een kwalitatieve zin gevrijwaard en bevorderd worden. Vrijwarend zou men de beleidsoptie kunnen noemen elke ongecontroleerde uitbreiding van scolaire, administratieve en industriële inplantingen af te remmen. In een universiteitsstad als Leuven, die bovendien een belangrijke sekundaire en tertiaire functie vervult, is het vastleggen van de bestemming van de gronden (A.P.A., B.P.A.'s) een essentiële beleidstaak. Het overheidsinitiatief gaat echter verder en wil de zones die voor huisvesting voorbehouden werden ook kwalitatieve kansen geven. In het ene geval zal dit de sloping inhouden van een krottenbuurt, in het andere geval de sanering van woningen en woonomgeving. In een historische stad sluit dit nauw aan bij een valorisering van het patrimonium. Dit kan gebeuren door een restauratie van monumenten en woningen, maar ook door een poging om via masterplannen nieuwbouw en historisch patrimonium in een harmonisch stedelijk landschap te integreren.

Een derde prioriteit slaat op de infrastructuur voor gemeenschapsdoel-einden in de socio-kulturele sfeer. Speciaal de sportvoorzieningen komen in reliëf, deels door de verdere uitbouw van het sportcentrum, maar al

(1) Cfr. de uitwerking van deze synthese in het doeleindenschema (separate opbergmap).

evenzeer door het ombouwen van de Rijsschool tot een polyvalente ruimte in de binnenstad. De traditionele kulturele voorzieningen krijgen uitbreiding naar de macro-schaal toe (kongreszaal, expohall), maar voornamelijk minder op het micro-vlak (verenigingsleven).

De drie kern-doelstellingen zijn evenzoveel uitzichten van één fundamentele optie : het hart van de agglomeratie losrukken uit het schijnbaar onomkeerbaar proces van ontvolking, om het via de verfraaiing van de woonomgeving en het aanbod van een kwaliteitshuisvesting en veelzijdige voorzieningen aantrekkelijk te maken als polyvalente city. Leuven wil de taken met regionale draagwijdte op zich nemen, maar niet ten nadele van de eigen leefbaarheid in de meest brede betekenis van het woord.

4.2. DOELEINDENSTRUKTUUR KESSEL-LO

SITUERING

Als gemeente is Kessel-Lo een kind van de 19e eeuw. Op de abdij Vlierbeek na, hadden zich in vroegere tijden geen nederzettingen van betekenis gevormd aan de oostelijke stadspoorten van Leuven. Toen kwam de industriële revolutie. Speciaal de doorbraak van de spoorwegen is voor de concentratie van bedrijven en woonzones in de wijk 'Blauwput' van beslissende betekenis geweest. In 1829 werd de gemeente Kessel-Lo opgericht waarin Blauwput, dat tot Leuven hoorde, samengebracht werd met de wijk Beneden-Kessel en het agrarische gebied van de 'Lo' (ex Pellenberg).

Ondanks de verwoestingen tijdens de tweede wereldoorlog, draagt Blauwput nog sterk de sporen van zijn 19e eeuwse verleden. De oude kernen Boven-Lo, Beneden-Kessel en Leming zijn slechts in de jongste jaren vlot toegankelijk gemaakt. De nieuwe woonwijken hebben zich vooral ontwikkeld in de tussenliggende zones. Op een totale oppervlakte van 1.321 ha. waren er einde 1972 130 ha. bebouwd. Ondanks de sterke bouwinspanning blijft er dus nog heel wat potentiële groene ruimte over. Jammer genoeg is deze niet evenwichtig verdeeld. Kessel-Lo is dan ook op de eerste plaats een woongemeente voor 23.800 inwoners. Als grootste randgemeente leeft zij op de hartslag van het regionale centrum Leuven.

1. Grond en woonbeleid

1.1. GRONDBELEID

1.1.1. *Plannen van aanleg*

De gemeente Kessel-Lo beschikt niet over een grondregie. Het grondbeleid bestaat er dan ook hoofdzakelijk in terreinen te reserveren voor een bepaalde bestemming. Dit gebeurt via de klassieke middelen : een algemeen plan van aanleg (A.P.A.) en een reeks van bijzondere plannen van aanleg (B.P.A.'s). Het algemeen plan dateert van 1956 en is dringend aan een grondige herwerking toe. Het nieuwe A.P.A. is reeds ontworpen maar werd nog niet goedgekeurd, mede onder de druk van inspraakorganen, een aantal verenigingen en wijkcomités. De optie die wellicht de sterkste bezwaren oproept is de geplande autoweg (Jan Vranckxweg genaamd) die de Diestsesteenweg zou verbinden met de Tiensevest, via een grotendeels vrijgehouden tracé dat echter de woonwijk van de Platte-Lo doorkruist (1). Het nieuwe on-officiële A.P.A. wordt echter door de gemeentelijke beleidsinstanties als richtinggevende norm gehanteerd.

Zowat driekwart van het grondgebied wordt door B.P.A.'s bestreken. Niet betrokken zijn vooral de wijk Boven-Lo, een eerder ruraal gebied dat volgens het ontwerp van gewestplan niet in aanmerking komt als bouwzone, en het eveneens minder uitgebouwd gebied aan weerszijden van de Sneppenstraat, waarin de uitgebreide groenzone van de 'Schoolbergen' gelegen is.

1.1.2. *Gemeentelijke interventie*

Aangezien Kessel-Lo niet over een grondregie beschikt, mist het een soepel instrument om gronden te reserveren op halflange of lange termijn. Op korte termijn intervenueert het gemeentebestuur echter via de gewone procedure om gronden te verwerven die onmiddellijk weer doorverkocht worden aan bouwmaatschappijen of industrieën (2).

(1) Zie verder onder infrastructuurbeleid.

(2) Zie verder onder tewerkstellingsbeleid : 3.1.

1.2. SOCIALE WONINGBOUW

Drie instanties zijn in Kessel-Lo betrokken bij de sociale woningbouw : de gewestelijke bouwmaatschappij 'Heuvelhof', de bouwmaatschappij 'Onze Toevlucht' en de Nationale Landmaatschappij. Het is duidelijk dat via de gewestelijke bouwmaatschappij 'Heuvelhof' het gemeentelijk beleid inzake sociale woningbouw gestalte krijgt. Dit blijkt niet alleen uit de omvang van de bouwinspanning, maar ook uit het impakt van de politieke meerderheidsgroep in de gemeenteraad op het beheer van de bouwmaatschappij. De bouwmaatschappij 'Onze Toevlucht' blijft in dit overzicht buiten beschouwing omdat ze niet 'bouw-actief' is en enkel nog woningen onderhoudt en verhuurt. De Nationale Landmaatschappij van haar kant heeft wel een aantal woningen gebouwd in de omgeving van de Nachtegallenlaan maar dit blijkt een geïsoleerd initiatief te zijn dat dan ook weinig beleidsrelevant is.

Onze aandacht concentreert zich dus op de bouwmaatschappij 'Heuvelhof' die sinds 1970 een gewestelijke aktiradius heeft gekregen, maar qua oorsprong en qua hoofdaktiviteit op Kessel-Lo gericht is.

Deze omvorming tot gewestelijke bouwmaatschappij beoogde geen aansluiting bij of oriëntatie naar de centrumstad, maar had enkel betrekking op een territoriale uitbreiding tot de gemeenten Linden, Holsbeek, Blanden en Korbeek-Lo. Geen schaalvergroting dus die een zekere eenheid in het bouwbeleid van het stadsgewest in de hand zou kunnen werken.

Het gemeentebestuur zelf neemt geen initiatieven meer als bouwheer. Dit heeft wellicht te maken met het minder gunstig resultaat van de uitbouw in eigen beheer van de Rerum-Novarumwijk in 1959-60. De motivering is eerder van pragmatische aard : waarom optreden als bouwheer wanneer men hiertoe niet uitgerust is met gekwalificeerd personeel, terwijl de bouwmaatschappij gelijkaardige objektieven veel efficiënter kan realiseren ? Bij deze gedachtengang is het wel nuttig te bedenken dat de criteria en normen voor de sociale woningbouw sinds 1960 ruimer zijn geworden, zodat de 'middenkategorie' van woningen waar het toenmalig gemeentelijk initiatief op gericht was, thans ook door de bouwmaatschappij bestreken kan worden.

In de ontwikkeling van de sociale woningbouw te Kessel-Lo (zowat 300 woongelegenheden sinds 1968) zijn een drietal elementen aan te stippen :

1. De aanvragen komen steeds minder van grote gezinnen, maar vooral van jonge gezinnen (40 %) en bejaarden (30 %). Voor het projekt 'Groeneweg' bv. voorziet men nog 15 % van de beschikbare woonruimte voor grote gezinnen. De bouwmaatschappij onderzoekt jaarlijks de evolutie in de categorieën van aanvragers, om hierop haar beleid te kunnen afstemmen. Ook alleenstaanden (2 %) en gehandikaptten (1 %) doen beroep op de sociale woningbouw. Dit veronderstelt een vrij grote differentiatie van het woonruimte-aanbod. Gestreefd wordt naar een harmonische spreiding van de verschillende bevolkingscategorieën. Ook daar waar woningen of appartementen speciaal ingericht werden voor bejaarden of gehandikaptten, is tevens woonruimte voorzien voor (jonge) gezinnen.
2. De differentiatie wordt nog in de hand gewerkt door de grondprijzen. In de dichtbebouwde zones wordt meer en meer aan hoogbouw gedaan en varieert het aanbod van studio's tot grote appartementen.
3. Niet enkel de kwaliteit en het konfort van de woonruimte als dusdanig - en dus ook de prijs - zijn de jongste jaren snel gestegen. Ook aan het woonmilieu wordt meer aandacht besteed. Opmerkelijk zijn bv. de multifunktionele gemeenschapsruimten in de grote bouwprojekten, waarbij vooral gedacht werd aan de ontspanning van de oudere bewoners. De esthetische en milieu-verantwoorde vormgeving van de onmiddellijke woonomgeving wordt stilaan als vanzelfsprekend beschouwd. In het projekt 'Groeneweg' bv. zijn 4 ha van de 9 bestemd voor groenruimte.

Globaal zou men kunnen stellen dat er in Kessel-Lo een reële inspanning gebeurt om kwalitatief hoogstaande en gedifferentieerde woonruimte aan te bieden aan de lagere inkomensklassen. Gelet op de vrij hoge bouw-inspanning in de privé-sektor werkt dit beleid inzake sociale woningbouw ontegensprekelijk een evenwichtige spreiding van de bevolkingscategorieën in de hand.

1.3. PRIVE-WONINGBOUW

De woningbouw heeft in Kessel-Lo een sterke expansie gekend zodat men mag spreken van een typische woongemeente. In 1972 nam het aantal woongelegenheden toe met 134, in 1973 met 227.

Aan de verkavelaars worden hoge kwaliteitseisen gesteld inzake de aan te leggen infrastructuur. Maar ook de ruimte voor gemeenschapsvoorzieningen moet door de verkavelaar gereserveerd en gedragen worden. Zo bv. is in de verkaveling 'Kesseldal' 1 ha. vrijgehouden voor kollektieve voorzieningen, waaronder een kleuterschool.

Globaal beschouwd kan men stellen dat de gemeente Kessel-Lo t.a.v. de privé-woningbouw een weinig dirigistisch beleid voert. Behoudens de eisen inzake verantwoorde inplanting en kwaliteit van het onmiddellijk woonmilieu, heeft men hier niet te maken met een kwantitatieve woonplanning op lange termijn. De overheid laat veel ruimte aan het privé-initiatief en er is geen sprake van kontingentering. Hoelang zulke politiek op het toch beperkte territorium vol te houden is, blijkt niet in vraag te komen.

1.4. SANERING

De sanering van ongezonde- en krotwoningen is vooral urgent in de wijk Beneden-Kessel (Wilselse steenweg). Een globale aanpak van het probleem stuit echter op de weerstand van de bevolking. In het verleden gebeurde er dan ook omzeggens niets. In 1974 wordt een lening van 2,2 miljoen F. opgenomen om op enkele plaatsen de meest dringende gevallen te saneren. Een gemeentelijk reglement garandeert de afbraak van krotwoningen op gemeentekosten, ook indien ze geïsoleerd staan. Tevens zijn de betrokkenen verzekerd van een absolute prioriteit bij het aanvragen van een nieuwe woongelegenheid bij de bouwmaatschappij Heuvelhof. Toch kan men zich moeilijk van de indruk ontdoen dat de inertie of onmacht van het gemeentelijk beleid in dit domein te maken heeft met de te kleine schaal waarop het probleem aangepakt wordt. In het (nog niet goedgekeurde) algemeen plan van aanleg wordt het hele gebied van de N.M.B.S.-hoofdwerkplaats in het oude deel van Blauwput als te saneren zone aangegeven.

Het gaat hier om een omvangrijk en ambitieus plan van stadsvernieuwing dat de klassieke saneringsmaatregelen ver overstijgt. Naast wooncomplexen zijn dit gebied immers ook socio-kulturele en handelsvoorzieningen toegedacht. Verder dan een eerste voorontwerp staat men nochtans niet, ook al omdat de voorwaarden waaronder de N.M.B.S. wil vertrekken vooralsnog niet op te brengen zijn. Ondanks het feit dat een projekt van zulke omvang Kessel-Lo een 'hart' zou geven, kunnen we er in deze bespreking niet verder op ingaan. Daartoe is de toekomst nog te onduidelijk.

2. Socio-kultureel, milieu- en welzijnsbeleid

2.1. MILIEUBELEID

Kessel-Lo is een typische woongemeente. Slechts een paar industriële bedrijven en enkele ambachtelijke ondernemingen zijn op het grondgebied van de gemeente gevestigd, en deze veroorzaken geen noemenswaardige milieuhinder.

De aandacht van het gemeentebestuur is dan ook veeleer gericht op het vrijwaren en het valoriseren van de groenzones. Enerzijds heeft dit te maken met de kwaliteit van het woonmilieu. De intensieve bouwinspanning moet samengaan met een planmatig reserveren of aanleggen van groene ruimten die partieel aangewend kunnen worden voor actieve recreatie in de onmiddellijke woonomgeving. Anderzijds komt in een ruimer perspectief ook de volksgezondheid ter sprake ('groene long'), en wordt van de overheid verwacht dat ze het groenpatrimonium vrijwaart en zoveel mogelijk ter beschikking stelt van de ganse bevolking met het oog op actieve en passieve recreatie.

Langs drie verschillende wegen tracht het gemeentebestuur deze doelstelling te realiseren :

2.1.1. *Via de interventie van het provinciebestuur*

Op deze wijze werden het Leopoldspark en het Vijverpark door de provincie Brabant verworven en gevaloriseerd tot een provinciaal domein. Dit

park van 45 ha. wordt in de toekomst uitgebreid met een zone van 50 ha. die eerder voor 'wandelgroen' bestemd is en als 'Vlierbeek veld' ook de omgeving van de abdij Vlierbeek vrijwaart.

2.1.2. *Via B.P.A.'s en het A.P.A.*

In het (nog niet goedgekeurd) nieuw algemeen plan worden niet enkel de woonzones afgebakend, maar wordt tevens de kwantiteit van de bebouwing per ha. gepreciseerd. Op deze wijze kan men bepaalde zones beschermen tegen al te kompakte bebouwing, hetgeen de woonomgeving ten goede komt.

Daarnaast zijn uiteraard de al dan niet beschermde landbouwgebieden aangegeven, evenals de zones voor nijverheid. Onze aandacht gaat hier echter vooral naar de gereserveerde groenzones. Deze kunnen in privé-bezit zijn en voorlopig ook blijven : bv. Predikherenberg, Lobergen, Zavelstraat, Schoolbergen en Lemingsbergen. Andere zones zijn in het gewestplan bestemd voor de aanleg voor groenruimten, bv. het gebied tussen de Dijle en de spoorweg Leuven-Aarschot. Tenslotte komen enkele zones meer onmiddellijk in aanmerking voor uitbouw als actief of passief recreatiegebied, hetgeen een overheidsinterventie zal vereisen : bv. het reeds genoemde Vlierbeekveld en de uitbreiding van het domein Kesselberg.

2.1.3. *Via gemeentelijke interventie*

Indien men het gemeentelijk park Heuvelhof (waarin ook het gemeentehuis is gelegen) buiten beschouwing laat, kan men vaststellen dat het slechts de laatste jaren is dat het gemeentebestuur zelf groene zones aankoopt om ze te vrijwaren of toegankelijk te maken.

Te vermelden zijn vooral volgende aankopen :

- de Kesselberg, die uitgebouwd wordt tot een volwaardig natuurpark.
Dit domein zou in de toekomst nog aanzienlijk uitgebreid worden.
- het domein S.A.M. aan de Koetsweg, waarin een gebouw staat dat als ontmoetingsruimte wordt gevaloriseerd. Zie verder onder kultuurbeleid (2.3.).
- het domein 'Heiberg' aan de Heidebergstraat waarin een gebouw staat dat als ontmoetingscentrum ingericht wordt, speciaal ten behoeve van de jeugd (zie verder onder kultuurbeleid : 2.3.).

- een gedeelte van het park Michotte (2,2 ha. van de 3 ha.) aan de Platte-Lostraat, waarbij een overeenkomst kon bereikt worden met de bouwfirma die hier twee appartementsgebouwen zal optrekken.

Deze overheidsinterventie inzake het vrijwaren en het aanleggen van groen-zones wordt zeer nauwlettend geobserveerd en geëvalueerd door milieubewuste actiegroepen, verenigingen en inspraakorganen. Men mag wel stellen dat de aanzienlijke inspanningen van het gemeentebestuur inzake planning en vooral inzake aankoop mede onder druk van de publieke opinie te verklaren zijn. Zeker indien men de huidige opties en lange-termijnplanning vergelijkt met de inspanningen van vorige besturen komt de nieuwe klemtoon nog beter uit de verf.

2.2. SPORTBELEID

Sinds de uitbouw van het 'openluchtcentrum' (sportterreinen, vooral dan een uitgerust voetbalveld met atletiekpiste) in de jaren 1954-1956, is er inzake investeringen voor sportakkomodatie nog weinig te melden.

Aanvullende voorzieningen werden nog wel gerealiseerd in de periode 1959-1964, maar tijdens het daaropvolgende mandaat werd helemaal niets meer ondernomen. De grote optie van het huidig bestuur valt dan ook op : de bestaande infrastructuur wordt uitgebouwd tot een volwaardig sportcentrum, met als blikvangers het zwembad en de sporthal.

Van de uitgaven in de gewone dienst gaat uiteraard het leeuwenaandeel naar de aflossing van de schuld i.v.m. de uitbouw van het sportcentrum. Bij de overdrachten kan men de steun noteren aan de jaarlijkse sport- en recreatieve week (130.000 F.), georganiseerd door sportraad en jeugdraad. Ten behoeve van sport- en jeugdorganisaties worden bovendien sportbenodigdheden (o.a. sportkoffers) ter beschikking gesteld. Voorlopig is er slechts één personeelslid, belast met onderhoud en toezicht.

Om een beleid op lange termijn te kunnen voeren inzake sport- en recreatieve voorzieningen, heeft het gemeentebestuur zich laten adviseren door een privé-studiegroep. Deze maakte een uitvoerige inventaris op van alle bestaande voorzieningen en vulde deze aan met voorstellen.

2.3. KULTURBELEID

Als grote opties kunnen hier weerhouden worden :

- het ter beschikking stellen van ruimte voor socio-kulturele activiteiten ;
- het stimuleren van het overleg tussen de diverse socio-kulturele verenigingen en het steunen van gemeenschappelijke activiteiten ;
- de restauratie en het valoriseren van het kultureel patrimonium, in hoofdzaak dan het Vlierbeek-domein (abdijkerk, hoeve).

Het probleem van de socio-kulturele infrastructuur wordt door het huidige college systematisch aangepakt. Met de kultuurraad werd overleg gepleegd over de optimale spreiding en/of centralisatie van deze infrastructuur, terwijl ook een studiebureau bij de planning werd betrokken. Ten aanzien van het huidig aanbod aan ruimte voor socio-kulturele doeleinden, voornamelijk parochiezalen, stelt zich echter een delikaat probleem. Het gemeentebestuur wil beslist de bestaande infrastructuur aanpassingskansen geven alvorens eventueel in nieuwe wijkcentra te investeren. Vandaar dat een gemeentelijk reglement een toelage voorziet van 60 % t.b.v. verbeteringswerken aan gemeenschapslokalen. Op de begroting 1974 werd hier 636.000 F. voor uitgetrokken. Deze subsidiëring weegt dan ook zwaar door in de rubriek overdrachten.

Personeels- en werkingskosten blijven miniem. Naast een part-time administratieve kracht voor de muziekkakademie, is er slechts 1 personeelslid onder deze rubriek aan te stippen belast met het onderhoud van de gemeentelijke feestzaal.

Een definitieve optie in verband met de uitbouw van een gemeentelijk kultureel centrum is nog niet genomen. Het aangekochte S.A.M.-gebouw aan de Koetsweg kan hier bezwaarlijk voor doorgaan, ook al wordt het als dusdanig vermeld in de begroting. Na aanpassingswerken werd het gebouw - inmiddels omgedoopt tot het gemeentelijk domein 'De Bron' - immers verhuurd aan de Stichting Lodewijk De Raet voor het volkshogeschoolwerk.

Het domein 'Heiberg' aan de Heidebergstraat is integendeel wèl bedoeld voor lokaal gebruik, maar dan hoofdzakelijk als socio-kulturele ruimte voor jongeren. Deze investering ging zoals deze i.v.m. het S.A.M.-gebouw

gepaard met de aankoop van een belangrijke groenzone (1). De valorisering van 'Heiberg' werd toevertrouwd aan een gelijknamige v.z.w., die ruime middelen krijgt om de jeugdwerking van hieruit te animeren (2).

Het kunstonderwijs tenslotte beperkt zich tot een afdeling van het Leuvens muziekconservatorium. Een eigen gemeentelijke bibliotheek of discotheek is niet voorhanden.

Globaal gezien kan men vaststellen dat in de kulturele sektor thans enkele investeringen gebeuren, nadat dit domein volkomen onontgonnen was gebleven.

2.4. JEUGDBELEID

Als belangrijke investering kan hier nogmaals de aankoop van het domein 'Heiberg' aangehaald worden, omdat het als ruimte socio-kulturele activiteiten op de eerste plaats voor jeugdwerk bestemd is. De gemeentelijke interventie beperkt zich hier echter niet tot de aankoopsom, enkele aanpassingswerken of het onderhoud van het domein. Via de v.z.w. 'Heiberg', waarin het gemeentebestuur vertegenwoordigd is, wordt in 1974 een jeugdwerker aangetrokken die naast de animatie van het jeugdcentrum ook aan bredere jeugdwerking (vorming, begeleiding) zal doen. De bezoldiging van deze jeugdwerker wordt integraal gedragen door de gemeente via een toelage aan de v.z.w. Dit initiatief is wellicht belangrijker dan de financiële inspanning (400.000 F.) zou doen vermoeden. Het leidt een nieuwe koers in, waarbij de overheid zich niet meer beperkt tot het ter beschikking stellen van ruimtelijke akkomodatie, maar onrechtstreeks intervenieert bij het kreëren van vormings- en begeleidingskansen. De klassieke 'aanvullende rol' t.a.v. het privé-initiatief wordt hierdoor heel wat ruimer geïnterpreteerd.

Naast de tussenkomst in de sport- en creatieve week (130.000 F.) (3) zijn er de traditionele subsidies aan jeugdclubs en -bewegingen (145.000 F.)

(1) Zie milieubeleid 2.1.

(2) Zie jeugdbeleid 2.4.

(3) Zie ook sportbeleid 2.3.

maar ook toelagen voor de uitrusting van jeugdlokalen (100.000 F.).

2.5. WELZIJNSZORG

2.5.1. *Bejaardenbeleid*

Tot de socio-kulturele taaksfeer kan de oprichting gerekend worden van de vzw SO.KE.LO (Samenlevingsopbouw Kessel-Lo). Gegroeid vanuit een onderzoeksproject naar de behoeften van de bejaarden, waarbij de bejaarden zelf actief werden betrokken, wil deze welzijnsraad allereerst de verdere uitbouw van individuele en kollektieve voorzieningen voor bejaarden mee plannen en bevorderen. Ruimer gesteld komt hierbij de integratie van de bejaardenbevolking in de samenleving ter sprake, waarbij alle instanties en geledingen betrokken worden. De gemeentelijke toelage aan de vzw, waarin het gemeentebestuur en de COO vertegenwoordigd zijn, omvat de wedde van een opbouwwerker (420.000 F.).

Het gemeentelijk bejaardenbeleid wordt uitgewerkt in dialoog met de raad van de derde leeftijd waarin de diverse bonden van gepensioneerden vertegenwoordigd zijn.

2.5.2. *Gezinsbeleid*

Het gezinsbeleid krijgt gestalte in dialoog met een ruime gezinsraad. De aandacht gaat speciaal naar kinderdagverblijven en naar gezinshulp. Een gemeentelijk reglement voorziet een financiële tussenkomst bij de installatie van peutertuinen en intervenueert ook in de werkingskosten ten behoeve van de lagere inkomenscategorieën. Deze laatsten kunnen dank zij de overheidsbemoeiing rekenen op een bepaald percentage van de beschikbare plaatsen. Twee peutertuinen werden aldus opgericht door privé-groepen met uiteenlopende ideologische achtergrond.

Ook t.a.v. het opvangen van de allerjongsten is het overheidsinitiatief eerder ruggesteunend. Een 30-tal onthaalgezinnen worden erkend, gesuperviseerd en financieel gesteund. Slechts in de ontworpen Vlierbeekwijk is een kinderkribbe gepland.

De gezinshulp gebeurde tot dusver vanuit twee organisaties, met gemeentelijke financiële steun. Mede omwille van het ontoereikend aanbod,

zal een eigen gemeentelijke dienst opgericht worden met aanvankelijk drie gezinshelpsters.

2.5.3. *Maatschappelijke dienstverlening*

Een gemeentelijke sociale dienst werd opgericht met de uitdrukkelijke bedoeling niet enkel te bemiddelen bij de oplossing van individuele probleemgevallen, maar tevens bij te dragen tot een brede bewustwording bij de bevolking i.v.m. de welzijnsproblematiek. In een eerste fase wordt een 'tele-dienst' uitgebouwd die de belangeloze onderlinge hulpverlening der bereidwillige burgers wil structureren en begeleiden.

3. Sociaal-ekonomisch en infrastructuurbeleid

3.1. TEWERKSTELLINGSBELEID

De gemeente Kessel-Lo intervenueert bij de inplanting van bedrijven via het aankopen van terreinen die ze - sterk verlieslatend - weer doorverkoopt aan de bedrijven. Kontraktueel wordt hierbij echter gepreciseerd dat een bepaalde getalsterkte aan personeel aangehouden zal worden en ook een zeker quantum aan drijfkracht afgenomen. Na een belastingvrije aanloop van 5 jaar recupereert de gemeente de investering via de opbrengst der belastingen op personeel en drijfkracht. Deze regeling werd reeds in drie gevallen toegepast o.m. bij de inplanting van RAYCHEM. In één geval werd het industrieel projekt voortijdig afgebroken en heeft de gemeente de verlies-som bij de grondafstand teruggevorderd en -bekomen.

3.2. INFRASTRUKTUURBELEID

3.2.1. *Kwaliteitsverbetering*

De gemeente Kessel-Lo vertoonde in het midden van de zestiger jaren een belangrijke achterstand wat de kwaliteit van het wegennet betreft. Bovendien moesten heel wat nieuwe verbindingswegen aangelegd of verbeterd

worden omwille van de grote bouwinspanning en de sterk toegenomen bevolking.

Tijdens het mandaat 1965-1970 werden dan ook belangrijke investeringen gedaan inzake wegeninfrastructuur, inclusief het rioleringsnet en de wegverlichting (86 % van de totale investeringen). In absolute cijfers zet zich deze trend door tijdens het huidige mandaat, zij het relatief minder opvallend (42 %), ook al omdat de aandacht afgeleid wordt naar de grote investeringen in groenzones en socio-kulturele infrastructuur. Bij de investeringen dient ook de participatie (1,5 miljoen F.) aan het interkommunaal (Interleuven) opgezette waterzuiveringsstation aangestipt te worden.

3.2.2. *Verkeersontsluiting*

Het samenvallen van de lokale verkeersstroom met het intensief inter-regionaal en zelfs internationaal verkeer, veroorzaakt op de spitsuren aanzienlijke moeilijkheden. Speciaal het probleem van de invalswegen naar Leuven (Diestsesteenweg en Tienessesteenweg) staat hierbij centraal. Al overstijgt de probleemoplossing het gemeentebestuur, toch is het actief betrokken bij het zoeken naar alternatieve invalswegen of afleidingswegen. Twee voorstellen verdienen speciaal de aandacht. Een afleidingsweg van de Diestsesteenweg in de richting van de Tienessesteenweg en de E5 wordt voorzien vanaf Lubbeek (De Mol). Deze weg zou ter hoogte van de Lo-bergen de gemeente even doorkruisen. Meer rechtstreeks is Kessel-Lo betrokken bij de geplande invalsweg die vanaf de Diestsesteenweg (ter hoogte van de Jan Davidsstraat) via de Platte-Lo woonwijk naar de Tienessevest zou lopen, waarbij de Martelarenlaan gekruist en de spoorweg overbrugd moet worden. Het tracé wordt in het A.P.A. vrijgehouden maar ontmoet veel weerstand omwille van het doorkruisen van een belangrijke woonwijk (1). Een beslissing is vooralsnog niet gevallen. Intussen blijft het ontwarren van de verkeersknoop een dagelijkse prioriteit voor de Kesselse politie en is de verkeersveiligheid bijzonder bedreigd. Het kan dan ook geen verwondering wekken dat een oplossing van deze problematiek centraal staat bij de beleidsvoerders.

(1) Zie hoger onder grondbeleid : 1.1.

4. Interne bestuursorganisatie

4.1. PERSONEELSKADER

	Effektief bezette functies		Vakatures	Totaal
	Full-time	Part-time		
Algemene administratie	20		2	22
Politie	21		2	23
Technisch personeel	36	1	1	38
Volksgezondheid	2	1		3
Personeel ter behartiging van taken uit de socio-kulturele sfeer :				
Groenzones + milieuzorg	10			10
Sport	1			1
Kultuur	1			1
Jeugd			1	1
Welzijnszorg	1			1
	92	2	6	100

Het relatief hoog aantal personeelsleden in de rubriek 'groenzones en milieuzorg' is te verklaren door de uitbouw van de dienst plantsoenen, die instaat voor aanleg en onderhoud van de bestaande en verworven groenzones. Een uitbreiding is hier beslist nog te verwachten. Ook de personeelsleden die respectievelijk onder 'Sport' en 'Kultuur' vermeld worden zijn in feite onderhoudskrachten. De vakature onder 'Jeugd' is daarentegen uitgeschreven voor een jeugdwerker. Het ziet er echter naar uit dat deze eerder aangetrokken zal worden door de v.z.w. Heiberg met integrale wedde-toelage vanwege de gemeente. Het personeelslid dat onder 'Welzijnszorg' gerangschikt wordt, is de maatschappelijke assistente van de gemeentelijke sociale dienst.

Indien de hiërarchische structuur bij het personeel van de algemene administratie erg traditioneel opgebouwd is (1 bureauchef, 4 onderbureau-chefs, 7 opstellers, enz.), dan valt het bij nader toezien toch op dat de gemeentesekretaris (dr. iuris) niet geassisteerd wordt door een aantal

stafmedewerkers. Tussen de administratieve top en de uitvoeringsambtenaren is er een feitelijk vacuum. Staffuncties als adviseren en plannen komen dan ook nauwelijks aan bod. Dit is ten dele te verklaren door de lage scholingsgraad van het personeel, maar heeft ook te maken met de visie van de beleidsverantwoordelijken op de rol van de administratie.

4.2. KOLLEGE VERSUS ADMINISTRATIE

Bij de verantwoordelijken van de meerderheidspartij is er een tendens vast te stellen naar een zekere 'professionalisering' van het schepenambt. Niet dat er gestreefd zou worden naar full-time schepenen, maar wel dat voor elke beleidssfeer een deskundige kracht het ambt zou opnemen. Dit streven kan geslaagd genoemd worden voor wat de sectoren openbare werken, financiën en maatschappelijke welzijnszorg betreft. Voor de kulturele sektor die dank zij een additioneel schepenmandaat vanaf 1971 extra aandacht kreeg, werd eenzelfde formule gezocht. Hier nochtans is dit streven naar professionalisering in deze zin mislukt dat het tussen de aangezochte schepen en de collegae tot een open breuk is gekomen. De schepen in kwestie, uitgesproken deskundig maar nieuweling in politicus, werd van alle opdrachten ontheven. Binnen het college geeft dit uiteraard aanleiding tot sterke spanningen. De besluitvorming als dusdanig wordt er echter niet door verlamd.

De deskundigheid van de schepenen vindt een ruimer toepassingsgebied dan enkel de beleidsvoorbereiding en -beslissing. Hun aandacht gaat al evenzeer naar de konkrete vormgeving van de beleidsrealisatie. Zij nemen dan ook de dagelijkse leiding op zich van de sleutel-diensten, zodat beleid en beheer in dezelfde handen liggen. Dit optreden houdt ongetwijfeld veel voordelen in : de remmende administratieve geledingen zijn onbestaand, een direkt kontakt tussen de schepen en de ondergeschikte uitvoeringsambtenaren laat een snel en efficiënt optreden toe. Bovendien is dit een erg zuinige beheersvorm, en de bewindslieden laten dan ook niet na hierop te wijzen. Toch zijn er ook risico's verbonden aan dit samenvallen van schepenambt en administratieve kaderfunctie. Uitgesproken deskundigheid en intensieve, financieel-belangeloze inzet kunnen een tijdlang manifest aanwezig zijn, maar deze bestuurstraditie loopt de kans

aan inhoudelijke kracht te verliezen bij een volgend mandaat met andere titularissen.

Anderzijds is het slechts op een beperkte, overzichtelijke schaal en ten aanzien van overzichtelijke problemen van dit 'kumuleren' van beleids- en beheersfuncties denkbaar is. De meer complexe planning wordt zonder meer doorgespeeld aan externe studiebureaus die op het interkommunaal vlak kunnen liggen, maar zich niet zelden in de privé-sfeer situeren. Dit is vooral waar voor de behoeftenanalyse en de planning inzake de socio-kulturele en sportinfrastructuur. Maar ook de ontwerper-planoloog die kontraktueel aan het bestuur verbonden was, werd geleidelijk ter zijde geschoven ten voordele van studiebureaus die beter aan totaalplanning kunnen doen, maar waarin het kollege toch vooral zijn eigen visie en opties herkent. Indien dan ook vastgesteld wordt dat de administratieve top onderbezet is wat deskundige mankracht betreft, kan dit mede verklaard worden vanuit de vrij traditionele visie van de beleidsverantwoordelijken op de rol van de ambtenaar.

De politieke besluitvorming wordt dus in haar formulering en uitwerking als het exclusief terrein van de politici beschouwd. Waar de aard van de problematiek het vereist verkiezen ze externe studiebureaus boven de eigen administratie, hetgeen een ruimere marge openlaat voor de uiteindelijke beslissing. Het zal evenwel duidelijk zijn dat deze houding mede bepaald wordt door de schaal waarop de besluitvorming plaats vindt. Met name moeten de feitelijk beperkte mogelijkheden om gespecialiseerde ambtenaren aan te trekken verrekend worden in een totaalappreciatie.

5. Bespreking van het uitgavenpatroon

Reeds bij een eerste blik op de overzichtstabellen van de uitgaven in de gewone dienst springen enkele markante sectoren in het oog. Indien we bv. uit de begrotingscijfers voor 1974 deze uitgavenposten lichten die meer dan 5 % uitmaken van het totale uitgavenpakket, bekomen we volgend overzicht :

Funkties	uitgaven per inwoner	in % van het totaal	netto-uitgaven per inwoner	in % van het totaal
Algemene administratie	631	13,84	625	16,57
Justitie-Politie	474	10,40	474	12,57
Verkeer-Wegen Waterlopen	1100	24,11	959	25,43
Volksontwikkeling en Kunst	804	17,64	583	15,46
Sociale Voorzorg en Onderstand	337	7,39	310	8,22
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	265	5,81	248	6,58
		79,19		84,83

Naast de onvermijdelijke functies 'Algemene administratie' en 'Justitie-Politie', zijn het vooral 'Verkeer-Wegen-Waterlopen' (V.W.W.) en 'Volksontwikkeling en Kunst' (V.K.) die in reliëf komen. Het relatieve aandeel van V.W.W. ligt echter quasi stationnair rond één kwart van de uitgaven, terwijl V.K. vanaf de begroting voor 1973 plots haar aandeel in de netto-uitgaven opvoert van 10 % tot 15 %. Deze verschuiving kan belicht worden vanuit een opsplitsing van de uitgaven in de rubrieken personeel, werkingskosten, overdrachten en schuld. Hieruit blijkt dat het niet de personeelskosten of de werkingskosten zijn die V.K. zulk relatief gewicht gegeven hebben. De overdrachten zijn wel flink gestegen (tussen 1973 en 1974 van 59 F tot 92 F per inwoner), maar het is vooral de schuld i.v.m. de oprichting van het sportcentrum en de aankoop van groenzones die vanaf 1973 doorweegt (489 F/inw. en 27,83 % van de totale schuld op de begroting 1974).

De overzichtstabellen (1) onderlijnen nogmaals de 'pointe' van de beleidsuitgaven in Kessel-Lo. Dit vrij duidelijk geaksentueerd uitgavenpatroon zal sub 4.4.1. vergeleken moeten worden met dit van Leuven en Herent, in een poging deze 'eenzijdigheid' te situeren en te verklaren.

(1) In bijlage 3 C.

Begrotingsjaar	Personeels- uitgaven	Werkings- kosten	Overdrachten	Schuld
1973	35,17	11,26	11,54	42,03
1974	36,80	13,12	11,54	38,54

6. Elementen van synthese (1)

Ondanks de handikaps die de besluitvorming binnen het college bedreigden komt uit het geheel van deze analyse een duidelijk reliëf naar voor. De prioriteiten zijn bekend : kwaliteitsverbetering van het wegennet, verkeersontsluiting, sociale woningbouw, sportinfrastructuur, behoud van groenzones, betere maatschappelijke voorzieningen. Het is echter belangrijk te noteren dat deze toch wel klassieke taken opgenomen worden vanuit een vrij traditionele visie op de rol van de overheid. Mede onder invloed van de dominante partij (de Christelijke Volkspartij) die een homogeen college kon vormen dat over een ruime meerderheid beschikt, is de overheidsinterventie suppletief te noemen in de socio-kulturele sfeer. Het is niet toevallig dat Kessel-Lo geen echt kultureel centrum op het getouw heeft staan, en al evenmin een gemeentelijke bibliotheek. Ook in de welzijnssector is het overheidsinitiatief beperkt, al worden hier wel (peutertuinen, bejaarden- en gezinshulp) stappen gezet om het ontbrekende privé-initiatief aan te vullen. Naast een zeer actieve sociale-woningbouwpolitiek tenslotte, is het grond- en huisvestingsbeleid eerder diskreet wat de overheidsbemoeiing betreft. Globaal zou men kunnen stellen dat het gemeentebestuur een planmatig en kwalitatief-verantwoord beleid wil voeren in de richting van de noodzakelijke gemeenschapsvoorzieningen, dit ter aanvulling en/of ter ondersteuning van het privé-initiatief. Deze optie is vooral relevant in een vergelijkend perspectief. Zowel Leuven als Herent worden immers bestuurd door een B.S.P.-C.V.P. coalitie, hetgeen noodzakelijkerwijze aksentverschillen meebrengt.

(1) Cfr. de uitwerking van de synthese in het doeleindenschema (separate opbergmap).

Een beleidssfeer die niet tot ons specifieke onderzoeksterrein behoort maar hier toch niet onvermeld mag blijven, is het gemeentelijk onderwijs. Op het grondgebied van de gemeente is een volledige gamma van kleuter-, lagere- en middelbare onderwijsvoorzieningen uitgebouwd in de beide schoolnetten, met uitzondering van een middelbare opleiding voor jongens in het vrij onderwijs. Dit is amper een lakune te noemen aangezien de middelbare scholen te Leuven vlot bereikbaar zijn. Ten aanzien van het hinterland vervullen de scholen van Kessel-Lo een belangrijke functie en ontlasten enigszins de exclusieve concentratie in Leuven. De gemeente Kessel-Lo heeft de eigen lagere school echter opgegeven en overgedragen aan het Rijk.

Tegenover de vaststelling dat het gemeentebestuur in de gegeven omstandigheden de onderwijstaak niet als een eigen opdracht beschouwt, staat nochtans haar belangstelling voor de inplanting van de onderwijsvoorzieningen in agglomeratieverband. Het hoeft wel geen bewijsvoering dat de scholen in de binnenstad een zware opgave betekenen voor de stad Leuven, met name vanuit verkeerstechnisch standpunt, terwijl ze anderzijds financieel weinig bijdragen. Ook voor de scholen zelf, die slechts weinig uitbreidingskansen krijgen en dan nog tegen bijzonder hoge prijzen, wordt de situatie onhoudbaar. De toegenomen vraag naar meer beperkte klassen en vooral naar sport- en rekreatieve infrastructuur is hier niet vreemd aan. Een planmatige spreiding over de agglomeratie, met de nadruk op een dekoncentratie naar de rand, dringt zich op.

Het gemeentebestuur van Kessel-Lo heeft zich reeds jaren geleden bereid verklaard de dekongestie van de binnenstad mogelijk te maken, door het beschikbaar stellen van terreinen voor onderwijsvoorzieningen. Indien hierop niet ingegaan werd is dit deels te verklaren door de hoge uitgaven van zulk transfert, maar toch ook door het gebrek aan planning en eenheidsvisie op agglomeratievlak. Juist omdat een vergelijkbare onderwijsdekoncentratie in andere agglomeraties wel mogelijk bleek (bv. te Brugge), is deze problematiek indicatief voor het vakuum aan agglomeratie-overleg.

Dit ontbreken van een breder perspectief dan het gemeente-niveau relateert de validiteit van expliciete beleidsdoeleinden als de optimale verhouding tussen bevolking en bebouwde oppervlakte enerzijds en de to-

tale beschikbare ruimte anderzijds, met inbegrip van de noodzakelijke reserves van groen en zones voor latere bouwinitiatieven. De oprechtheid van dit beleid kan aangetoond worden, maar de betrekkelijkheid ervan is al even evident wanneer elk gemeentebestuur op eigen initiatief deze criteria interpreteert en hanteert. Een gemeentelijke beleidsanalyse moet dan ook in agglomeratieverband steeds getoetst worden aan de globale ontwikkelingen.

4.3. DOELEINDENSTRUKTUUR HERENT

SITUERING

De gemeente Herent heeft in het midden van de negentiende eeuw een twee-kernenstructuur gekregen. Het historisch kerkdorp *Herent*, 3,5 km ten Noorden van Leuven gelegen aan de rijksweg naar Mechelen, kreeg toen een partner door de ontwikkeling van *Wijgmaal*, gelegen aan de vaart Leuven-Mechelen. Rijksweg en vaart, beide omstreeks 1750 aangelegd, hebben de ruimtelijke vormgeving van de gemeente in belangrijke mate bepaald. Ook nu nog vormt vooral de vaart een natuurlijke barrière tussen beide deelgemeenten. Slechts via één brug krijgt men vanuit Herent toegang tot Wijgmaal, dat zich nauw aansluitend bij de Remy-fabrieken ontwikkeld heeft.

Binnen beide deelgemeenten kan men een aantal wijken onderscheiden. De opsomming hiervan lijkt ons in dit verband minder belangrijk, omdat ze zich niet zelfstandig opstellen t.a.v. één der kernen. Uitzondering hierop vormt evenwel de wijk Kelfs in het uiterste Noorden van de gemeente. Zowel qua ligging als qua bevolkingsstructuur sluit deze wijk nauw aan bij het meer landelijke Wakkerzeel, zelf een kerkdorp van Werchter.

De bevolkingstoename is vooral markant in de deelgemeente Herent. Dit heeft te maken met de grotere oppervlakte en vooral met de talrijke bouwprojecten. Einde 1970 telde de gemeente Herent op 1.740 ha 10.621 inwoners, waarvan er 3.252 in Wijgmaal en 7.369 in de deelgemeente Herent woonden. Sindsdien gaat de bevolkingscurve verder geleidelijk omhoog : 11.241 inwoners op 31.12.1973.

De tweeledigheid van de gemeente Herent is niet alleen sociaal-ruimtelijk relevant. De deelgemeenten Herent en Wijgmaal vormen afzonderlijke territoriale samenlevingsverbanden, met name op het socio-kulturele vlak, hetgeen ook konsekventies inhoudt voor de politieke opstelling. Het gemeentebeleid staat dan ook voor een keuze, een fundamentele optie : ofwel een poging doen om via een centrale inplanting van de nieuwe voorzieningen de beide deelgemeenten nader tot elkaar te brengen, ofwel aangepaste voorzieningen uitbouwen in elk van beide deelgemeenten. Het huidig B.S.P.-C.V.P.-kollege heeft deze laatste optie weerhouden.

1. Grond- en woonbeleid

1.1. GRONDBELEID

1.1.1. *Plannen van aanleg*

Het is slechts sinds het aantreden van het huidig kollege dat men van een globaal en coherent beleid inzake ruimtelijke ordening kan spreken. Op een paar B.P.A.'s na, die ofwel door de evolutie achterhaald ofwel volledig gerealiseerd waren, bestonden er geen plannen van aanleg. Het gemeentebestuur heeft dan ook in 1971 absolute prioriteit gegeven aan het opmaken van een algemeen richtingsplan. Ofschoon dit plan, dat einde 1973 klaarkwam, geen bindende kracht bezit, verkoos men deze soepele formule boven een algemeen plan van aanleg. Het richtingsplan kan nl. bijgestuurd worden inzover het in overeenstemming blijft met het (ontwerp-) gewestplan, terwijl het voor intern-bestuurlijk gebruik toch de grote opties vastlegt. Het richtingsplan kwam ten andere nog net op tijd klaar om het gemeentebestuur in staat te stellen zinvol te dialogeren met het bestuur van de stedenbouw en de ruimtelijke ordening alvorens het gewestplan definitief vorm krijgt. Op basis van de eigen planactiviteit kon overeenstemming bereikt worden over een groot aantal voorstellen en detailamenderingen, zodat de gewestelijke en de lokale visie op de ruimtelijke ontwikkeling grotendeels konvergeren. Tegen deze soliede achtergrond wordt het nu mogelijk de bijzondere plan-

nen uit te werken of te herzien.

1.1.2. *Gemeentelijke interventie*

Alhoewel vooralsnog geen gemeentelijke grondregie voorzien is, beperkt de overheid zich niet tot de planning. Zoals bij de behandeling van het milieu- en sportbeleid (1) ter sprake zal komen, worden heel wat gronden verworven om ze te vrijwaren met het oog op de passieve recreatie of ze te valoriseren voor sportvoorzieningen.

Meer specifiek voor grondbeleid is een krediet van 4 miljoen F ingeschreven in de begroting voor 1974 (op te nemen leningen). Het gaat om een reserve waaruit het bestuur kan putten om terreinen te verwerven in het kader van de ruimtelijke planning. Er wordt niet gespecificeerd welk de bestemming kan of moet zijn van deze gronden, maar het gaat in elk geval niet om het systematisch aanleggen van een grondreserve voor woningbouw.

Men kan dus bezwaarlijk spreken van een grondbeleid in de strikte betekenis van het woord. Veeleer ligt de nadruk op de ruimtelijke ordening, waarbij het bestuur zich wapent om gronden voor de gemeenschap te verwerven, telkens een gunstige gelegenheid zich voordoet.

1.2. WOONBELEID

Herent deelt in de expansie van de Leuvense agglomeratie. Dit geldt speciaal voor de woonfunctie. Er is dan ook een belangrijke vraag naar diverse categorieën van woongelegenheden.

1.2.1. *Sociale woningbouw*

Het overgrote aandeel in deze sektor heeft de bouwmaatschappij 'Volks-woningbouw te Herent'. De aktieradius van deze maatschappij is tamelijk breed. Ze is nl. aktief in Herent, Veltem-Beisem, Winksele en Tildonk, maar ook in Haacht en Baal. In tegenstelling tot de Leuvense 'Gewestelijke Samenwerkende Maatschappij voor de Huisvesting' die terloops ook in Herent optreedt, is 'Volks-woningbouw' naar de stadsrand gericht en naar het achterliggende gebied, met een hoofdaksent nochtans op Herent. Het schepenkollege is dan ook nauw betrokken bij de besluitvorming en

situeert de sociale bouwinspanning in het geheel van haar woonbeleid.

Volgende projekten werden sinds 1967 afgewerkt :

1. Borneveld : 80 woningen

2. Den Elst : 44 woningen

3. Wijveld : 100 woningen

In uitvoering is het projekt :

4. Keiberg : 104 woningen

terwijl een vijfde projekt op stapel staat :

5. 's-Herenwegveld : 320 woonegelegenheden, ten dele in hoogbouw.

De Gewestelijke Bouwmaatschappij uit Leuven was van haar kant betrokken bij de bouw van 16 huisjes voor bejaarden, de 'Rozengaard' te Wijgmaal.

Opvallend in deze sektor is vooral het aanzienlijk toegenomen bouwvolume in de meest recente projekten, de verschuiving naar de (meer verstedelijkte ?) hoogbouw toe en de hogere eisen t.a.v. de kwaliteit van het woonmilieu. Met name de groenomkadering van de bouwprojekten krijgt steeds meer aandacht.

1.2.2. *Privé woningbouw*

De grootscheepse privé-verkavelingen blijken daarentegen tot het verleden te behoren. Tijdens vorig mandaat werd nog een vergunning toegestaan voor het projekt 'Goddelinden-Hoogbeemd' met 90 percelen voor vil-labouw, maar zulke extensieve terreinbezetting kan nog moeilijk verantwoord worden. Toch blijft ook de privé-bouwinspanning nog aanzienlijk (een negentigtal bouwvergunningen per jaar), hetgeen de bevolkingsaan-groei positief beïnvloedt.

1.2.3. *Sanering*

De ongezonde- en krotwoningen liggen in Herent niet gegroepeerd. Het probleem is beperkt en geïndividualiseerd. Toch wil het bestuur ingrijpen en heeft een krediet van 1 miljoen F. ingeschreven op de begroting 1974. Het bedrag is bescheiden, maar zal toch toelaten effectief tot sloping of sanering over te gaan in enkele gevallen.

Uit de bespreking van het milieu- en sportbeleid zal blijken dat Herent de sterke bouwinspanning gepaard wil laten gaan met een verhoogde aandacht voor kwaliteitsvoorzieningen in het onmiddellijk woonmilieu :

groenaanleg, sport- en speelpleinen, zones voor passieve recreatie. Het woonbeleid verwijst aldus naar de socio-kulturele beleidssfeer.

2. Socio-kultureel, milieu- en welzijnsbeleid

2.1. MILIEUBELEID

2.1.1. *Milieuhinder*

Inzake de bestrijding van de milieuhinder heeft Herent op nationaal vlak de aandacht getrokken, door als eerste gemeentebestuur de sluiting van een belangrijk bedrijf te bekomen. Het betreft het aluminium-verwerkend bedrijf 'Coral Métal', sinds enkele jaren gevestigd aan de Spoorwegstraat, in het hart zelf van de gemeente. De milieubezwaren vanwege de omwonenden zijn echter al veel ouder. Ook op de vroegere inplantingsplaats was het bedrijf hinderlijk en kwamen er klachten. Toch werd een nieuwe vestiging in de bebouwde zone toegestaan. Onder de invloed van een toegenomen milieubewustzijn en de bundeling van het protest kon ditmaal de sluiting verkregen worden vanwege de bestendige deputatie en het ministerie van arbeid. Het valt af te wachten of het bedrijf maatregelen zal nemen om de milieuhinder weg te werken en een nieuwe koncessie zal aanvragen. Belangrijk is in elk geval het succes van de gekoncerteerde actie van gemeentebestuur en aktiegroepen om de leefbaarheid van Herent te vrijwaren.

2.1.2. *Industriële inplanting*

Een vooruitziend milieubeleid kan zich niet beperken tot het sluiten van hinderlijke bedrijven. De huidige en toekomstige inplantingen moeten kritisch bekeken worden. In het ene geval zal men de industriële vestigingen afzonderen op daartoe gereserveerde terreinen of ze toch minstens omgeven met een groengordel, in het andere geval moet men aan een verwijdering denken uit de dichtbewoonde zone.

Beide situaties doen zich te Herent voor. Naast 'Coral Métal', eveneens aan de Spoorweglaan dus, ligt het belangrijk bedrijf 'Umafo'. In het

kader van het gewestplan, het richtingsplan en het ontworpen B.P.A. 'Molenveld' wordt het gebied tussen Spoorweglaan en Rijksweg als woonzone aangeduid. Deze bestemming is o.m. aangewezen omwille van de gunstige ligging aan het spoorwegstation. Over de rol van het gemeentebestuur bij de sluiting van Coral Métal werd reeds gesproken. T.a.v. Umafo streeft men een minnelijke schikking na, hetgeen tot de mogelijkheden behoort omdat het bedrijf erg verouderd is en nog weinig toekomstperspektieven heeft. Indien deze beleidsoptie inderdaad gerealiseerd kan worden, dan betekent ze een bescheiden doorbraak voor de prioriteit van de woonomgeving t.a.v. onverantwoord ingeplante industrie.

De verwijdering van bedrijven uit de woonzone blijft uiteraard een uitzonderingsmaatregel. Zelfs het isoleren van het bedrijf door het opleggen van een groengordel of bufferzone wordt nog maar zelden toegepast. Toch kreeg bv. de mouterij 'Dreyfus', aan de vaart gelegen, n.a.v. een aanvraag tot uitbreiding, een flink groenscherm (15 m. dik) voorgeschreven. Gelijkaardige maatregelen worden overwogen telkens aanvragen tot verbouwing, uitbreiding of nieuwe exploitatie worden ingediend. In deze omstandigheden staat het gemeentebestuur sterk, is ze eisende partij. Dit geldt ook t.a.v. het lozen van afvalwaters. Alle Herentse bedrijven werden eraan herinnerd dat hiertoe vergunningen nodig zijn. Wanneer deze vergunningen dan aangevraagd worden, kunnen strenge eisen gesteld worden. Nu de vaart Leuven-Mechelen door het Rijk is overgenomen, houden de diensten van het Schelde-bekken toezicht op de waterverontreiniging en werken aldus ondersteunend voor het gemeentelijk milieubeleid. Naar de toekomst toe wil Herent de industriële vestigingen aan de vaart afremmen. In deze woongemeente bestaat veeleer behoefte aan ambachtelijke bedrijven, maar dan gekoncentreerd langsheen de rijksweg Leuven-Brussel en in de ambachtelijke zone voorzien aan de Tildonksesteenweg.

2.1.3. *Aanleg van groenzones*

Groene bufferzones kunnen wel de schadelijke invloeden van de industriële vestigingen beperken, maar zijn niet bestemd voor de actieve en passieve recreatie van de bevolking. Sinds 1973 tekent zich hier een duidelijke beleidsoptie af. Herent wil de bestaande groenzones vrijwaren en openstellen voor het publiek. Naast de gronden die als sport- en/of speel-

terrein werden verworven en uitgerust (1), zijn het vooral een drietal parken die hier ter sprake moeten komen.

Aan de Mollekensstraat (deelgemeente Herent, B.P.A. Molendveldberg) werd een terrein van 1,5 ha aangekocht. Deze zone staat als parkgebied aangegeven en is vooral bedoeld voor passieve recreatie. Dit park kan later uitgebreid worden.

Aan de Rijweg (deelgemeente Herent) werd een park aangelegd waarin tevens een speelplein is ingebouwd.

Het meest opmerkelijk projekt is echter ongetwijfeld het Rietenspark (1,5 ha), in het volle centrum van Wijgmaal. Alleen reeds voor de aanleg van dit park wordt voor meer dan 5 miljoen F geïnvesteerd.

In de begroting voor 1974 staan bij de nog op te nemen leningen belangrijke investeringen vermeld die tot het groen- en milieubeleid in de brede betekenis gerekend kunnen worden, met name 4,5 miljoen F. voor de aankoop van gronden en 8 miljoen F. voor de aanleg van parken en plantsoenen. Van deze 8 miljoen gaat - zoals gezegd - het grootste aandeel naar het Rietenspark. Wat het verder verwerven van groenzones betreft, denkt men vooral aan het natuur- en parkgebied van de Dijle-vallei dat dicht bij de woonkern van Wijgmaal gelegen is.

Bij de uitgaven in de gewone dienst vallen vooral de personeelskosten op. Men heeft additionele mankracht moeten aantrekken voor de aanleg en het onderhoud van parken en plantsoenen. Ook de werkingskosten en de schuld stijgen uiteraard, maar enige vergelijking met de voorgaande jaren is weinig relevant omdat men daar met een quasi nulpunt geconfronteerd wordt. In absolute cijfers is de inspanning in elk geval drastisch gestegen. Tegenover 3 F/inwoner in 1971 voorzag men 130 F in 1973 en 295 F in 1974. Aan het milieubeleid - in onze omschrijving - wordt 5,28 % van de totale netto-uitgaven van de gemeente besteed.

Globaal zou men kunnen stellen dat Herent sinds een paar jaar een actief milieubeleid is gaan voeren. Een maximale ontplooiing van de lokale industrie wordt als latente doelstelling verdrongen door een verantwoorde inplanting. Anderzijds krijgen de groenzones de volle aandacht : men wil ze niet alleen vrijwaren, maar vooral valoriseren naar het grote pu-

(1) Zie verder onder sport- en jeugdbeleid : 2.2. en 2.4.

blik toe. Dit zal nog meer blijken uit volgende paragraaf.

2.2. SPORTBELEID

De twee-kernenstructuur van de gemeente komt zeer duidelijk tot haar recht in deze beleidssfeer. Sinds 1964 is er een sportcentrum gepland aan de Vloerstraat (Wijgmaalse steenweg), eerder aanleunend bij het kerkdorp Herent. Dit ambitieuze projekt dat o.m. een voetbalveld, een atletiekpiste en een sportzaal voorziet, werd door het huidige bestuur (voorlopig ?) in de kartons geborgen. Het gewestplan voorziet voor deze terreinen nog steeds een sportief-rekreatieve bestemming, maar deze optie zal waarschijnlijk slechts op lange termijn gerealiseerd worden. Tegenover de 'eenheidsvisie' op de gemeente en de poging de voorzieningen te situeren op een centrale plaats, staat immers de beleidsoptie van dit bestuur elk van beide kernen te voorzien van een volwaardige sport-infrastructuur en de elementaire voorzieningen zelfs te spreiden over de verschillende wijken.

Na een periode zonder investeringsuitgaven in deze sektor, vallen de initiatieven sinds 1971 des te sterker op. Wij sommen ze op per deelgemeente. In Herent is het instructiezwembad de grote blikvanger (6,3 miljoen F. reeds geïnvesteerd, nog 1,740 miljoen F. voorzien op begroting 1974). In volle centrum gelegen (Schoolstraat), moet het in samenhang gezien worden met het reeds bestaande gemeentepark en de geplande sporthal. Het gemeentepark biedt de klassieke openlucht-sportinfrastructuur, terwijl de polyvalente hal naast de zaalsporten ook ruimte wil bieden aan alle mogelijke vormen van massa-manifestaties in de socio-kulturele sfeer. Het voetbalterrein aan de Mechelse steenweg ten slotte wordt verder uitgebouwd en uitgebreid (2 miljoen F.). Voor het geheel van de sportinfrastructuur over de gemeente (exklusief het zwembad) is ten andere een bedrag van 30 miljoen F. voorzien. Op de begroting 1974 staat reeds 19 miljoen F. ingeschreven onder de vorm van nog op te nemen leningen, de overige 11 miljoen zijn toegezegd van rijkswege.

Een belangrijk deel ($\pm$ 20 miljoen F.) van deze toch aanzienlijke som is bestemd voor de uitbouw van een groot projekt in Wijgmaal. Oorspronke-

lijk behorend tot het Remy-patrimonium, werd het Ymeria-domein aangekocht voor 2,6 miljoen F., maar moet nu volledig vernieuwd en uitgerust worden. Dit 5 1/2 ha groot terrein, ten dele op het grondgebied van Wilsele gelegen en aansluitend bij het natuurgebied van de Dijle, omvat zowel een vijver en een bos als twee voetbalvelden en een dringend om te bouwen turnzaal. In de planning van de uitbouw van dit domein tot een sport- en kultuurcentrum krijgt de sport-/feestzaal prioriteit, en zal nadien het terrein opengesteld worden voor actieve en passieve recreatie. Kleinere gebouwen kunnen na restauratie en ombouw gebruikt worden als jeugdlokalen, hobbyclubs en dgl.

Indien men ook de aanleg van speelterreinen tot deze beleidssfeer in de brede betekenis rekent (1) dan kan men niet anders dan de inspanning van dit bestuur voor de uitbouw van een volwaardige en gedifferentieerde sportinfrastructuur vaststellen. Sommige opties hebben reeds de faze van de realisatie bereikt, maar de volle omvang van dit beleid zal pas over enkele jaren zichtbaar worden.

De weerslag op de uitgaven in gewone dienst is vanzelfsprekend. In 1973, maar meer nog in 1974 stijgen de personeelskosten (zwembad) en vooral de schuld drastisch. Tegenover 1971 waarin 26 F/inwoner voor sport werd uitgegeven staan nu de ramingen voor 1973 (249 F) en 1974 (531 F). Deze laatste som vertegenwoordigt 9,5 % van de totale netto uitgaven van de gemeente. Bij de op te nemen leningen tenslotte werd een bedrag van 3 miljoen F. ingeschreven als reserve voor verdere grondverwervingen in de sport- en recreatieve sfeer. Enige vergelijking met de vroegere uitgaven in dit domein is dan ook irrelevant geworden : dit is gewoon de doorbraak van een nieuwe beleidsoptiek.

Even markant nochtans als het uitgavenprofiel is de beleidsbeslissing deze infrastructuur en voorzieningen niet éénmalig te plannen op het niveau van de hele gemeente, maar ze te spreiden en aan te passen op de maat van de beide deelgemeenten.

2.3. KULTUURBELEID

De kulturele beleidssfeer is momenteel nog erg traditioneel te noemen. De subsidies aan de talrijke verenigingen vormen nog steeds het hoofd-

aandeel in het uitgavenpakket, ook al zijn de werkingskosten sterk gestegen. De overheid heeft tot hiertoe een duidelijk aanmoedigende rol gespeeld, zonder zelf belangrijke initiatieven te nemen inzake voorzieningen en infrastructuur.

In dit beeld komt echter verandering, mede onder de impuls van de cultuurraad. In Wijgmaal bestond reeds een actief cultureel comité. Ook te Herent werd een plaatselijk comité van het verenigingsleven gevormd, en beide comités monden uit in de gemeentelijke cultuurraad. De tweeledigheid van deze opstelling beantwoordt aan de feitelijke groepering van het socio-kulturele leven rond de twee kernen. Ook in deze beleids sfeer zal de overheid daarom de voorzieningen afstemmen op de specifieke behoeften en verwachtingen in beide deelgemeenten.

In Wijgmaal kan men reeds beschikken over een feestzaal die tot het Remy-patrimonium behoort, maar door de gemeente gehuurd wordt. Anderzijds wordt in het polyvalent Ymeria-project (zie onder sportbeleid) ruimte en akkomodatie voorzien voor socio-kulturele activiteiten. In Herent daarentegen plant men een nieuw 'ontmoetingscentrum'. Dit project krijgt gestalte in permanente dialoog met de cultuurraad. Over de inplanting werd reeds beslist : Kerkplein en Schoolstraat, in het hart van het dorp. De vormgeving is daarentegen nog onduidelijk, zowel inhoudelijk als architectonisch. In deze beleidssfeer is een geleidelijke projektontwikkeling in samenspraak met de adviesraden echter als een pluspunt te beschouwen.

2.4. JEUGDBELEID

Van een specifiek jeugdbeleid kan men in Herent slechts de laatste twee jaar spreken, en dan gaat de aandacht nog tamelijk exclusief naar het aanleggen van speelpleinen over gans de gemeente. Deze optie moge bescheiden zijn wat de financiële investering betreft (375.000 F. voor het speelplein aan de Rijweg, 600.000 F. aan nog op te nemen leningen voorzien), het gegroeide inzicht dat een leefbare woongemeente dringend behoefte heeft aan een aantal van deze voorzieningen is des te belangrijker naar de toekomst toe. In samenwerking met het privé-initiatief kunnen immers ook sport- en speelruimten gevaloriseerd worden waarvan de

overheid de huursom opbrengt. Het is de bedoeling de speelruimte als een vanzelfsprekende komponent te gaan beschouwen van de woonomgeving. Naast de traditionele steun aan de jeugdverenigingen - inclusief forse toelagen voor het oprichten of verbouwen van jeugdlokalen - lijkt een konsekwente houding in deze een eerste aanzet van een meer actief overheidsbeleid. Een gemeentelijke jeugdraad wordt momenteel opgericht.

2.5. WELZIJNSZORG

In tegenstelling tot de trend die in vorige paragrafen naar voor kwam, is er in deze sektor weinig innovatie te bespeuren. De behandeling van de individuele probleemgevallen wordt aan de maatschappelijk assistente van de C.O.O. overgelaten. Geen gemeentelijke sociale dienst dus, en al evenmin een gemeentelijk initiatief inzake gezins- en bejaardenhulp. De belanghebbenden worden verwezen naar het privé-initiatief, dat dan echter gesubsidieerd wordt. Kinderdagverblijf en peuterspeelplaats blijven voorlopig toekomstplannen. In de begroting voor 1974 is een bedrag van 4 miljoen F. ingeschreven (op te nemen leningen) voor de bouw van sociale woningen voor bejaarden, maar deze vermelding blijkt niet te beantwoorden aan een beleidsoptie in de nabije toekomst. Kortom, Herent legt de prioriteiten voorlopig elders.

Men kan zich echter wel afvragen of deze feitelijke situatie het gevolg is van een weloverwogen keuze. Het ontbreken van een gezinsraad zou eerder kunnen wijzen op een beleidsvacuum. De bejaardenbonden van hun kant werden wel gemeentelijk gegroepeerd in de 'ouderenraad'.

3. Sociaal-ekonomisch en infrastructuurbeleid

3.1. INFRASTRUKTUURWERKEN

In dit onderzoek naar de doeleindenstructuur is een detail-bespreking van de uitgaven voor verkeer, wegen en waterlopen minder relevant. Het

relatief gewicht van deze beleidssector kan echter wel indicaties opleveren i.v.m. de prioriteiten die gedurende een bepaald beheersmandaat aangehouden worden. Dit geldt speciaal voor de investeringsuitgaven. Zoals uit het overzicht blijkt (1), werden tussen 1959 en 1964 voor V.W.W. zeer zware inspanningen gedaan die 76 % van alle investeringen uitmaakten. Het daarop volgende college heeft duidelijk de riem aangehaald, en dit over de ganse lijn, want het relatief aandeel van V.W.W. is niet drastisch gedaald. Het huidige college investeert weer meer en heeft nog een heel programma op het getouw staan, maar het relatief gewicht van V.W.W. is bijna met de helft gedaald t.o.v. de periode 1959-1964. 55 % van alle investeringen kunnen nu buiten de traditionele V.W.W.-sector gebeuren. Ook in de gewone dienst is een relatieve afname te noteren ondanks de sterk gestegen absolute uitgaven. Voor het begrotingsjaar 1974 wordt nog 40 % der uitgaven aan V.W.W. besteed.

3.2. OPTIES

Aan een specifiek gemeentelijk sociaal-ekonomisch beleid in de zin van een systematisch aantrekken van bedrijven of het kreëren van werkgelegenheid bestaat er momenteel in Herent geen behoefte. De overheidstaak is eerder gericht op een verantwoorde inplanting en het reduceren van de milieuhinder (Tildonksesteenweg). Het B.P.A. nr 4 wil aldus aan ambachtelijke bedrijven een aantrekkelijke inplanting aanbieden en op deze wijze een diversifikatie van de werkgelegenheid ter plaatse bevorderen. De ekonomische dynamiek van de Leuvense agglomeratie kan deze eerder regelende dan stimulerende houding van het gemeentebestuur wel verklaren.

Wat de verkeersproblematiek betreft is de aandacht minder agglomeratiegericht dan lokaal gebonden. De toegang tot Leuven stelt wel tal van problemen, maar de nieuwe invalsweg ervaart men als een Leuvense aan gelegenheid. Ook het tracé van de autowegen en de zgn. Westelijke tangente staat niet centraal in de aandacht. Wellicht beseft men dat het impakt van het gemeentelijk standpunt op de besluitvorming terzake niet zo sterk is, en dat hoe dan ook de gemeente niet wezenlijk aangestast wordt door de geplande wegen.

(1) Cfr. bijlage 3 D

Veel duidelijker is de hinder van vaart en spoorweg voor de verkeersontsluiting van Wijgmaal. In het B.P.A. voor Wijgmaal-Centrum is dan ook een plan opgenomen voor de reorganisatie van het verkeer en de verkeersinfrastructuur.

4. Interne bestuursorganisatie

4.1. PERSONEELSKADER

De dynamiek van het huidige kollege heeft met name in de socio-kulturele beleidssfeer een aantal perspectieven geopend die ongetwijfeld reperkussies zullen hebben op de structuur en de kwaliteit van het personeelskader. Vooralsnog is deze weerslag echter amper vast te stellen. De voorgedij-overheid, vooral dan het Ministerie van Binnenlandse Zaken, moet in casu nog overtuigd worden van de noodzaak van een personeelsuitbreiding en -differentiatie op andere dan bevolkingscriteria. Het opsplitsen van het personeel naar specifieke taken in de socio-kulturele sfeer is hier dan ook (nog) niet mogelijk. Wel worden er pogingen ondernomen om werkploegen te vormen die eerder afgestemd zijn op groenaanleg of wegenonderhoud.

Personeelskader

Algemene administratie	10 f.t.	2 p.t.
Justitie - Politie	6 f.t.	
Technisch personeel	10 f.t.	2 p.t.

Volledigheidshalve moeten hier 5 tijdelijk tewerkgestelden bijgerekend worden die de permanentie in het instructiezwembad waarnemen.

Aangezien het hele kader aan een grondige herziening toe is, lijkt het weinig relevant de functies verder te specificeren, behalve dan wat het 'kaderpersoneel' betreft.

4.2. KOLLEGE VERSUS ADMINISTRATIE

In de Herentse kontekst is nu juist dit 'kader' een pijnlijk vacuum in de poging van het kollege aan systematische beleidsvoorbereiding en -uitvoering te doen. Zonder personalia ter sprake te willen brengen kan men toch stellen dat dit kader (sekretaris, ontvanger, onderbureau-chef, verantwoordelijke technische dienst) niet opgewassen is voor beleidstaken. Het is ten andere niet op basis van deze competenties dat het huidige personeel aangetrokken is. Niettemin vormt deze personeelsbezetting een zware hypotheek op de dynamische verwerkelijking van de opties die in raad en kollege genomen werden. De schepenen zijn dan ook geneigd de persoonlijke leiding op zich te nemen van de uitvoeringstaken in de hun toevertrouwde sektor.

5. Bespreking van het uitgavenpatroon

Wanneer men de uitgaven per begrotingsfunctie schikt en bv. de 5 %-grens aanhoudt om de belangrijke sectoren in reliëf te brengen, komen duidelijk een zevental functies naar voor :

Begroting voor 1974 Functies	Uitgaven per inwoner	In % van het totaal	Netto-uitgaven per inwoner	In % van het totaal
Algemene administratie	679	10,19	670	11,97
Justitie-Politie	379	5,69	379	6,77
Verkeer-Wegen-Waterlopen	2425	36,40	2152	38,42
Volksontwikkeling en Kunst	1199	18,00	1005	17,95
Sociale voorzorg en onderstand	322	4,84	322	5,76
Ontsmetting-Reiniging- Huisvuil	300	4,50	291	5,20
Afvalwater	272	4,10	272	4,87
		83,72		90,94

De netto-uitgaven zijn uiteraard de meest beleids-indikatieve. Daarom werd de 5 %-grens berekend op deze uitgaven, met een kleine toegeving aan de functie 'afvalwater'. Geen enkele van de andere functies bereikt nog de 4 % en een te rigoureuze toepassing van de willekeurige 5 %-limiet zou het uitgavenbeeld vertekenen. Dit zou nog meer gelden moesten we ons baseren op de bruto-uitgaven. Aan kleuter- en lager onderwijs bv. besteedt Herent 5,38 % van de totale bruto-uitgaven, maar slechts 3,25 % netto. Onderwijs krijgt dan ook slechts een secundaire plaats toebedeeld in het uitgavenprofiel.

Verkeer-Wegen en Waterlopen (V.W.W.) neemt traditioneel de ereplaats in met 38,5 % van de totale netto-uitgaven, maar dit aandeel is zoals hoger reeds aangetoond sub 3° - de jongste jaren sterk achteruitgelopen. In de rekening over 1971 bedroeg dit nagenoeg 46 %. Volksontwikkeling en Kunst gaat daarentegen pijlsnel de hoogte in : van 2,79 in 1971 tot nagenoeg 18 %. Hier ligt duidelijk een 'pointe' in de beleids-prioriteiten, zoals blijkt uit de bespreking van de hele socio-kulturele beleidssfeer. In het licht van deze bruuske en scherpe ontwikkeling kan het relatieve aandeel van de andere meer traditionele functies alleen maar ter plaatse fluktuëren of lichtjes dalen, en dit ondanks soms forse stijgingen in de absolute uitgaven. Omwille van het onderscheid tussen rekeningen (1971-72) en begrotingen (1973-74) zijn deze uitgaven echter moeilijk te evalueren en blijft het relatieve aandeel van de functie in het geheel nog de beste indicator.

Ook de meer bescheiden functies die vooralsnog ver onder de 5 %-grens liggen kunnen beleidsrelevante trends aanduiden. Zo bv. de functie 'Huisvesting en stedenbouw' waarvan het aandeel sinds 1971 (1,24 %) meer dan verdubbeld is (2,83 %).

Een globale vergelijking van de twee begrotingsjaren (73 en 74) wat de personeelsuitgaven, de werkingskosten, de overdrachten en de schuld betreft, toont vooral het stijgend aandeel van de schuld aan. De investeringsuitgaven worden dus geleidelijk belangrijker en het is de functie Volksontwikkeling en Kunst die deze verschuiving heeft bewerkstelligd.

Begrotingsjaar	Personeels- uitgaven	Werkings- kosten	Overdrachten	Schuld
1973	29,32	25,81	7,87	37,00
1974	27,73	23,94	8,28	40,05
Trend	- 1,59	- 1,87	+ 0,41	+ 3,05

6. Elementen van synthese (1)

Indien beeldrijke taal toegelaten is bij een poging de meest relevante elementen uit de beleidsbespreking naar voor te halen, zou men kunnen stellen dat Herent als het ware uit een winterslaap ontwaakt is. Tijdens het beheersmandaat 1965-70 werd inderdaad een noodzakelijke soberheids-politiek (omwille van de hoge schuldenlast) vereenzelvigd met een be-leidsvacuum. Zelfs aan financieel weinig-konsekvente projecten was men kennelijk niet toe. Het huidig bestuur heeft in dit vlakke landschap een duidelijk reliëf gebracht. Ruimtelijke ordening, milieuzorg en sport-beleid zijn vooralsnog de meest opvallende zwaartepunten, maar ook inza-ke kultuur- en jeugdbeleid zullen de realisaties binnen afzienbare tijd tot hun recht komen.

Het heeft weinig zin in elk van deze beleidssferen nogmaals de aksenten te onderlijnen. Alleen inzake ruimtelijke ordening zouden we een funda-mentele optie willen aanstippen die impliciet bepalend is voor nagenoeg de hele socio-kulturele beleidssfeer. Zoals reeds werd aangetoond (2) speelt het huidig kollege veel sterker dan vroeger in op de sociaal-ruim-telijke realiteit, en met name op de tweeledige structuur van de gemeen-te. Er wordt rigoureus gewaakt over een evenwichtige spreiding van voor-zieningen en diensten, en waar dit evenwicht in het gedrang komt door een éénmalige inplanting als de bouw van het zwembad, kan men in het Ymeria-komplex een 'kompensatie' zien. Het gaat hier evident niet om

(1) Cfr. de uitwerking van deze synthese in het doeleindenschema (separate opbergmap).

(2) Cfr. sportbeleid : 2.2.

een afwegen op een gouden schaalte. Veel belangrijker is het de voorzieningen aan te passen aan de specifieke behoeften van de deelgemeenten, ze als het ware 'op maat te snijden'. Een woonkern in een industriële omgeving - als Wijgmaal - heeft op een andere wijze behoefte aan een recreatiegebied in de onmiddellijke omgeving dan een evenwichtig gegroeid semi-landelijk hoofddorp.

Toch mag deze basisoptie van het bestuur niet geïnterpreteerd worden als het opgeven van een eenheidsvisie op de gemeente. Veeleer kan men denken aan een 'gefedereerde' opstelling van de deelgemeenten. De werking van de kultuurraad bv. is reeds enigszins op dit model afgestemd. Mettertijd zijn 'supra-deelgemeentelijke' voorzieningen beslist denkbaar, zo bv. het centraal gelegen sportkomplex. Momenteel gaat de prioriteit echter naar de basisvoorzieningen in elk der kerkdorpen.

Niet in alle beleidssferen is éénzelfde dynamiek te onderkennen. Domeinen (als de gezinsproblemen) en aspecten (als de inspraak) waarover verschillende opvattingen bestaan bij de koalitiepartners, komen ook minder aan bod. De persoonlijke visie en dynamiek van de betrokken schepenen spelen hier uiteraard in mee. Zoals het wel meer voorkomt in een koalitie, bekleedt de burgemeester ook hier niet een monopoliepositie t.a.v. de politieke besluitvorming. Het is gezond voor de gemeentelijke instelling wanneer elk der schepenen een eigen bijdrage levert, mits - zoals in Herent - de kohesie gevrijwaard blijft.

Tot slot zou men de sterk gemotiveerde wil van alle beleidsverantwoordelijken kunnen aanhalen om Herent een 'eigen gelaat' te laten bewaren. Een ongedifferentieerd opgaan in de stedelijke agglomeratie wordt radikaal afgewezen. In positieve zin ontwikkelt Herent sinds een paar jaar een alternatief in de zin van een bestuurskrachtige gemeente met een veelzijdig voorzieningenaanbod.

4.4. VERGELIJKENDE STUDIE VAN HET UITGAVENPROFIEL IN LEUVEN, KESSEL-LO EN HERENT

De extra-lasten die een centrum-stad te dragen heeft moeten vooral blijken uit de uitgaven voor funkties met een uitgesproken regionale dimensie. In deze beperkte analyse zouden we de besteding per inwoner in de

centrum-stad willen toetsen aan de vergelijkbare uitgaven in de twee weerhouden randgemeenten. Deze vergelijking mag niet tot overijlde en overtrokken konklusies leiden, omdat elke gemeente een eigen sociaal-ruimtelijk gelaat heeft en een oorspronkelijke sociaal-ekonomische werkelijkheid is met specifieke kentrekken die het uitgavenpatroon kunnen beïnvloeden. Dit geldt allereerst voor de centrum-stad, die behalve centrum van het stadsgewest en de regio ook nog *stad* is, met heel de verdichting van problemen en opdrachten die dit inhoudt. Kan dus - zeker in deze kontekst - geen absoluut geldende vergelijking opgemaakt worden, dan zal wellicht toch de feitelijke taakperceptie en -vervulling in stad en rand in relatieve termen gepreciseerd kunnen worden.

Liever dan er een momentopname van te maken, zouden we in deze analyse de soms vrij sterke evolutie willen verrekenen die bepaalde functies op zeer korte termijn doormaken, hetgeen de onderlinge verhouding der functies kan beïnvloeden. Om de huidige stand van zaken zo getrouw mogelijk te benaderen konden we niet anders dan beroep doen op de begrotingsgegevens voor 1974. Deze niet zo sekure cijfers geven bij de vergelijking met de meest recent goedgekeurde rekening, deze nl. over het dienstjaar 1972, een 'gap' die des te bedrieglijker is vanwege de snelle inflatie. De bestedingscijfers per inwoner worden daarom vergezeld door het aandeel van de funktie in kwestie in het geheel van de uitgaven in 1972 en 1974.

Uit de rekening en begroting zouden we eerst enkele functies willen releveren waarvan de 'agglomeratie-gevoeligheid' zonder meer - zij het in verschillende intensiteit - voor de hand ligt. Een funktie als algemene administratie b.v. lijkt op het eerste zicht uitgesproken lokaal-beperkt te zijn. In feite behartigt de centrum-stad echter vele formaliteiten en dossiers : burgerlijke stand (ziekenhuizen), vreemdelingen-politie (koncentratie in de binnenstad), sociale aanvragen (minderbegoeden), enz. De funktie Justitie-Politie omvat nog duidelijker supra-lokale elementen, al was het maar omwille van de verkeerspolitie die het verkeer van en naar de rand in goede banen moet leiden. De brandbestrijding is minder geschikt als vergelijkingsmaterie omdat niet enkel de organisatie maar ook de bijdrage van de participerende gemeenten door nationale richtlijnen beheerst worden. Toch leek het ons boeiend die feitelijke bijdragen eens naast elkaar te plaatsen, wel wetende dat een

stad andere brandrisico's loopt dan de randgemeenten. De belangrijke functie 'verkeer, wegen, waterlopen' reikt in sommige gemeenten niet uit boven de eigen grenzen. Toch kunnen op deze post ook fundamentele opties voorkomen zoals de verkeerstechnische renovatie van de binnenstad of de (her)aanleg van invalswegen : twee aangelegenheden die de hele agglomeratie aangaan. 'Volksontwikkeling en Kunst' is de noemer waaronder uiteenlopende taken als de aanleg van groenzones en de sport- en kulturele infrastructuur ressorteren : vanzelfsprekend dus realisaties met supra-lokale relevantie. Vooralsnog kan dit misschien niet zo meteen gezegd worden van de laatste geanalyseerde functie : huisvesting en stedenbouw. Vooral aspecten als stadsontwikkeling en stadskernvernieuwing hebben nochtans een regionale draagwijdte : de city is de ontmoetingsruimte voor elke agglomeratiebewoner en wordt op de maat van de agglomeratie afgestemd.

De verfijning die we in de socio-kulturele sfeer nagestreefd hebben moet ook hier tot haar recht komen. De functie Volksontwikkeling en Kunst zal daarom opgesplitst worden volgens de uitzichten milieubeleid, sportbeleid, kultuurbeleid en jeugdbeleid.

De gegevens voor deze analyse worden uitsluitend geput uit de gewone dienst. Doordat de jaarlijkse aflossing van de schuld hierin verwerkt zit, is de analyse niet ongevoelig voor de investeringsuitgaven. De precieze draagwijdte van deze investeringen moet natuurlijk per gemeente uit de overzichtstabellen in absolute cijfers afgeleid worden.

Tenslotte leek het ons relevant ook het relatieve aandeel van personeelsuitgaven, werkingskosten, overdrachten en schuld in de onderzochte gemeenten na te gaan. Al zijn deze totaalcijfers zeer algemeen, toch kunnen ze iets zeggen over de al dan niet toegenomen marge die openblijft voor beleidsuitgaven.

Tabel I. OVERZICHT VAN DE UITGAVEN PER FUNKTIE MET REGIONALE DIMENSIE

- Gewone dienst
- Aangezuiverde uitgaven

Funktie	LEUVEN				KESSEL-LO				HERENT			
	Rekening '72		Begroting '74		Rekening '72		Begroting '74		Rekening '72		Begroting '74	
	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%
Alg. administratie	1264	17,27	1729	18,10	410	18,35	625	16,57	398	14,61	670	11,97
Justitie-Politie	1235	16,88	1607	16,81	330	14,79	474	12,57	289	10,85	379	6,77
Brandweer	440	6,02	627	6,57	42	1,89	54	1,45	44	1,68	47	0,84
Verkeer-wegen- waterlopen	1472	20,11	1633	17,09	669	29,93	959	25,43	1203	45,10	2152	38,42
Volksontwikkeling en Kunst	1031	14,09	1638	17,14	225	10,07	583	15,46	89	3,35	1005	17,95
Huisvesting en stedebouw	62	0,85	164	1,72	40	1,79	83	2,21	28	1,07	158	2,83
TOTAAL	7321	100	9558	100	2235	100	3773	100	2669	100	5602	100

Tabel II. OVERZICHT VAN DE UITGAVEN IN DE SOCIO-KULTURELE BELEIDSSFEER

- Gewone dienst
- Aangezuiverde uitgaven

	LEUVEN				KESSEL-LO				HERENT			
	Rekening '72		Begroting '74		Rekening '72		Begroting '74		Rekening '72		Begroting '74	
	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%
Milieubeleid	385	5,27	509	5,33	92	4,12	240	6,36	30	1,13	295	5,28
Sportbeleid	269	3,69	502	5,25	85	3,85	239	6,34	34	1,30	531	9,49
Kultuurbeleid	398	5,45	648	6,78	34	1,53	83	2,22	41	1,54	116	2,08
Jeugdbeleid	7	0,11	1839	0,19	8	0,37	40	1,08	7	0,27	52	0,93

Tabel III. BEGROTING 1974

Uitgaven per categorie In %

	Personeels- uitgaven	Werkings- kosten	Over- drachten	Schuld	Interne ver- richtingen
Leuven	59,26	11,71	6,00	22,19	0,84
Kessel-Lo	36,80	13,12	11,54	38,54	-
Herent	27,73	23,94	8,28	40,05	-

Reeds bij een eerste aanblik van tabel I valt het grote onderscheid op in de absolute besteding per inwoner tussen Leuven en de randgemeenten. Het procentueel aandeel van de funktie in het geheel van de uitgaven is heel wat gelijklopend en relevanter als indicatie voor de beleidsprioriteiten. Het meest in het oog springend is wel de 'explosie' van de funktie Volksontwikkeling en Kunst in Herent. Deze sprong vertekent ten andere het procentueel aandeel van de andere funkties in de begrotingsuitgaven voor 1974. De afname van hun aandeel mag niet tot voorbarige konklusies leiden gezien de soms forse stijging in de absolute besteding.

Men mag dan ook zeggen dat het aandeel van de 'Algemene Administratie' procentsgewijze tamelijk gelijklopend is in de drie gemeenten. 'Justitie-Politie' neemt daarentegen in belang af naarmate de gemeente kleiner wordt. De funktie 'Brandweer' illustreert ten overvloede de overbelasting van de centrum-stad t.a.v. de rand, zelfs wanneer men rekening houdt met de hogere risico's. De funktie die in een traditioneel gemeentelijk uitgavenpatroon het meest doorweegt is wel 'Verkeer-wegen-waterlopen'. Opvallend is dan ook het hoge % voor Herent, slechts op verre afstand gevolgd door Kessel-Lo. Dit aandeel wijst op het karakter van het voorheen gevoerde beleid te Herent. Zoals gezegd is de prioriteit er zich thans drastisch aan het verleggen in de richting van 'Volksontwikkeling en Kunst'. Minder spektakulair maar toch zeer opmerkelijk is ook de stijging in Kessel-Lo en Leuven. Deze funktie vormt blijkbaar de 'pointe' in het hedendaags beleid. Wij hebben ze daarom op een verfijnde wijze willen benaderen. Eerst dienen we echter nog aan te stippen dat 'Huisvesting en stedebouw' vooralsnog een zwakke figuur slaat in het uitgavenoverzicht. De toekomstplannen inzake urbanistische vernieuwing zijn grootser dan de uitgaven thans doen vermoeden. Het totaal voor alle uitgaven vestigt nogmaals de aandacht op het markant

verschil in de absolute besteding per inwoner in Leuven enerzijds, in de randgemeenten anderzijds. Indien we ons baseren op de meest betrouwbare cijfers, de rekening over 1972 nl., dan geeft Kessel-Lo niet één derde uit en Herent iets meer dan één derde van wat Leuven per inwoner besteedt.

Uit tabel II, waarin we een typische welzijnstaak als de funktie 'Volksontwikkeling en Kunst' nader analyseren, blijkt een vergelijkbare zorg voor het *milieu* in Leuven en Kessel-Lo. We weten echter uit de bespreking per gemeente dat de aard van de uitgaven in beide gemeenten verschillend ligt. Leuven geeft veel uit aan haar plantsoendienst, terwijl Kessel-Lo vooral groenzones verwerft. Herent komt dank zij een paar forse investeringen in één jaar op hetzelfde peil.

Inzake *sportbeleid* zijn er weer markante verschillen in de absolute besteding. Hier maakt Herent een reuzesprong voorwaarts en overtreft (in begrotingsvooruitzichten) zelfs Leuven. Ook Kessel-Lo doet een inspanning en gaat in een tijdspanne van twee jaar het percentage nagenoeg verdubbelen, terwijl ook te Leuven de absolute en relatieve besteding flink stijgt. Het sportbeleid verschijnt dan ook als de sektor waarin letterlijk en figuurlijk het sterkst geïnvesteerd wordt.

Zoals te verwachten was ligt de groei in de sektor *kultuurbeleid* gans anders. Hier bouwt Leuven de bestaande infrastructuur verder uit en heeft daarbij een zware personeelslast te dragen. Kessel-Lo geeft daarentegen als grootste randgemeente minder uit dan Herent. Hier stoten we op een der meest typische voorbeelden van de stad-rand problematiek. Inzake sportinfrastructuur doen zowel Kessel-Lo als Herent een opvallende inspanning. Dit is ongetwijfeld te verklaren vanuit de onvoldoende of moeilijk bereikbare akkomodatie in het centrum, maar wellicht al evenzeer vanuit de huidige prioriteiten bij de publieke opinie (en vandaar ook bij de beleidsvoerders). Terecht verwacht men van het bestuur optimale sportvoorzieningen in de onmiddellijke woonomgeving. Ten aanzien van de kulturele voorzieningen ligt dit vooralsnog blijkbaar anders. De randbewoners worden taciet verwezen naar de akkomodatie in de stad. De stad blijft aldus echter alleen staan met de investerings- en personeelslast.

De sektor *jeugdbeleid* verdient amper deze naam, omdat hij behoudens de

aanleg van een paar speelpleinen en een initiatief te Kessel-Lo op geen feitelijke opties berust.

Uit tabel III blijkt tenslotte de loodzware personeelslast (nagenoeg 60 % van alle uitgaven) die Leuven moet torsen. Een uitgebreid personeelskader kan een indikatie vormen voor een kwaliteitsservice aan de burgers, maar een dergelijke verhouding beperkt hoe dan ook de investeringsmogelijkheden. Herent en Kessel-Lo besteden aan personeel zowat de helft van het Leuvense aandeel, en kunnen (in relatieve termen) dan ook nagenoeg het dubbel bestemmen voor investeringsuitgaven. Ook hieruit blijkt een fundamentele ongerijmdheid. De centrum-stad waarop de rand rekent voor een aantal voorzieningen beschikt over een aanzienlijk meer beperkte marge voor investeringen. Naast een netelige financiële situatie moet zulke toestand vooral het status-quo in de hand werken. Een talrijk personeelskader verzorgt de lopende zaken, maar er blijft weinig ruimte voor fundamentele innovaties waardoor de centrum-stad dynamisch zou kunnen inspelen op een nieuwe taakperceptie.

Mede op basis van deze financiële doorlichting, zal de doeleindenstructuur van Leuven, Kessel-Lo en Herent in een vergelijkend perspectief geanalyseerd worden in het kader van het algemeen besluit.

ALGEMEEN BESLUIT

1. Op welke schaal moet de gemeente van de toekomst gestalte krijgen ?

Weinig bestuursvragen zijn zo complex gebleken, wellicht omdat de schaal-problematiek de wezenskentrekken zelf van de gemeentelijke instelling in vraag stelt. Het debat is hierdoor verruimd tot een vraag naar de gewenste maatschappelijke ontwikkeling, naar de zin en de kansen van de politieke democratie op het levens nabije niveau. Het besef dat deze problematiek haar horizon en maatstaven overstijgt, ontslaat de bestuurswetenschap nochtans niet van haar verantwoordelijkheid. Ze kan weliswaar niet het laatste woord spreken over de territoriale omschrijving en de inhoudelijke opvulling van het lokaal bestuur, maar ze heeft niettemin tot taak de termen van het probleem te verhelderen en hun onderlinge samenhang te preciseren.

Met dit proefschrift hebben we gepoogd deze taakstelling aan te vatten, met als aangrijpingspunten de twee sleutel-begrippen van de bestuurlijke herstructurering, te weten : de schaalvergroting en de bestuurskracht. De schaalvergroting is hierbij het onmiddellijk waarneembare element. De aandacht van de beleidsverantwoordelijken, okkasideel zelfs van de publieke opinie, wordt er dan ook door gepolariseerd, vaak zelfs gemonopoliseerd. Hierdoor verliest men echter het instrument-karakter van deze schaal-aanpassing uit het oog, ten overstaan van de 'bestuurskracht' als meest algemene omschrijving van de norm en de doelstelling van de herstructurering. Een globale benadering van de problematiek dient dan ook het hele spanningsveld te omsluiten van middel en doel, van hervormingsmaatregel en (verhoopt) effect.

De gekozen invalshoek is dubbel : begripsverhelderend en relatietoetsend. Het probleemverkennd deel biedt het initiale kader waarbinnen het toetsend onderzoek kan plaatsvinden. Het is echter evenzeer de bedoeling het begrippenapparaat zelf aan te zuiveren en te operationaliseren vanuit de empirische vaststellingen. In dit algemeen besluit waarin we niet systematisch de bevindingen van het theoretisch deel willen hernemen, maar de sleutelbegrippen ter sprake brengen in functie van de nieuwe belichting en dimensie die het empirisch onderzoek ople-

verde, zullen we dan ook uitgaan van de specifieke resultaten van het evaluatie- en doeleindenonderzoek.

2. Het eerste luik van het toetsend onderzoek slaat vanzelfsprekend op de 10 jaar ervaring met gemeentelijke herstructurering (1964-74). Ook de focus van bevraging ligt voor de hand : de effecten van de herindelingsmaatregelen op korte termijn en de ontwikkelingen die hierdoor al dan niet op gang werden gebracht. De fusiegemeente Oudenaarde krijgt hierbij vanwege haar formaat, ruimtelijke kontekst (centrumstad - ommeland) en ervaringsduur een bijzonder reliëf. De onderzoeksgegevens uit deze case-study zullen echter gekonfronteerd moeten worden met de bevindingen uit de evaluatie-studies in Zuid-Limburg, Brabant en West-Vlaanderen, om tot een brede doorlichting te komen van de fusieproblematiek in Vlaanderen. Rond drie aandachtspunten zouden we de resultaten willen bundelen : de integratie van de deelgemeenten in de nieuwe entiteit, de reorganisatie van gemeentepersoneel en -diensten en de nieuwe beleidskoers.

2.1. De *integratieproblematiek* zal in een bestuurswetenschappelijke studie allereerst belicht worden vanuit de formele participatiekansen die de deelgemeenten krijgen in de fusiegemeentelijke besluitvormings- en bestuursorganen. In Oudenaarde valt het bilan vrij positief uit voor de vertegenwoordiging van de grotere deelgemeenten in raad en kollege. Er werd een evenwichtige verdeling der mandaten bereikt ondanks de aanvankelijk fusie-afwijzende houding van enkele randgemeenten. De kleinere deelgemeenten (4 van de 12) bereikten daarentegen niet het minimumpeil om voor een mandaat op basis van deze verdeelsleutel in aanmerking te komen. Deze niet-vertegenwoordiging blijkt nochtans uitzonderlijk te zijn (1) en is te verklaren door de disproportie tussen de deelgemeenten. De billijke spreiding der bestuursverantwoordelijkheden

(1) Slechts twee bijkomende gevallen werden in het geheel van ons onderzoeksgebied vastgesteld : Bost (Tienen) en Mettekoven (Heers).

komt hierdoor als regel niet in het gedrang.

Opvallend is evenwel dat de herkomst der kandidaten bij het aantreden van een tweede ambtstermijn niet meer met dezelfde nauwgezetheid afgemeten wordt (1). Binnen de nieuwe entiteit heeft na zes jaar reeds een zekere integratie der deelgemeenten plaatsgevonden, en dit verschijnsel speelt niet in het nadeel van de kandidaten der voormalige randgemeenten. Wat de innovatie in raad en kollege betreft, zijn er slechts enkele gevallen aan te halen van een drastische vernieuwing van het 'politiek personeel' n.a.v. de samenvoeging. Veeleer gaat het om een verschuiving in de professionele samenstelling van raad en kollege.

Gemeenten met meer dan 5.000 inwoners onderscheiden zich in dit verband reeds van kleinere gemeenten, doordat ze meer beoefenaars van vrije beroepen, zelfstandigen en bedienden in hun bestuurskolleges opnemen.

De meest markante verschuiving is evenwel te Oudenaarde vast te stellen : 13 van de 23 raadsleden zijn vrijgesteld van diverse socio-professionele organisaties met nationale organisatiestructuur. Aansluitend bij het feit dat enkel partijen met nationale signatuur na de fusie in competitie blijven, wijzen beide fenomenen op een horizonverruiming van de lokale beleidsformulering.

Het probleem van de vertegenwoordiging van de deelgemeenten wordt door deze ontwikkelingen in een nieuw daglicht geplaatst. In grote fusiegemeenten (zoals Oudenaarde) vervaagt de territoriale binding van de kandidaten en groeit een bredere representativiteit die sterker dan in het verleden op de differentiatie in de politieke opinievorming en de socio-professionele organisatievormen stoelt. Deze ruimere opstelling op fusiegemeentelijk niveau loopt nochtans niet parallel met een hogere gevoeligheid voor de specifieke behoeften- en verwachtingenformulering vanuit de deelgemeenten. Niet ten onrechte werden in de beginfase centrifugale krachten gekonstateerd, maar deze vaststelling houdt geen afdoende motivering in om niet te streven naar nieuwe vormen van (in)formeel overleg en koördinatie binnen de deelgemeenten en naar een brede

(1) Deze hypothese kon nauwkeurig getoetst worden aan de hand van de Oudenaardse fusie-ervaring.

dialogoog tussen de deelgemeenten en de centrale beleidsinstanties. De noodzakelijke 'eenheid van bestuur' die zowel te Brugge als te Oudenaarde, en - mutatis mutandis - in elke fusiegemeente dringend vereist is m.b.t. de onmiddellijke beleidsopties inzake administratieve reorganisatie en grote infrastructuurprojecten, mag geen argument vormen om ééNZelfde wijze van besluitvorming ook in de sfeer van de sociale en de kulturele voorzieningen te hanteren. In de mate dat de fusiegemeente niet enkel de ontwikkeling van de nieuwe entiteit op het oog heeft, maar ook brede ontplooiingskansen wil geven aan de deelgemeenten, dient de thans eenzijdig centraliserende tendens aangevuld te worden met vormen van gedekoncentreerde probleemformulering en -oplossing. Deze behoefte wordt uiteraard het scherpst gevoeld bij schaalvergrotingsformules die een reële afstand gekreëerd hebben tussen bestuur en bestuurden. Het uittekenen van een eigen profiel voor de kerkdorpen door het toekennen van specifieke functies in het kader van een globaal ontwikkelingsplan, is o.i. al even noodzakelijk bij een bescheiden samenvoeging. Ook op kleine schaal kan een eenzijdige centralisatie immers voorbijgaan aan het adagium dat een 'gemeente er (o.m.) is voor de dorpen'.

2.2. Indien zich m.b.t. de samenstelling van raad en kollege van de fusiegemeente slechts markante ontwikkelingen voordoen bij een doorgedreven schaalvergroting (bv. op het formaat van Oudenaarde), dan geldt dit in nog sterkere mate voor de effecten inzake personeelsuitbouw en de binnen-bestuurlijke reorganisatie in het algemeen. Het probleem van de personeelsintegratie, dat vooral op het micro-vlak optreedt, groeit bij grote fusiegemeenten uit tot wat op het eerste zicht een 'personeelsinflatie' lijkt : een drastische uitbouw van het kader, gekoppeld aan een differentiatie van de functies en een rationalisering van de taak - vervulling (1).

(1) In Oudenaarde liep deze personeelsuitbreiding op van 56 eenheden (totaal van 8 betrokken gemeenten) tot 125 (goedgekeurd kader in 1968) en 189 (kader van 1971), waarvan 136 functies effectief bezet zijn. In Brugge werden tijdens de eerste twee jaren na de fusie 250 personeelsleden aangeworven (van 900 naar 1.050).

We hebben gepoogd dit probleem te verklaren tegen een bredere achtergrond. De personeelsuitbreiding is in grote fusiegemeenten inderdaad niet enkel het gevolg van de samenvoeging als zodanig, nl. van de interne hiërarchisering der diensten n.a.v. de integratie, maar al evenzeer van de nieuwe taken, of althans de nieuwe taakdimensies, die de entiteit opgedragen krijgt of zich tot doel stelt. Grote fusiegemeenten zijn nu eenmaal niet de som der deelgemeenten. Het worden al vlug gemeenten die een taakprofiel ontwikkelen dat vergelijkbaar is met dit van gemeenten die via een langdurig historisch proces naar dit niveau zijn toegegroeid.

Ondanks een aantal vastgestelde excessen in de beleidsonzekere startperiode, mag men het de grote fusiegemeenten dan ook niet ten kwade duiden dat ze niet beantwoorden aan een simplistische rationaliserings- of zelfs bezuinigingsverwachting (1). De centrale overheid heeft deze feitelijke ontwikkeling ten andere geaccepteerd door ruime personeelskaders goed te keuren, maar komt er de facto niet toe ook de eerder kwalitatieve konsekwenties te onderkennen m.b.t. de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Alle sleutelposities in de nieuwe entiteit worden door geïntegreerde personeelsleden bezet, ook indien ze hiertoe vanuit hun vroegere opleiding en ervaring niet gekwalificeerd zijn. In de technische sfeer worden wel hooggespecialiseerde krachten aangetrokken, maar voor de algemeen bestuurlijke taken geldt nog steeds de traditionele pyramidale structuur die externe topbenoemingen uitsluit. Alleen Brugge wist dit organigram te doorbreken via de pragmatische weg van de kabinetsvorming. Het is echter zeer de vraag of zulke 'oplossingen' metertijd de eenheid in de beleidsopbouw niet in het gedrang brengen.

De personeelsintegratie in de kleine fusiegemeenten (en in de centrumsteden die kleinere randgemeenten geïntegreerd hebben) heeft in de regel niet geleid tot een onoverkomelijke bezwaring van het kader. De soepele

(1) Deze les uit het recente verleden heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken nochtans niet tot een beter inzicht gebracht inzake het fenomeen 'bestuurlijke schaalvergroting'. De toekomstige fusiegemeenten ziet men 'groot', maar zullen om budgettaire redenen niet over automatische meerinkomsten kunnen beschikken. Dit lijkt ons volkomen inkonsekvent, omdat het een waarachtige beleidsontplooiing in de weg staat.

oplossingen op het statutaire vlak staan echter in schril contrast tot de deficiënte reorganisatie van de diensten. Mede omwille van het gebrek aan operationele modellen op het micro-vlak, maar al evenzeer vanwege het niet parallel lopen van de schaalvergroting en een innovatie in de bestuursstijl, hebben slechts enkele kleine fusiegemeenten een zinvolle taakverdeling en -specialisatie tussen de geïntegreerde personeelsleden ontwikkeld. De arbeidsmotivering en zelfs de persoonlijke verhoudingen hebben onder dit organisatievacuum geleden. Afgezien van de vraag of samenvoegingen in de toekomst nog op dit formaat wenselijk zijn, kan hieruit toch wel de konklusie getrokken worden dat de verantwoordelijkheid van de centrale overheid niet eindigt bij het vaststellen van een gunstig statuut voor de personeelsleden, maar bovendien ook betrekking heeft op de personeelskwalifikaties en de bestuurlijke organisatiemodellen. Aangezien deze aspecten echter grotendeels onder de bevoegdheid vallen van de autonome gemeenten, zal dergelijke interventie eerder een aanbod moeten inhouden dan een dwingend de regel, en kan deze begeleiding wellicht best tot stand komen via de bemiddeling of althans in samenspel met de Vereniging van gemeenten.

2.3. Zoals verwacht kon worden loopt de relevantie van de externe beleidseffekten van de samenvoeging enigszins parallel met de vastgestelde personeelsontwikkeling. Bij een bescheiden schaalverruiming kan men vooral spreken van een *draagvlakverbreding* van het beleid. De beschikbare middelen worden gekoncentreerd onder één bestuursinstantie en in de eerste jaren na de samenvoeging quasi exclusief besteed aan een gelijkschakelingsproces. De kwaliteit van de infrastructuur en van de voorzieningen wordt opgetrokken tot het hoogste niveau : in de regel dit van de centrum-gemeente. Behoudens een versterking van enkele diensten (gemeentehuis bv., eventueel ook scholen) zal deze centrum-gemeente dan ook meestal niet onmiddellijk genieten van de effecten van de schaalvergroting. De deelgemeenten zullen gedurende jaren het hoofdaandeel van de investeringsuitgaven opeisen. Opties in de richting van een reële beleidsinnovatie, bv. inzake socio-kulturele infrastructuur, worden wel aangetroffen maar zijn in de eerste fase niet aan realisatie toe, juist omwille van de prioritaire nivellering.

Ook Oudenaarde werd met een belangrijke inhaal-operatie gekonfronteerd, maar deze was van meet af aan ruimer dan een gelijkschakeling van het voorzieningenpeil. Prioritaire optie was hier de economische expansie, in casu een zo goed als 'nieuwe' taak. Er was hiertoe wel een eerste aanloop genomen vóór de fusie, maar de globale behartiging in agglomeratieverband kon pas starten in 1965. Een periode van 4 jaar (tot 1969) werd gekenmerkt door beleidsvoorbereiding. Pas nadien werden de eerste resultaten zichtbaar, en wel in verschillende beleidssectoren : industrieterreinen, ruimtelijke ordening in het algemeen, huisvesting, restauratie van het kunstopatrimonium en sportinfrastructuur. Belangrijke projekten staan nog op stapel maar worden voorlopig afgeremd door een onvermijdelijke prioriteitsbepaling. Een definitieve toetsing en evaluatie zal dan ook slechts op langere termijn integraal mogelijk zijn.

Zeker wanneer men rekening houdt met de 'stille periode' bij de start van Groot-Oudenaarde, stelt deze vaststelling wel vragen naar de zin van een evaluatie-onderzoek na 2 à 3 jaar in de andere samengevoegde gemeenten. Zonder de significantie van het beschikbare onderzoeksmateriaal te willen overschatten, kan o.i. toch met vrij grote trefzekerheid het fundamenteel onderscheid tussen het merendeel der fusiegemeenten en de Oudenaardse test-case vastgesteld worden. Groot-Oudenaarde heeft gestalte gekregen op basis van een consistent sociaal-ruimtelijk geheel, dat we kunnen omschrijven vanuit drie samenstellende delen : 1° een multifunktioneel planningsgebied m.b.t. de lokale bestuurstaak ; 2° het verdichtingsgebied van de veelzijdige attractie door de 'central place' ; 3° een (minstens potentiële) coherentie als breed samenlevingsverband. In de allermeeeste geanalyseerde gevallen werden de fusiegemeenten nochtans niet op dit model gekoncipieerd : ofwel bereikten ze niet het minimum-formaat om als planningsgebied in aanmerking te komen, ofwel was hun impakt op de agglomeratie- of streekproblematiek slechts fragmentair vanwege een onevenwichtige uitbouw (bv. Tongeren).

De vraag blijft hierbij open of de gemeenten überhaupt opgetild moeten worden tot een niveau waarop ze ook de planningsaspecten van de lokale bestuurstaak kunnen behartigen. Het alternatief van de federatievorming werd vooralsnog niet empirisch onderzocht. Vastgesteld werd alleen dat enkel de gemeenten die manifest (Oudenaarde, Brugge) of embryonaal

(Roosdaal bv.) aan hogergenoemde criteria voldoen, een onmiskenbaar nieuw beleidsprofiel ontwikkelen. Een systematische vermenigvuldiging van optimaal gestructureerde entiteiten is ten andere niet haalbaar. De ruimtelijke voorwaarden zijn vaak niet aanwezig maar al evenmin de vitale impulsen op het sociale en economische vlak. Zonder deze potentiële krachten vormt de schaalvergroting weliswaar de noodzakelijke, maar niet de voldoende voorwaarde om een administratieve herstructurering te laten uitgroeien tot een globale ontwikkelingskans in agglomeratie- of streekperspectief.

3. De ervaring met de fusiegemeenten leverde weliswaar enkele indikaties op voor een meer consequente hervorming, maar bood niet de criteria die de toekomstige bestuurlijke schaalvergrotingsformules naar inhoud en territorium adequaat kunnen omlijnen. Elke situatie vraagt dan ook om een veelzijdige en globale doorlichting, waarvan de beleidsanalyse in het perspectief van een doeleindenstructuur in onze uitgangshypothese een essentiële komponent vormt. We hebben het doeleindenonderzoek op zijn bruikbaarheid getoetst in twee agglomeratie-situaties die als probleemverdichtingsgebieden kunnen doorgaan voor de schaalvergrotingsproblematiek.

3.1. Bij een 'overlay' van de doeleindenstructuur van de centrumstad Kortrijk met deze van de 8 gemeenten die de Westelijke rand van het stadsgewest vormen, valt allereerst de konkurrentiële positie op die stad en rand innemen m.b.t. het expansiebeleid in het algemeen en het huisvestingsbeleid in het bijzonder. De stad voert een intensieve bouwpolitiek om haar bevolkingspeil op niveau te houden, terwijl ook de meeste randgemeenten hun huisvestingsaanbod afstemmen op de hoge vraag die in het expansieve stadsgewest aanwezig is. Een randgemeente als Marke gaat hierbij zover haar residentiële functie als uiteindelijke doelstelling naar voor te schuiven, hetgeen meteen ook de betrokkenheid impliceert bij de stedelijke agglomeratievorming.

In de socio-kulturele beleidssfeer doet zich daarentegen een zekere

taakverdeling voor die het risico van eenzijdigheid inhoudt. De culturele voorzieningen zijn in de regel onderontwikkeld in de rand ten voordele van de sportakkomodaties. Het zich afstemmen op het veelzijdig aanbod van de stad is manifest. Via deze komplementariteit in de beleidsopbouw geven de randgemeenten dus impliciet hun betrokkenheid op de centrum-stad toe. Deze vaststelling volstaat uiteraard niet om de bestuurlijke konsekwenties in alle duidelijkheid af te lijnen. Toch toont het doeleindenonderzoek de noodzaak aan van een eenheidsvisie in het sociaal-ruimtelijk beleid van het stadsgewest en een meer billijke spreiding van de lasten m.b.t. de culturele voorzieningen. Tevens echter brengen de individuele doeleindenschema's de grotere betrokkenheid bij de agglomeratie van randgemeenten als Marke en Gullegem aan het licht, t.o.v. zich meer autonoom opstellende gemeenten als Moorsele of Wevelgem (1).

3.2. In het kader van het doeleindenonderzoek in de Leuvense agglomeratie konden de randgemeenten op basis van hun representativiteit geselecteerd worden en omwille van hun beperkt aantal en formaat (Kessel-Lo en Herent) heel wat diepgaander geanalyseerd worden. De doeleindenstructuur van stad en rand brengt hier dan ook meer relevante onderzoeksgegevens aan, die een duidelijker inzicht bieden in de wezenskenmerken van de agglomeratieproblematiek.

Veel vroeger dan de stad Kortrijk werd Leuven gekonfronteerd met het typische agglomeratieverschijnsel van een gesatureerde binnenstad en een zich sterk ontwikkelende rand. De territoriale beperktheid binnen de historische stadswallen, een in belangrijke mate verouderd en onangepast woningenbestand en het aandeel van gebouwen voor openbaar nut in het globale stadsareaal hebben niet enkel de bevolkingskurve negatief beïnvloed maar tevens de 'leefbaarheid' van de binnenstad aangetast.

(1) Ook Bissegem is als randgemeente op Kortrijk aangewezen, maar dan op basis van de morfologische bindingen en niet vanwege het hier gehanteerde criterium. De culturele voorzieningen zijn er nl. sterk ontwikkeld. Een uitzondering dus die de regel bevestigt.

In plaats van dit verschijnsel in agglomeratieverband aan te pakken toont de doeleindenstructuur van Leuven, Kessel-Lo en Herent, dat de zelfstandige gemeenten zich ook de facto autonoom opstellen bij het bepalen van het na te streven toekomstbeeld en de middelen die hiertoe vereist zijn. De stad Leuven wil aldus ten allen prijze het tij van de bevolkingsrecessie doen keren en heeft daartoe ambitieuze bouwplannen voor de city, maar ook voor het enig vrijgebleven terrein binnen de stadsgrenzen, het aangehechte Kareelveld. Of dit gebied in ruimer perspectief niet eerder aangewezen was als 'groene long' voor een reeds overbezette regionale stad, kan gelet op de akute terrein-nood niet in vraag komen.

Ook het morfologisch bij de stad aansluitende Kessel-Lo geeft echter voorrang aan het huisvestingsbeleid. Uit de beleidsanalyse blijkt weliswaar hoeveel aandacht en investeringen naar de vrijwaring en de valorisering van groenruimte gaan, maar het karakter van de gemeente wordt onmiskenbaar residentieel in het kader van de tertiaire tewerkstellingsfunctie van de Leuvense binnenstad (Universiteit, Middelbaar en N.U.H.O., Belgische Boerenbond).

Herent daarentegen dat (nog) niet helemaal morfologisch aansluit bij de stad, al zullen de geografen het terecht tot de agglomeratie rekenen, stelt zich duidelijk verschillend op. Niet alleen geeft het de twee deelgemeenten (Herent-Centrum en Wijgmaal) autonome ontwikkelingskansen en voorzieningen, maar qua globale expansie stemt het zich bovendien in toenemende mate af op de eigen behoeften. Potentieel beschikbare terreinen worden in elk geval niet meer vrijgegeven voor massale woningbouwprojecten om de nochtans aanwezige vraag in stadsgewestelijk verband tegemoet te treden. Dit bevestigt de formeel uitgesproken beleidswil Herent niet (verder) uit te bouwen als een rand-gemeente met een op de centrum-stad afgestemde doeleindenstructuur, maar de all-round beleidsontwikkeling na te streven van een autonome gemeente in het spanningsveld van de regionale stad.

Een bijkomende karakteristieke uiting van deze autonome opstelling vormt het socio-kultureel beleid. Evenals in Kessel-Lo wordt veel aandacht besteed aan investeringsprojecten voor actieve en passieve recreatie, in de lijn van de integrale zorg voor de leefbaarheid van het woonmilieu. Inzake kulturele voorzieningen verwijst Kessel-Lo echter in belangrijke

mate naar de akkomodatie in de city, terwijl Herent ze op aangepast formaat zelf uitbouwt in Herent-Centrum en Wijnmaal. Zoals in bepaalde randgemeenten ten Westen van Kortrijk treedt er aldus tussen de doeleindenstructuur van stad en rand een impliciete maar niettemin reële komplementariteit op, die de wederzijdse betrokkenheid ontegensprekelijk aantoonst. In het geval van Herent is althans de beleids-betrokkenheid bij de stad veel minder expliciet.

Binnen de agglomeratie verschijnt aldus een differentiatie in de betrokkenheid bij het centrum, een geleding van de randgemeenten, naargelang ze zich met hun doeleindenstructuur al dan niet afstemmen op de stedelijke beleidsopbouw. Al moet dit criterium met de nodige omzichtigheid gehanteerd worden met het oog op konklusies naar de bestuurlijke herstructurering toe, vermits ook andere criteria, bv. van sociaal-geografische of sociaal-ekonomische aard kunnen interfereren, toch liggen in de benadering via het doeleinden-onderzoek een paar operationaliseerbare indikaties besloten. Het ruimtelijk beleid, met de huisvestingsprojekten als meest akute problemsfeer, moet dringend onder één beheer gebracht worden, daar waar de doeleinden zich konkurrentieel opstellen, zoals bv. in Kessel-Lo en Leuven. In de socio-kulturele beleidssfeer hoeft wellicht niet eenzelfde drastische ingreep te gebeuren om de manifeste doorverwijzing financieel te kompenseren. Aangezien het nochtans moeilijk denkbaar is dat de randgemeenten vrijwillig zouden bijdragen tot de Leuvense inspanning (cfr. de mislukte interkommunalisatie van de kulturele voorzieningen te Kortrijk), dringt zich ook hier een formule op van 'verplichte samenwerking', bv. in het kader van een federatie van gemeenten. De overdracht naar deze suprakommunale instantie van de meest beleidsgevoelige gemeentelijke taken, versterkt echter het alternatief dat de algehele fusie vormt. Voor Herent lijkt een fusie in elk geval minder aangewezen, aangezien de taken die in de toekomst beslist op agglomeratieniveau behartigd zullen moeten worden, zich herleiden tot eerder technische opdrachten (bv. de controle op de milieuhinder). De aparte ontwikkeling van Wijnmaal geeft nochtans argumenten aan de voorstanders van een fusie-formule waarbij deze deelgemeente omwille van haar industrieel karakter aangesloten zou worden bij de stad, die aldus de beschikking krijgt over het hele industriegebied langs het kanaal Leuven-Rupel.

4. De analyse van de doeleindenstructuur kan dus in het kader van de thematiek van dit proefschrift relevant zijn op een dubbel vlak. Ze detekteert taaksferen die voor schaalverruiming in aanmerking komen, zonder nochtans de formule van samenwerking of samenvoeging te preciseren. Bovendien lijnt ze de (deel)gemeenten af die bij deze verruiming betrokken dienen te worden. Toch zal zulke analyse in dit verband steeds een deelonderzoek blijven, dit o.m. vanwege een ingebouwde beperking. Het doeleindenonderzoek kan nl. slechts verwijzen naar een feitelijk aanwezige aandacht bij de beleidsvoerders en een feitelijk gevoerd beleid. In de mate dat deze beleidsopbouw eenzijdig is, geen oog heeft voor weliswaar latente maar niettemin reële problemen, zullen de wetgever of de centrale overheid kunnen interveniëren en meer objectieve maatstaven voor de herstructurering opleggen. Het gebrek aan een bindende koördinatie van het industrieel beleid bv. wordt noch in de Kortrijkse agglomeratie noch in de Leuvense als een markante lakune ervaren, wellicht omwille van de aandacht die de interkommunales voor streekontwikkeling hieraan besteden. Niettemin is het denkbaar dat de eenheid in beheer van de industrieterreinen binnen de agglomeratie, als een criterium bij de bestuurlijke herstructurering naar voor geschoven wordt.

Deze precisering mag er o.i. nochtans niet toe leiden het doeleindenonderzoek als een subjektieve benadering te omschrijven t.a.v. een meer objectieve evaluatie van de feitelijk doorgevoerde samenvoegingen. Beide vormen van beleidsanalyse stoelen op een stevige basis van feitenmateriaal, maar houden noodzakelijkerwijze een subjektieve interpretatiemarge in. Vanuit een verschillend uitgangspunt beogen ze éénzelfde problematiek, de gemeentelijke taakbehartiging, te belichten. Deze taakbehartiging nu krijgt gestalte in een bepaald politiek klimaat dat mede de termen zal bepalen waarin de 'bestuurskracht' als richtnorm en toets gehanteerd kan worden. Reeds uit het probleemverkenkend deel (1) bleek de complexiteit van dit begrip dat het ontmoetingspunt vormt van efficiënt beheer en democratische beleidsformulering. Ook bij het afronden van dit proefschrift door het samenbrengen van de empirische onderzoeksresultaten, blijkt een 'gap' te blijven bestaan tussen de wetenschappelijk vast te stellen effecten van de sa-

(1) Met name hoofdstuk II.

menvoegingen en de indikaties voor schaalverruiming aan de ene kant, en de optimale vormgeving van een democratische beleidsopbouw op lokaal vlak. De wetenschap, en met name de bestuurswetenschap, kan op de implicaties wijzen van de alternatieve bestuursmodellen, en bv. complementair bij de schaalvergrotingsbeweging de noodzaak aantonen van een binnengemeentelijke schaalverkleining naar de kerkdorpen toe. Het eindoordeel over de bestuurlijke hervorming zal echter uit een samenspraak moeten groeien met de politieke besluitvormingsorganen, de enige instanties die geëigend zijn om de samenleving naar de toekomst te oriënteren.

GESELEKTEERDE BIBLIOGRAFIE

- ABBELOOS J., Bestuurskracht van de gemeenten in Zuid-Limburg in het licht van de schaalvergroting.
Eindverhandeling Faculteit Sociale Wetenschappen, K.U.Leuven, 1973, 208 p.
- AIKEN M.; BAETEN E.; DELAMARTIER Th.; DEPRE R.; QUEVIT M.; VAN HASSEL H.; WUYTS H., Innovation in Local Government.
A Comparative Study of Forty-Four Belgian Townships. Leuven, 1972.
- ANSELIN M., Oudenaarde : stad van 30.000 inwoners.
Oudenaarde, 1966.
- AQUINA H.J., Beleidsanalyse in de politicologie, in : Beleid belicht, Deel I.
Alphen a.d. Rijn, 1972, pp. 39-58.
- AUBIN R., Communes et démocratie.
Paris, 1965, 2 delen, 244 en 238 p.
- BAHRDT H.P., De leefbare stad.
Utrecht, 1972, 221 p.
- BAKKER H., Territoriale herindeling, samenwerking en bijzondere bestuursvormen in de sfeer van het lager openbaar bestuur.
Een onderzoek naar situaties en ontwikkelingen in de lid-staten van de Raad van Europa.
Den Haag, 1968, 162 p.
- BECKERS F.G.J.H., Lokaal bestuur in Limburg. Enige aspecten van de problematiek der bestuurlijke aanpassing aan het verschijnsel der maatschappelijke schaalverandering.
Sittard, 1973, 89 p.
- BOLAND G., Les problèmes juridiques des fusions de communes, in : Revue de l'Administration, 1965, pp. 149-161.
- BOURS A., Sociale geografie, stadsgewestvorming en gemeentelijke indeling, in : BOURS en LAMBOOY (red.), Stad en stadsgewest in de ruimtelijke orde.
Assen, 1970, pp. 309-317.
- BOURS A. en LAMBOOY J., Stad en stadsgewest in de ruimtelijke orde.
Assen, 1970, 334 p.
- BRASZ H.A., Modern geleed streekbestuur.
Alphen a.d. Rijn, 1966, 70 p.

BRASZ H.A., Veranderingen in het Nederlandse Communalisme.
Arnhem, 1960, 208 p.

BRASZ; DAUDT; GROENMAN; TER HOEVEN, Democratie anno 1967. Werking en feilen
van een systeem.
Meppel, 1967, 115 p.

BRASZ H.A. en de JONG L., Burger en gemeente.
Alphen a.d. Rijn, 1968, 103 p.

BRUGGE M. en DE SMET M., Houding van de inwoners omtrent de fusie van hun
gemeente.
Assenede, 1974, 273 p.

BRUYNSERAEDE W., Een bestuurskundige evaluatie van de Groot-Brugse fusie.
Eindverhandeling Faculteit Sociale Wetenschappen, K.U.Leuven,
1974. 156 p. + bijlagen.

BULTHUIS J., Samenwerking van gemeenten.
Utrecht, 1957, 372 p.

BURDEAU G., Traité de science politique (2e édition).
Paris, 1966 + ssq.

BUURSINK J., Centraliteit en hiërarchie. De theorie der centrale plaatsen in
enkele Nederlandse industriegebieden.
Assen, 1971, 211 p.

CARO F.G. (red.), Readings in evaluation research.
New York, 1971, 418 p.

CHRISTALLER W., Die zentralen Orte in Süddeutschland.
Jena, 1933.

CONSTANDSE A.K., Het dorp in de IJsselmeerpolders.
Zwolle, 1960.

CONSTANDSE A.K., Planning van het kernenpatroon en optimale opbouw van
plattelandskernen, in : Planning van het platteland,
Colloquium van 'Mens en Ruimte' v.z.w. op 2-3 december 1971,
pp. 33-44.

DAENENS M. e.a., Elementen van een beheersmodel voor de agglomeraties en
federaties van gemeenten.
Brussel, I.A.U., 1972, 54 p.

DE JONG L., Publiekgerichte overheidsorganisaties.
Amsterdam, 1972.

DELMARTINO F., Decentralisatie en lokaal bestuur. Enkele kanttekeningen
rondom de Zweedse situatie, in : De Gemeente, 1973/6-7,
pp. 383-385.

- DELMARTINO F., De fusie van kleine gemeenten. Kritisch onderzoek naar mogelijkheden en realisaties.
Eindverhandeling Instituut Politieke en Sociale Wetenschappen, K.U.Leuven, 1967, 187 p.
- DELMARTINO F., De herstructurering en herwaardering van de lokale besturen in Zweden, in : De Gemeente, 1974/3, pp. 156-163.
- DEPRE R., De personeelsuitbouw in de Belgische steden. Onderzoek naar de personeelsplanning in de overheid.
Leuven, V.C.B.A., 1974.
- DEPRE R. en VAN HASSEL H., Management in het lokale bestuur.
Brussel, I.A.U., 1969, 71 p.
- DERHAEG P., De bestuurskracht van het lokale bestuur in het licht van de schaalvergroting.
Licentiaatsverhandeling Faculteit Sociale Wetenschappen, K.U.Leuven, 1972, 216 p. + bijlagen.
- DEVENYNS A.M., De samenstelling van de beleidsorganen en de personeelsbezetting als elementen van gemeentelijke bestuurskracht.
Situatieverkenning van de gemeenten in Zuid-Limburg.
Eindverhandeling Faculteit Sociale Wetenschappen, K.U.Leuven, 1974, 140 en 124 p.
- DROR Y., Public policymaking reexamined.
Scranton (Penns.), 1968, 370 p.
- DROR Y., Ventures in policysciences : concepts and applications.
New York, 1971.
- ENGELSMAN P. en HARTOG J., Optimale grootte van stadsgewesten.
Delft - Rotterdam, 1969, 122 p.
- ETZIONI A., The active society - A theory of societal and political processes.
London, 1968, 698 p.
- EVERAET H., De leefbaarheid van het platteland, in : Politica, 1967, 3, pp. 229 ssq.
- FABER S., Burgemeester en democratie.
Alphen a.d. Rijn, 1974.
- FALYS J. en ORIANNE P., Les communes belges et leur avenir.
Brussel, 1974, 208 p.
- FREEMAN H.E. and SHERWOOD C.C., Social research and social policy.
Englewood Cliffs, 1970, 159 p.

- GEEROMS-VERCRUYSSSE A., Evaluatie van de reeds gerealiseerde samenvoegingen in West-Vlaanderen.
Brussel, 1974, 120 p.
- GOOSSENS M., Hiërarchie en hinterlanden der centra. Een methodologische studie toegepast op Noordoost-België.
Leuven, 1963.
- GOOSSENS M.; DE VEUSTER J.; DANIELS J., De hoofddorpen in het hiërarchisch stedenpatroon van België. (Reeks : Eclectica, nrs. 5-6).
Brussel-Antwerpen, 1972, 140 p.
- GOOSSENS M. en VAN DER HAEGEN H., Het sociaal-geografisch onderzoek in België, basis voor nieuwe ruimtelijke organisatie-eenheden, in : De ruimtelijke omvang van plannings- en bestuurlijke eenheden.
Leuven, 1972, pp. 3.1-49.
- GROENMAN S.J., De gemeente als veld en rayon, in : Sociaal-wetenschappelijke verkenningen.
Assen, 1956, pp. 150-157.
- GROENMAN S.J., Goede kanten van kleine gemeenten.
Opgenomen in : Perpetuum Mobile.
Assen, 1974 pp. 159-166.
- GROENMAN S.J., Ons deel in de ruimte.
Assen, 1959, 152 p.
- GROENMAN S.J., Perpetuum Mobile. Thema's en toepassingen in de sociologie van Groenman.
Assen, 1974, 208 p.
- GROENMAN S.J., Uitdijende werelden. Oratie te Leiden op 5 oktober 1956.
Opgenomen in : Perpetuum Mobile.
Assen, 1974, pp. 26-37.
- GROENMAN S.J.; KESSEL A.L.; GUNTHER A.H., De bestuurskracht der kleinere gemeenten.
Alphen a.d. Rijn, 1961, 62 p.
- GROOT J.P., De leefbaarheid van de dorpen in de gemeente Borger. Een methodologische studie inzake de waardering van het wonen in plattelandskernen.
Wageningen, 1969, 147 p.
- GROOT J.P., Het kleine dorp. Overlevingskansen van en perspectieven voor dorpen en buurtschappen in Nederland.
Baarn, 1974 192 p.

- GROOT J.P., Kleine plattelandskernen in de Nederlandse samenleving.
Schaalvergroting en dorpsbinding.
Wageningen, 1972, 261 p.
- GUFFENS Th., Gemeenten in het spanningsveld van een stad. Een sociologische beschouwing van natuurlijke ontwikkelingen en gemeentelijk beleid in het achterland van Nijmegen.
Nijmegen, 1968, 3 delen.
- HARDEMAN J., Enkele bedenkingen over de schaalvergroting op het platteland,
in : De Gemeente, 1975/2, pp. 97-104.
- HAUTPHENNE P., De verenigingen van gemeenten in België.
Brussel, V.B.S.G., 1966, 295 p.
- HOLVOET Baron, De grote stedelijke agglomeraties.
Brussel, 1937.
- HOOGERWERF A. (red.), Beleid belicht. Sociaal-wetenschappelijke beleidsanalyses
Alphen a.d. Rijn, 1972, 2 delen, 230 en 139 p.
- HOOGERWERF A., De analyse van de beleidsinhoud, in : Beleid belicht, deel I.
Alphen a.d. Rijn, 1972, pp. 83-101.
- HUMES S. en MARTIN E., The structure of Local Governments throughout the World
Den Haag, 1961, 449 p.
- HYMAN H.H. en WRIGHT C.R., Evaluating social action programs, in :
F.G. CARO (red.), Readings in evaluation research,
New York, 1971, p. 187 ssq.
- IN 'T VELD-LANGEVELD H.M., Beleidsevaluatie, politiek en bestuur, in :
Politisering van het Openbaar Bestuur. I.B.W.reeks
nr. 22. 's Gravenhage, 1974, pp. 162-171.
- IN 'T VELD-LANGEVELD H.M., De evaluatie van het beleid, in : Beleid
Belicht I. Alphen a.d. Rijn, 1972, pp. 204-224.
- KALLEN R. (red.), De afstand tussen burgers en hun gemeentelijke overheden.
Deventer, N.I.M.O.-cahier, nr 15, 1974, 116 p.
- KIELJN A. e.a., Over schaalvergroting.
Utrecht, 1968, 193 p.
- KLONNE A., Zum Begriff und zur Realität von politischer Gemeinde, in :
R. ZOLL Gemeinde als Alibi. München, 1972, p. 250 ssq.
- KONIG R., Grundformen der Gesellschaft : Die Gemeinde.
Hamburg, 1958. 200 p.
- KONIG R., Soziologie der Gemeinde, in : Kölner Zeitschrift für Soziologie
und Sozial-Psychologie. 1955. Sonderheft 1.

- KORTRIJK Stad, Aanvraag tot indeling van de stad in een hogere klasse.
Rapport van het kollege van burgemeester en schepenen
aan de gemeenteraad.
Kortrijk, 1971.
- KOTTGEN A., Der Strukturwandel des flachen Landes als Verwaltungsproblem, in :
Archiv für Kommunalwissenschaften, 1962/3, pp. 155-178.
- KOTTGEN A., Die Gemeinde als Gegenstand wissenschaftlicher Forschung, in :
Archiv für Kommunalwissenschaften, 1962/1, pp. 3-26.
- KOTTGEN A., Kommunale Selbstverwaltung zwischen Krise und Reform.
Stuttgart, 1968, 292 p.
- KRUIJER G.J., Organiseren en evalueren. De rol van de wetenschappelijke
adviseur in beleidsprocessen.
Meppel, 1969, 299 p.
- KUYPERS G., Grondbegrippen van politiek.
Utrecht, 1973, 304 p.
- LAMBOOY J., Bestuurlijke- en planningsgewesten, in : De ruimtelijke omvang
van plannings- en bestuurlijke eenheden.
Leuven, 1972, pp. 2.1-17.
- LEEMANS A.F., Changing Patterns of Local Government.
's Gravenhage, 1970, 224 p.
- LEEMANS A.F., De eenheid in het bestuur der grote stad.
Leiden, 1967, 469 p.
- LINDBLOM C.E., The policymaking process.
Englewood Cliffs, 1968, 122 p.
- MAES R., De bestuurskracht van de Belgische gemeente, in Res Publica,
1970/3, pp. 427-456.
- MAES R., De gemeente en de hedendaagse democratie, in : Gemeentebeleid
1970-1980, Cepess-documenten, 1969/VIII, 5-6.
- MAES R., De herstructurering van de gemeenten, in : De Gemeente, 1975/1,
pp. 12-25 en 1975/2, pp. 76-97.
- MAES R., Fusie-federatie : Noodzaak van draagvlakstudies, in : Gemeente en
Provincie, jan.-febr. 1975, pp. 17-23.
- MAES R.; NIJS V.; DE VEUSTER J.; DELMARTINO F.; REYNDERS M.,
Maatschappelijke ontwikkeling en bestuurlijke vormgeving in
Zuid-Limburg. Studie van de herstructurering van gemeenten.
Hasselt, 1974. 268 p.
- MARCH H.A. and SIMON J.G., Organizations.
New York, 1958, 262 p.

- MAST A., Le contenu spécifique de l'intérêt communal, in : L'autonomie communale en droit belge. Brussel, 1968. pp. 31-52.
- MATTENKLODT H.F., Gebiets- und Verwaltungsreform in der Bundesrepublik Deutschland.
Münster, 1972, 392 p.
- NIJK A.J. e.a., De mens in de stad van de mens.
Alphen a.d. Rijn, 1969, 199 p.
- PAEME L., De lokale besturen en de economische expansie.
Eindverhandeling Instituut voor Politieke en Sociale Wetenschappen,
K.U.Leuven, 1968, 203 p.
- PETERS H., Handbuch der kommunalen Wissenschaft und Praxis.
Berlin, 1956-1959, 3 delen, 954 p., 692 p. en 1.062 p.
- RHEIN H.L., Modelle zur kommunalen Neuordnung im Einzugsbereich der Städte unter weitgehender Aufrechterhaltung der gemeindlichen Selbständigkeit.
Köln, 1970, 130 p.
- ROBSON W.A., Local Government in Crisis.
London, 1966, 175 p.
- ROSSI P.H., Evaluating social action programs, in F.G. CARO (red.),
Readings in evaluation research.
New York, 1971, p. 276 ssq.
- ROUSSILLON H., Les structures des communes. Réformes et perspectives d'avenir.
Paris, 1972, 491 p.
- SAAL C.D., Sociale dynamiek. Structuurveranderingen in de plattelands-samenleving.
Groningen, 1952.
- SCHEUNER U., Gemeindeverfassung und kommunale Aufgabenstellung in der Gegenwart, in : Archiv für Kommunalwissenschaften, 1962/2,
pp. 149-178.
- SCHEUNER U., Zur kommunalen Verwaltungsreform in Deutschland.
Problematik und geschichtlicher Rückblick, in : Archiv für Kommunalwissenschaften, 1969/2, pp. 209-248.
- SCHEUNER U., Zur Neubestimmung der kommunalen Selbstverwaltung, in : Archiv für Kommunalwissenschaften, 1973 - I, pp. 1-44.
- SENELLE R., Planning en gemeentelijke autonomie.
Kongres van de V.B.S.G., november 1973.
- SMIT O., Participatie in bestuurlijke besluitvorming. Verslag van een onderzoek naar het contact tussen bestuursorganisaties en individuele burgers.
Amsterdam, 1973.

- SUCHMAN E.A., Evaluative research. Principles and practice in public service and social action programs.
New York, 1967.
- TEN BERGE G., Het platteland : proeftuin voor gedecentraliseerd bestuur ?
Een onderzoek naar de gevolgen van de gemeentelijke herindeling voor de bevolking en de overheid op het eiland Tholen.
Utrecht, 1974, 275 p. + bijlagen.
- THUNG M.A., Integratie op lokaal niveau.
's Gravenhage, Publikaties van de Nationale Raad voor
Maatschappelijk Welzijn, nr 34, 165, pp. 13-32.
- THUNG M.A., Sociologische interpretaties van 'schaalvergroting', in :
Over schaalvergroting, Utrecht, 1968 pp. 42-59.
- TINDEMANS L., Het geregionaliseerde België, overgang van de Natie-Staat
naar de plurinationale Staat, in Teksten en Dokumenten van
het Ministerie van Buitenlandse Zaken, aug.-sept. 1972.
- TONKENS E., De leefbaarheid van het platteland, in : Mens en Maatschappij,
1960/35, pp. 1-13.
- VAN DAALEN P., Bestuur voor mensen. Besluitvorming in de verzorgingsstaat.
Meppel, 1973, 193 p.
- VAN DE LEST J., Schaalvergroting en ruimtelijke structuren , in : Over
schaalvergroting, Utrecht, 1968, pp. 29-41.
- VAN DER TOP G.J., Samenvoeging van gemeenten.
Assen, 1960, 186 p.
- VAN DOORN J.A.A., De sociale levensvatbaarheid van de kleine plattelandskern.
Problematiek - analyse - beleid.
Den Haag, 1961, 45 p.
- VAN DOORN J.A.A., Schaalvergroting als een proces van sociale verandering,
in : Sociologische gids, 1960, nr. 7.
- VAN DUYNE D., Prospectief bestuur.
Arnhem, 1964, 240 p.
- VAN HECK B.C., Afbakening en typologie van homogene zones.
Assen, 1965, 245 p.
- VAN HECKE E., Les fusions de communes : 1964-1971, in : Courrier
hebdomadaire du C.R.I.S.P., 25.11.1971.
- VAN HOUTEN D., Toekomstplanning. Planning als veranderingsstrategie in de
welvaartsstaat.
Meppel, 1974, 200 p.

- VAN RULLER H., Agglomeratie-problematiek in Nederland. Verslag van een onderzoek naar het feitelijke verloop van het openbaar bestuur in Nederlandse agglomeraties op het gebied van de overheidstaak ruimtelijke ordening.
Alphen a.d. Rijn, 1972, 290 p.
- VAN RULLER H.; VROON A., Gemeentelijke zelfstandigheid. Enkele bestuurskundig notities rondom een analyse van de posten op de uitgavenkant van de gewone dienst van de gemeente-begrotingen van een negentiental Noordlimburgse gemeenten, in : Bestuurswetenschappen, 1972, pp.217-233.
- VAN STEENBRUGGE A., De actie tot industriële expansie van de stad Oudenaarde in de laatste twintig jaar.
Eindverhandeling Economische Wetenschappen, R.U.Gent, 1972, 158 p.
- VANTHUYNE J., Het secundaire verzorgingsgebied als basis voor meer eenvormige administratieve structuren.
Eindverhandeling R.U. Gent, 1967, 97 p. + bijlagen.
- WAGENER F., Neubau der Verwaltung.
Berlin, 1969.
- WALDO D., The administrative state.
New York, 1948, 227 p.
- WISSINK G.A., Plaats en taak van de Nederlandse gemeenten in de regionale ontwikkeling, in BOURS en LAMBOOY (red.), Stad en stadsgewest in de ruimtelijke orde.
Assen, 1970. pp. 192-207.
- WISSINK G.A., Stadsgewesten als spel van krachten. Verschuivende perspectieven voor landelijke gebieden. Verslag van de gastcolleges aan de K.U.Leuven, 28-29 februari 1968.
Leuven, I.I.S.R.O., 1968, 14 en 13 p.
- ZIEBILL O., Kommunale Selbstverwaltung und Politische Wissenschaft, in :
Archiv für Kommunalwissenschaften, 1964/1, pp. 25-40.
- ZOLL R., Gemeinde als Alibi. Materialien zur politischen Soziologie der Gemeinde.
München, 1972, 276 p.
- Bestuurlijke Organisatie. Gedachten over afstemming van het lokale bestuur op de eisen van de maatschappelijke ontwikkeling.
's Gravenhage, V.N.G., 1969, 99 p.
- Bestuursonderzoek Oost-Nederland. Bestuurskundig deelonderzoek door de V.U. Amsterdam.
Amsterdam, 1974.

Die Verwaltungsregion. Aufgaben und Verfassung einer neuen Verwaltungseinheit.
(Schriftenreihe des Vereins für Kommunalwissenschaften, nr. 16).
Stuttgart, 1967, 155 p.

Dokumentation über die Verwaltungsreform in Baden-Württemberg.
Stuttgart, 1972.

Fédérations de communes et grandes agglomérations urbaines.
Brussel, V.B.S.G., 1968, 202 p.

Fusies en federaties van gemeenten in het arrondissement Kortrijk.
Rapport van de A.C.W.-werkgroep.
Kortrijk, 1972, 34 p. + bijlagen.

Grenzen en mensen. Deel I : Literatuurstudie en onderzoeksvoorstellen m.b.t.
de herindeling van de 62 gemeenten in Zuid-Limburg.
Nijmegen, 1969, 131 en XI p.

Kleine dorpen in Limburg. Een verkennende studie inzake de sociale leefbaar-
heidsproblematiek van het landelijk gebied in Limburg.
Maastricht, 1966, 84 p.

L'autonomie communale en droit belge. Travaux du colloque tenu à Huy
et Spa du 8 au 11 septembre 1966.
Brussel, 1968, 438 p.

Leuven 2000 : Survey van het Stadsgewest. Tekstdeel van de Survey Leuven 2000
Kernstad en Stadsgewest, onder red. van H. Van der Haegen.
Leuven, 1974, 78 p.

Principer för en ny kommunindelning.
Stockholm, 1961, 248 p.

Royal Commission on Local Government in England (Redcliffe - Maud Commission).
Vol. 1 : Report.
London, 1969, 376 p.

Samenleving en bestuur in de regio Zwolle.
's Gravenhage, V.N.G., 1974, 3 delen.

Stadsgewest Oostelijk Mijngebied : Bestuurlijke organisatie.
Heerlen, 1970, 99 p. + bijlagen.

BIJLAGE 1. Overzicht van de fusiegemeenten in Vlaanderen

Voor elk der fusiegemeenten, ingedeeld naargelang de 'fusiegolf' (1964 en 1970-1971) en per provincie, wordt aangegeven :

- de naam der samenstellende deelgemeenten;
- de verstedelijkingsgraad der deelgemeenten op 31 december 1961.

Deze indeling is gebaseerd op de 'Typologie van de Belgische Gemeenten naar graad van verstedelijking' van de hand van H. VAN DER HAEGEN en W. VAN WAELVELDE (Statistisch tijdschrift, 1967, nr. 9).

Zij onderscheiden volgende gemeentetypen :

<u>Plattelandsgemeenten</u>	<u>onze afkorting</u>
Agrarische gemeenten	AG
Gemeenten met agrarisch karakter	AK
Gemengde plattelandsgemeenten	GP
Landelijke woongemeenten	LW
 <u>Verstedelijkte gemeenten</u>	
Verstedelijkte woongemeenten	VW
Kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfunkties	GMW
Gemengde verstedelijkte gemeenten met sterk ontwikkelde ingaande en uitgaande pendel	GVSP
Gemengde verstedelijkte gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel	GVMP
 <u>Steden en stedelijke agglomeraties</u>	
Gewone steden	GS
Regionale steden	RS
Grote agglomeraties	GA

- bevolking van de deelgemeenten op 31 december 1961;
- bevolking van de fusiegemeente op 31 december 1970;
- oppervlakte in ha. op 31 december 1970;
- datum van het samenvoegingsbesluit (K.B.) en van de bekrachtigingswet.

Fusiegemeente Deelgemeenten	Verstede- lijks- graad	Bevolking 1961	Bevolking 1970	Opp. in ha.	K.B. Wet
--------------------------------	------------------------------	-------------------	-------------------	----------------	-------------

A. Fusiegolf 1964

Provincie ANTWERPEN

1. BERLAAR			9.537	2.457	5.5.64
Berlaar	GVMP	8.984			2.7.64
Gestel	AK	165			

Provincie BRABANT

1. BOUTERSEM (1)			2.629	1.129	10.4.64
Boutersem	VW	1.805			2.7.64
Vertrijk	VW	783			
2. HONSEM			2.504	2.354	20.3.64
Meldert	AG	853			2.7.64
Neervelp	AG	479			
Opveld	AG	733			
Willebringen	AK	673			
3. ROOSDAAL			7.709	1.720	10.4.64
O.L.Vrouw-Lombeek	LW	829			2.7.64
Pamel	VW	5.193			
Strijtem	VW	1.236			
4. WALSHOUTEM			2.856	1.497	18.6.64
Waasmont	VW	1.007			6.7.64
Walsbets	VW	368			
Walshoutem	VW	1.405			
Wezeren	AK	222			

Provincie LIMBURG

1. BREE			10.389	4.916	10.4.64
Beek	AK	790			2.7.64
Bree	GS	7.031			
Gerdingen	VW	2.047			
2. HALEN			5.322	2.602	20.3.64
Halen	GP	3.427			2.7.64
Loksbergen	GP	1.600			

(1) Boutersem werd in 1970 bij een nieuwe samenvoeging betrokken. Deze gegevens betreffen alleen de eerste fusie-operatie.

Fusiegemeente Deelgemeenten		Bev.1961	Bev. 1970	Opp.	K.B.Wet
--------------------------------	--	----------	-----------	------	---------

Provincie OOST-VLAANDEREN

1. BUGGENHOUT			12.266	2.527	1.6.64
Buggenhout	VW	10.019			6.7.64
Opdorp	VW	1.690			
2. MERELBEEKE			13.837	1.904	18.6.64
Merelbeke	GMW	12.759			6.7.64
Lemberge	LW	529			
3. OUDENAARDE (1)			22.019	3.006	20.3.64
Bevere	GMW	2.820			2.7.64
Edelare	GVMP	1.085			
Eine	GVMP	4.133			
Ename	VW	1.609			
Leupegem	GMW	2.005			
Nederename	VW	2.021			
Oudenaarde	GS	6.923			
Volkegem	VW	686			

Provincie WEST-VLAANDEREN

1. DIKSMUIDE			6.669	2.838	10.4.64
Diksmuide	GS	3.812			2.7.64
Esen	AK	1.888			
Kaaskerke	AK	543			
2. IZEGEM			22.928	1.968	1.6.64
Emelgem	GMW	4.729			6.7.64
Izegem	GS	17.095			
3. ROESELARE			40.428	3.382	1.6.64
Beveren	GVMP	3.366			6.7.64
Roeselare	GS	35.645			

(1) Oudenaarde werd in 1970 bij een nieuwe samenvoeging betrokken.
Deze gegevens betreffen alleen de eerste fusie-operatie.

Fusiegemeenten
Deelgemeenten

Bev. 1961

Bev. 1970

Opp.

K.B.Wet

B. Fusiegolf 1970-1971

Provincie ANTWERPEN

1. VEERLE			4.364	1.759	8.12.70
Varendonk	LW	297			9. 4.71
Veerle	VW	3.737			
2. WESTERLO			14.173	4.874	31. 3.70
Tongerlo	VW	4.002			17. 7.70
Westerlo	GVMP	7.297			
Zoerle-Parwijs	VW	1.471			

Provincie BRABANT

1. ATTENHOVEN			2.224	899	5. 6.70
Attenhoven	VW	1.931			17. 7.70
Neerlanden	VW	356			
2. BOUTERSEM			4.912	2.310	5. 6.70
Boutersem	VW	1.805			17. 7.70
Kerkom	LW	987			
Roosbeek	VW	1.333			
3. DIEST			10.799	1.362	8.12.70
Diest	GS	9.816			9. 4.71
Webbekom	LW	931			
4. HALLE-BOOIENHOVEN			2.537	1.736	31. 3.70
Dormaal	GVMP	631			17. 7.70
Halle-Booienhoven	AK	2.019			
5. KUMTICH			3.140	2.206	16. 6.70
Kumtich	LW	1.907			17. 7.70
Vissenaken	AK	1.131			
6. LANDEN			5.740	962	5. 6.70
Landen	VW	4.970			17. 7.70
Rumsdorp	VW	265			
7. LINTER			2.912	1.236	8.12.70
Drieslinter	VW	1.381			9. 4.71
Neerlinter	VW	1.418			
8. NEERWINDEN			3.217	1.966	27. 5.70
Eliksem	LW	285			17. 7.70
Ezemaal	GVMP	467			
Laar	LW	528			
Neerwinden	VW	1.009			
Overwinden	LW	646			
Wange	AK	270			

Fusiegemeenten Deelgemeenten		Rev. 1961	Rev. 1970	Opp.	K.B.Wet
9. ORSMAAL			2.192	1.635	24.12.6
Melkwezer	AG	499			17. 7.7
Neerhespen	GP	428			
Orsmaal-Gussenhoven	AK	788			
Overhespen	VW	474			
10. RUMMEN			2.604	1.923	24.12.6
Grazen	LW	566			17. 7.7
Rummen	AK	925			
11. TIENEN			24.134	1.887	16. 6.7
Bost	LW	1.259			17. 7.7
Oorbeek	LW	305			
Tienen	GS	22.736			
12. ZOUTLEEUW			3.068	1.716	8.12.7
Helen-Bos	LW	397			9. 4.7
Zoutleeuw	GVMP	2.549			

Provincie LIMBURG

Arrondissement HASSELT

1. AS			5.496	2.206	27. 5.7
As	VW	3.769			17. 7.7
Niel-bij-As	VW	1.002			
2. BORLO			2.472	2.029	5. 3.7
Borlo	LW	748			17. 7.7
Buvingen	LW	349			
Kerkom	AK	491			
Mielen	AK	790			
Muizen	AG	125			
3. BRUSTEM			4.252	1.490	27. 5.7
Aalst	LW	666			17. 7.7
Brustem	GMW	2.796			
Ordingen	VW	502			
4. DURAS			2.102	946	5. 3.7
Duras	LW	374			17. 7.7
Gorseme	GVMP	400			
Runkelen	LW	392			
Wilderen	LW	695			
5. GELMEN			2.828	1.542	27. 5.7
Engelmanshoven	GP	603			17. 7.7
Gelinden	GP	1.007			
Groot-Gelmen	GP	714			
Klein-Gelmen	LW	415			

Fusiegemeenten Deelgemeenten		Bev. 1961	Bev. 1970	Opp.	K.B.Wet
6. GINGELOM			2.294	1.245	31.3.70
Gingelom	VW	1.463			17.7.70
Niel-bij-St.Truiden	VW	750			
7. HERK-DE-STAD			5.733	2.588	23.3.70
Donk	LW	1.253			17.7.70
Herk-de-Stad	GP	4.057			
8. JEUK			1.711	1.184	23.3.70
Boekhout	LW	312			17.7.70
Jeuk	VW	1.409			
9. KERMT			4.550	1.228	31.3.70
Kermt	VW	2.407			17.7.70
Spalbeek	VW	1.389			
10. KOZEN			2.545	1.163	12.3.70
Kozen	AK	1.241			17.7.70
Wijer	LW	1.004			
11. KURINGEN			8.583	2.580	31.3.70
Kuringen	GVMP	5.969			17.7.70
Stokrooie	VW	1.364			
12. MONTENAKEN			1.885	1.626	5.3.70
Montenaken	VW	1.500			17.7.70
Kortijs	AK	242			
Vorsen	LW	247			
13. NIEUWERKERKEN			3.042	1.180	5.3.70
Binderveld	LW	532			17.7.70
Nieuwerkerken	VW	2.286			
14. SCHULEN			3.306	1.695	31.3.70
Berbroek	VW	1.012			17.7.70
Schulen	VW	2.005			
<u>Arrondissement MAASEIK</u>					
1. BOCHOLT			6.497	4.267	23.3.70
Bocholt	GVMP	5.163			17.7.70
Reppel	GP	591			
2. DILSEN			14.337	6.559	5.6.70
Dilsen	VW	3.328			17.7.70
Elen	VW	1.677			
Lanklaar	GVMP	2.232			
Rotem	GMW	2.822			
Stokkem	VW	3.263			
3. GRUITRODE			2.915	3.983	27.5.70
Gruitrode	GP	2.298			17.7.70
Neerglabbeek	VW	510			

Fusiegemeenten Deelgemeenten		Bev. 1961	Bev. 1970	Opp.	K.B.Wet
4. KINROOI			9.088	5.475	8.12.70
Kessenich	GP	1.401			9. 4.71
Kinrooi	GP	2.022			
Molenbeersel	GP	2.323			
Ophoven	VW	2.214			
5. MEEUWEN			6.160	5.147	27.5.70
Ellikom	LW	685			17.7.70
Meeuwen	VW	3.543			
Wijshagen	AK	635			
6. OPITIER			2.719	1.572	27.5.70
Opitter	VW	1.205			17.7.70
Tongerlo	AK	876			
7. PEER			7.201	5.506	31.3.70
Kleine-Brogel	GP	1.003			17.7.70
Peer	GVMP	5.838			
<u>Arrondissement TONGEREN</u>					
1. BOVELINGEN			1.758	832	23.3.70
Mechelen-Bovelingen	VW	1.232			17.7.70
Rukkelingen-Loon	VW	427			
2. ELDEREN			2.212	1.302	27.5.70
Genoelselderen	LW	507			17.7.70
's Herenelderen	LW	571			
Membruggen	LW	768			
3. HAREN			2.185	1.438	22.4.70
Bommershoven	AK	819			17.7.70
Piringen	AK	862			
Widooie	AK	432			
4. HEERS			3.178	2.418	31.3.70
Batsheers	AG	149			17.7.70
Gutschoven	LW	314			
Heers	VW	1.677			
Mettekoven	LW	202			
Opheers	LW	392			
Veulen	LW	477			
5. HEKS			1.709	1.770	31.3.70
Heks	AK	469			17.7.70
Horpmaal	AK	664			
Vechmaal	AK	615			
6. HOESELT			6.884	2.350	27.5.70
Hoeselt	VW	5.101			17.7.70
Romershoven	LW	664			
Werm	AK	430			

Fusiegemeenten Deelgemeenten		Bev. 1961	Bev. 1970	Opp.	K.B.Wet
7. KOLMONT			1.300	748	31.3.70
Jesseren	AK	595			17.7.70
Overrepen	GP	626			
8. MAASMECHELEN			24.729	5.834	5.6.70
Eisden	GS	8.875			17.7.70
Mechelen aan de Maas	VW	6.669			
Opgrimbie	VW	1.691			
Vucht	VW	3.109			
9. MOPERTINGEN			2.671	1.048	31.3.70
Hees	VW	780			17.7.70
Mopertingen	AK	1.040			
Rosmeer	LW	793			
10. LEUT			2.100	732	16.6.70
Leut	VW	1.259			17.7.70
Meeswijk	VW	846			
11. SPOUWEN			3.317	1.263	27.5.70
Grote-Spouwen	GP	1.257			17.7.70
Kleine-Spouwen	GP	829			
Rijkhoven	LW	1.087			
12. ST. TRUIDEN			21.473	4.301	31.3.70
Halmaal	GVMP	316			17.7.70
St. Truiden	GS	20.776			
13. TONGEREN			20.136	3.082	8.12.70
Berg	LW	746			9. 4.71
Henis	LW	532			
Koninksem	GP	747			
Neerrepen	LW	304			
Riksingem	VW	862			
Tongeren	GS	16.176			
14. VREREN			1.658	1.089	31.3.70
Diets-Heur	VW	486			17.7.70
Vrereren	LW	970			

Provincie OOST-VLAANDEREN

1. BRAKEL			11.348	3.550	16.6.70
Elst	GP	1.114			17.7.70
Michelbeke	GP	988			
Nederbrakel	GS	6.509			
Opbrakel	GP	1.618			
Zegelsem	LW	1.202			
2. DEINZE			16.711	3.145	24.12.69
Astene	GVMP	2.459			17.7.70
Deinze	GS	6.004			
Petegem/Leie	GVMP	5.750			
Zeveeren	AK	600			

Fusiegemeenten Deelgemeenten		Bev. 1961	Bev. 1970	Opp.	KB.Wet
3.	DENDERMONDE		22.119	2.236	8.12.70
	Appels	VW	2.670		9. 4.71
	Dendermonde	GS	9.815		
	Sint-Gilles	VW	10.248		
4.	GERAARDSBERGEN		17.533	2.380	24.12.6
	Geraardsbergen	GS	9.582		17. 7.7
	Goferdinge	GMW	1.045		
	Nederboelare	VW	1.086		
	Onkerzele	VW	2.728		
	Overboelare	GMW	3.746		
5.	KLUISBERGEN		6.253	3.062	16.6.70
	Berchem	GVMP	2.362		17.7.70
	Kwaremont	AK	1.011		
	Ruien	GVMP	2.478		
	Zulzeke	AK	691		
6.	MUNKZWALM		6.356	3.057	20.6.70
	Beerlegem	AK	314		17.7.70
	Dikkele	AK	179		
	Hundelgem	GP	497		
	Meilegem	LW	344		
	Munkzwalm	VW	1.520		
	Paulatem	AK	136		
	Roborst	LW	797		
	Rozebeke	LW	391		
	St.Blasius-Boekel	LW	668		
	St.Denijs-Boekel	GP	944		
	St.Maria-Latem	VW	644		
7.	OUDENAARDE		26.615	6.322	20.6.70
	Heurne	GP	631		17.7.70
	Mater	GP	2.171		
	Melden	GP	896		
	Oudenaarde	GS	6.923		
	Welden	LW	1.085		
8.	WORTEGEM-PETEGEM		4.897	3.707	16.6.70
	Elsegem	GVMP	1.143		17.7.70
	Moregem	AK	370		
	Petegem a.d. Schelde	GP	1.558		
	Wortegem	AK	1.876		
9.	ZOTIEGEM		21.461	4.969	31.3.70
	Elene	VW	1.061		17.7.70
	Erwetegem	VW	2.503		
	Godveerdegem	VW	811		
	Grotenberge	GVMP	1.301		
	Leeuwergem	VW	1.309		
	St.Goriks-Oudenhove	LW	866		
	Strijpen	VW	2.903		
	Velzeke-Ruddershove	VW	3.133		
	Zottegem	GS	6.630		

Fusiegemeenten
Deelgemeenten

Bev. 1961

Bev. 1970

Opp.

K.B.Wet

Provincie WEST-VLAANDERENArrondissement BRUGGE

1. BLANKENBERGE			13.969	1.741	27.5.70
Blankenberge	GS	10.199			17.7.70
Uitkerke	GVMP	3.178			
2. BRUGGE			117.220	13.114	5.6.70
Assebroek	VW	14.422			17.7.70
Brugge	GS	52.220			
Dudzele	AK	2.049			
Koolkerke	VW	1.049			
Lissewege	GVSP	2.014			
St. Andries	VW	13.409			
St. Kruis	VW	11.033			
St. Michiels	GMW	8.994			
3. KNOKKE-HEIST			27.582	5.696	5.6.70
Heist	GVMP	8.677			17.7.70
Knokke	GS	13.649			
Ramskapelle	AK	467			
Westkapelle	GP	2.355			
4. MOERKERKE			3.553	4.053	27.5.70
Hoeke	AK	209			17.7.70
Lapscheure	AG	560			
Moerkerke	AK	2.953			

Arrondissement DIKSMUIDE

1. BEERST			2.429	2.458	20.1.70
Beerst	AK	1.215			17.7.70
Keiem	AK	1.297			
2. DRIEKAPELLEN			848	1.761	10.6.69
Nieuwkapelle	AK	556			17.7.70
Oudekapelle	AG	186			
St. Jacobskapelle	AG	151			
3. KOEKELARE			7.807	3.918	22.4.70
Bovekerke	AK	1.109			17.7.70
Koekelare	GP	6.372			
Zande	AK	380			
4. LO			1.926	2.950	20.1.70
Lo	AK	1.172			17.7.70
Pollinkhove	AK	1.007			
5. RENINGE			1.648	3.344	10.6.69
Noordschote	AG	454			17.7.70
Reninge	AG	1.339			
6. ZARREN-WERKEN			3.549	2.085	10.2.70
Werken	AK	1.373			17.7.70
Zarren	GP	2.526			

Fusiegemeenten
Deelgemeenten

Bev. 1961

Bev. 1970

Opp.

K.B.Wet

Arrondissement IEPER

1. BOEZINGE			2.470	2.257	12.3.70
Boezinge	AK	1.887			17.7.70
Zuidschote	AK	418			
2. GELUVELD			2.185	1.446	16.6.70
Geluvelde	VW	1.567			17.7.70
Zandvoorde	AK	707			
3. IEPER			20.825	2.870	23.3.70
Brielen	AK	828			17.7.70
Ieper	GS	18.121			
St. Jan	LW	863			
4. LANGEMARK			5.457	3.608	20.1.70
Bikschote	AK	711			17.7.70
Langemark	GP	4.686			
5. PROVEN			2.273	2.164	5.6.70
Krombeke	AK	909			17.7.70
Proven	AK	1.534			
6. ZILLEBEKE			3.613	3.466	16.6.70
Hollebeke	LW	757			17.7.70
Voormezele	AK	951			
Zillebeke	GP	1.773			

Arrondissement KORTRIJK

1. ANZEGEM			4.681	1.696	24.12.6
Anzegem	GVMP	4.122			17. 7.70
Gijzelbrechtegem	GVMP	247			

Arrondissement OOSTENDE

1. GISTEL			8.063	3.277	20.1.70
Gistel	VW	5.789			17.7.70
Moere	AG	1.097			
Zevékote	AK	713			
2. OOSTENDE			71.226	3.763	29.6.70
Oostende	RS	56.494			17.7.70
Stene	VW	7.113			
Zandvoorde	GMW	1.750			
3. SPERMALIE			1.950	3.566	28.4.70
Manneke'svere	AG	338			17.7.70
Schore	AK	307			
St. Pieterskapelle	AK	239			
Slijpe	AK	1.103			

Fusiegemeenten Deelgemeenten		Bev. 1961	Bev. 1970	Opp.	K.B.Wet
4. WESTENDE			4.854	1.080	12.3.70
Lombardszijde	GMW	1.424			17.7.70
Westende	GVMP	2.415			
<u>Arrondissement VEURNE</u>					
1. ALVERINGEM			2.451	3.125	10.6.69
Alveringem	AK	1.964			17.7.70
Hoogstade	AK	450			
Oeren	AG	76			
St. Rijkers	AG	184			
2. BEAUVOORDE			898	1.464	20.1.70
Vinkem	AG	416			17.7.70
Wulveringem	AK	605			
3. HOUTEM			1.039	2.429	10.2.70
De Moeren	AK	182			17.7.70
Houtem	AG	1.030			
4. LEISELE			1.762	2.380	20.1.70
Gijverinkhove	AK	459			17.7.70
Izenberge	AK	580			
Leisele	AG	1.075			
5. NIEUWPOORT			8.273	2.963	31.3.70
Nieuwpoort	GS	6.899			17.7.70
Ramskapelle	AK	708			
St. Joris	AK	334			
6. OOSTDUINKERKE			4.380	2.974	20.1.70
Oostduinkerke	GVMP	3.385			17.7.70
Wulpen	AK	727			
7. PERVIJZE			1.729	3.695	10.2.70
Lampernisse	AG	269			17.7.70
Oostkerke	AK	336			
Pervijze	AK	1.120			
Stuivekenskerke	AG	203			
8. STAVELE			1.818	2.497	20.1.70
Beveren	AK	1.064			17.7.70
Stavele	AG	953			
9. VEURNE			9.496	5.736	5.6.70
Avekapelle	LW	469			17.7.70
Booitshoeke	AG	150			
Bulskamp	AG	697			
Eggewaartskapelle	AG	291			
Steenkerke	AG	565			
Veurne	GS	7.330			
Zoutenaale	AG	25			

Bijlage 2

FINANCIELE GEGEVENS TER ONDERSTEUNING VAN
HET EVALUATIE-ONDERZOEK.

- A. DIKSMUIDE, IZEGEM, ROESELARE
- B. 30 West-Vlaamse fusiegemeenten
- C. BRUGGE

Bijlage 2 - A Financiële gegevens over de drie West-Vlaamse fusiegemeenten
uit de eerste fusiegolf: 1965

DIKSMUIDE - IZEGEM - RABDELARE

DIKSMUIDE : Inkomsten en uitgaven per inwoner in Diksmuide vóór en na de fusie
(gewone rekeningen 1964-1972).

	Totaal eigen dienstjaar			Algemeen totaal		
	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	pos. of neg. saldo	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	pos. of neg. saldo
1964						
Kaaskerke	1.506,5	1.185,8	+ 320,7	1.793,7	1.602,9	+ 9,9
Esen	1.311,2	1.352,5	- 41,3	1.725,0	1.451,3	+ 273,7
Diksmuide	1.458,0	1.498,4	- 60,0	1.634,4	1.632,9	+ 1,5
Diksmuide	1.418,9	1.428,4	- 9,5	1.674,8	1.576,8	+ 98,0
Diksmuide						
1965	1.619,9	1.751,3	- 68,7	1.819,3	1.827,6	- 7,7
1966	1.983,7	1.941,2	+ 42,5	2.211,7	2.175,8	+ 35,8
1967	2.142,2	1.987,8	+ 154,3	2.312,6	2.209,9	+ 102,6
1968	2.528,7	2.386,6	+ 142,1	2.626,0	2.463,1	+ 162,9
1969	2.644,5	2.413,4	+ 231,1	2.961,1	2.546,3	+ 414,8
1970	2.927,6	2.789,3	+ 138,2	3.379,5	2.821,2	+ 558,3
1971	3.235,5	3.483,3	- 247,7	3.873,2	3.627,5	+ 245,7
1972	4.160,8	4.174,3	- 13,4	4.475,2	4.287,0	+ 188,2

Bron: Provinciale diensten West-Vlaanderen

Uitgaveposten	vóór fusie				na fusie			
	1964				DIKSMUIDE			
	Kaaskerke	Esen	Diksmuide	Groot Diksmuide	1965	1966	1967	1968
Gemeentelijk patrimonium	16,87	27,24	23,46	24,01	22,22	37,21	27,65	50,49
Algemene administratie	353,53	195,69	282,59	263,10	272,97	281,98	285,13	313,83
Politie-veiligheid-brandweer	201,55	72,47	178,73	138,74	168,23	185,27	208,10	219,34
Gemeentebedrijven en daarmee gelijkgestelde diensten	-	-	-	-	-	-	-	-
Openbare onderstand en maatschappelijke voorzorg	6,14	58,18	10,19	23,99	30,31	19,51	19,08	90,47
Openbare gezondheid	34,41	11,74	66,20	47,41	38,65	51,91	63,33	91,47
Wegen en Openbare Werken	67,15	123,76	279,83	215,48	206,49	267,47	248,36	288,79
Eredienst	12,07	13,22	16,38	15,08	18,44	22,85	34,69	43,09
Onderwijs	36,10	323,78	28,05	115,91	192,73	238,63	237,02	300,38
Schone kunsten-volksopleiding- ontspanning-folklore	18,41	48,87	110,44	84,35	84,16	117,49	100,69	149,53
Pensioenen en lasten	84,66	47,31	119,28	95,08	123,43	135,26	144,47	161,21
Schuld	716,58	424,38	383,12	424,04	472,54	583,60	619,32	678,02
Overdrachten	-	5,85	-	1,72	-	-	-	-
TOTAAL	1.185,85	1.352,66	1.498,44	1.423,48	1.751,37	1.941,22	1.987,89	2.386,66

Ventilatie der uitgaven uitgedrukt per inwoner, voor de fusiegemeente
DIKSHUIDE. 1969-1972

Gewone Dienst

Uitgaveposten	1969	1970	1971	1972
Algemeen	3,88	3,40	9,52	7,95
Algemene schuld	3,78	3,78	3,86	3,76
Fondsen	-	-	-	-
Belastingen en retributies	-	-	0,04	-
Verzekeringen	4,39	4,95	4,22	7,98
Algemene administratie	359,21	408,57	521,17	571,37
Privaat patrimonium	30,99	30,33	42,19	47,00
Algemene diensten	-	-	-	-
Justitie-politie	224,35	239,05	275,74	332,23
Brandweer	57,47	48,32	75,59	78,60
Verkeer-wegen-waterlopen	553,46	669,20	912,18	1.011,53
Handel-nijverheid	235,05	239,09	257,99	257,30
Landbouw	3,53	3,53	4,36	4,26
Kleuter en lager onderwijs	239,67	239,37	246,70	242,68
Middelbaar, normaal en technisch onderwijs	0,14	0,14	0,15	
Kunstonderwijs	126,67	135,18	172,11	209,85
Hoger onderwijs	0,22	0,22	0,22	0,07
Volksontwikkeling en kunst	215,92	386,54	389,78	470,36
Eredienst	47,44	50,77	77,37	81,42
Sociale voorzorg en onderstand	0,68	1,40	123,20	249,52
Sociale hulp	14,18	14,96	16,80	20,41
Gezondheidszorg	279,09	1,76	1,05	5,01
Openbare Hygiëne		298,14	367,31	572,96
Huisvesting-Stedebouw	1,62	10,58	10,76	14,68
TOTAAL	2.413,48	2.789,38	483,31	4.174,34

Bron: Provinciale diensten

IZEGEM : Inkomsten en uitgaven per inwoner in Izegem vóór en na de fusie
(gewone rekeningen 1964-1971).

	Totaal eigen dienstjaar			Algemeen Totaal		
	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	pos. of neg. saldo	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	pos. of neg. saldo
1964						
Emelgem	774,3	632,6	+ 141,7	1.000,4	722,3	+ 278,0
Izegem	1.695,3	1.634,7	+ 60,6	2.052,8	1.804,7	+ 248,0
Izegem	1.487,6	1.408,7	+ 78,8	1.815,5	1.560,6	+ 254,8
Izegem						
1965	1.668,5	1.251,9	+ 416,6	1.988,0	1.382,1	+ 605,9
1966	1.875,6	1.827,0	+ 48,6	2.133,3	1.974,3	+ 158,9
1967	2.047,8	2.047,9	- 0,1	2.403,8	2.266,5	+ 137,3
1968	2.759,3	2.269,9	+ 489,3	3.215,3	2.699,3	+ 516,0
1969	2.718,8	2.368,1	+ 350,6	3.303,6	2.583,0	+ 720,5
1970	3.216,6	2.888,7	+ 327,9	3.939,1	2.922,4	+ 1.016,6
1971	3.364,1	3.492,8	- 128,7	4.386,4	3.689,4	+ 696,9

Bron: Provinciale diensten West-Vlaanderen

Uitgaveposten	Vóór fusie			Na fusie			
	1964			IZEGEM			
	Emelgem	Izegem	Groot Izegem	1965	1966	1967	1968
Gemeentelijk patrimonium	12,06	46,18	38,49	54,90	74,07	70,19	62,37
Algemene administratie	132,86	188,99	176,33	198,09	179,45	199,86	219,40
Politie-veiligheid-brandweer	33,09	238,73	192,34	212,47	233,70	247,24	263,61
Gemeentebedrijven en daarmee gelijkgestelde diensten	-	5,87	4,55	4,36	9,21	5,73	6,32
Openbare onderstand en maatschappelijke voorzorg	81,23	276,15	233,20	224,01	244,87	266,25	288,59
Openbare gezondheid	5,88	63,54	50,58	62,78	74,62	101,08	97,85
Wegen en openbare werken	113,07	179,65	164,64	164,79	236,40	266,25	312,86
Eredienst	29,75	40,70	38,23	48,22	51,64	54,07	56,71
Onderwijs	2,52	224,97	174,81	219,82	237,21	273,30	290,23
Schone Kunsten-volksopleiding-ontspanning-folklore	13,37	58,85	48,60	56,69	71,47	61,72	73,00
Pensioenen en lasten	44,50	130,94	111,45	126,64	153,88	181,17	180,07
Schuld	164,29	180,08	176,52	221,07	260,43	305,40	418,89
Overdrachten	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	632,62	1.634,78	1.408,79	1.593,90	1.827,04	2.047,93	2.269,96

Ventilatie der uitgaven, uitgedrukt per inwoner, voor de fusiegemeente
IZEGEM. 1969-1971

Gewone Dienst

Uitgaveposten	IZEGEM		
	1969	1970	1971
Algemeen	0,84	1,03	2,58
Algemene schuld	10,02	9,80	9,20
Fondsen	-	-	-
Belastingen en retributies	-	0,22	0,67
Verzekeringen	0,82	1,30	0,76
Algemene administratie	262,81	301,69	413,98
Privaat patrimonium	5,38	5,03	6,23
Algemene diensten	0,26	0,17	-
Justitie-politie	326,65	339,78	388,78
Brandweer	34,34	35,93	74,53
Verkeer-wegen-waterwegen	640,25	978,74	1.035,54
Handel-nijverheid	8,17	7,10	4,96
Landbouw	0,39	0,39	0,38
Kleuter- en lageronderwijs	61,82	67,67	76,42
Middelbaar, normaal en technisch onderwijs	65,70	87,20	146,08
Kunstonderwijs	224,47	266,05	323,29
Hoger onderwijs	-	-	-
Volksontwikkeling en kunst	125,73	158,35	169,64
Eredienst	97,94	84,42	100,73
Sociale voorzorg en onderstand	181,00	196,18	331,97
Sociale hulp	28,04	27,55	40,56
Gezondheidszorg	244,48	1,98	1,46
Openbare hygiëne	244,48	245,21	268,07
Huisvesting-stedebouw	48,97	71,98	90,73
TOTAAL	2.368,15	2.888,73	3.486,34

Bron: Provinciale diensten

ROESELARE: Inkomsten en uitgaven per inwoner in Roeselare vóór en na de fusie
(gewone rekeningen 1964-1972).

	Totaal eigen dienstjaar			Algemeen Totaal		
	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	pos. of neg. saldo	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	pos. of neg. saldo
1964						
Beveren	2.533,7	2.625,6	- 91,915	2.843,9	2.716,1	+ 127,8
Roeselare	2.470,0	2.369,9	+ 100,100	3.026,4	2.807,5	+ 218,9
Roeselare	2.475,8	2.399,1	+ 82,683	3.009,9	2.552,8	+ 199,0
Roeselare						
1965	2.244,7	2.397,3	- 152,675	2.795,6	2.752,5	+ 43,0
1966	2.870,4	2.610,2	+ 260,277	3.352,3	3.045,5	+ 306,7
1967	2.949,1	2.920,5	+ 28,608	3.568,0	3.149,1	+ 418,8
1968	3.432,8	3.350,5	+ 82,227	3.842,4	3.524,5	+ 317,9
1969	3.657,1	3.641,3	+ 15,793	4.427,9	3.895,1	+ 532,8
1970	4.178,3	4.004,6	+ 173,629	4.940,4	4.188,4	+ 751,9
1971	4.807,3	4.679,9	+ 127,402	5.695,9	4.973,8	+ 722,1
1972	5.300,5	5.584,9	- 284,345	6.196,8	5.872,6	+ 324,2

Bron: Provinciale diensten West Vlaanderen

Ventilatie der uitgaven, uitgedrukt per inwoner, voor de fusiegemeente Roeselare. 1964-1968

Gewone Dienst

Uitgaveposten	Vóór fusie			Na fusie			
	1964			ROESELARE			
	Beveren	Roeselare	Groot Roeselare	1965	1966	1967	1968
Gemeentelijk patrimonium	12,60	39,82	37,35	58,37	29,24	84,23	81,74
Algemene administratie	227,47	168,70	174,03	186,00	192,04	222,14	238,89
Politie-veiligheid-brandweer	61,26	291,16	270,30	299,80	347,24	374,45	408,44
Gemeentebedrijven en daarmee gelijkgestelde diensten	-	-	-	-	15,86	18,90	25,52
Openbare onderstand en maatschappelijke voorzorg	70,30	426,27	393,98	269,97	242,85	278,66	379,57
Openbare gezondheid	28,08	101,64	94,97	103,91	99,01	117,88	127,10
Wegen en openbare werken	184,37	295,09	285,05	329,68	366,62	368,42	437,21
Eredienst	23,76	41,29	40,15	41,38	47,14	60,20	61,38
Onderwijs	20,22	388,76	354,42	377,12	435,24	476,91	551,97
Schone kunsten-volksopleiding-ontspanning-folklore	47,07	53,83	53,22	42,66	49,26	59,29	60,16
Pensioenen en lasten	53,48	143,35	135,20	175,00	203,84	235,66	238,85
Schuld	676,33	420,01	443,26	513,75	581,99	613,80	739,25
Overdrachten	1.225,70						
TOTAAL	2.625,69	2.369,97	2.393,16	2.397,38	2.610,21	2.920,59	3.350,58

Bron: Provinciale diensten

Ventilatie der uitgaven, uitgedrukt per inwoner, voor de
fusiegemeente Roeselare. 1969-1972

Gewone Dienst

Uitgaveposten	ROESELARE			
	1969	1970	1971	1972
Algemeen	10,97	10,93	34,60	37,79
Algemene schuld	29,07	28,99	29,09	28,62
Fondsen	-	-	-	-
Belastingen en retributies	5,01	3,37	2,70	3,93
Verzekeringen	3,45	3,45	3,47	3,87
Algemene administratie	376,01	309,62	407,25	459,38
Privaat patrimonium	17,84	17,66	19,78	18,96
Algemene diensten	0,96	80,15	97,29	111,35
Justitie-politie	499,81	535,43	609,71	697,43
Brandweer	46,13	44,25	58,99	107,60
Verkeer-wegen-waterlopen	848,92	1.065,94	1.201,01	1.337,44
Handel-nijverheid	84,08	102,18	111,78	123,71
Landbouw	1,26	1,12	6,91	10,75
Kleuter-en lager onderwijs	225,50	234,21	251,50	291,64
Middelbaar, normaal en technisch onderwijs	83,25	87,53	100,00	127,47
Kunstonderwijs	326,20	365,72	431,76	562,51
Hoger onderwijs	0,04	0,04	0,04	0,04
Volksontwikkeling en kunst	146,16	204,31	297,55	383,08
Eredienst	86,26	99,37	105,06	118,98
Sociale voorzorg en onderstand	342,07	289,12	302,45	414,10
Sociale hulp	15,39	19,59	24,00	25,81
Gezondheidszorg	399,47	58,45	62,92	76,05
Openbare hygiëne	-	419,13	477,09	585,63
Huisvesting en stedenbouw	93,42	48,65	44,92	61,64
TOTAAL	3.641,36	4.004,67	4.679,97	5.584,90

Bron: Provinciale diensten

Bijlage 2-B - Fusiegemeenten West-Vlaanderen : Uitgavenpatron

Bron : goedgekeurde rekeningen / grone dienst

Gemeente	ALGEMENE ADMINISTRATIE						JUSTITIE-POLITIE						BRANDWEER					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Alveringen	13,74	362,2					6,66	175,6					1,44	37,9				
Hoogstade	27,95	739,3					7,30	199,5					1,36	37,2				
Ooron	59,58	3149,3					1,90	100,8					1,09	57,6				
St.Rijkers	34,64	978,3					17,72	500,5					1,59	44,9				
ALVERINGEM	20,06	549,4	22,17	672,5	21,85	702,0	7,29	199,7	8,85	268,7	5,88	210,5	1,41	38,8	1,36	41,3	-	-
Anzegem	9,58	248,4					2,14	55,6					1,40	36,2				
Oijzelbrechtegem	29,82	662,1					12,62	280,3					1,23	27,3				
ANZEGEM	10,82	277,5	12,71	342,5			2,78	71,5	3,14	84,6			1,38	35,6	1,35	36,6		
Wulveringen	28,76	862,6					9,93	297,8					1,44	43,2				
Vinkem	28,45	804,3					9,74	275,4					1,39	39,3				
BEAUVORDE	28,63	837,3	24,76	842,2	23,17	869,2	9,85	288,1	10,33	351,4	9,63	361,5	1,42	41,6	1,27	43,3	1,21	45,5
Keiem	12,33	357,3					6,57	190,5					1,18	34,3				
Keerst	15,68	390,5					8,47	211,0					1,36	34,0				
DEERST	13,95	374,7	11,97	407,4			7,49	201,2	7,87	267,8			1,27	34,1	1,03	35,1		
Blankenberge	9,57	897,7					14,13	1325,2					0,84	79,0				
Uitkerke	11,39	302,5					4,45	118,2					1,35	36,0				
BLANKENBERGE	9,74	736,6	11,30	1019,8	9,96	1062,5	13,2	998,5	13,70	1242,0	13,30	1425,5	0,89	67,4	0,84	76,2	0,72	77,4
Borzinge	9,25	226,9					5,31	130,3					1,51	37,2				
Zuidschote	25,75	819,7					9,42	299,8					1,14	36,5				
BORZINGE	12,62	324,6	12,70	313,2			6,15	156,3	4,98	122,9			1,44	37,1	-	-		
Aasbroek	15,93	329,13					10,40	214,83					1,91	39,55				
Dudzele	11,09	359,44					4,20	136,31					1,19	38,61				
Koolkerke	14,89	282,53					8,31	157,62					1,58	29,98				
Lisswege	22,79	505,58					3,22	71,41					1,61	35,73				
St.Andries	10,86	320,12					6,48	190,85					1,50	44,14				
St.Kruis	15,09	345,73					9,54	218,71					1,73	39,72				
St.Michiels	9,12	371,49					4,26	173,62					1,02	41,54				
Brugge	10,11	612,54					14,24	862,95					4,65	282,02				
BRUGGE	10,94	463,63	12,89	605,0	12,49	722,34	11,56	489,99	11,98	562,44	12,67	733,12	3,49	147,87	3,17	148,63	3,51	203,01

Gemeente	VERKEER - WEGEN - WATERLOPEN						KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS						VERZORGENDE TAKEN					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Alveringem	42,94	1131,4					20,09	529,3					13,10	345,0				
Hoogstade	36,78	1004,8					19,12	495,3					7,71	210,5				
Oeren	29,47	1558,0					0,84	44,5					5,09	311,2				
St.Rijkere	39,40	1084,2					0,66	18,8					5,91	166,7				
ALVERINGEM	40,78	1116,8	40,03	1214,4	40,74	1458,4	17,36	475,5	14,47	438,9	18,76	671,5	11,24	307,5	10,82	328,0	10	371,9
Anzegem	63,35	1641,4					1,37	35,7					20,97	543,2				
Gijzelbrechtegem	49,66	1102,5					0,69	15,4					3,40	75,5				
ANZEGEM	62,51	1603,4	57,76	1556,0			1,33	34,3	0,30	8,2			19,90	510,2	21,91	600,4		
Wulveringem	27,49	824,5					12,67	380,2					12,37	270,8				
Vinkem	27,46	776,3					17,50	494,7					12,86	363,4				
BEAUVORDE	27,48	803,6	26,62	905,5	27,60	1035,3	14,69	429,8	13,57	461,6	12,89	483,6	12,58	367,7	14,44	490,6	15,16	568,4
Beerst	32,98	955,9					32,94	954,7					11,92	345,5				
Keltem	31,43	782,8					16,76	417,6					20,30	403,8				
BENEST	32,22	865,4	41,55	1413,2			25,10	674,0	22,53	766,2			15,98	429,1	11,83	402,1		
Blankenberge	10,46	980,8					8,27	775,7					48,47	4542,9				
Uithekerke	19,18	509,4					1,22	32,5					54,70	1452,2				
BLANKENBERGE	11,2	853,2	10,9	990,7	10,7	1141,5	7,60	574,5	1,06	95,5	0,41	44,0	49,0	3706,5	48,9	4412,0	48,7	5197,7
Boezinge	59,52	1459,5					0,20	4,9					16,20	397,1				
Zuidschote	39,61	1261,0					0,03	1,0					15,30	486,9				
BOEZINGE	55,46	1426,8	59,51	1467,0			0,16	4,2	0,31	7,7			16,02	411,8	17,64	671,2		
Assenbroek	28,48	588,38					0,60	12,40					40,83	843,78				
Dudzele	46,65	1522,10					14,35	465,08					19,49	631,82				
Koolkerke	9,72	184,31					30,43	577,51					32,23	611,64				
Linsewege	27,25	604,52					21,40	474,77					18,48	409,90				
St.Andries	24,81	731,31					7,22	212,75					43,62	1285,46				
St.Kruis	38,54	883,29					0,67	15,38					33,00	756,18				
St.Michiels	20,39	830,57					10,40	423,46					36,45	1484,67				
Brugge	13,96	845,94					1,58	96,40					38,08	2308,30				
BRUGGE	18,76	795,37	18,03	846,41	16,34	945,48	3,55	150,40	4,17	195,60	4,33	250,46	37,82	1603,24	35,35	1659,59	37,26	2155,4

Gemeente	ALGEMENE ADMINISTRATIE						JUSTITIE-POLITIE						BRANDWEER					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Nieuwkapelle	27,18	669,5					13,07	321,9					1,62	40,0				
Oudekapelle	26,65	1464,3					9,26	509,2					0,97	53,5				
St. Jacobskapelle	32,39	1136,6					11,09	389,4					1,22	43,0				
BRICHAPPELEN	27,90	918,6	21,97	916,5	17,22	1038,8	11,35	373,6	10,36	432,3	7,48	451,2	1,31	43,4	1,14	47,8	1,13	68,7
Zandvoorde	19,41	415,5					7,16	153,3					1,51	32,4				
	22,01	611,3					12,77	354,6					1,23	34,4				
GELGVELD	20,36	475,6	18,91	512,0			9,21	215,1	9,38	254,0			1,41	39,0	1,21	32,8		
Gistel	15,72	409,5					3,06	100,6					3,78	98,6				
Zevokoto	20,31	681,0					8,03	269,2					1,21	40,7				
Koere	17,18	391,4					5,76	131,3					1,56	35,5				
GISTEL	16,35	427,9	17,45	507,0	14,34	489,2	4,50	117,8	5,67	164,9	5,43	185,3	3,26	85,4	2,94	85,5	3,18	108,7
Houtem	15,55	552,9					6,69	238,1					1,18	42,2				
De Moeren	25,97	1716,0					9,61	634,9					1,16	77,0				
HOUTEM	18,21	733,9	12,27	714,3	13,16	881,8	7,44	299,8	6,08	354,1	5,87	393,8	1,18	47,7	0,83	48,8	0,74	49,7
Ieper	9,64	314,8					11,19	365,4					0,75	24,4				
Brielen	13,02	269,8					7,48	155,0					1,85	38,4				
St. Jan	16,63	266,1					5,44	87,1					2,22	35,5				
IEPER	9,93	310,1	10,68	391,9	10,28	425,3	10,92	340,8	10,46	383,7	11,15	461,5	0,82	25,7	0,83	30,7	0,90	37,5
Reist	14,98	773,5					18,68	964,1					1,68	86,9				
Knokke	8,06	696,8					14,1	1226,0					5,27	455,4				
Ranskapelle	23,57	744,9					14,16	447,7					1,26	39,9				
Westkapelle	12,00	350,4					3,79	110,6					1,40	41,0				
KNOKKE-HEIST	10,2	690,2	11,0	810,6			14,9	1008,0	15,4	1136,4			4,10	276,5	4,06	299,4		
Koekelare	12,16	292,5					5,07	122,0					1,74	41,9				
Zande	18,10	708,0					6,98	273,0					1,06	41,5				
Bovekerke	37,01	475,0					10,25	131,5					2,29	29,5				
KOKEELARE	14,49	335,9	14,39	371,9	13,70	404,8	5,60	129,9	5,19	134,1	3,94	116,6	1,74	40,3	1,54	39,9	1,33	39,4

Gemeente	VERKEER - WEGEN - WATERLOPEN						KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS						VERZORGENDE TAKEN					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Nieuwkapelle	29,97	738,4					18,87	465,0					8,66	213,2				
Oudekapelle	28,29	1554,4					17,59	966,8					13,80	758,5				
St.Jacobskapelle	3,58	125,8					35,79	1256,0					14,36	503,7				
DRIEFKAPellen	24,71	813,4	21,92	914,3	16,80	1013,8	21,40	704,4	14,71	613,7	10,85	654,8	15,52	379,0	24,25	1011,1	40,50	2697,1
Geluvelde	30,99	633,4					19,02	407,1					20,23	432,8				
Zandvoorde	34,00	944,2					24,01	666,6					5,46	151,5				
GELUVELDE	32,09	749,5	33,30	901,8			20,84	486,7	18,90	511,5			14,84	346,4	15,10	456,0		
Gistel	31,86	830,0					6,10	156,9					27,70	720,4				
Bevekeke	24,03	805,9					8,38	281,1					32,50	1039,5				
Moere	33,70	767,6					28,20	642,4					9,08	206,8				
GISTEL	31,31	819,5	33,93	987,2	32,08	1094,2	9,00	235,7	10,12	294,0	9,57	326,4	25,89	677,1	21,88	635,2	28,32	965,7
Houtem	41,15	1463,2					15,60	554,7					11,26	400,4				
De Moeren	49,83	3292,7					0,21	13,9					11,92	788,0				
HOITEM	43,37	1747,8	58,13	3390,3	57,47	3849,7	11,67	470,5	10,54	614,2	0,42	631,5	11,40	459,3	5,16	300,3	7,32	490,2
Ieper	20,48	668,7					2,56	83,6					26,70	871,7				
Erielen	41,76	865,0					13,51	280,0					21,91	453,5				
St.Jan	26,37	421,9					0,71	11,3					43,37	693,5				
IEFER	21,32	665,3	21,78	799,2	22,37	925,3	2,86	89,3	2,83	103,9	1,88	77,8	27,00	842,3	26,67	978,0	28,34	1172,3
Heint	19,21	991,5					4,68	241,6					28,50	1470,5				
Knokke	15,2	1313,8					8,76	757,3					34,8	3012,2				
Panskapelle	21,09	666,6					16,63	525,5					21,46	677,8				
Westkapelle	41,90	1222,9					11,68	341,1					27,53	787,9				
KNOKKE-HEIST	17,4	1179,1	17,4	1284,3			7,86	529,6	7,67	565,3			32,6	2203,0	31,7	2335,5		
Koekelare	50,14	1205,6					0,48	11,5					23,97	469,9				
Zande	56,06	2192,4					8,73	341,4					3,63	141,8				
Bevekerke	30,02	385,3					1,78	22,8					16,09	206,4				
KOEKELARE	49,00	1136,1	49,09	1268,9	52,11	1539,6	1,15	26,7	1,36	35,4	1,14	33,7	18,18	421,4	20,55	530,7	19,00	561,1

Gemeente	ALGEMENE ADMINISTRATIE						JUSTITIE-POLITIE						BRANDWEER					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Langemark Bikschote	10,18 23,00	267,2 508,4					4,75 8,38	124,7 214,4					1,21 1,40	31,8 35,9				
LANGEMARK	11,76	307,7	13,49	389,8	12,57	382,9	5,20	136,1	6,24	180,4	6,39	194,7	1,23	32,3	0,71	20,5	1,27	38
Leisele Gijverinkhove Izenberge	10,75 23,17 35,75	519,5 687,5 708,6					4,06 11,49 10,08	196,3 341,0 277,5					0,92 1,22 1,38	44,8 36,4 38,0				
LEISELE	15,83	608,8	18,14	767,9	18,36	896,0	6,51	250,6	7,32	309,9	6,69	326,9	1,06	41,1	-	-	0,02	40
Pollinkhove Lo	15,51 10,08	560,8 443,1					5,04 4,55	182,1 200,4					1,12 2,72	40,6 119,7				
LO	12,20	494,7	12,15	544,3	13,49	652,0	4,74	192,4	5,04	226,2	4,35	210,3	2,09	85,0	1,94	87,1	1,70	82
Moerkerke Lapscheure Hoekse	16,18 13,82 23,99	374,6 721,4 1106,5					4,17 8,76 8,12	96,5 457,2 374,6					1,52 1,06 0,94	35,2 55,6 43,3				
MOERKERKE	16,39	462,3	16,16	554,3	16,68	620,9	5,63	158,9	5,63	193,1	5,70	212,1	1,35	30,3	-	-	-	-
Nieuwpoort St. Joris Ranskapelle	6,34 17,87 24,54	699,6 635,3 660,4					6,48 6,47 10,44	715,4 230,3 281,1					0,80 1,13 1,63	88,3 40,3 -				
NIEUWPOORT	6,91	693,6	6,91	804,1	7,32	966,0	6,56	659,2	6,30	733,4	6,42	846,9	0,82	82,6	0,72	84,1	0,82	108
Wulpen Oostduinkerke	20,63 13,69	487,7 851,2					9,71 13,20	229,6 820,8					1,75 1,42	41,4 86,5				
OOSTDUINKERKE	14,14	795,9	14,15	887,5	14,84	1034,9	12,98	730,8	12,89	808,4	12,97	904,5	1,44	81,3	1,76	110,8	1,41	98
Oostende Stene Zandvoords	7,66 15,32 11,63	849,0 286,3 352,0					8,52 5,68 2,90	944,3 68,9 67,8					4,61 2,09 1,24	511,5 39,1 37,5				
OOSTENDE	7,94	743,7	7,99	829,5	7,70	943,9	8,30	777,4	8,40	871,4	9,33	1143,2	4,49	420,9	4,37	453,9	4,87	596

Gemeente	VERKEER - WEGEN - WATERLOPEN						KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS						VERZORGENDE TAKEN					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Langemark Bilschote	41,75 27,40	1095,8 701,1					0,84 26,96	22,2 689,0					27,00 12,51	700,2 320,0				
LANGEMARK	39,98	1046,0	40,40	1166,9	39,77	1211,6	4,06	106,4	1,42	41,1	1,78	54,4	25,21	659,2	23,72	684,0	25,27	769,6
Leisele Gijverinkhove Izonberge	68,04 27,14 28,29	3287,0 805,4 778,6					9,45 19,73 12,04	456,7 585,5 331,5					5,21 16,53 21,48	247,1 490,5 591,1				
LEISELE	53,23	2047,2	53,63	2270,7	52,65	2569,1	11,71	450,5	11,03	467,0	10,28	501,8	10,29	395,8	8,22	348,1	9,84	480,0
Pollinkhove Lo	46,88 53,84	1694,7 2366,6					17,04 9,69	616,0 426,0					12,65 15,97	457,1 789,2				
LO	51,12	2071,8	50,58	2268,0	48,27	2331,6	12,57	509,4	11,98	537,3	11,55	558,1	14,67	594,3	16,61	744,6	18,83	909,3
Moerkerke Lapecheure Hoekse	33,46 61,23 15,52	774,3 3195,0 716,1					14,61 6,74 32,19	338,3 351,9 1484,8					28,33 5,29 16,98	655,3 276,0 783,1				
MOERKERKE	38,25	1078,8	36,13	1239,5	39,79	1481,0	14,47	408,3	15,93	546,7	14,71	547,7	21,80	614,7	24,03	824,0	21,25	790,5
Nieuwpoort St.Joris Ramskapelle	9,61 12,06 26,97	1065,5 428,7 723,2					0,48 46,96 14,72	53,3 1669,3 396,1					8,61 11,22 15,36	949,4 368,6 413,1				
NIEUWPOORT	10,01	1005,3	10,34	1203,4	8,84	1166,0	1,53	153,5	1,56	181,7	1,44	190,3	8,79	882,3	10,83	1259,8	10,3	1361,5
Welpen Oostduinkerke	34,19 29,55	808,3 1837,6					22,54 6,04	532,8 375,9					9,03 26,89	213,4 1671,1				
OOSTDUINKERKE	29,86	1680,9	28,63	1795,7	28,94	2017,9	7,10	399,8	7,48	469,3	7,41	516,8	25,75	1449,3	26,52	1663,3	27,49	1917,0
Oostende Stene Zandvoorde	8,66 42,90 28,75	959,6 801,8 870,0					10,8 0,26 21,96	1203,0 5,0 664,7					26,8 33,11 31,84	2977,9 618,4 963,6				
OOSTENDE	9,95	932,0	9,84	1021,6	9,78	1198,0	10,6	998,5	10,4	1087,3	9,72	1190,4	27,1	2539,1	28,4	2946,5	27,5	3376,6

Gemeente	ALGEMENE ADMINISTRATIE						JUSTITIE-POLITIE						BRANDWEER					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Perwijze	19,28	595,5					6,70	206,9					1,23	38,1				
Lampernisse	19,04	984,6					9,94	514,1					1,58	82,1				
Oostkerke	16,73	662,0					8,84	335,4					0,90	35,7				
Stuivekenskerke	21,64	1175,7					10,14	551,1					1,05	57,3				
PERVIJZE	19,10	713,4	15,51	745,4	12,57	715,1	8,09	302,1	7,50	360,6	6,77	384,9	2,20	44,9	0,96	46,4	1,34	76,6
Proven	13,00	361,7					3,90	108,5					4,37	121,7				
Krombeke	22,41	744,1					4,27	141,8					1,10	36,5				
PROVEN	16,80	500,2	13,02	433,5			4,05	120,6	4,45	148,3			3,05	90,8	1,98	66,2		
Heninge	13,64	411,2					3,88	117,1					1,58	47,6				
Noordschote	16,88	708,4					3,73	156,7					1,09	46,1				
RENINGE	14,69	487,4	12,49	515,7	14,05	567,6	3,83	127,3	3,75	155,2	4,05	163,8	1,42	47,2	2,53	104,6	1,51	61,1
Marnickesvere	31,90	1211,3					9,07	344,5					1,13	43,1				
Slijpe	20,76	588,5					8,64	244,9					1,36	39,6				
Schoor	39,07	946,0					16,82	407,2					1,85	45,0				
St. Pieterskapelle	26,18	1017,5					8,78	341,3					1,11	43,3				
SPEERMALIE	25,96	780,4	21,11	677,1			9,68	291,0	10,54	338,3			1,33	40,2	1,23	39,5		
Stavole	15,73	550,1					6,19	216,6					1,18	41,4				
Beveren	24,50	505,0					13,26	273,4					1,90	39,1				
STAVELE	19,35	525,6	20,58	670,7	16,63	600,3	9,11	247,5	9,91	323,0	9,90	357,5	1,47	40,1	1,27	41,6	1,92	69,6
Veurne	13,16	453,5					10,45	360,1					5,29	182,4				
Footshoeke	42,95	1822,8					2,30	97,9					0,79	33,5				
Tulskamp	18,26	463,9					11,08	281,3					1,44	36,6				
Nieuwerkerke	19,62	725,7					8,70	321,9					1,26	46,6				
Avekapelle	26,43	660,9					10,74	266,6					1,32	33,2				
Egghaartek.	20,81	647,4					8,99	279,8					1,22	38,0				
Zoutenaale	50,19	4316,3					25,44	2187,7					0,87	75,5				
VEURNE	15,32	522,7	14,16	575,9	12,84	623,5	10,33	352,2	8,44	342,8	7,85	381,4	4,50	153,7	6,21	252,3	6,43	312,3

Gemeente	VERKEER - WEGEN - WATERLOPEN						KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS						VERZORGENDE TAKEN					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Pervijze	18,08	558,4					26,78	827,1					21,02	648,8				
Lampernisse	35,51	1836,1					19,42	1004,3					10,99	568,2				
Oostkerke	12,99	514,1					51,08	2020,6					6,62	261,8				
Stuivekeskerke	36,76	1997,6					21,82	1185,7					5,64	306,6				
PERVIJZE	22,77	850,2	32,27	1551,1	40,08	2279,5	29,49	1101,0	22,98	1104,3	20,49	1165,2	14,31	534,2	16,77	805,6	22,04	1253,2
Proven	44,53	1239,0					12,33	343,2					13,55	375,6				
Krombeke	60,65	2013,8					0,05	1,8					7,66	254,1				
PROVEN	51,04	1519,7	52,21	1737,2			7,37	319,6	8,15	271,4			11,15	331,6	14,19	472,2		
Roninge	46,82	1411,2					21,19	638,7					11,19	809,4				
Noordschote	49,38	2029,3					22,30	935,6					6,65	278,9				
RONINGE	47,32	1569,7	39,61	1635,2	43,47	1755,7	21,55	714,8	17,90	739,1	25,71	878,7	9,72	322,3	10,40	429,4	13,88	560,6
Mannekesveer	21,11	801,8					28,64	1087,5					7,03	272,3				
Slijpe	18,47	523,5					26,33	746,2					12,66	358,8				
Schorre	21,42	518,6					0,04	1,0					17,05	412,9				
St. Pieterskapelle	35,29	1371,5					11,74	456,4					14,19	551,6				
SPERMALIE	21,57	648,7	20,49	657,2			21,95	660,0	19,71	632,3			12,14	364,8	16,74	536,7		
Stavele	61,34	2144,6					8,97	313,6					5,49	191,3				
Bavoren	39,06	805,1					0,15	3,2					13,84	285,1				
STAVELE	52,15	1416,7	52,41	1708,2	55,63	2009,6	5,33	144,9	4,35	141,9	4,60	166,1	8,92	242,1	8,83	293,3	8,09	292,0
Veurne	32,40	1116,0					1,39	47,9					32,54	1120,7				
Booltshoeke	42,74	1814,1					0,57	24,3					7,28	308,9				
Bulskamp	22,27	565,7					27,43	698,6					18,49	469,5				
Steenkerke	33,45	1237,0					22,95	48,8					12,63	466,9				
Avekapelle	37,82	945,7					1,80	45,1					21,02	525,7				
Eggevartsk.	33,87	1053,5					24,25	754,5					11,57	337,3				
Zoutenaale	9,70	834,3					0,01	0,9					12,17	1046,6				
VSURNE	32,17	1097,3	32,37	1314,6	32,30	1568,7	4,51	153,9	4,02	163,4	3,61	175,3	29,05	990,6	28,19	1177,1	29,83	1448,5

Gemeente	ALGEMENE ADMINISTRATIE						JUSTITIE-POLITIE						BRANDWEER					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Westende Lombardzijde	13,33 18,82	654,7 469,3					12,38 9,98	608,0 248,9					1,55 1,42	76,3 35,4				
WESTENDE	14,61	585,0	15,41	668,2	16,83	897,6	11,82	473,1	13,04	565,4	14,12	753,1	1,52	60,9	1,40	61,0	1,13	60,3
Werken Warren	12,78 11,57	375,3 352,6					4,68 3,71	137,4 113,1					1,17 1,09	34,6 33,4				
ZARREN-WERKEN	14,35	360,3	12,60	472,0	12,97	518,7	4,83	121,3	4,24	159,0	4,25	170,3	1,12	33,8	0,98	36,9	0,92	37,1
Zilleboke Voornzele Holleboke	12,72 14,80 15,05	308,8 370,5 381,9					4,51 6,48 9,93	109,5 162,4 253,3					1,45 1,46 1,30	35,3 36,7 33,2				
ZILLEBEKE	13,82	341,7	14,50	405,6			6,21	153,6	6,18	173,0			1,43	35,3	1,38	38,6		

Gemeente	VERKEER - WEGEN - WATERLOPEN						KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS						VERZORGENDE TAKEN					
	vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie				vóór fusie		na fusie			
	1970		1971		1972		1970		1971		1972		1970		1971		1972	
	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.	%	per inw.
Westende Lombardzijde	13,67 14,17	671,7 353,4					8,38 17,44	411,8 434,7					46,53 36,39	2285,5 907,0				
WESTENDE	13,79	552,1	15,66	679,0	15,63	833,8	10,50	429,4	11,04	478,6	10,94	583,4	44,16	1767,5	39,25	1701,0	36,29	1934,9
Werken Sarton	48,83 53,55	1433,8 1631,9					21,81 16,20	649,5 493,6					9,94 13,42	291,8 408,7				
ZARREN-WERKEN	52,00	1565,07	55,41	2074,7	52,41	2096,2	18,05	543,4	14,52	543,8	14,77	590,8	12,27	369,2	11,76	439,9	13,82	552,4
Zillebeke Voornezele Hollebeke	40,39 34,41 39,25	980,5 861,6 996,1					19,35 23,01 27,30	469,8 576,3 692,7					20,11 17,31 5,23	488,0 433,1 132,5				
ZILLEBEKE	38,34	947,9	35,51	993,0			22,06	545,5	23,69	662,6			11,79	291,3	17,16	479,9		

Bijlage 2-C Financiële gegevens over de fusiegemeente BRUGGE

GEWONE REKENINGEN DIENSTJAAR 1970 - INKOMSTEN EN UITGAVEN IN ABSOLUTE GETALLEN

In duizende F

	Totaal eigen dienstjaar				Algemeen totaal			
	Vastgestelde rechten	Vastgestelde uitgaven	Positief of negatief saldo		Vastgestelde rechten	Vastgestelde uitgaven	Positief of negatief saldo	
ASSEBROEK	39.087	31.945	+ 7.141	22,35 %	60.275	36.183	+ 24.092	66,58 %
DUDZELE	6.092	6.720	- 628	9,35 %	8.146	6.998	+ 1.147	16,40 %
KOOLKERKE	3.592	3.335	+ 257	7,70 %	3.935	3.471	+ 463	13,34 %
LISSEWEGE	5.581	4.929	+ 652	13,23 %	7.023	5.700	+ 1.322	23,20 %
SINT-ANDRIES	50.034	48.323	+ 1.711	3,54 %	70.988	56.754	+ 14.233	25,08 %
SINT-KRUIS	35.069	30.752	+ 4.317	14,04 %	42.737	34.808	+ 7.929	22,78 %
SINT-MICHIELS	54.590	53.375	+ 1.214	2,28 %	61.701	54.237	+ 7.463	13,76 %
BRUGGE	326.069	311.921	+ 14.147	4,54 %	356.084	316.575	+ 39.508	12,48 %
T O T A A L	520.118	491.304	+ 28.813	5,86 %	610.893	514.731	+ 96.162	18,68 %
BRUGGE 1971	541.647	550.314	- 8.667	-1,57 %	647.937	565.142	+ 82.795	14,65 %
BRUGGE 1972	673.743	682.743	- 9.000	-1,32 %	776.865	704.569	+ 72.296	10,26 %
BRUGGE 1973 (begroting)	840.969	928.353	- 87.363	-9,41 %	938.953	938.953	-	0,00 %

BRUGGE

GEWONE REKENINGEN DIENSTJAAR 1970 - INKOMSTEN EN UITGAVEN PER INWONER

	Totaal eigen dienstjaar			Algemeen totaal		
	Vastgestelde rechten	Vastgestelde uitgaven	Positief of negatief saldo	Vastgestelde rechten	Vastgestelde uitgaven	Positief of negatief saldo
ASSEBROEK	2.527	2.065	+ 461	3.897	2.339	+ 1.557
DUDZELE	2.939	3.242	- 302	3.929	3.376	+ 553
KOOLKERKE	2.043	1.897	+ 146	2.238	1.974	+ 263
LISSEWEGE	2.512	2.218	+ 293	3.161	2.565	+ 595
SINT-ANDRIES	3.051	2.947	+ 104	4.329	3.461	+ 868
SINT-KRUIS	2.613	2.291	+ 321	3.184	2.593	+ 590
SINT-MICHIELS	4.165	4.072	+ 92	4.707	4.138	+ 569
BRUGGE	6.335	6.061	+ 274	6.919	6.151	+ 767
T O T A A L	4.487	4.239	+ 248	5.270	4.441	+ 829
BRUGGE 1971	4.620	4.694	- 73	5.527	4.821	+ 706
BRUGGE 1972	5.708	5.784	- 76	6.582	5.969	+ 612
BRUGGE 1973 (begroting)	7.088	7.818	- 735	7.709	7.709	-

Gewone Dienst

RUIMTE 1970	INGEGED 1971	INGEGED 1972	BRUGGE beg. '73
1 447 437	1 501 734	4 621 925	3 575 000
5 433 403	5 500 305	5 499 943	5 522 890
-	-	-	-
272 591	4 203	76 914	55 000
932 611	1 020 521	991 101	1 102 500
53 734 876	70 918 063	85 235 009	110 519 394
7 306 193	10 666 058	11 602 087	17 371 819
30 000	30 000	-	-
56 762 794	65 929 711	86 524 619	99 133 620
17 138 579	17 422 308	23 900 131	27 248 722
92 184 523	99 216 764	111 500 211	54 731 131
19 030 320	21 422 215	22 911 503	64 411 170
14 393 163	17 252 412	18 909 951	703 700
17 431 744	22 928 309	29 559 957	40 579 733
2 578 192	2 816 462	5 594 330	4 263 374
15 321 881	17 913 930	21 718 597	26 004 726
1 451 701	1 173 586	1 306 545	3 640 058
72 097 809	93 733 308	127 746 556	197 465 581
10 467 892	12 203 078	13 993 579	15 939 930
12 041 351	1 565 307	1 341 613	1 391 300
1 862 508	3 923 300	6 175 098	5 645 325
16 848 791	18 573 568	20 644 152	27 762 172
67 919 460	56 195 340	77 006 889	97 763 738
4 579 905	8 338 407	7 486 586	25 042 276
491 304 729	550 314 429	682 743 521	928 333 171

VERGLEICH DER UMSATZE, VERRECHNET IN absolute Zahlen

WERT 1970	ST. ANDREAS 1970	ST. ERIC 1970	ST. MICHAEL 1970	ST. PETER 1970
197	58 039	1 700	289 797	814 977
640	108 587	121 234	1 644 636	3 516 112
-	-	-	-	-
60	255 693	9 203	3 064	6 061
139	70 930	52 121	193 635	559 630
388	5 243 749	4 639 288	4 863 811	31 523 105
232	1 803 840	48 866	80 172	5 328 050
-	-	30 000	-	-
663	3 129 140	2 934 854	2 275 463	44 409 690
395	723 706	532 999	544 434	14 513 622
237	11 990 576	11 852 851	10 855 414	43 534 412
750	369 409	165 355	7 550 604	10 476 341
-	1 500	10 300	14 200	14 372 005
950	3 488 306	206 389	5 549 904	4 961 070
-	-	-	-	2 578 192
-	-	-	17 573	15 304 303
-	500	-	-	1 451 201
442	4 046 055	2 361 036	10 602 788	52 018 403
551	608 493	585 682	963 936	6 121 603
457	5 351 711	1 543 516	1 415 468	171 572
349	342 933	227 130	127 200	772 459
975	16 355	11 768	11 768	16 802 998
988	9 189 546	4 995 292	5 614 579	41 917 677
-	1 521 350	426 552	722 213	987 622
413	48 323 268	30 752 163	53 375 774	311 921 491

BRUGGE

	ASSENDE 1970	DUBBEL 1970	ROOZE 1970	
Algemeen	99 302	19 816	559	
Algemene schuld	74 056	42 136	92 172	
Fondsen	-	-	-	
Elast. en retsib.	485	-	-	
Versicherungen	64 901	4 063	2 162	
Algemene administratie	5 039 677	745 112	496 695	1 1
Priv. Patrimonium	43 933	50	50	
Algemene diensten	-	-	-	
Justitie-Politie	3 322 102	222 572	277 096	
Brandweer	611 676	80 045	52 702	
Verkeer-Wegen-Waterlopen	9 098 690	3 155 321	324 019	1 3
Handel-Huishoud	301 179	117 602	-	
Landbouw	-	-	-	
Kleuter- en lager onderw.	191 751	964 111	1 015 255	1 0
Midd.Norm. en Techn.onderw.	-	-	-	
Kunstonderwijs	-	-	-	
Hoger onderwijs	-	-	-	
Volksontwikkel. en Kunst	2 637 270	158 842	47 968	
Eredienst	1 786 796	81 988	159 551	1
Sociale Voorz. en onderst.	3 356 677	2 000	149 950	
Sociale hulp	348 752	21 385	9 300	
Gezondheidszorg	7 895	-	60	
Openbare Hygiëne	4 039 848	994 393	708 132	
Muisvesting-Stedebouw	871 015	51 153	-	
TOTAAL	31 945 993	6 720 674	3 335 953	4 9

Gewone Dienst

1970	1970	1971	1972	1973
15,84	12,45	12,01	40,86	30,11
64,44	46,52	47,44	46,60	46,60
0,12	2,35	0,04	0,65	0,46
10,49	8,05	8,71	8,40	9,29
612,56	463,65	605,00	722,34	530,78
103,53	63,04	90,99	93,30	146,30
-	0,26	0,26	-	-
862,95	489,99	562,44	733,12	626,46
202,02	147,87	148,63	803,01	229,48
845,94	795,37	846,41	943,43	1 303,09
203,57	164,19	182,75	194,39	542,46
279,27	124,23	147,18	160,22	3,91
96,40	150,40	195,60	230,46	341,76
50,10	22,24	24,05	50,45	35,91
297,33	132,20	152,02	104,02	219,01
23,20	12,53	10,01	11,07	30,66
010,79	622,06	799,64	1 032,39	1 063,02
118,95	90,32	104,15	118,57	134,24
3,33	103,89	13,35	11,37	11,72
15,01	16,07	33,47	52,32	47,54
326,51	145,37	158,45	174,92	228,76
814,52	586,01	479,40	652,41	823,56
19,19	39,52	71,13	63,43	210,90
061,08	4 239,00	4 694,71	5 784,83	7 818,27
308,30	1 603,24	1 659,59	2 155,41	3 119,74
3,08 %	37,82 %	35,35 %	37,26 %	39,90 %

VERGLEICH DER UMSATZ-, UMSATZSTEUER UND LÖHNE

LISSEWES 1970	ST. ANDREAS 1970	ST. JERVIS 1970	ST. MICHAELS 1970
73,45	3,54	0,13	23,11
17,64	6,61	9,04	125,49
-	-	-	-
0,03	15,47	0,69	0,23
2,31	4,33	3,83	14,78
505,58	320,12	345,73	377,49
0,55	110,02	3,64	6,12
-	-	2,24	-
71,41	190,85	218,71	173,62
35,73	44,14	39,72	41,54
604,58	731,31	683,29	650,57
22,39	22,53	12,32	576,12
-	0,09	0,77	1,09
474,77	212,75	15,38	423,46
-	-	-	-
-	-	-	1,34
-	0,03	-	-
101,46	246,77	175,95	809,00
71,81	37,11	43,65	73,55
22,71	326,40	115,02	108,00
6,01	20,92	16,93	9,71
0,89	1,00	0,58	0,90
207,02	560,47	372,26	428,40
-	92,79	31,79	55,11
2 218,46	2 947,26	2 291,69	4 072,62
409,90	1 285,46	756,18	1 484,67
18,48 %	43,62 %	33,00 %	36,45 %

BRUGGE

	ASSERONOMI 1970	BUDGET 1970	
Algemeen	6,42	9,56	
Algemene schuld	4,79	20,53	
Fondsen	-	-	
Belast. en retent.	0,03	-	
Verzekeringen	4,20	1,96	
Algemene administratie	329,13	359,44	
Priv. Patrimonium	2,84	0,02	
Algemene diensten	-	-	
Justitie-Politie	214,85	136,51	
Brandweer	39,55	30,61	
Verkeer-Wegen-Waterlopen	598,58	1 522,10	
Handel-Huishoud	19,48	56,77	
Landbouw	-	-	
Klonter- en lager onderw.	12,40	465,08	
Midd.Horn. en Techn. onderw.	-	-	
Kunstonderwijs	-	-	
Hoger onderwijs	-	-	
Volksontwikkel. en Kunst	170,54	76,62	
Bredienst	115,55	39,55	
Sociale Voorz. en onderst.	217,06	0,96	
Sociale Hulp	22,55	10,32	
Gezondheidszorg	0,51	-	
Openbare Hygiëne	261,24	479,69	
Huisvesting-Stedebouw	56,33	24,68	
TOTAAL	2 065,83	3 242,00	1
Beleidsuitgaven (7*posten)	843,78	631,82	
% v/d tot. uitg./inw.	40,83 %	19,49 %	32

	LISSEWEGE 1970	ST. ANDREAS 1970	ST. JERVIS 1970	ST. MICHAELS 1970	BRUGGE 1970	TOTAAL 1970	BRUGGE 1971	BRUGGE 1972	BRUGGE beg. '73
	3,31	0,12	0,01	0,54	0,26	0,29	0,27	0,71	0,39
	0,80	0,23	0,39	3,03	1,06	1,11	1,01	0,91	0,60
	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	0,00	0,52	0,03	0,01	0,00	0,06	0,00	0,01	0,01
	0,10	0,15	0,17	0,36	0,17	0,19	0,19	0,15	0,12
	22,79	10,86	15,09	9,12	10,11	10,94	12,99	12,49	11,90
	0,02	3,73	0,16	0,15	1,71	1,49	1,94	1,70	1,37
	-	-	0,10	-	-	0,01	0,01	-	-
	3,22	6,48	9,54	4,26	14,24	11,56	11,93	12,67	10,57
	1,61	1,50	1,73	1,02	4,65	3,49	3,17	3,31	2,94
	27,25	24,31	33,54	20,30	13,96	13,76	10,03	16,34	16,67
	1,01	0,76	0,54	14,15	3,36	3,87	3,83	3,36	6,94
	-	0,00	0,03	0,03	4,61	2,93	3,14	2,77	0,03
	21,40	7,22	0,67	10,40	1,59	3,55	4,17	4,33	4,37
	-	-	-	-	0,83	0,52	0,51	0,53	0,45
	-	-	-	0,03	4,90	3,12	3,26	3,18	2,80
	-	0,00	-	-	0,47	0,30	0,21	0,19	0,39
	4,57	8,37	7,68	19,86	16,68	14,67	17,02	18,71	21,27
	3,24	1,26	1,90	1,81	1,96	2,13	2,22	2,05	1,72
	1,03	11,07	5,02	2,65	0,06	2,45	0,29	0,20	0,15
	0,27	0,72	0,74	0,24	0,25	0,38	0,71	0,90	0,61
	0,05	0,03	0,03	0,02	5,38	3,43	3,39	3,02	2,93
	9,33	19,02	16,24	10,52	13,44	13,82	10,21	11,27	10,52
	-	3,15	1,39	0,36	0,32	0,93	1,52	1,10	2,70
	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	18,43 %	43,62 %	33,00 %	36,45 %	38,08 %	37,82 %	35,35 %	37,26 %	39,90 %

BRUGGE

	ASSEPROEX 1970	DUBBELE 1970	HOOGHELIJDE 1970
Algemeen	0,31	0,29	0,02
Algemene Schuld	0,23	0,63	2,75
Fondsen	-	-	-
Belast. en netwbb.	0,00	-	-
Verzekeringen	0,20	0,06	0,06
Algemene Administratie	15,93	11,09	14,89
Priv. Patrimonium	0,14	0,00	0,00
Algemene diensten	-	-	-
Justitie-Politie	10,40	4,20	8,31
Brandweer	1,91	1,19	1,53
Verkeer-Wegen-Waterlopen	23,43	46,65	9,72
Handel-Nijverheid	0,94	1,75	-
Landbouw	-	-	-
Klonten- en lager onderw.	0,60	14,35	30,43
Middel.Honn.en Techn. ond.	-	-	-
Kunstonderwijs	-	-	-
Hoger onderwijs	-	-	-
Volksontwikkl. en Kunst	0,26	2,36	1,44
Bredienst	5,59	1,22	4,79
Sociale Voorz. en onderst.	10,51	0,03	4,49
Sociale Hulp	1,09	0,32	0,23
Gezondheidszorg	0,02	-	0,00
Openbare Hygiëne	12,65	14,80	21,23
huisvesting -Stedebouw	2,74	1,06	-
TOTAAL	100,00	100,00	100,00
Beleidsuitgaven in %	40,83 %	19,49 %	32,23 %

Inkomsten en uitgaven per inwoner vóór en na de fusie. (1)

	Totaal eigen dienstjaar			Algemeen totaal		
	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	Pos. of neg. saldo	Vastgest. rechten	Vastgest. uitgaven	Pos. of neg. saldo
<u>1970</u>						
Assebroek	2.748,7	2.435,3	+ 313,4	4.082,4	3.400,7	+ 681,6
Brugge	1.335,0	1.650,2	- 315,2	3.158,8	3.025,8	+ 133,0
Dudzele	263,2	1.228,6	- 965,4	4.196,0	4.457,5	- 261,5
Koolkerke	5.315,8	10.438,3	- 5.122,5	5.603,7	10.751,1	- 5.147,4
Lissewege	-	471,1	- 471,1	664,1	471,2	+ 192,9
St. Andries	2.788,0	2.818,3	- 30,3	3.864,5	3.629,1	+ 235,4
St. Kruis	1.530,6	1.689,7	- 159,1	2.001,3	1.908,9	+ 92,4
St. Michiels	2.261,7	2.221,6	+ 40,1	9.132,2	8.742,1	+ 390,1
Gemiddelde	1.878,2	2.099,1	- 220,9	3.946,9	3.789,1	+ 157,8
<u>1971</u>						
Groot-Brugge	2.876,0	2.934,3	- 58,3	4.896,0	4.405,2	+ 490,8
<u>1972</u>						
Groot-Brugge	5.772,0	5.868,6	- 96,6	8.689,0	8.339,7	+ 349,3

(1) Gemeenterekeningen 1970-1971-1972, Stad Brugge.

Procentuele stijging van enkele funkties tussen 1971 en 1972

Funktie	1971	1972	% stijging
Algemene administratie	27.957.704	56.397.550	+ 102 %
Handel en nijverheid	5.068.445	110.000.000	+ 2.070 %
Kleuter en lager onderwijs	8.652.954	24.838.900	+ 184 %
Hoger onderwijs	1.114.612	17.000.000	+ 1.426 %
Volksontwikkeling en kunst	161.622.293	220.860.782	+ 30 %
Eredienst	8.210.490	25.146.143	+ 206 %
Gezondheidszorg	1.500.000	19.993.000	+ 1.232 %
Afvalwater	7.287.650	51.940.850	+ 612 %
Huisvesting en stedenbouw	7.198.802	49.147.814	+ 582 %

Voor 1971 totaliseerde Brugge in de buitengewone dienst een uitgave van 346.315.820 F (eigen dienstjaar). In 1972 bedroeg dit cijfer reeds 696.836.976 F, wat een procentuele stijging van 101 % betekent.

Bijlage 3

FINANCIELE GEGEVENS TER ONDERSTEUNING VAN
HET DOELEINDENONDERZOEK.

- A. KORTRIJK
- B. LEUVEN
- C. KESSEL-LO
- D. HERENT

FUNCTIES	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen	14,83	0,24	12,87	0,19	16,48	0,19	25,50	0,27
Algemene schuld	50,20	0,81	50,67	0,74	50,60	0,59	50,70	0,53
Fondsen								
Belastingen en retributies	0,37	0,01	0,41	0,01	0,58	0,01	0,59	0,01
Verzekeringen	44,03	0,71	49,81	0,73	56,07	0,65	65,17	0,68
Algemene administratie	553,10	8,91	584,83	8,54	726,04	8,44	815,30	8,56
Privaat patrimonium	137,98	2,22	153,59	2,31	188,11	2,19	221,89	2,33
Algemene diensten	71,71	1,16	71,83	1,05	114,72	1,33	112,92	1,19
Justitie-Politie	855,04	13,78	857,96	13,69	1.165,21	13,54	1.276,70	13,40
Brandweer	232,31	3,74	246,42	3,60	374,55	4,35	441,74	4,64
Verkeer-Wegen-Waterlopen	905,70	14,59	960,48	14,02	1.227,12	14,26	1.334,50	14,01
Handel-Nijverheid	358,18	5,77	355,24	5,18	390,48	4,54	504,56	5,30
Landbouw								
Kleuter- en lager onderwijs	100,74	1,62	106,75	1,56	134,82	1,57	139,65	1,47
Middelb., Norm., Techn., onderw.	228,74	3,69	261,45	3,82	308,63	3,59	350,38	3,68
Kunstonderwijs	316,05	5,09	366,63	5,35	471,86	5,48	499,15	5,24
Hoger onderwijs	5,77	0,09	5,83	0,08	583	0,07	5,84	0,06
Volksontwikkeling en kunst	830,44	13,38	919,07	13,41	1.266,56	14,72	1.341,08	14,08
Bredienst	117,09	1,89	128,10	1,87	155,14	1,80	147,98	1,55
Sociale voorzorg en onderstand	293,58	4,73	316,02	4,61	411,85	4,78	619,22	6,50
Sociale hulp	18,61	0,30	17,01	0,25	39,96	0,46	41,95	0,44
Gezondheidszorg	38,48	0,62	46,26	0,67	57,02	0,66	58,57	0,61
Hygiëne, voeding en water	153,20	2,47	185,71	2,71	192,15	2,23	206,45	2,17
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	255,92	4,12	317,03	4,63	380,20	4,52	525,16	5,51
Algemeen	90,88	1,46	102,37	1,49	199,92	2,32	188,18	1,98
Kluis, deuren en milieubediening	71,75	1,16	71,02	1,04	85,15	0,99	88,82	0,93
Huisvesting en stedenbouw	462,03	7,44	579,01	8,45	586,92	6,82	463,58	4,86
Algemeen totaal	6.206,60	100	6.851,37	100	8.605,97	100	9.525,58	100

FUNCTIES	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
ALgemeen	6,45	0,15	6,23	0,13	7,37	0,12	13,56	0,20
Algemene schuld	17,14	0,40	17,27	0,37	17,20	0,28	17,23	0,25
Fondsen								
Belastingen en retributies								
Verzekeringen	34,36	0,80	41,04	0,89	46,16	0,76	55,12	0,81
Algemene administratie	532,30	12,37	577,80	12,49	718,52	11,84	807,21	11,80
Privaat patrimonium	102,44	2,38	95,12	2,06	151,57	2,50	185,44	2,71
Algemene diensten	71,71	1,67	71,83	1,56	112,48	1,85	110,68	1,62
Justitie-Politie	835,62	19,42	918,77	19,86	1.146,22	18,89	1.253,33	18,33
Brandweer	158,15	3,68	154,19	3,36	285,65	4,71	324,58	4,75
Verkeer-Wagen-Waterlopen	821	19,08	954,84	18,47	1.044,97	17,22	1.141,01	16,68
Handel-Miliverheid	-138,63	-3,22	-167,67	-3,62	-142,82	-2,35	-31,94	-0,47
Landbouw								
Kleuter- en lager onderwijs	40,84	0,95	42,15	0,91	60,13	0,99	56,15	0,82
Middelb., Norm., Techn., onderw.	73,46	1,72	81,05	1,75	99,47	1,64	87,89	1,29
Kunstonderwijs	110,28	2,56	107,97	2,33	154,60	2,55	130,14	1,90
Hoger onderwijs	5,77	0,13	5,83	0,13	5,83	0,10	5,84	0,09
Volksontwikkeling en kunst	66,15	1,58	733,83	15,86	1.033,14	17,03	1.080,61	15,80
Eredienst	115,41	2,68	126,42	2,73	153,48	2,53	146,33	2,17
Sociale voorzorg en onderstand	293,58	6,82	316,02	6,83	411,85	6,79	616,97	9,02
Sociale hulp	18,51	0,43	17,01	0,37	39,96	0,66	41,95	0,61
Gezondheidszorg	13,86	0,32	13,90	0,30	17,07	0,28	19,17	0,28
Hygiëne, voeding en water	120,94	2,81	156,94	3,39	145,63	1,97	135,29	1,98
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	255,87	5,95	312,92	6,76	368,94	6,08	404,21	5,91
Afvalwater	88,01	2,05	99,09	2,14	151,25	2,49	141,26	2,07
Regenplanten en milieubeheering	31,21	0,73	21,91	0,47	25,27	0,42	28,66	0,42
Volksvesting en stedenbouw	27,75	0,64	22,86	0,49	39,19	0,65	67,97	0,99
Algemeen totaal	4.302,34	100	4.627,32	100	6.067,13	100	6.839,16	100

FUNCTIES	PERSONEEL		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen			0,67	0,06	0,02	0,00	15,78	0,53
Algemene schuld							50,76	1,68
Fondsen								
Belastingen en retributies					0,58	0,09		
Verzekeringen	21,53	0,57	34,54	3,06				
Algemene administratie	510,16	15,04	120,55	10,67	0,26	0,04	35,07	1,17
Privaat patrimonium	157,03	4,14	20,10	1,79			10,89	0,36
Algemene diensten	101,57	0,28	91,40	8,09			12,75	0,42
Justitie-Politie	1002,34	26,44	98,64	8,73	1,28	0,19	62,95	2,09
Brandweer	265,13	6,99	83,21	7,36			26,21	0,87
Verkeer-Wegen-Waterlopen	237,33	6,26	245,31	21,71			744,47	24,78
Handel-Wijverheid	7145	0,20	34,76	3,08	5,23	0,77	343,04	11,42
Landbouw								
Kleuter- en lager onderwijs	89,46	2,37	15,03	1,33	17,83	2,62	12,20	0,41
Middelb., Norm., Techn. onderw.	238,71	6,30	28,33	2,51	31,81	0,56	37,78	1,26
Kunstonderwijs	344,47	9,09	43,51	3,85	1,12	0,16	82,76	2,75
Hoger onderwijs					5,83	0,85		
Volksontwikkeling en kunst	479,02	12,64	209,43	18,54	107,42	15,77	470,69	15,66
Eredienst			10,37	0,92	82,17	12,06	162,60	5,08
Sociale voorziening en onderstand			4,26	0,38	407,89	59,84		
Sociale hulp			11,24	0,99	28,72	4,22		
Gezondheidszorg	13,26	0,35	1,91	0,17	1,97	0,28	39,95	1,33
Hygiëne, voeding en water	1,73	0,05	2,35	0,21			188,02	6,26
Opsmetting, reiniging, huisvuil	254,64	6,72	28,65	2,54	3,91	0,57	93	3,10
Openbare	36,47	0,96	18,62	1,65			144,83	4,82
Regenafvoeren en milieubescherming	41,25	1,09	26,69	2,36			17,22	0,57
Huisvesting en stedenbouw	19,48	0,51			13,46	1,98	553,99	18,44
Algemeen totaal	3.790,38	100	1.129,66	100	681,13	100	3.004,80	100
Procent van de totale uitgaven		44,04		13,13		7,91		34,92

8 KORTRUK - Registratie 1974

UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN VAN DE UITGAVEN VAN HET EIGEN DIENSTJAAR

Gauw
die

FUNCTIES	PERSONEEL		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen			0,61	0,07	0,02	0,00	24,80	0,80
Algemene schuld							50,76	1,63
Fondsen								
Belastingen en retributies					0,59	0,06		
Verzekeringen	24,72	0,55	40,45	4,08				
Algemene administratie	678,85	15,20	107,98	10,90	0,26	0,03	28,21	0,91
Privaat patrimonium	388,46	4,22	22,54	2,28			10,89	0,35
Algemene diensten	10,59	0,24	78,65	7,94			23,68	0,76
Justitie-Politie	1.138,94	25,50	71,87	7,25	1,27	0,13	64,63	2,08
Brandweer	343,25	7,64	69,10	5,97			39,39	1,27
Verkeer-Wegen-Waterlopen	242,00	6,54	204,91	20,68			837,59	26,97
Handel-Nijverheid	8,51	0,19	20,13	2,03	31,41	3,26	444,51	14,31
Landbouw								
Kleuter-en lager onderwijs	96,85	2,17	10,23	1,03	19,10	1,98	13,48	0,43
Middelb., Norm., Techn., onderw.	287,62	6,44	24,00	2,42	5,50	0,57	33,26	1,07
Kunstonderwijs	462,47	9,01	28,31	2,86	1,12	0,12	67,25	2,17
Hoger onderwijs					5,84	0,61		
Volksontwikkeling en kunst	571,46	12,80	136,37	13,76	122,53	12,72	510,71	16,46
Eredienst			6,07	0,61	83,46	8,66	58,45	1,88
Sociale voorzorg en onderstand			1,01	0,10	618,21	64,15		
Sociale hulp			5,65	0,57	36,30	3,77		
Gezondheidszorg	16,02	0,36	0,67	0,07	247	0,26	39,41	1,27
Hygiëne, voeding en water	1,43	0,04	2,36	0,24			202,16	6,51
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	285,61	6,40	143,45	14,48	4,08	0,42	92,02	2,96
Afschaffing	48,38	1,08	4,61	0,47			135,20	4,35
Regenafplaat en waterbescherm.	48,29	1,08	21,72	2,19			18,82	0,61
Huisvesting en stedenbouw	21,80	0,49			31,46	3,26	410,32	13,21
Algemeen totaal	4.465,75	100	990,75	100	963,62	100	3.105,47	100
Procent van de totale uitgaven		46,88		10,40		10,12		32,60

FUNCTIES	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen	219,34	2,33	203,78	2,01	196,57	1,65	196,46	1,52
Algemene schuld	148,09	1,57	149,62	1,47	154,05	1,29	148,21	1,14
Fondsen	—	—	—	—	—	—	—	—
Belastingen en retributies	0,09	0,00	0,34	0,00	0,32	0,00	0,32	0,00
Verzekeringen	29,22	0,31	31,41	0,31	39,10	0,33	48,75	0,38
Algemene administratie	1153,96	12,27	1.289,63	12,70	1.553,97	13,04	1.773,41	13,71
Privaat patrimonium	169,94	1,81	186,17	1,83	206,42	1,73	281,64	2,17
Algemene diensten	179,16	1,90	196,77	1,94	238,22	2,00	332,38	2,57
Justitie-Politie	1166,19	12,39	1.277,01	12,58	1.464,20	12,29	1.648,26	12,73
Brandweer	542,83	5,77	663,96	6,56	789,86	6,63	885,69	6,84
Verkeer-Wegen-Waterlopen	1570,25	16,69	1.747,56	17,21	2.258,47	18,95	2.315,12	17,88
Handel-Nijverheid	20,40	0,22	29,19	0,29	35,24	0,30	44,08	0,34
Landbouw	1,46	0,02	0,77	0,01	5,47	0,05	5,15	0,04
Kleuter- en lager onderwijs	390,39	4,15	480,78	4,73	478,76	4,02	75,05	0,58
Middelb., Norm., Techn., onderw.	392,29	4,17	256,46	2,53	1,95	0,02	1,61	0,01
Kunstonderwijs	344,73	3,66	404,03	3,98	497,17	4,17	505,66	3,91
Hoger onderwijs	—	—	—	—	—	—	—	—
Volksontwikkeling en kunst	1174,89	12,49	1.324,85	13,05	1.630,72	13,69	2.019,10	15,67
Eredienst	36,33	0,39	39,02	0,38	35,93	0,30	46,08	0,36
Sociale voorzorg en onderstand	811,66	8,63	795,30	7,83	653,84	5,49	703,52	5,43
Sociale hulp	31,25	0,33	35,64	0,35	111,87	0,94	61,64	0,48
Gezondheidszorg	47,31	0,50	46,42	0,46	45,59	0,38	82,03	0,63
Hygiëne, voeding en water	138,76	1,48	79,60	0,78	110,09	0,92	167,52	1,29
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	634,20	6,74	659,33	6,49	934,52	7,84	975,76	7,54
Afvalwater	13,51	0,14	16,67	0,16	44,44	0,37	56,46	0,44
Recreatieplaatsen en milieubescherming	143,17	1,52	151,42	1,49	184,76	1,55	203,65	1,57
Huisvesting en stedenbouw	49,28	0,52	87,35	0,86	244,29	2,05	353,65	2,77
Algemeen totaal	9.408,70	100	10.155,08	100	11.915,82	100	12.945,60	100

FUNCTIES	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen	200,00	2,90	186,86	2,55	180,49	2,08	177,17	1,85
Algemene schuld	132,99	1,93	135,07	1,84	141,42	1,63	138,59	1,42
Fondsen	—	—	—	—	—	—	—	—
Belastingen en retributies	—	—	—	—	—	—	—	—
Verzekeringen	14,81	0,21	14,76	0,07	17,87	0,21	8,23	0,09
Algemene administratie	1.129,14	16,39	1.264,66	17,27	1.505,78	17,33	1.729,55	18,10
Privaat patrimonium	47,34	0,69	71,62	0,98	93,82	1,08	161,80	1,69
Algemene diensten	89,32	1,30	92,23	1,26	116,22	1,34	211,96	2,22
Justitie-Politie	1.120,32	16,35	1.235,67	16,88	1.422,87	16,38	1.607,01	16,81
Brandweer	343,64	4,99	440,65	6,02	556,72	6,41	627,72	6,57
Verkeer-Wegen-Waterlopen	1.318,15	19,13	1.472,08	20,11	1.570,40	18,19	1.633,96	17,09
Handel-Nijverheid	-507,42	-7,36	-584,57	-7,98	-660,42	-7,60	-732,25	-7,66
Landbouw	-4,32	-0,06	-47,69	-0,65	-4,46	-0,05	4,79	0,05
Kleuter- en lager onderwijs	167,16	2,42	195,11	2,67	239,30	2,75	2,73	0,03
Middelb., Norm., Techn., onderw.	136,26	1,98	50,63	0,69	0,00	0,00	—	—
Kunstonderwijs	85,28	1,24	101,76	1,39	242,70	2,79	189,26	1,98
Hoger onderwijs	—	—	—	—	—	—	—	—
Volksontwikkeling en kunst	917,68	13,32	1.031,59	14,09	1.342,63	15,36	1.638,62	17,14
Eredienst	33,09	0,48	35,12	0,48	32,05	0,37	42,19	0,44
Sociale voorzorg en onderstand	819,66	11,78	795,30	10,86	653,84	7,53	703,52	7,36
Sociale hulp	22,32	0,32	26,74	0,37	59,45	0,68	52,46	0,55
Gezondheidszorg	0,13	0,00	0,48	0,01	0,32	0,00	0,32	0,00
Hygiëne, voeding en water	108,89	1,58	48,32	0,66	75,24	0,87	133,12	1,39
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	577,70	8,38	606,78	8,24	805,83	9,28	895,37	9,37
Hygiëne	137,51	0,14	16,67	0,16	44,44	0,37	56,46	0,44
Reinigungsplaatzen en milieubescherming	143,17	1,52	151,42	1,49	184,76	1,55	203,05	1,57
Huisvesting en stedenbouw	26,98	0,39	62,54	0,85	152,98	1,76	164,63	1,72
Algemeen totaal	6.889,85	100	7.321,29	100	8.687,07	100	9.558,63	100

FUNCTIES	PERSONEEL		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD		INTERNE VERRICHTINGEN	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen			0,32	0,03			196,25	7,01		
Algemene schuld							154,05	5,50		
Fondsen										
Belastingen en retributies					0,32	0,05				
Verzekeringen	13,20	0,19	25,90	2,01						
Algemene administratie	1.292,49	18,45	140,75	10,90	3,44	0,48	68,97	2,46	48,32	44,29
Privaat patrimonium	158,38	2,26	19,34	1,50			26,29	0,94	2,41	2,21
Algemene diensten	118,99	1,70	68,72	5,33			47,13	1,68	3,38	3,10
Justitie-Politie	1.378,72	19,68	49,09	3,80	0,16	0,02	31,08	1,11	5,15	4,72
Brandweer	676,01	9,65	53,10	4,11			55,12	1,97	5,63	5,16
Verkeer-Wagen-Waterlopen	766,91	10,95	126,40	9,79			1.361,94	48,65	3,22	2,95
Handel-Nijverheid	10,11	0,14	14,25	1,10	2,80	0,39	7,63	0,27	0,45	0,41
Landbouw			5,47	0,42						
Kleuter- en lager onderwijs	371,17	5,30	88,47	6,85			13,49	0,48	5,63	5,16
Middelb., Norm., Techn., onderw.							1,95	0,07		
Kunstonderwijs	378,28	5,40	37,00	2,87			73,85	2,64	8,04	7,37
Hoger onderwijs										
Volksontwikkeling en kunst	1.021,24	14,58	375,74	29,11	41,34	5,81	178,89	6,39	13,51	12,38
Eredienst			8,84	0,69	4,10	0,58	22,99	0,82		
Sociale voorzorg en onderstand			1,18	0,09	652,66	91,77				
Sociale hulp			17,34	1,34	6,02	0,85	88,35	3,16	0,16	0,15
Gezondheidszorg					0,32	0,05	45,27	1,62		
Hygiëne, voeding en water			3,92	0,30			106,17	3,79		
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	629,89	8,99	234,86	18,20			61,73	2,21	8,04	7,38
Afvalwater			15,63	0,44			35,60	1,27	3,22	2,95
Begraafplaatsen en milieubescherming	159,20	2,27	13,35	1,03			10,28	6,37	1,93	1,77
Huisvesting en stedenbouw	30,57	0,44	1,13	0,09			212,59	7,59		
Algemeen totaal	7.005,16	100	1.290,80	100	711,16	100	2.799,62	100	109,09	100
Procent van de totale uitgaven		58,79		10,83		5,97		23,49		0,92

FUNCTIES	PERSONEEL		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD		INTERNE VERRICHTINGEN	
	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %	Per I.	In %
Algemeen			0,32	0,02			196,14	6,83		
Algemene schuld							148,21	5,16		
Fondsen										
Belastingen en retributies					0,33	0,04				
Verzekeringen	15,46	0,20	33,28	2,20						
Algemene administratie	1.476,62	19,25	205,76	13,57	3,44	0,44	39,29	1,37	48,30	44,18
Privaat patrimonium	229,03	2,99	24,28	1,60			25,92	0,90	2,40	2,19
Algemene diensten	198,39	2,59	73,83	4,87			56,78	1,98	3,38	3,09
Justitie-Politie	1.540,90	20,09	64,82	4,28	0,16	0,02	34,34	1,20	8,04	7,35
Brandweer	769,04	10,02	64,37	4,25			46,66	1,62	5,63	5,15
Verkeer-Wegen-Waterlopen	851	11,09	148,10	9,77			1.311,20	45,65	4,82	4,41
Handel-Nijverheid	11,77	0,15	18,10	1,19	1,61	0,21	12,15	0,42	0,45	0,41
Landbouw			5,14	0,34						
Kleuter- en lager onderwijs	62,80	0,82	0,80	0,05			11,45	0,40		
Middelb., Norm. Techn., onderw.							1,61	0,06		
Kunstonderwijs	419,20	5,46	60,45	3,99			19,58	0,68	6,43	5,88
Hoger onderwijs										
Volksontwikkeling en kunst	1.215,53	15,85	521,83	34,42	36,01	4,63	239,16	8,33	16,56	15,14
Eredienst			9,00	0,59			28,02	0,98		
Sociale voerzorg en onderstand			0,23	0,01	703,30	90,51				
Sociale hulp			17,27	1,14	9,07	1,17	24,53	0,85	0,16	0,15
Gezondheidszorg					19,68	2,53	81,70	2,85		
Hygiëne, voeding en water			4,57	0,30	0,32	0,04	162,96	5,67		
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	670,29	8,74	238,59	15,74			58,84	2,05	8,04	7,35
Afvalwater			9,97	0,66			43,28	1,51	3,22	2,94
Begraafplaatsen en milieubescherming	176,72	2,30	14,24	0,94			10,16	0,35	1,93	1,76
Huisvesting en stedenbouw	34,28	0,45	1,13	0,07	3,22	0,41	320,03	11,14		
Algemeen totaal	7.671,03	100	1.516,08	100	777,12	100	2.872,01	100	109,36	100
Procent van de totale uitgaven		59,26		11,71		6,00		22,19		0,84

LEUVEN Grondbeleid voor woningbouw - Investeringsuitgaven

Perioden	Investeringsen te dragen door			Totaal	Procent van deze investeringsen in het totaal van de investeringsen
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	-	-	-	-	-
1965-1970	300.000	-	-	300.000	0,14
1971-1973	1.534.000	-	-	1.534.000	
	22.000.000	-	-	22.000.000	
	3.625.000	-	-	3.625.000	
	-	-	38.207.000	38.207.000	
Totaal	27.159.000	-	38.207.000	65.366.000	21,23
1974 Nog op te nemen leningen	5.000.000	-	12.000.000	17.000.000	18,03
Totaal 1971-1974	32.159.000	-	50.207.000	70.366.000	17,50
Algemeen totaal	32.459.000	-	50.207.000	70.666.000	9,85

aankoop van grond
Diestsestraat

aankoop eigendom
ter verwezenlijking
van St. Gertrudiswijk

aankoop grond
Tiensestraat

aankoop grond voor
urbanisatieverkave-
lingen

aankoop van grond
door de Regie

aankoop van grond

LEUVEN Investerings Milieubeleid

Perioden	Investerings te dragen door		Totaal	Procent van de investerings voor milieu in het totaal van de investerings
	Gemeente	Staat		
1959-1964	-	-	-	-
1965-1970	1.700.000	-	1.700.000	0,31
1971-1973	1.893.000	-	1.893.000	0,61
1974 nog op te nemen lenings	1.250.000	-	1.250.000	1,33
1971-1974	3.143.000	-	3.143.000	0,78
Algemeen totaal	4.843.000	-	4.843.000	0,68

werken aan de kruidtuin

werken kruidtuin,
stadspark, enz.

herstellingswerken aan
de kruidtuin en aankoop
materiaal

LEUVEN

uitgaven : gewone dienst

MILIEUBELEID

	uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971	1972	1973	1974	1973	1974	1973	1974
PERSONEEL	9.497.631	10.750.621	12.660.942	14.124.000				
WERKINGSKOSTEN	831.577	854.868	886.000	1.206.000				
OVERDRACHTEN	—	—	—	—				
SCHULD	255.226	316.320	334.820	460.000				
INTERNE VERRICHT.	55.181	61.662	65.000	65.000				
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	10.639.615	11.983.471	14.006.762	15.855.000				
TOTAAL NETTO UITGAVEN	10.639.615	11.983.471	14.006.762	15.855.000				
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
Bruto uitgaven	340,21	3,62	385,53	3,80	450,62	3,78	509,81	3,94
Netto uitgaven	340,21	4,94	385,53	5,27	450,62	5,19	509,81	5,33

LEUVEN Investerings Sportbeleid

Periode	Investerings te dragen door		Totaal	Procent van de investeringen voor sport in het totaal van de investeringen
	Gemeente	Staat		
1959-1964	1.000.000	-	1.000.000	
	1.260.000	-	1.260.000	
Totaal	2.260.000	-	2.260.000	2,16
1965-1970	3.418.000	4.410.000	7.828.000	3,72
1970-1973	2.734.000	-	2.734.000	
	6.606.000	-	6.606.000	
	411.000	-	411.000	
	314.000	-	314.000	
Totaal	10.346.000	-	10.346.000	3,36
1974 nog op te nemen leningen	6.500.000	-	6.500.000	
	700.000	-	700.000	
Totaal	7.200.000	-	7.200.000	7,64
Totaal 1971-1974	17.546.000	-	17.546.000	4,36
Algemeen totaal	23.224.000	4.410.000	27.634.000	3,85

uitrusting sportcentrum
uitrusting zwembassin

verwezenlijking van de 3° faze van het sportcentrum

verwezenlijking van de 3° faze + uitrusting van het sportcentrum

ombouwen van de gewezen rijschool tot sportzaal

vergroten rolschaatspiste op het spel- en sportterrein "De Bruul".

uitrusting zwembassin

uitrusting sportcentrum
werken zwembassin

LEUVEN

Uitgaven : gewone dienst

SPORTBELEID

	Uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974	
PERSONEEL	5.717.212		6.333.029		7.694.240		9.191.000	
WERKINGSKOSTEN	1.827.083		1.626.967		3.053.000		4.853.000	
OVERDRACHTEN	171.750		191.000		275.000		500.000	
SCHULD	3.284.107		3.509.8125		4.356.518		4.901.000	
INTERNE VERRICHT.	—		—		—		—	
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	11.100.434		11.732.617		15.498.758		19.585.000	
TOTAAL NETTO UITGAVEN	7.604.670		8.388.035		11.670.552		15.616.000	
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
Bruto uitgaven	354,93	3,77	379,07	3,73	498,62	4,18	629,74	4,86
Netto uitgaven	243,16	3,53	269,85	3,69	375,46	4,32	502,12	5,25

LEUVEN Investerings Kultuurbelaid

Periode	Investerings te dragen door		Totaal	Procent van de investerings voor kultuur in het totaal van de investerings	
	Gemeente	Staat			
1959-1964	800.000	-	800.000	0,93	werken St. Pieters kerk
1965-1970	813.000	-	813.000		aanpassingswerken aan het museum Vanderkelen-Mertens
	815.000	-	815.000		uitrusting stadsschouwburg
	186.000	717.000	1.003.000		werken O.L.Vrouw ten Predikheren
	416.000	-	416.000		werken St.Gertrudis kerk
	3.000.000	-	3.000.000		restauratiewerken aan St.Kwintenskerk
	710.000	-	710.000		herstel St. Pieterskerk
Totaal	5.940.000	717.000	6.757.000	3,98	
1971-1973	1.081.000	-	1.081.000		aanpassingswerken aan het museum Vanderkelen-Mertens
	270.000	993.000	1.263.000		werken St.Pieterskerk
	728.000	-	728.000		restauratie "Oude Kartuizerij"
	843.000	-	843.000		restauratie St.Kwintenskerk
	1.309.000	-	1.309.000		restauratie St.Jacobskerk
	423.000	-	423.000		uitbreidingswerken stadsbibliotheek
	1.000.000	-	1.000.000		aankoop kloosterpand Gasthuiszusters met het oog op de vestiging van een cultureel centrum
	1.650.000	-	1.650.000		verbouwing van de stadshuiskelders
	994.000	-	994.000		overige investerings
Totaal	8.298.000	993.000	9.291.000	4,08	
1974 nog op te nemen leningen	1.500.000	-	1.500.000		uitbreiding stedelijke bibliotheek
	10.000.000	-	10.000.000		stedelijke stichting voor monumentenzorg
	300.000	-	300.000		restauratie "Oude Kartuizerij"
	300.000	-	300.000		restauratie gebouw Mechelsestraat
Totaal	12.100.000	-	12.100.000	12,83	
Totaal 1971-1974	20.398.000	993.000	21.391.000	5,32	
Algemeen totaal	27.138.000	1.810.000	28.948.000	4,03	

LEUVEN

Uitgaven : gewone dienst

KULTUURBELEID

	uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971	1972	1973	1974	1973	1974	1973	1974
PERSONEEL	8.804.603	9.973.037	11.357.876	14.488.000				
WERKINGSKOSTEN	5.256.412	6.225.203	7.490.000	9.770.000				
OVERDRACHTEN	231.000	312.470	605.000	505.000				
SCHULD	267.918	349.641	781.000	1.955.000				
INTERNE VERRICHT.	184.251	238.663	235.000	260.000				
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	14.744.184	17.099.014	20.499.852	26.978.000				
TOTAAL NETTO UITGAVEN	10.196.027	12.393.336	15.124.852	20.158.000				
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
Bruto uitgaven	471,45	5,01	550,11	5,42	659,52	5,53	867,46	6,70
Netto uitgaven	326,02	4,73	358,72	5,45	486,60	5,60	648,17	6,78

LEUVEN Investerings Jeugdbelid

Perioden	Investerings te dragen door		Totaal	Procent van de investerings voor jeugd in het totaal van de investerings
	Gemeente	Staat		
1959-1964	-	-	-	-
1965-1970	-	-	-	-
1971-1973	-	-	-	-
1974 nog op te nemen lenings	1.000.000	-	1.000.000	1,06
1971-1974	1.000.000	-	1.000.000	0,25
Algemeen totaal	1.000.000	-	1.000.000	0,14

aanleg kwartier-
speelpleinen

LEUVEN

uitgaven : gewone dienst

JEUGDBELEID

	uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974	
PERSONEEL	—		—		—		—	
WERKINGSKOSTEN	—		77.874		250.000		250.000	
OVERDRACHTEN	141.057		155.767		300.000		150.000	
SCHULD	28.367		27.661		27.241		122.000	
INTERNE VERRICHT.	—		—		—		50.000	
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	169.424		261.302		577.241		572.000	
TOTAAL NETTO UITGAVEN	169.424		246.000		577.241		572.000	
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in ‰	per inw.	in ‰	per inw.	in ‰	per inw.	in ‰
Bruto uitgaven	5,42	0,06	8,41	0,08	18,57	0,16	18,39	0,14
Netto uitgaven	5,42	0,08	7,91	0,11	18,57	0,21	18,39	0,19

LEUVEN Investerings voor Verkeer, Wegen, Waterlopen en Riolerings

Perioden	Investerings te dragen door			Totaal	% van deze investerings in het totaal van de investerings
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	71.222.000	2.022.000	3.500.000	76.744.000	73,34
1965-1970	133.357.490	6.366.000	10.000.000	149.723.490	71,08
1971-1973	144.648.000	16.165.000	-	160.813.000	52,24
1974 nog op te nemen lenings	40.800.000	5.200.000	-	46.000.000	48,78
Totaal 1971-1974	185.448.000	21.365.000	-	206.813.000	51,43
Algemeen totaal	390.027.490	29.753.000	13.500.000	433.280.490	60,39

GEMEENTE KESSEL-LO : UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN VAN DE UITGAVEN VAN HET EIGEN DIENSTJAAR : GEWONE DIENST.

FUNCTIES	WERKELIJK VASTGESTELDE UITGAVEN.				BEGROTINGSUITGAVEN.			
	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen	I,48	0,06	0,44	0,02	0,84	0,02	0,84	0,02
Algemene schuld	II,97	0,47	II,82	0,43	II,82	0,29	II,76	0,26
Fondsen	-	-	-	-	-	-	-	-
Belastingen en retributies	0,49	0,02	0,48	0,02	0,42	0,01	0,84	0,02
Verzekeringen	II,34	0,47	15,42	0,56	17,86	0,45	18,61	0,41
Algemene administratie	41,15	14,88	417,65	15,07	521,91	13,05	631,57	13,84
Privaat patrimonium	53,90	2,13	64,03	2,31	85,26	2,13	117,57	2,58
Algemene diensten	-	-	-	-	-	-	-	-
Justitie-Politie	271,64	10,61	330,56	11,93	387,33	9,68	474,44	10,40
Brandweer	42,75	1,67	42,22	1,52	47,50	1,19	54,62	1,20
Verkeer-Wegen-Waterlopen	640,39	25,24	754,34	27,25	1081,63	27,04	1100,10	24,11
Handel-Miljverheid	50,34	1,97	27,79	1,00	146,41	3,66	143,48	3,15
Landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
Meuter-en lager onderwijs	178,41	6,97	56,65	2,04	51,94	1,30	53,27	1,17
Middelb..Norm.. Techn.. onderw.	-	-	-	-	-	-	-	-
Kunsonderwijs	13,48	0,53	3,34	0,12	2,77	0,07	4,80	0,10
Hoger onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
Volksontwikkeling en kunst	239,33	9,34	270,77	9,77	670,41	16,76	804,93	17,64
Eradienst	21,93	0,86	37,15	1,34	34,04	0,85	74,56	1,63
Sociale voorzorg en onderstand	207,58	10,45	240,13	8,67	332,38	8,31	337,12	7,39
Sociale hulp	18,77	0,73	26,47	1,03	37,16	0,93	64,58	1,42
Gezondheidszorg	55,22	2,16	65,44	2,36	81,91	2,05	98,31	2,15
Hygiëne, voeding en water	57,51	2,24	61,75	2,23	62,64	1,56	74,06	1,62
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	142,04	5,54	223,29	8,06	228,45	5,71	265,02	5,81
AFVALWATER	42,65	1,66	45,24	1,63	89,66	2,24	92,65	2,03
BEGRAAFPLAATSEN EN MILIEUBESCHER.	38,31	1,49	31,08	1,12	48,23	1,20	51,44	1,13
Huisvesting en stedenbouw	13,92	0,54	41,99	1,52	59,86	1,50	87,63	1,92
Algemeen totaal	2561,24	100,00	2770,56	100,00	4000,43	100,00	4562,20	100,00

NETTO
GEMEENTE KESSEL-LO : UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN VAN DE UITGAVEN VAN HET EIGEN DIENSTJAAR : GEWONE DIENST.

FUNCTIES	WERKELIJK VASTGESTELDE UITGAVEN				BEGROTINGSUITGAVEN.			
	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen	- 51,94	- 2,58	- 45,01	- 2,01	- 39,27	- 1,26	- 28,57	- 0,76
Algemene schuld	10,92	0,54	10,79	0,48	10,79	0,35	10,73	0,28
Fondsen	-	-	-	-	-	-	-	-
Belastingen en retributies	-	-	-	-	-	-	-	-
Verzekeringen	4,98	0,25	7,31	0,33	13,64	0,44	10,21	0,27
Algemene administratie	363,38	18,08	410,19	18,26	515,27	16,53	625,18	16,57
Privaat patrimonium	50,43	2,51	60,61	2,71	82,35	2,64	113,36	3,00
Algemene diensten	-	-	-	-	-	-	-	-
Justitie-Politie	271,68	13,52	330,56	14,79	367,33	12,42	474,44	12,57
Brandweer	42,75	2,13	42,22	1,89	47,50	1,52	54,62	1,45
Verkeer-Wegen-Waterlopen	561,93	27,96	669,02	29,93	870,10	27,91	959,60	25,43
Handel-Nijverheid	- 84,95	- 4,23	- 119,08	- 5,32	- 62,65	- 2,01	- 38,53	- 1,02
Landbouw	- 0,38	- 0,02	- 1,53	- 0,07	- 1,28	- 0,04	- 1,27	- 0,03
Kleuter-en lager onderwijs	86,07	4,28	56,65	2,53	39,37	1,26	38,16	1,01
Middelb., Norm., Techn., onderw.	-	-	-	-	-	-	-	-
Kunstonderwijs	2,68	0,13	3,31	0,15	2,69	0,09	4,71	0,13
Hoger onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
Volksontwikkeling en kunst	197,11	9,81	225,15	10,07	464,59	14,90	583,45	15,46
Eredienst	15,20	0,76	19,58	0,88	16,64	0,53	58,49	1,55
Sociale voorzorg en onderstand	243,87	12,14	213,50	9,55	305,72	9,81	310,15	8,22
Sociale hulp	18,77	0,93	28,47	1,27	37,16	1,19	64,58	1,71
Gezondheidszorg	28,51	1,42	30,03	1,34	48,89	1,57	65,45	1,73
Hygiëne, voeding en water	46,49	2,31	- 7,54	- 0,34	- 2,47	- 0,08	13,83	0,37
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	121,59	6,05	203,52	9,10	207,33	6,65	248,21	6,58
AFVALWATER	39,30	1,96	42,25	1,89	82,47	2,64	89,14	2,36
BEGRAAFPLAATSEN EN MILIEU.BESCHER.	29,12	1,45	15,48	0,69	30,96	0,99	34,25	0,91
Huisvesting en stedenbouw	12,10	0,60	40,09	1,79	55,77	1,79	83,57	2,21
Algemeen totaal	2009,61	100,00	2235,57	100,00	3117,84	100,00	3773,76	100,00

GEMEENTE KESSEL-LO.

BEGROTING 1973.

UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN: GEWONE DIENST.

FUNCTIES	PERSONEEL.		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD.	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen			0,84	0,19				
Algemene schuld							11,82	0,70
Fondsen								
Belastingen en retributies					0,42	0,09		
Verzekeringen	8,36	0,59	9,50	2,11				
Algemene administratie	407,50	28,67	110,45	24,53			3,96	0,24
Privaat patrimonium	74,69	5,32	5,91	1,31			4,46	0,27
Algemene diensten	-	-	-	-			-	-
Justitie-Politie	353,64	25,57	25,02	5,56			2,67	0,16
Brandweer	-	-	5,28	1,17	42,22	9,14	-	-
Verkeer-Wegen-Waterlopen	232,89	16,56	133,74	29,70	0,08	0,02	714,91	42,51
Handel-Wijverheid	-	-	2,74	0,61	2,53	0,55	141,13	8,39
Landbouw	-	-	-	-				
Kleuter-en lager onderwijs	2,82	0,20	1,66	1,92			40,46	2,41
Middelb. Norm. Techn., onderw.	-	-	-	-				
Kunstonderwijs	1,51	0,11	1,27	0,28				
Hoger onderwijs	-	-	-	-				
Volksontwikkeling en kunst	162,57	10,13	54,83	12,18	59,03	12,78	413,99	24,62
Eredienst	-	-	10,13	2,25	2,96	0,64	20,95	1,25
Sociale voorzorg en onderstand	-	-	8,35	1,99	301,41	65,27	22,02	1,31
Sociale hulp	-	-	4,01	0,89	33,15	7,18	-	-
Gezondheidszorg	56,41	4,01	19,87	4,41	2,87	0,62	2,76	0,16
Hygiëne, voeding en water	-	-	-	-			62,64	3,72
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	97,41	6,90	34,20	7,59	0,21	0,05	96,92	5,76
AFVALWATER.	-	-	10,85	2,41	-	-	78,81	4,69
BEGRAAFPLAATSEN EN MILIEUBEHOUDE.	23,05	1,64	1,39	0,31	1,27	0,28	22,52	1,34
Huisvesting en stedenbouw	-	-	2,69	0,60	15,62	3,38	41,55	2,47
Algemeen totaal	1406,76	100	450,33	100	461,77	100	1681,57	100
PROCENT V.D. TOTALE UITGAVEN.		35,47		11,26	463,07	11,54		42,03

GEMEENTE KESSEL-LO
BEGROTING 1974

UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN : GEWONE DIENST.

FUNCTIES	PERSONEEL		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD.	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen			0,14	0,14				
Algemene schuld			-				11,76	0,67
Voorz.			-					
Belastingen en retributies			-		0,84	0,16		
Verscherminzen	8,33	0,51	10,09	1,03	-	-		
Algemene administratie	493,65	29,51	130,11	11,74	1,68	0,32	3,84	0,22
Privépatrimonium	105,21	6,27	7,38	1,33	-	-	4,38	0,25
Algemene diensten	-	-	-	-	-	-	-	-
Justitie-Politie	448,52	26,71	23,68	2,36	-	-	2,24	0,13
Brandweer	-	-	4,20	0,70	50,42	3,57	-	-
Verkoop-Magen-Waterlonen	253,46	15,10	170,45	14,91	0,08	0,02	667,11	37,94
Handel-Lieverheid	-	-	8,82	1,47	2,52	0,48	132,14	7,52
Landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleuter- en lager onderwijs	3,49	0,21	10,03	1,78	-	-	39,15	2,23
Middelb., Norm., Techn., onderw.	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoëronderwijs	2,80	0,16	2,10	0,35	-	-	-	-
Hoër onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
Volksontwikkeling en kunst	155,23	9,25	68,69	11,38	92,27	17,52	489,34	27,83
Eradienst	-	-	54,20	9,06	0,84	0,16	19,52	1,11
Sociale voorzorg en ondersteund	-	-	8,40	1,40	387,31	58,33	21,51	1,22
Sociale hulp	-	-	3,15	0,53	61,43	11,66	-	-
Gezondheidszorg	73,43	4,37	19,35	3,23	2,86	0,54	2,67	0,15
Hygiëne, voeding en water	-	-	-	-	-	-	74,06	4,21
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	186,63	11,25	47,48	7,93	0,21	0,04	110,70	6,30
AFVALWATER	-	-	10,80	1,80	-	-	81,85	4,66
STRAAT-PLANTEN EN MIJNBEREINIG.	25,77	1,53	6,43	1,07	1,26	0,24	17,97	1,02
Waarvesting en stadsbouw	-	-	2,67	0,45	5,04	0,96	79,92	4,54
Algemeen totaal	1678,34	100	598,47	100	526,66	100	1758,16	100
PROCENT V.H. TOTAAL.		36,20		13,12		11,54		38,54

KESSEL-LO Investerings Milieubeloid

Periode	Investerings te dragen door			Totaal	In procent van de totale investerings
	Gemeente	Staat	Borden		
1959-1964		Nihil			
1965-1970	-	3.443.000	-	3.443.000	
Totaal	-	3.443.000	-	3.443.000	4,09
1971-1973	2.800.000	2.500.000	-	5.300.000	
Totaal	2.800.000	2.500.000	-	5.300.000	4,02
Log op te nemen	8.000.000	-	-	8.000.000	
lenings 1974	6.500.000	-	-	6.500.000	
	3.000.000	-	-	3.000.000	
	2.500.000	-	-	2.500.000	
	1.300.000	-	-	1.300.000	
Totaal	21.300.000	-	-	21.300.000	
Totaal 1971- 1974	24.100.000	2.500.000	-	26.600.000	
Algemeen totaal	24.100.000	5.943.000	-	30.043.000	

Aankoop Kesselberg

Aankoop openbaar park SAM

Aankoop gronden park
Michotte

Aankoop gronden speel-
pleinen: voetbalveld
platte-lo

Aankoop gronden voor
speelplein: Koetsweg

Aankoop domein Heiberg
Onteigening Kesselberg

KESSEL - Lo

UITGAVEN : GEWONE DIENST.

UITGAVEN VOOR	MILIEUBELEID : UITGAVEN IN ABSOLUTE CIJFERS.							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974 (1)	
PERSONEEL	1 3 9 8 7 3 6		1 5 7 8 8 6 8		2 8 0 3 2 0 0		2 7 9 3 6 0 0	
WERKINGSKOSTEN	3 6 4 7 1 5		4 4 9 4 2 7		3 9 5 0 0 0		9 3 5 0 0 0	
OVERDRACHTEN	-		-		-		-	
SCHULD	-		4 7 0 5 5 7		1 5 5 0 2 1 7		2 4 3 9 8 1 6	
TOTAAL : BRUTO UITGAVEN	1 7 6 3 4 5 1		2 4 9 8 8 5 2		4 7 4 8 4 1 7		6 1 6 8 4 1 6	
TOTAAL : NETTO UITGAVEN	1 7 6 3 4 5 1		2 1 8 3 0 6 9		4 1 4 3 8 2 5		5 7 1 2 1 1 0	
MILIEUBELEID : UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN V.D. TOTALE UITGAVEN.								
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
BRUTO UITGAVEN	7 5,3 9	3,9 4	105,5 1	3,8 0	200,4 9	5,0 1	2 5 9,1 8	5,6 8
NETTO UITGAVEN	7 5,3 9	3,7 5	92,1 7	4,1 2	174,9 6	5,6 1	2 4 0,0 0	6,3 6

(1) Aantal inwoners 1974 : BRON BEGROTING 1974 : 23.800.

De delingen voor 1974 werden dan ook, wat het dienstjaar 1974 betreft met dit cijfer geschat cijfer uitgesend.

KESSEL-LO Investerings Sportbeleid

Periode	Investerings te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringen	
	Gemeente	Staat	Darden			
1959-1964	1.003.000	1.385.000	-	2.388.000		Afwerking: infrastructuur openluchtcentrum
	462.000	-	-	462.000		Aankoop + onteigening van gronden
Totaal	1.465.000	1.385.000	-	2.850.000	18,00	
1965-1970	333.000	102.000	-	435.000		Aanleg tennisveld: openluchtcentrum
	135.000	177.000	-	312.000		Verlichting oefenveld: openluchtcentrum
Totaal	468.000	279.000	-	747.000	0,89	
1971-1973	23.562.000	33.382.000	-	56.944.000		Oprichting zwembad en sporthal: ruwbouw
	828.000	-	-	828.000		Bouwen woonhuis: sportpaviljoen
	445.000	-	-	445.000		Studiekosten sport- en recreatieve uitrusting
Totaal	24.835.000	33.382.000	-	58.217.000	44,17	
Nog op te nemen leningen	2.460.000	1.740.000	-	4.200.000		Looppiste: atletiekuitrusting
1974	3.000.000	-	-	3.000.000		zwembad
	760.000	240.000	-	1.000.000		Aanleg tennisterreinen
Totaal	6.220.000	1.980.000	-	8.200.000	10,49	
Totaal 1971-1974	31.055.000	35.362.000	-	66.417.000	31,63	
Algemeen totaal	32.938.000	37.026.000	-	70.014.000	22,58	

KESSEL - LO

UITGAVEN : GEWONE DIENST :

UITGAVEN VOOR	SPORTGELEID : UITGAVEN IN ABSOLUTE Cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974	
PERSONEEL	2 2 3 4 0 8		1 8 2 7 5 5		3 1 0 4 0 0		3 4 2 3 0 0	
WERKINGS KOSTEN	5 1 7 9 2 3		5 4 2 2 4 8		6 8 4 0 0 0		2 6 3 0 0 0	
OVERDRACHTEN	1 5 0 0 0 0		2 9 7 2 5 7		3 7 0 0 0 0		3 7 0 0 0 0	
SCHULD	1 3 8 3 4 4 5		1 3 7 7 2 2 1		1 0 0 1 8 1 6 2		7 6 8 1 0 9 3	
TOTAAL : BRUTO UITGAVEN	8 2 7 5 0 8 2		2 3 9 9 4 9 1		1 1 3 8 2 5 6 2		8 6 5 6 3 9 3	
TOTAAL : NETTO UITGAVEN	1 3 6 1 7 2 2		2 0 3 6 3 5 3		8 0 4 9 5 3 9		5 6 9 1 9 8 9	
SPORTGELEID : UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN V.D. TOTALE UITGAVEN								
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
BRUTO UITGAVEN	3 7,2 7	3,8 0	1 0 1,3 1	3,6 6	4 8 0,6 0	12,0 1	3 6 3,7 1	7,9 7
NETTO UITGAVEN	2 3,8 7	4,1 7	2 5,7 2	3,2 5	3 2 9,8 7	10,9 0	2 3 9,1 6	6,3 4

KUSSEL-10 Investeringsen Kultuurbeloid

Periode	Investeringsen te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringsen
	Gemeente	Staat	Burden		
1959-1964		NIHIL			
1965-1970					
1971-1973	2.466.000	3.534.000	-	6.000.000	
	1.470.000	-	-	1.470.000	
Totaal	3.936.000	3.534.000	-	7.470.000	5,67
Nog op te nemen leningsen 1974		6.500.000	-	6.500.000	
	1.000.000	1.500.000	-	2.500.000	
Totaal	1.000.000	3.000.000	-	9.000.000	11,51
Totaal 1971- 1974	4.936.000	11.534.000	-	16.470.000	
Algemeen totaal 1971-1974	4.936.000	11.534.000	-	16.470.000	

Aankoop gebouw cultureel
centrum: SAM
Restauratiewerken:
Abdijhoeve

Aankoop gebouw en tuin:
Heiberg
Aanpassingswerken, cultu-
reel centrum: SAM

KESSEL-LO

UITGAVEN : GEWONE DIENST.

UITGAVEN VOOR:	KULTUURBELEID : UITGAVEN IN ABSOLUTE Cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974	
PERSONEEL	2	27319	2	54567	2	97900	3	22500
WERKINGSKOSTEN	2	62932	2	92078	5	28500	3	32500
OVERDRACHTEN	4	63274	6	05300	4	18000	1	116000
SCHULD	3	16476	4	0304	1	446868	1	771669
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	1	275601	1	212646	2	991268	3	542669
TOTAAL NETTO UITGAVEN	0	01261	8	11178	1	577668	1	995464
KULTUURBELEID : UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN V.D. TOTALE UITGAVEN.								
TOTAAL:	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
BRUTO - UITGAVEN	54,54	2,13	54,20	1,85	126,30	3,16	148,85	3,26
NETTO - UITGAVEN	25,71	1,28	34,25	1,53	66,61	2,14	83,84	2,22

UITGAVEN : GEWONE DIENST.

KESSEL-LO

UITGAVEN VOOR:	JEUGD BELEID : UITGAVEN IN ABSOLUTE Cijfers.							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971	1972	1973	1974	1973	1974	1973	1974
PERSONEEL	-	-	-	236 000	-	-	-	-
WERKINGSKOSTEN	73 931	56 984	80.000	90000	80.000	90000	80.000	90000
OVERDRACHTEN	120 000	138 742	220.000	645 000	220.000	645 000	220.000	645 000
SCHULD	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	193 931	195 726	300.000	971 000	300.000	971 000	300.000	971 000
TOTAAL NETTO UITGAVEN	193 931	195 726	300.000	971 000	300.000	971 000	300.000	971 000
JEUGD BELEID : UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN V.D. TOTALE UITGAVEN.								
TOTAAL :	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	8,29	0,3	8,26	0,30	12,67	0,32	40,80	0,89
TOTAAL NETTO UITGAVEN	8,29	0,4	8,26	0,37	12,67	0,41	40,80	1,08

KESSEL-LO Investerings voor Verkeer - Wegen - Waterlopen en Riolerings

Periode	Investerings te dragen door			Totaal	In procent van de totale investerings
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	9.262.000	62.000	-	9.324.000	58,90
1965-1970	54.602.000	17.859.000	-	72.461.000	86,01
1971-1973	48.773.000	9.440.000	-	58.213.000	44,17
Leg op te nemen lenings 1974	29.612.250	687.750	1.000.000	31.300.000	40,03
Totaal 1971-1974	78.385.250	10.127.750	1.000.000	89.513.000	42,62
Algemeen totaal	142.249.250	23.048.750	1.000.000	171.298.000	55,24

KESSEL-10 Investerings i.v.m. Industrievestiging

Periode	Investerings te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringen
	Gemeente	Staat	Darden		
1959-1964		Nihil			
1965-1970					
1971-1973	13.338.990	-	-	13.338.990	
	880.000	-	11.000.000	11.880.000	
Totaal	14.218.990	-	11.000.000	25.128.990	
Nog op te nemen leningen 1974	2.230.000	-	-	2.230.000	
Totaal	2.230.000	-	-	2.230.000	
Totaal 1971-1974	16.448.990	-	11.000.000	27.448.990	
Algemeen totaal	16.448.990	-	11.000.000	27.448.990	

Aankoop gronden industrie-
terreinen: Raychem
Aankoop gronden industrie-
terreinen:
Van der poorten

Aankoop gronden industrie-
terreinen: Raychem

FUNCTIES	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen	0,23	0,01	5,00	0,15	9,41	0,17	9,36	0,14
Algemene schuld	67,75	2,34	66,28	1,98	68,00	1,20	65,13	0,98
Fondsen	-	-	-	-	-	-	-	-
Belastingen en retributies	0,01	0,00	0,89	0,02	1,20	0,02	1,16	0,02
Verzekeringen	4,39	0,15	5,96	0,18	15,69	0,28	15,12	0,23
Algemene administratie	322,12	12,98	395,36	11,83	702,83	12,39	679,23	10,19
Privaat patrimonium	3,61	0,12	14,05	0,42	16,61	0,29	16,01	0,24
Algemene diensten	1,15	0,06	4,02	0,12	4,61	0,08	4,45	0,07
Justitie-Politie	206,73	7,02	289,71	8,67	382,38	6,74	379,46	5,69
Brandweer	38,94	1,32	44,88	1,34	48,22	0,86	47,06	0,71
Verkeer-Wegen-Waterlopen	1212,39	44,19	1398,31	41,85	2423,63	42,74	2425,28	36,40
Handel-Mijverheid	112,26	3,81	109,66	3,28	120,06	2,12	103,83	1,56
Landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleuter-en lager onderwijs	167,36	5,88	120,09	5,39	317,86	5,60	358,54	5,38
Middelb., Norm., Techn., onderw.	-	-	-	-	-	-	-	-
Kunstonderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoger onderwijs	0,18	0,01	0,18	0,01	0,09	0,00	0,18	0,00
Volksontwikkeling en kunst	64,62	2,10	89,48	2,68	499,11	8,80	1199,18	18,00
Eredienst	41,53	1,41	55,23	1,65	56,43	0,99	65,84	0,99
Sociale voorzorg en onderstand	162,91	5,53	199,41	5,97	257,38	4,54	322,68	4,84
Sociale hulp	24,65	0,84	27,76	0,83	62,75	1,11	66,36	1,00
Gezondheidszorg	0,67	0,02	0,71	0,02	1,57	0,03	1,60	0,02
Hygiëne, voeding en water	91,02	3,03	93,35	2,79	96,43	1,70	101,66	1,53
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	141,65	4,21	137,24	4,11	177,45	3,13	300,06	4,50
Reynmaking	181,77	5,18	159,32	4,77	253,34	4,56	272,92	4,10
Reinigungsmaatschappijen en milieubescher.	16,38	0,56	14,64	0,44	42,36	0,75	48,17	0,72
Huisvesting en stedenbouw	50,19	1,70	49,67	1,49	107,61	1,90	179,55	2,69
Algemeen totaal	2944,99	100,00	3341,22	100,00	5670,92	100,00	6662,83	100,00

FUNCTIES	REKENING 1971		REKENING 1972		BEGROTING 1973		BEGROTING 1974	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen	- 40,45	- 0,44	- 29,38	- 1,10	- 28,12	- 0,58	- 27,12	- 0,48
Algemene schuld	67,71	2,94	34,65	3,55	66,96	1,38	64,12	1,14
Fondsen	-	-	-	-	-	-	-	-
Belastingen en retributies	-	-	-	-	-	-	-	-
Verzekeringen	4,33	0,15	5,36	0,20	14,31	0,30	13,79	0,25
Algemene administratie	366,99	15,93	389,97	14,61	698,61	14,42	670,41	11,97
Privaat patrimonium	1,03	0,04	11,55	0,43	13,75	0,28	13,26	0,24
Algemene diensten	1,85	0,03	4,02	0,15	4,61	0,10	4,45	0,08
Justitie-Politie	205,78	8,97	289,71	10,85	382,38	7,89	379,46	6,77
Brandweer	38,84	1,69	44,88	1,68	48,81	1,01	47,06	0,84
Verkeer-Wegen-Waterlopen	1058,82	45,96	1203,96	45,10	1222,91	45,88	2152,23	38,42
Handel-Miljverheid	- 112,96	- 4,90	- 109,88	- 4,12	- 104,92	- 2,16	- 109,96	- 1,96
Landbouw	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleuter- en lager onderwijs	70,79	3,07	75,76	2,84	173,15	3,57	182,28	3,25
Middelb., Norm., Techn., onderw.	-	-	-	-	-	-	-	-
Kunstonderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoger onderwijs	0,18	0,01	0,18	0,01	0,09	0,00	0,18	0,00
Volksontwikkeling en kunst	64,22	2,73	89,43	3,35	438,00	9,04	1005,65	17,95
Eradienst	41,53	1,80	55,23	2,07	56,43	1,17	65,84	1,18
Sociale voorzorg en onderstand	162,91	7,07	199,41	7,47	257,38	5,31	322,68	5,46
Sociale hulp	24,65	1,07	27,76	1,04	62,75	1,30	66,36	1,18
Gezondheidszorg	0,67	0,03	0,71	0,03	1,57	0,03	1,60	0,03
Hygiëne, voeding en water	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,16	0,02
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	133,27	5,78	131,10	4,91	168,22	3,47	291,17	5,20
AFVALWATER	131,77	6,53	159,32	5,97	258,33	5,33	272,92	4,87
BEGRAAFPLAATSEN EN MILIEUBESCHER.	2,06	0,09	- 2,83	- 0,11	23,85	0,49	25,89	0,46
Huisvesting en stedenbouw	28,53	1,24	29,68	1,07	85,94	1,77	158,66	2,83
Algemeen totaal	2303,99	100,00	2669,64	100,00	4845,01	100,00	5602,09	100,00

FUNCTIES	PERSONEEL		WERKINGSKOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD.	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen	-	-	9,63	0,66			0,02	0,00
Algemene schuld	-	-	-	-			68,00	3,24
Fondsen	-	-	-	-				
Belastingen en retributies	-	-	-	-	1,20	0,27		
Verzekeringen	5,84	0,33	10,15	0,69				
Algemene administratie	464,36	27,93	131,47	13,08			47,00	2,24
Privaat patrimonium	-	-	16,61	1,44				
Algemene diensten	4,61	0,28	-	-				
Justitie-Politie	329,10	19,80	45,22	3,09	1,38	0,31	6,68	0,32
Bronnweer	-	-	2,31	0,16	46,51	10,42		
Verkeer-Wegen-Waterlopen	558,59	33,60	698,16	47,71	3,90	0,87	1162,98	55,42
Handel-Nijverheid	-	-	15,84	0,95	0,28	0,06	105,94	5,05
Landbouw	-	-	-	-	-			
Kleuter- en lager onderwijs	154,24	9,28	114,67	7,62	2,58	0,58	49,57	2,36
Middelb., Norm., Techn., onderw.	-	-	-	-				
Kunstonderwijs	-	-	-	-				
Hoger onderwijs	-	-	-	-	0,09	0,02		
Volksontwikkeling en kunst	145,45	8,75	104,27	7,13	52,41	11,74	136,98	9,39
Eredienst	-	-	0,92	0,05	27,59	6,18	27,92	1,33
Sociale voorzorg en onderstand	0,03	0,00	0,92	0,05	256,37	57,41		
Sociale hulp	-	-	27,68	1,89	35,07	7,85		
Gezondheidszorg	-	-	1,11	0,08	0,46	0,10		
Hygiëne, voeding en water	-	-	0,09	0,01			36,34	4,59
Ontsmetting, reiniging, huisvuil	-	-	177,17	12,11	0,28	0,06		
Afvalwater	-	-	28,61	1,36			229,73	10,95
Begraafplaatsen en milieubescher.	0,46	0,03	18,92	1,29			22,98	1,09
Huisevesting en stedenbouw	-	-	4,70	0,33	18,46	4,13	84,35	4,02
Algemeen totaal	1662,44	100,00	1463,41	100,00	446,58	100,00	2098,49	100
Procent van de totale uitgaven		29,32		25,81		7,87		37,00

BEGROTING HERENT 1974 :

UITGAVEN PER INWONER EN IN PROCENTEN VAN DE UITGAVEN VAN HET EIGEN DIENSTJAAR : GEWONE DIENST

FUNCTIES	PERSONEEL		BIJHOEGENDE KOSTEN		OVERDRACHTEN		SCHULD.	
	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %	Per Inw.	In %
Algemeen			9,34	0,58			0,02	0,00
Algemene schuld			-	-			65,13	2,44
Posten			-	-				
Belastingen en retributies			-	-	1,16	0,21		
Verkeerskosten	5,34	0,29	9,78	0,61				
Algemene administratie	459,30	24,85	165,81	10,40			54,02	2,02
Privaat patrimonium	-	-	15,01	1,00			-	
Algemene diensten	4,15	0,24	-	-			-	
Justitie-Politie	330,87	17,91	60,32	3,87	1,60	0,29	6,07	0,23
En derg.	-	-	2,22	0,14	44,84	8,12	-	
Verkeerswegen-Waterlopen	507,15	27,45	673,52	42,23	4,21	0,76	1240,36	46,48
Handel-Handverheid	-	-	4,45	0,28	0,35	0,06	99,03	3,71
Landbouw	-	-	-	-	-	-	-	
Montren en lager onderwijs	119,11	6,44	165,06	10,38	2,71	0,49	43,36	1,63
Middelb. Norm., Techn., onderw.	-	-	-	-	-	-	-	
Hooger onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	
Hooger onderwijs	-	-	-	-	0,18	0,03	-	
Volksontwikkeling en kunst	133,01	7,14	164,52	10,32	83,17	15,07	598,42	22,43
Recreatie	-	-	0,19	0,01	29,36	5,32	35,59	1,33
Sociale voorziening en ondersteuning	0,69	0,04	0,19	0,01	321,70	58,28	-	
Sociale hulp	-	-	16,82	1,07	39,67	7,19	-	
Gezondheidszorg	-	-	1,07	0,07	0,53	0,10	-	
Woning, voeding en water	-	-	0,89	0,05	-	-	101,57	3,81
Stromings, reiniging, huisvuil	-	-	239,78	15,21	0,27	0,05	-	
Woningbouw	-	-	27,51	1,73	-	-	248,34	9,19
Algemeen en waterzorg	0,54	0,03	20,81	1,31	-	-	26,82	1,01
Handverheid en stedsbouw	-	-	4,63	0,29	22,24	4,03	152,63	5,72
Algemeen totaal	1847,50	100	1594,92	100,00	552,00	100	2668,41	100,00
Totaal van de gewone dienst		29,73		20,14	2	8,28		40,05

HERENT Overzicht van de investeringen Milieubeleid

Periode	Investeringsen te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringsen
	Gemeente	Staat	Dorpen		
1959-1964	-	-	-	-	
1965-1970	-	-	-	-	
1971-1973	700.000	-	-	700.000	1,96
Nog op te nemen leningsen	4.500.000	-	-	4.500.000	
1974	8.350.000	-	-	8.350.000	
Totaal	12.850.000	-	-	12.850.000	11,41
Totaal 1971-1974	17.350.000	-	-	17.350.000	11,70

Aankoop grond en aanleg
park: Rijweg

Aankoop onroerende
goederen

Aanleg + erelonen
parken en plantsoenen

HERENT

uitgaven : gewone dienst

MILIEUBELEID

	uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974	
PERSONEEL			90.000		1.076.250		1.850.000	
WERKINGSKOSTEN	31.882		248.343		250.000		500.000	
OVERDRACHTEN								
SCHULD					137.400		973.776	
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	31.882		338.343		1.463.650		3.323.776	
TOTAAL NETTO UITGAVEN	31.882		338.343		1.463.650		3.323.776	
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
Bruto uitgaven	2,94	0,10	30,25	0,91	130,86	2,31	295,68	4,44
Netto uitgaven	2,94	0,13	30,25	1,13	130,86	2,70	295,68	5,28

ANNEST Overzicht van de investeringen Sportbeleid

Periode	Investeringsen te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringsen
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	-	-	-	-	
1965-1970	321.000	-	-	321.000	
1971-1973	2.650.000	-	-	2.650.000	26,45
	475.000	-	-	475.000	
	6.300.000	-	-	6.300.000	
Totaal	9.425.000	-	-	9.425.000	
Weg op te nemen leningsen 1974	19.630.000	11.000.000	-	30.630.000	
	1.740.000	-	-	1.740.000	
	3.000.000	-	-	3.000.000	
Totaal	24.370.000	11.000.000	-	35.370.000	31,40
Totaal 1971-1974	33.795.000	11.000.000	-	44.795.000	30,21

Erelonen sportcentrum

Aankoop onroerend goed
voor sportcomplex
(Ymeria)

Aanleg tennisterrein

Aankoop grond, aanleg +
afwerking zwembad

Aanleg + ereloon
sportinrichtingen

Aanleg + ereloon
zwembad

Aankoop gronden

HERENT

Uitgaven : gewone dienst

SPORTBELEID

	Uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971	1972	1973	1974	1973	1974	1973	1974
PERSONEEL			500.000	1.650.000				
WERKINGSKOSTEN	25.320	17.422	600.000	900.000				
OVERDRACHTEN	100.000	50.000	95.000	122.000				
SCHULD	165.330	159.770	1.803.081	5.409.503				
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	290.656	386.962	2.998.081	8.081.503				
TOTAAL NETTO UITGAVEN	290.656	386.962	2.790.456	5.976.003				
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inv.	in %	per inv.	in %	per inv.	in %	per inv.	in %
Bruto uitgaven	26,82	0,91	34,60	1,04	268,04	4,73	718,93	10,79
Netto uitgaven	26,82	1,16	34,60	1,30	249,48	5,15	531,63	9,49

INHOUD Overzicht van de investeringen Kultuurbeleid

Periode	Investeringsbronnen			Totaal	In procent van de totale investeringen
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	2.100.000	-	-	2.100.000	
1965-1970	-	-	-	-	
1971-1973	-	-	-	-	
Toegevoegde bijdragen 1974	845.000	-	-	845.000	0,75
Totaal 1971-1974	845.000	-	-	845.000	0,57

Restauratie
O.L.Vr. Kerk

HERENT

Uitgaven : gewone dienst

KULTUURBELEID

	Uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971	1972	1973	1974	1973	1974	1973	1974
PERSONEEL			200.000	268.127				
WERKINGSKOSTEN	5.444	15.459	330.000	430.000				
OVERDRACHTEN	193.000	241.783	298.000	571.000				
SCHULD			100.845	100.845				
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	202.444	459.716	928.845	1.369.972				
TOTAAL NETTO UITGAVEN	202.444	459.716	888.845	1.309.972				
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
Bruto uitgaven	18,68	0,63	44,10	1,23	83,04	1,46	121,87	1,83
Netto uitgaven	18,68	0,81	44,10	1,54	79,47	1,64	116,54	2,08

HERENT Overzicht van de investeringen Jeugdbeleid

Periode	Investeringsen te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringsen
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	-	-	-	-	
1965-1970	-	-	-	-	
1971-1973	375.000	-	-	375.000	1,05
Teg op te nemen leningsen 1974	600.000	-	-	600.000	0,53
Totaal 1971-1974	975.000	-	-	975.000	0,66

Aanleg speelplein
Rijweg

Aanleg speelplein

HERENT

uitgaven : gewone dienst

JEUGDBELEID

	uitgaven in absolute cijfers							
	Rekeningen				Begrotingen			
	1971		1972		1973		1974	
PERSONEEL								
WERKINGSKOSTEN	19.999		20.000		20.000		20.000	
OVERDRACHTEN	87.000		60.000		100.000		322.000	
SCHULD					93.375		242.775	
TOTAAL BRUTO UITGAVEN	106.999		80.000		213.375		584.775	
TOTAAL NETTO UITGAVEN	106.999		80.000		213.375		584.775	
TOTAAL :	Uitgaven per inwoner en in procenten van de totale uitgaven							
	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %	per inw.	in %
Bruto uitgaven	9,87	0,34	7,15	0,21	19,08	0,34	52,02	0,78
Netto uitgaven	9,87	0,43	7,15	0,27	19,08	0,39	52,02	0,93

HERENT Overzicht der investeringen: Verkeer, Wegen, Waterlopen en Rioleringen

Periode	Investeringsen te dragen door			Totaal	In procent van de totale investeringsen
	Gemeente	Staat	Derden		
1959-1964	53.919.000	16.398.000	-	70.317.000	76,51
1965-1970	9.481.000	-	-	9.481.000	64,67
1971-1973	18.462.000	5.505.000	-	23.967.000	67,26
Nog op te nemen leningen 1974	33.011.000	8.775.000	-	41.786.000	37,09
Totaal 1971-1974	51.473.000	14.280.000	-	65.753.000	44,34
Algemeen totaal	114.873.000	30.678.000	-	145.551.000	57,11